

ÇÖZÜM

16 MART'I UNUTMADIK!

İTÜ TARİHİ
TÜRK-İSLÂM SENTEZİ
DEMOKRASİ ÜZERİNE
GİNE-BİSSAU'DA DEVRİM

MART - NİSAN

İÇİNDEKİLER

4 İTÜ Tarihi	47 Gine-Bissau'da Devrim
8 Sendikal Birlik, DİSK ve Devrimci Görev	53 Aydın Namusu Nesnel Gerçeklik Temeli Üzerine Kurulur
10 Bağımsız Sendikacılık ve Laspet-	57 Basını Kim Yönlendiriyor?
14 TÜRK-İŞ Kurultayı ve Devrimci Sendikal Mücadelenin Geleceği (2)	58 Kültür Üzerine (3)
16 Serbest Bölgeler	60 TAYAD Geçışı "Onurları Onurumuzdur"
18 Sol Olmayan Sol: Yeni Sol	61 Haberler
24 Demokrasi Üzerine (1)	65 Öykü-Açlığın ve Ölümün Yenildiği Zaman
28 Türk-İslam Sentezi Üzerine	68 Yorumlu Felsefe Sözlüğü- İdeoloji
34 12 Mart'a Nasıl Gelindi?	69 Kitap-42 Gün
36 16 Mart Unutulmadı!..	70 İçerden Merhaba
40 Yeni Askeri Ceza ve Tutukevi Yönetmeliğinin Anlamı ve Amaçları	71 Şafağa Değen Mektup

Sahibi: Metin Yavuz

Sorumlu **Yazışleri** Müdürü:
Çelik Malkoç

Teknik Yönetim:
Halûk Göçener

Yönetim **Adresi:**
Çatalçeşme Sok. No: 46/9
Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: **512 89 49**

Ofset Hazırlık ve Dizgi:
Avcıol Matbaası 526 04 24
Film
Delta Grafik

Baskı:
Yeni Doğu WEB OFSET
575 39 09

Dağıtım:
Etkin Dağıtım
527 60 11

Abone Şartları
6 Aylık 2500
1 Yıllık 5000
Yurtdışı: 40 DM.

İlan Koşulları:

Arka Kapak: 250.000 TL.
Kapak **İç**: 200.000 TL.
Tam Sayfa : 150.000 TL.
1/2 Sayfa : 75.000 TL.
1/4 Sayfa : 40.000 TL.

Ankara bürosu:

Rüzgarlı Sokak No: 14/19T ULUS

MERHABA

Türkiye’imizde süreç giderek netleşiyor. Süreçte silinen silinmeye çalışılan toplumsal muhalefet odakları yeniden seslerini duyurabilme çabasına girdiler. Baskı ve zor koşullarının en ileri boyutlara çıktığı, insanlarımızın sindirildiği dönem artık yerini, hareketliliğe, konuşkanlığa bırakıyor.

Sürece baktığımızda karşımıza, özgürlüklerin ve ekonomik-demokratik hakların kısıntılarının dahi ortadan kaldırıldığı, her türlü baskı aygıtı yardımıyla pasifikasyon ve yozlaşmayı derinleştirmeye çalışıldığı bir ortam çıkıyor.

Ancak tarihe baktığımızda toplumsal hareketlerin ileriye doğru gidişinin hiç bir zaman engellenemediğini görüyoruz. Baskı ve zor koşullarıyla sürdürülmek istenen engellemeler mutlaka fiyaskoyla sonuçlandı.

Yıllardan beri süren sessizlik yavaş yavaş yerini bir hareketliliğe bırakmaya başladı. Devrimci-demokratların, işçilerin, öğrencilerin, tüm toplum katmanlarının artık seslerini duyurmaya çalıştığını görüyoruz. Ne var ki bu hareketlilikten rahatsız olanlar da var.

Yıllardır emekçi halkımızın sırtından geçinen, her istediğini hemen uygulamaya koyan egemen güçler, toplumdaki bu hareketliliğin önüne geçmek için her türlü zor ve çağdışı yöntemi kullanmaktan kaçınmıyorlar.

Basın toplumlara yönlendiren önemli bir güç artık. Bu yüzden egemen güçler her alanda olduğu gibi basını da istedikleri gibi yönlendirmeye çalışıyorlar.

Ülkemizde başarısız olduklarını söylemek hayli güç. Toplumu yıllardır istedikleri gibi yönlendirmede bir araç olarak kullandıkları basında, kendi dışlarında bir gelişmeden rahatsız olan egemen güçler, bunu engellemenin koşullarını oluşturmaya çalışıyorlar.

Toplumu istedikleri gibi yönlendirebilmenin bir ayağı da basını denetlemekten geçiyor. Özellikle devrimci-demokratların çıkardıkları dergilere yoğun bir saldırının varlığı inkâr edilemez boyutlara tırmanıyor.

Mart ayı özellikle devrimci-demokrat güçlerin çıkardıkları dergiler üzerindeki baskının yoğunlaştığı bir dönem oldu. Mayıs dergisinin yöneticilerinin gözaltına alınmaları, evlerine karakol kurulması ve yazılarına el konulması, ayrıca İlk Adım, Çağdaş Yol ve Yeni Gündem dergilerinin toplatılması ve peşpeşe davalar açılması bu baskının açık göstergeleri oldular.

Mart ayında dergimize yönelik saldırılar ise ilginç bir görünüm sergilenmesine yol açtı. Özellikle boyalı basının polis tarafından nasıl yönlendirildiği açıkça ortaya çıktı.

Çözüm; tüm bu saldırılara rağmen, görevinin tersyüz edilmeye çalışılan süreci ayaklarının üstüne oturtmak olduğunun bilincinde olarak yayın hayatını sürdürmeye kararlıdır.

Sessizlik, yerini mücadeleye bırakıyor. Artık toplumun, her alanda hareketlenmeye çalıştığını gözlemliyoruz. Emekçi halkımız elinden alınan grev

hakkını kullanıyor, sendikalarda yıllardır süren düzene boyun eğme politikasının değişmesi için yönetimleri zorluyorlar. Öğrenci gençlik, artık bilimsel ve özerk bir üniversitenin gerekliliğinin ve bu talebinin gerçekleşmesinin eğitim sistemi-toplumsal sistem ilişkisine bağlılığının bilincinde olarak akademik-demokratik mücadelesini yükseltiyor.

Çözüm; sessizliğin kırılmasında üzerinedüşeni yapmak için, bir derginin işlevi sınırları içerisinde, yapılması gereken herşeyi yapmak için çaba göstermiş ve gösterecektir.

Dergi çıkarmanın bazı teknik yanları var ki derginin çıkmasını bir süre geciktirebiliyor. Kâğıt bulamama vb. gibi nedenlerden ötürü biz de gene geciktik. Amacımız dergiyi periyodik bir zamanlama ile çıkarmak. Bu yüzden daha fazla çaba göstermemiz gerekiyor. Ancak belirtmemiz gereken bir noktada bundan sonrada bizim dışımızda gelişen nedenlerden ötürü gecikmelerin söz konusu olabileceğidir.

Geçen sayımızda dizgi hatası sonucu ortaya çıkan bazı yanlışları belirtmenin yararlı olacağını düşünüyoruz:

Sayfa 15’de: şiirin 4. satırında insansan olarak çıkan kelime inansan; sayfa 50’de fotoğraf altında muhalifi kelimesi halefi; sayfa 51’de: 3. sütun da 4. paragrafın başı çıkmamıştır, burası “Kampuçya’da Kızıl Kmer iktidarı” şeklinde olacaktır.

AYLIK SİYASİ DERGİ
ÇÖZÜM

I.T.U. TARİHİ

GİRİŞ: 12 Eylül ile birlikte toplumun her kesimi (örgütlü-örgütsüz) üzerinde bir baskı çemberi oluşturuldu, bunun kurumları yaratıldı. Bu kurumlar başta Anayasa olmak üzere çeşitli yasalarla hukukileştirilip, meşrulaştırıldı. Namıduların işkencehanelerin gölgesinde sağlanan bu meşrulaştırma çabaları 5 yıl boyunca engelsiz gerçekleştirilip, yerine oturtulurken belirli aşamalardan sonra oluşturulan bir baskı çemberine itirazlar, karşı çıkımlar gündeme gelmeye başladı.

Düzen, kendine alternatif olabilecek, temellerini sarsabilecek tüm yapıları ortadan kaldırmaya niteliğini sergileyip, daha iyi bir yaşam öneren formüleştiren düşünceleri silmeye çalışıyordu.

Bu operasyondan gençlik (özellikle üniversite gençliği) de nasibini almıyordu. Çünkü düzenin beyinlerine göre herşey "masum talebe hareketleriyle başlıyordu. Öyleyse "masum talebe hareketlerini bile engelleyen buna uygun ortamı ortadan kaldıran bir sistem kurulmalıydı. YÖK bu planın somut bir ifadesi olarak gündeme geldi ve vizenin dersin dışında bir şey düşünmeyen, kurallara uyan, disiplinli, "tek tip" üniversiteli üretimine başladı. Bilgisayarlar, robotlar çaığında YÖK düzeninin rehaveti için etten kemikten robotlar yaratma amacıyla tüm üniversitelilerin tepesine çöreklenildi.

Apolitikleştirme politikası salt baskı ve hukuki kalıplara bağımlı kılınmadı tabiki. Gençlik üzerinde korkunç bir yozlaştırma kampanyası başlatıldı. Basın TV gibi her türlü yayın organı bu kampanyanın yürütücüsü durumuna geldi, getirildi. Birahaneler, diskotekler, eğlence yerleri bu yozlaştırma poli-

"din olgusu, mevcut yozlaştırma politikasına olabilecek karşı çıkışları nötralize etmenin bir aracı olarak sürekli kuvvetlendi. Okullara konulan mecburi din dersleri gençliğe elatan tarikatlar, kuran kursları vb. herşey bu amaca yönelik idi."

tikasının alt yapısı haline geldi. Uyuşturucu, yoz bir müzik ve yaşam kültürü gençliğe her yönden enjekte edildi. Gençler artık DEV-GENÇ ve benzeri isimleri değil Heavy Metal, Punk gibi batıdan ithal edilme oradaki ideolojik ve kültürel bunalımı yansıtan isim ve yaşam tarzını benimsemeye başladı.

Ahmet BAYHAN

Seks, uyuşturucu ve dans gençlere yeterdi. Gençler gençliklerini yaşamalıydı, yaşamalıydı ki düzen tahlikeye düşmemeliydi. Seksi, uyuşturucuyu, dansı, beğenmeyenler olabiliirdi. Onlar için başka bir yol vardı. Din. Din olgusu, mevcut yozlaştırma politikasına olabilecek karşı çıkışları nötrailize etmenin bir aracı olarak sürekli kuvvetlendi. Okullara konulan mecburi din dersleri gençliğe el atan, tarikatlar, kuran kursları vb. herşey bu amaca yönelik idi. Devlet Başkanından mahalle muhtarına, üniversite rektöründen ilkokul müdürüne kadar herkesin ağzından Allah kelimesi düşmüyordu X X Dip not: Burjuvazinin demogoji malzemesi Atatürkçülük bu dönem boyunca yine ön planda idi. Ama bir iki ana yolun yanında, somut hizmet edici bir platforma sokulmadı. Çünkü Atatürkçülük, demogoji malzemesi olsa da, fazla derine inmeye gelmiyordu. Anti emperyalist özü, ulusal kurtuluş ruhu bir süre sonra ortaya çıkıyor, ve burjuvazi için bir çelişki kaynağı oluyordu. Hele üniversite gibi bir kurumda bu daha da tehlikeli idi. Bu yüzden Atatürkçülük, genelde bir edebiyat olmaktan öteye vardiırılmadı. Bir yanda Maykıl Ceksınlar, Duran Duranlar, Madonnalar, diğer yanda Adnan Hocalar Fetullah Hocalar vb.

Tam "başarı!" diyecekleri sırada, işlerin hiç de umdukları gibi gitmediği ortaya çıktı. Gençlik yeniden kıpırdandı.

maya başlamıştı. Yok! bu seferkiler öyle "komüncüler" gibi değildi. Onlara pek ses çıkarmazlardı. Ve çıkarmamış, birbirlerini bulmalarına, örgütlenmelerine bile neredeyse yardım etmişlerdi. Bir yerde işler ters gidiyordu. Çünkü onlar, devrimci gençliği karalamaları için bir fırsat yaratmışlardı. Bu seferki başka idi. Bu seferkiler, Akademik-Demokratik haklarını istiyorlardı. Robot olmadıklarını, olmayacaklarını haykırıp haklarını istiyorlardı. Robot olmadıklarını, olmayacaklarını haykırıp özerk üniversite talebini gündeme getiriyorlardı.

Nerede hata yapmışlardı! Okullar birer atölye, yurtlar birer kışla durumuna getirilmişti. O halde nasıl olup da ortaya çıkmıştı bu düşünen ve isteyen öğrenciler?

Oysa unuttukları üstesinden gelemedikleri hesaba katmadıkları çok şey vardı.

Robotlaştırmaya çalıştıkları bu insanların toplumun bir parçası olduklarını unutmışlardı. Atölye haline getirdikleri okullarda kışla haline getirdikleri yurtlarda bu insanları denetleyebiliyorlardı az çok ama, toplumdan tamamen soyutlamıyorlardı. Çelişkileri ile, sömürsü ile baskısı ile toplumu yaşamalarını engelleyemiyorlardı. Kendilerine dikte edilenlerle toplumdaki gerçek durumun çelişkileri farklılıkları insanları düşünmeye zorluyordu ve öğrenci gençliğin okulda öğretilenler ile yaşamdaki farklılıkları farketmesi, bunların nedenlerini araması uzun sürmeyecekti. Nedenler bulundukça, çözüm yönünde adımlar atılması kaçınılmazdı. Gördükleri eğitim, yaşamdan kopuk ve yaşamdan kopmayı amaçlayan bir eğitimdi. Buna karşı çıkmak, demokratik ve özerk bir eğitim kurumu yaratmak gerekiyordu. Toplumun dışında ve gerisinde bir eğitim kabul edilemezdi.

Hesaba katılmayan bir olgu ise öğrenci gençliğin Türkiye'de sahip olduğu devrimci geleneklerdi. Bu geleneklerin öyle üç beş yılda yok edilmesi mümkün değildi. Okulların duvarları, koridorları, sınıfları, odaları, salonları hâlâ bu geleneğin izlerini taşıyan bir anda, her şeyi unutturmak -hem de gelenekleri- bir umacı bir korku olarak gündemde tutarak -o kadar kolay değildi. Türkiye'de üniversiteler, 1960'dan beri bir gelenek yaratmıştı. Gerek 12 Mart'ta gerekse 12 Eylül'e kadar ki süreçte Dev-Genç ismi ve mücadelesi ile bu mücadelenin simgesi olmuştu. Akademik Demokratik mücadelesi ile antiemperyalist, anti faşist tavırları ile -kazanımları ile Dev-Genç'in ve mücadelesinin unutulması mümkün değildi.

DEV-GENÇ ne yapmıştı, öğrenci gençlik içinde devrimci gelenekler

nasıl yerleşmişti. Bunu yeterince kavrayabilmek için biraz gerilere gitmek gerek.

Türkiye'de gençliğin mücadele geleğine geçmeden önce en genel ifadelerle gençliğin ne olduğunu irdelemek

Gençlik deyince ilk akla gelen atılganlık, coşku, dinamizm, cesaret, ileriye açık olmak gibi özelliklerdir. Bu özelliklerdir ki, gençliği çoğu zaman öne çıkarmış ve hemen her dönemde eskiye, köhnemiş yapılarla karşı çıkışların destekçisi, savunucusu haline getirmiştir.

Gençliği karakterize eden en önemli özellik, düzendeki sınıfsal kalıplara tam anlamıyla adapte olmamışlığıdır. Örneğin köylü gençlik dediğimizde onu bir sınıfsal kategoriye sokarız; ama tam olarak ondan "köylü" diyesöz edemeyiz. Keza işçi gençlik için yine öyle. Çünkü henüz tam anlamıyla bu statüyü kabullenmiş durumda değildir. Ve kendine daha iyi bir konum özlemi içindedir. Bu özlemler onun tam olarak sahip olduğu kökene uyum göstermesini engeller. Hayatı kavramaya başlayan bir gencin karşısında iki dünya vardır; birincisi içinde bulunduğu geleneksel (atasından-babasından gördüğü) dünyası, diğeri de kendisinin dışında ve sahip olduklarından çok daha fazlasının yer aldığı bir dünya. Bu iki dünyanın yarattığı çelişkilerdir ki gençliği değişikliğe, arayışa zorlar, kurtuluş yollar arar.

"çevresine karşı ilgisi fazla olan gençlik, ülkeye dünya gerçeklerine, çeşitli politik gelişmelere karşı her zaman duyarlı olmuştur."

Öğrenci gençliğin konumu ise çok daha değişiktir. Biçimsel de olsa üretimden kopuk, sınıfsal kökenleriyle bağları iyice zayıflamış, aydın karakterli ve tüm bunlara bağlı olarak düzenin çelişkileri karşısında daha objektif araştırmacı, öğrenmeye ve kavramaya daha yatkındır. Çevresine karşı ilgisi fazla olan gençlik, ülkeye, dünya gerçeklerine, çeşitli politik gelişmelere karşı her zaman duyarlı olmuştur.

Gençlik (özellikle öğrenci gençlik) bu özellikleriyle çoğu zaman siyasal ve sosyal gelişmelerinde önemli rol oynamıştır. Ülkelerin Ekonomik-siyasal ve sosyal durumlarına bağlı olarak bu etkinlik derecesi ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Örneğin Türkiye gibi ülkelerde gençlik toplumsal yaşamda daha etkindir. Aydın karakteri gereği

toplumsal ilişkileri ve ilişkileri daha önce kavrama avantajına sahip olan gençlik, bu çelişkilerin çözüm noktasını arama çabalarına girmekte, çözüm doğrultusunda örgütlü bir güç olarak varlığını hissettirmektedir. Bu da gençliğin toplumsal çatışmalarda diğer ülkelere göre daha ağırlıklı bir rol oynamasını getirmekte, siyasal platforma daha çabuk ve güçlü girmesi sonucunu doğurmaktadır. Ancak bu ne gençliğin temel olması, ne de gençlik hareketlerinin siyasal mücadelede belirleyici olması anlamına gelir. Ülkenin sosyo-ekonomik ve tarihsel özelliklerinden dolayı gençliğin diğer ülkelere göre daha önemli bir role sahip olmasıdır.

"gençliğin her geçen gün daha çok siyasallaştırılması ve sürdürdüğü mücadele doğal olarak sempatican, kadro ve ileri unsuru ortaya çıkarmış, sosyalist bilincin ve örgütlülüğün yaygınlaşmasına yol açmıştır."

Türkiye'de yaşanan süreçte, sözü-nü ettiğimizden farklı bir gelişim izlememiştir. Uzun yıllar dar bir aydın grubunun dışına taşmayan sosyalist düşünceler, gerçek anlamıyla ancak 1961 Anayasası'nın sağladığı nisbi demokratik ortamda yaygınlaşıp kitlelerle tanışma olanağı bulmuştur. Sosyalist düşünce klasiklerinin Türkçeye geniş biçimde çevrilmeye başlanmasıyla sosyalist düşüncelerin ve dünya devrimci deneylerinin-başta Üniversite gençliği olmak üzere-kavranması gerçekleşmiştir. Süreç içinde ufku genişleyen gençlik, kendi özgöl sorunlarının ülkedeki çeşitli sorunlardan ve sınıf mücadelesinden ayrı ele alınamayacağına farkına varmış, bu doğrultudaki mücadelesi her geçen gün gelişip güçlenmiştir. Gençliğin her geçen gün daha çok siyasallaşması ve sürdürdüğü mücadele doğal olarak sempatican, kadro ve ileri unsuru ortaya çıkarmış, sosyalist bilincin ve örgütlülüğün yaygınlaşmasına yol açmıştır.

İlk siyasal deneyimlerini DP iktidarına karşı yükselen protesto hareketlerinde edinen (hatta şehit veren) gençlik, 61 sonrası süreçte, kazandığı bu deneyimlerle demokratik gelişmelerin duyarlı bir takipçisidir. Bu gelişmeler içinde örgütlenmenin önemini kavrayan gençlik, yaygın şekilde fakülte-üniversite dernekleri kurmaya, bura-

larda toplanmaya başlar. Sol adına ortaya çıkan TİP, bu örgütlenme faaliyetlerinde etkin bir role sahiptir. Ocak 1965'de hemen her okulda varolan Fikir Klüplerinin merkezileşme çabaları sonuçlanır ve Fikir Klüpleri Federasyonu kurulur. İlk dönemde TİP'in gençlik kolu fonksiyonunu üstlenen FKF, ülkedeki siyasal gelişme ve ideolojik netleşmeye paralel bir süreç yaşar ve FKF'deki etkinlikler bu bağlamda değişmeye başlar. II. Kongre sonrası (1968 mart) başlayan TİP çizgisinden sapmalar, III. Kongre sonrası (ocak 1969) TİP'in IV. Kongre sonrası (Ekim 1969) MDD içinde yer alan ve daha sonra PDA adını alacak grubun tasfiyesi gerçekleşir ve doğru devrimci çizgideki kadroların (X) (DİPNOT(X) Bu kadrolar 1970 sonlarına kadar eski tüfeklerin bulunduğu MDD (milli demokratik devrim) yer alsalarda, kendi içinde bir grup yapıları vardır ve MDD ile birliklilikleri bir yayın organının (ASD) sütunlarını paylaşmaktan öteye gitmez. İdeolojik ve pratik birliğin olmadığı, akıma ideolojik ve pratik ayrılığın netleşme sürecidir bu birliklilik... denetimine geçer. Kongre sonrası FKF yerine DEV-GENÇ adını alır. Ekim 1970'de yapılan 5. kongre ise kendi içindeki gelişimlerini tamamlamış bu kadroların ideolojik ve pratik güven sağladıkları, gençliğin tek temsilcisi olduklarını ortaya koyan bir kongredir.

Asıl kimliğini III. kongreden sonra kazansa da DEV-GENÇ'in mücadelesi 68'den itibaren (FKF dönemi) Türkiye 'sınıflar mücadelesinde önemli bir yer tutmuştur. III. kongreye kadar yönetimdeki TİP pasifizmine karşın gençliğin ülkedeki sınıflar mücadelesinin her alanına omuz vermesi, III. ve özellikle IV. kongre sonrası tutarlı bir önderlikle yönlendirilmiş ve DEV-GENÇ ismini ölümsüz kılmıştır.

Birçok sol örgütün ve grubun "oyuna gelmeyelim", "küçük burjuvaziye küstürmeyelim" diyerek bir kenara çekilip sınıflar çatışmasını sessizce seyrettiği bir dönemde DEV-GENÇ kadroları işçinin her grevinde, köylünün her toprak işgalinde yerini almış, eylemlerin başarıya ulaşması için tüm güçlerini harcamışlardır. Akademik mücadelenin yanında hemen her yürüyüşte her mitingde, her protesto hareketinde, her anti-emperyalist eylemde DEV-GENÇ'in. 12 Mart'a kadar ki sürede sınıf mücadelesi içindeki rolünü ortaya koymaya yeter.

Ezilen, sömürülen, yana, emperyalizme ve faşizme karşı bir iğne sahip olan bu geleneğin en güçlü ve köklü olduğu yerlerden biri de İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi) dir. Ülke gençliğinin mücadele geleneğinden kopuk olmayan buradaki mücadele

tarihini (akademik-demokratik, Anti-emperyalist ve anti-faşist) ortaya koymak, 1986'lara gelindiğinde akademik ve demokratik platformda seslerini duyurmaya çalışan öğrencileri anlayabilmek açısından yararlı olacaktır. Burada bunu yapmaya çalışacağız.

j-) 1960'lı YILLARDA İTÜ'DEKİ DEVRİMCİ MÜCADELE VE 12 MART DONEMİ

İTÜ'deki somut tarihsel duruma girmeden önce, üniversitelerdeki mücadelenin nasıl kavranması gerektiğini açmak gerek. Özellikle baskı dönemleri sırasında geliştirilen ideolojik ve demogojik saldırılarla rejimin tasarruflarına her karşı çıkışı hemen vatan hainliğine kadar vardırılan, gizli örgütlerle, dış mihraklarla bağlantısı kurulan bir muhtevaya büründürülmeye çalışılır. Bunun yarattığı ortamda öyle bir hava oluşur ki, insanlar düzenin meşru saydığı ekonomik-demokratik, akademik vb. haklara bile sahip çıkamaz duruma gelir. Bunda en büyük etki sürdürülen baskı ve terördür.

Burada anlatılacak olanlar da birçok kişinin kafasında bu psikolojik etkilenebilir. Bu psikolojiden sıyrılmak gerektiğini söylemeye gerek yok. Yoksa tüm gelişmeler gerçek anlamıyla kavranamaz ve diğer boyutlara götürülür.

İTÜ'nün tarihini de bu bağlamda bir siyasi mücadele tarihi olarak kavramak yanlış olacaktır. Akademik-demokratik mücadelenin tarihidir söz konusu olan. Bu yapıyla ülke genelindeki siyasal mücadelenin bir parçasıdır ama kendisi değildir. Ülke genelindeki siyasal mücadeleden etkilenir ve onu etkiler ama onun yerini tutamaz.

İTÜ'deki mücadele devrimcidir. Çünkü ileri bir sistemi isteyen geric ve köhnemiş sistem yerine ülkenin, halkın çıkarlarına hizmet eden bir eğitim ve mezun olduktan sonra da ülkenin halkın çıkarlarına hizmet edecek bir çalışma ortamı yaratmaya çalışır. Bu anlamda devrimci ve ilericidir.

1960 sonrası dönemin nisbi demokratik ortamı içinde, akademik-demokratik sorunlardan başlayarak, kendi platformunda tartışma ve arayış sürecine giren İTÜ gençliği, 1965'lere kadar olan dönemde "fakülte birliklerini" oluşturmaya başladı. Ayrıca "talebe birlikleri" bir araya getirilerek, "İTÜ talebe birliği" adıyla merkezi örgütsel yapılanma oluşturuldu; daha sonra da "İTÜ öğrenci birliğine" dönüştürüldü. İTÜ devrimci gençliği kavgadaki yerini

alırken, İstanbul'daki devrimci gençlik hareketine damgasını vurmaya başlamıştı.

Esas olarak ülkedeki ekonomik-sosyal-siyasal krizin derinleşmesi ve sınıf mücadelesinin keskinleşmesiyle birlikte, 60'lı yıllarda dünya sosyalizminin prestijinin ve ulusal kurtuluş savaşlarının, emperyalizmin cephesinde ardarda açtığı gedikten sempatinin ve kendine güvenin alabildiğine artması, ülkemiz gençliği arasında da mücadele perspektifini zenginleştirmiş anti-emperyalist coşkuyu yükseltmişti.

Genelde bu etkenlerin yanında, ülkemizde 1960'a kadar yaşanan süreç ve özel olarak da DP iktidarının durumu gençliğin anti-emperyalist duygularının güçlü olmasında büyük etkindir. 1950'lerden itibaren DP iktidarıyla birlikte ülkenin hızla ABD emperyalizminin etkinliği altına sokulması ve bu durumun gençlik tarafından bilinmesi, DP iktidarının deviren 1960 ihtilalinin sonrasında iktidarların emperyalizm karşısındaki tavırların dikkatle izlenmesini getirmiştir. Duyarlılığın en yüksek olduğu bu konuda iktidarın ABD emperyalizmiyle geliştirdiği ilişkiler gençliğin anti-emperyalist ve iktidarın arkasındaki egemen sınıflar ittifakına karşı tavır ve eylemlerini yükseltmiştir. Bu egemen sınıfların ve emperyalizmin program doğrultusunda eğitim görmek istemeyen, egemen sınıfların ve emperyalizmin çıkarları için çalışmak istemeyen gençliğin demokratik bir karşı çıkışı ve eylemiydi. Dönem bu bağlamda birçok anti-emperyalist protesto hareketlerinin, eylemlerinin yükseldiği bir dönemdir.

1967 Haziranında Dolmabahçe açıklarına demirleyen 6. filoya ait gemilerin komutanı Taksim anıtına çelenk koyar. İTÜ öğrencileri topluca yaptıkları forum sonrası, yürüyüşe geçer ve anıta konan çelenki yakar, anti-emperyalist sloganlar haykırırlar. Yine 6. filoyu protesto amaçlı ve 29 Haziran 1967'de düzenlenen (Beyazıt-Taksim arası) yürüyüşün önderliğini İTÜ öğrencileri almış, Dolmabahçe'de asılı duran çok yıldızlı Amerikan bayrağı yakılarak tepkiler dile getirilmiştir. 6. Filo gemileri, devrimci gençliğin coşkulu ve kararlı tepkisi karşısında bir süre sonunda İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalacaktı.

ABD emperyalizmine karşı alınan bu tavır ve oluşturulan anti-emperyalist hava, ülkedeki işbirlikçi Amerikancıları ve gerici güçleri oldukça rahatsız etmişti. Bu gidişe kayıtsız kalınmama-lydı! Ve bilinçli hazırlanan bir senaryo gereği hemen harekete geçildi. 15 Temmuz 1968 tarihinde Gümüşsüyü binasında bulunan İTÜ yurdu polis

tarafından basıldı. Seçme polis şeffe-
rince yönetilen saldırı-yabancı bir düş-
man kampına saldırırcasına-vahşice ve
pervazsızca sürdürüldü. Ortalığın talan
edilmesiyle birlikte atılan dayak sonu-
cu 504'den fazla öğrenci yaralanır.
Hızını alamayan ve saldırıya karşı-
örgütsüz de olsa-direnilmesini hazme-
demeyen faşist polisler Vedat Demir-
cioğlu isimli öğrenciyi 3. kattan aşağı
atarak katlederek.

*"15 temmuz 1968
tarihinde gümüşsüyü
binasında bulunan İTÜ
yurdu polis tarafından
basıldı. Seçme polis
şefflerince yönetilen
saldırı yabancı bir
düşman kampına
saldırırcasına vahşice ve
pervazsızca sürdürüldü,,*

Bilinçli bir saldırıyla arkadaşlarının
katledilmesi, İTÜ öğrencilerinin dev-
rimci potansiyelini, sınıf bilincini ve
mücadele kararlılığını bir kat daha arttırır.
Her yerde protesto hareketleri baş-
lar Topluca yürüyüşe geçen İTÜ
öğrencileri Taksim'e, oradan da Dol-
mabahçe'ye inerek, ABD askerlerinin
karaya çıkmasını engellerler. Protesto
hareketi, İTÜ dışından devrimci gençli-
ğin de katılımlarıyla geniş bir anti-
emperyalist eyleme dönüşür. Polisin,
jandarmanın barikatları aşıl原因arak Ame-
rikan askerleri denize dökülür. Eylem
ülke genelinde anti-emperyalist coşku
ve kararlılığı artırır, devrimci gençliğin
kendi öz-gücüne güvenini pekiştirir.
Emperyalizmin işbirlikçisi egemen sını-
flar ittifakı tavrı ise, kendi gözünde
"anarşi yuvası" ve "masum gençliğin
beyinlerinin yıkıldığı üslerden biri"
olan İTÜ yurdunu kapatmak olur.

Hemen her eylemde uzlaşmacı ve
icazet sınırları içinde bir mücadeleyi
savunan, gençliğin önünde engeller
oluşturan TIP ise, bu eylem sırasında
engelleme "misyonunu yine üstlenirse
de başarılı olamaz. Bu anti-emperyalist
eylemin önderleri tarafından "revizyo-
nist barikatlar" diye nitelenen bu engel-
ler aşılar.

6. Filo erlerinin denize dökülmesi-
nin ardından 3 ay kadar sonra (1968
Kasım) gemiler tekrar İstanbul'a gelir.
Böylelikle "kararlılık" gösterisi sergiler-
ken, devrimci gençliğin anti-emperya-
list tepkilerini engelleyebileceğinin he-
sabı içindedir. Hızla gelişmesinden
ürktüğü devrimci mücadele karşısında,
alternatif (arada tampon işlevi de göre-
cek) olarak gerici-faşist hareket çıkarıl-
malıydı. Bu amaçla elaltından devlet

güçlerinin destekleyip yönlendirdiği
gerici-faşist gruplar 6. Filo'yu protesto
için yapılan Taksim mitingine saldırtır-
lır. "Kanlı Pazar" adıyla anılan toplu sal-
dırıda iki ilerici-yurtsever ölür. (16
Şubat 1969). Egemen sınıfların gele-
cekte sınıf mücadelesini bastırmak için
hangi yöntemleri kullanabileceğinin

de habercisi olan bu saldırı, devrimci
kararlılığı daha da yükseltmekten baş-
kibir işe yaramayacaktır. 6. Filo'nun
tekrar gelişile birlikte İTÜ, devrimci
öğrencilerce işgal edilir. İşgaller süre-
since Taşkışla ve Gümüşsüyü önleri
İTÜ öğrencileri tarafından tutulur.
Gruplar halinde de olsa, görüldüğü
yerde ABD askerleri dövülür, araçları
taşlanır. Bu protesto saldırıları, ABD
askerleri çaresiz kalıp çekip gidene
kadar sürer.

ABD emperyalizminin dünya halk-
larına karşı saldırı ve vahşet politikası-
nın, tescillenmiş isimlerinden olan
R.Commer'in bir "genel vali" edaları ile
Türkiye'ye geliş İTÜ'de de protesto
ediliyor; 17 Ocak 1969'da Maçka
Maden Fakültesi'nde yapılan forum-
dan sonra ABD bayrağı ve Commer'in
resmi yakılıyordu. 19 Şubat'ta ise Taş-
kışla binasında başlayan anti-emper-
yalist gösteriler okul dışına da taşar.
Hilton oteli önünde Mobil flaması yakılır,
Türk-Amerika dış ticaret bankası
taşlanır. 16 Mart 1969 günü DEV-
GENÇ'in ilan ettiği "bağımsızlık hafta-
sı" kampanyasında İTÜ gençliği yine
en aktif rolü üstlenir. Afişleme, yazı-
lama ve sözlü propaganda-ajitasyon
fâaliyetlerinden; Pan-Am, Amerikan-
Türk Dış Ticaret Bankası gibi emperya-
list kuruluşlara yönelik devrimci şiddet
eylemlerine kadar geniş bir yelpaze
içindeki program hayata geçirilir, 15-
16 Haziran 1970'deki işçi sınıfının şanlı
direnişinde İTÜ öğrencileri aktif bi-
çimde yerini alırlar.

İTÜ'deki mücadele sadece bunlar
değildi elbette, özellikle okul içinde
sürdürülen akademik-demokratik mü-
cadelede öğrenciler lehine birçok hak
kazanılmış ve kalıcılaştırılmıştır. İTÜ
öğrenci birliği önderliğinde yönetime
katılma konusunda birçok ileri adım
atılmış, sınav, teksir, yurt vb. birçok
konuda öğrenciler lehine düzenleme-
ler yapılmıştır. Bu arada, o zamana
kadar lüks otellerin salonlarında em-
peryalizmin yoz-kozmopolit "kültürel
etkinliklere" sahne olan, öğrencilerin
toplum sorunlarından uzak tutulması
amacı doğrultusunda yapıp, holding-
lerle öğrencileri kaynaştırmayı, hol-
dingler için beyin pazarı sunmayı
amaçlayan "İTÜ Arı Şenliği" tüm
öğrencilerin katılımına açılması sağla-
narak ilerici-devrimci öğrencilerin ön-
derliğinde anti-emperyalist bir yöne
kanalize edilmiştir.

Ülke genelinde siyasal mücadele-
nin boyutlarının hızla yükselmesi, bu
mücadeleyi savunan örgütlerin müca-
delesinin bu döneme damgasını vurdu-
ğunu söyleyebiliriz.

Gittikçe devrimci muhalefet lehine
gelişen süreç, aynı zamanda oligarşi
açısından da "çözüm" seçeneklerinin
iyice azalması anlamı taşıyordu. Ve bir
yığın iç-diş gelişmelere, sınıfsal-siyasal
dengelere bağlı olarak "son kez" olan
ordu devreye sokuldu. 12 Mart açık
başka dönemi başlatıldı,

12 Mart cuntası, birincil amacı olan
halk muhalefetine dizginlenmesi ve
her türlü sol hareketin -özellikle doğru
devrimci mücadeleyi temel alanların-
bastırılıp yok edilmesi doğrultusunda
hızla adımlar atmaya başladı. 61 Ana-
yasası "lüks" ilan edilerek, nisbi an-
lamda da olsa varolan tüm demokratik
hak ve özgürlükler rafa kaldırıldı. Ana-
yasanın özgürlükçü maddeleri değışti-
rildi. Çeşitli "kanun hükmünde karar-
nameler" veya yasalarla amaçlara
uygun düzenlemeler yapıldı. Aynı
zamanda cuntanın uygulamalarına
"meşruluk" görünümü kazandırılması
amaçlanıyordu. Ülkenin her tarafında
sürdürülen baskı ve terör politikasıyla
pasifikasyon yaygınlaştırıldı. İlerici de-
mokrat devrimci avı, sürgünler, işken-
celer, hapislerle "balyoz hareketi"
sürdürüldü. En küçük hak istemi ve
demokratik kıpırdanış bile terörle sus-
turulmaya çalışıldı.

Kitlelerde yaratılan sürekli korku,
yılgınlık ve pasifikasyon ortamı kalıcı-
laştırılmaya çalışılarak; çaresizlik ve
teslimiyet düşünceleri egemen kılın-
maya, halkın kendi özgücüne ve dev-
rimcilere olan güveni yok edilmeye
çalışıldı.

Beklenildiği üzere, devrimci gençli-
ğin mücadelesinde aktif bir rol oynan-
mış olan İTÜ'de bu saldırılardan
fazlasıyla payını alacaktı. Tanınan dev-
rimciler ya tutuklandı ya da okullara
gelemez duruma düştü. Varsa, demok-
rat ilerici öğretim üyeleri de 12 Mart'ın
"balyoz" darbesinden nasibini aldı. Ya
görevden alındı, işkence ve tutsaklığı
yaşadı; ya da sürgüne yollandı, çeşitli
baskılara uğradı. Üniversiteler yasası
değıştirildi, jandarma ve polisle dolu-
rulan okullar kışlaya çevrildi. Gerici
eğitimi kurumlaştırma yönünde adımlar
atıldı. Bu politika uzun süreli uygu-
landıkça, daha kalıcı sonuçlarda gö-
rölmeye başlandı. İlerici devrimci ör-
gütlere, darbe, vuruldukça devrimci
mücadelenin ivmesi gittikçe azaldı.
Artık ortada yılgınlık ve yenilgi psikolo-
jisi kol geziyordu, öğrenci gençlik
içinde ve özel olarak İTÜ'de bu durum
açık bir biçimde kendini gösteriyordu.

SENDİKAL BİRLİK, TÜRK-İŞ, DİSK ve DEVRİMCİ GÖREV

Servet KURTOGLU

Sıkıyönetim mahkemesinde DİSK davasının karar aşamasına yaklaşması ve Türk-İş Genel Kurulu'nun gündeme gelmesiyle birlikte, işçilerin sendikal örgütlenmesi konusundaki "tartışmaların yoğunlaştığı görüldü. Öyle ki, bugün DİSK davasının ilk aşaması ve Türk-İş Genel Kurulu'nun geride kalmış olmasına karşın bu "tartışmaların, hız kaybetmek bir yana, daha da şiddetlenerek devam ettiğini görüyoruz.

Aslında işçi sınıfının sendikal örgütlülüğü konusunda bugüne dek söylenen ve yazılanlara "tartışma" adını vermek de pek kolay olmasa gerek. Çünkü bir ikisi dışında, bu konuda söylenen sözlerin ve yazılan yazıların hepsi, aynı tondan çıkmış gibi aynı mantıktan kaynaklanıyor.

Hemen herkes işçi sınıfının sendikal birliğinin sağlanmasından ve bunun ancak Türk-İş çatısı altında gerçekleşmesinden söz ediyor. Sanki bilinçli bir kampanya açılmış... Yılların sendika ağaları, Amerikancı sarı-mafya tipi sendikacılığın önderleri "sendika! birlik"ten dem vuruyorlar. Sosyal Demokrat geçinen ne idüğü belirsiz sendikacılar, "sendikal birlik" diyorlar. Gerçekten Sosyal Demokrat denilebilecek sendikacılar, reformistler ve revizyonistler de "sendikal birlik"ten söz ediyorlar.

Neymiş bu denli bağırılan ve iman tazelercesine tekrarlanan "sendikal birlik"? Bütün bu saydıklarımız ne istiyorlar?

"Artık işçilerin Türk-İş dışında sendikaları olmasın... İşçilerin hepsi Türk-İş'e bağlı sendikalarda örgütlen sin... Böylece işçilerin sendikal birliği sağlanmış olsun..."

İşte binbir çeşit sestten oluşan bu koronun bıkmadan-usanmadan söy-

lediği türkü budur. Ve bu bir halk türküsü değildir. Bestecileri söz yazarları egemen güçlerdir ve uzun yıllar önce yazılmıştır. Birtakım ilerici-yurtsever çevrelerin bu türküyü söyleyen koroya katılması üzücü ve düşündürücüdür.

Hani neredeyse "En büyük Türk-İş, başka büyük yok" diye sloganlar atılacak!..

Hey gidi günler hey!

Bir zamanlar "DGM'yi ezdik sıra MESS'de diye slogan attırarak, işçi sınıfını pohpohlayarak, işçi dalkavukluğu yapan" revizyonistler, şimdi eski MESS başkanının başbakan olduğu DGM'nin faaliyette bulunduğu bir dönemde, Türk-İş'i sendikal birliğin sağlanması gereken alternatifsiz bir örgüt gibi gösteriyorlar.

12 Eylül öncesinde devrimci işçiler DİSK'teki olumsuzlukları eleştirirken revizyonistlerin saldırısına uğruyordu. Revizyonist kamp DİSK'e toz kondurmuyordu. Onlara göre DİSK işçi sınıfının biricik örgütü gözbebeğiydi (!) Devrimci işçiler maceracıydı, goşistti, ne hakla DİSK'in olumsuzluklarından, eksikliklerinden sözdebiliyprlardı (1).

Yine aynı dönemde revizyonist blokun Türk-İş konusundaki görüşlerini ise hiç hatırlatmaya bile gerek yoktur. Onlara göre Türk-İş Amerikancı, sarı, mafya tipi sendikacılığın kalesiydi. İşçiler, Türk-İş'i terk edip akın akın DİSK'e gelmeliydi.

Bağımsız devrimci sendikalar mı? Revizyonist kampa göre "Onlar da kim oluyor? Konuşmaya bile değmez. Hemen kendilerini feshedip DİSK'e katılmalıdırlar."

12 Eylül öncesinde DİSK, Türk-İş ve bağımsız sendikalar konusunda bu mantığa sahip olan revizyonist kamp, bugün işçi sınıfının önüne alternatif-

siz olarak Türk-İş'i koyup, sendikal birliğin Türk-İş'te sağlanmasını savunurken hafızasını kaybetmişe benziyor. Öylesine kendinden geçmişler ki, neredeyse DİSK'i kuran sendikacıları "taammüden işçi sınıfının birliğini parçalamak" suçundan yargılayacaklar.

Türkiye solunun klasik bir hastalığı vardır. Aslında bu hastalık yalnızca ülkemize özgü de değildir. Evrensel olan bu hastalığın temeli revizyonizm ve oportünizmdir. Yaşanan olumsuzluklar ve yenilen darbeler sonucunda sağlıklı, gerçekçi ve dürüst bir öz eleştiri yapmayıp, bütün suçu kendi dışına atma alışkanlığı Türkiye solu için hâlâ geçerli ve yaygın bir hastalıktır. Dün göklere çıkarılan DİSK'in bugün sıkıyönetim mahkemelerine paralel düşme pahasına suçlanması ve mahkum edilmeye çalışılması buna bir örnektir. Bugün işçilerin demokratik sınıf ve kitle örgütünden yoksun olmalarında revizyonizmin hiçbir suçu yoktur! Bütün suç birtakım art niyetlerle kendilerini Türk-İş'ten ihraç ettirerek veya ayrılarak DİSK'i kuran sendikacılar ve bağımsız sendikal örgütlenmelerdedir! Eğer DİSK kurulmasaydı, bağımsız devrimci sendikalar olmasaydı, işçilerin Türk-İş'teki sendikal birliği parçalanmış olmayacaktı! Evet, suç ve suçlular bulunmuş, revizyonist kamp bir kez daha masum olduğunu ispatlamış oluyor!

Oysa gerçekler böyle midir?

Revizyonizmin, Türk-İş, DİSK ve sendikal birlik konularındaki görüş değişikliklerinin, gerilemelerinin nedeni nedir?

Böyle bir görüş değişikliği bile en azından öz eleştiri yapmalarını gerektirmez mi?

Bu sorular çoğaltılabilir. Biz şimdi

bunları bir yana bırakıp kendi görüş-lerimize geçelim.

Bilindiği gibi DİSK Türk-İş'in olumsuz niteliğinden kaynaklanmış ve dönemin toplumsal-siyasal gerçek-leri içerisinde ortaya çıkmıştır. DİSK bütün eksikliklerine ve olumsuzlukla-rına karşın, işçi sınıfının demokratik sınıf ve kitle örgütü olma durumun-daydı. Bunu ne denli başardığı, demokratik sınıf ve kitle örgütü olma-nın gereklerini ne derece yerine getir-diği ayrı bir tartışma konusudur. Fakat şu kadarını söyleyelim ki, DİSK'in olumsuzluklarında reformizmle birlikte "işçi sınıfı" lafını dilinden düşürmeyen revizyonist kampın payı hiçte az değildir.

12 Eylül öncesinin koşullarında işçi sınıfının sendikal örgütlenmesi konusundaki doğru devrimci görüş çok yönlü ve zengin bir içeriğe sahipti. Bu doğrultuda Türk-İş içeri-sinde çalışılarak Türk-İş üyesi işçile-rin sendika ağalarından kurtarılması kavgası verilmiştir. İşyerinin, işkolu-nun ve o işkolundaki sendikal örgüt-lenmelerin somut durumuna uygun bir mücadele çizgisi izlenmiştir. Bazı yerlerde Türk-İş örgütlenmesi etki-sizleştirilip doğrudan DİSK gündeme getirilmeye çalışılırken, diğer bazı yerlerde ise bağımsız devrimci sendi-kaların örgütlenmesi daha elverişli ve yararlı olmuştur. Hatta Türk-İş'e bağlı birtakım sendikaların şubelerinde devrimci işçiler yönetime gelmelerine karşın Türk-İş'ten ayrılıp hemen DİSK'e geçme yolunu seçememişler ve mücadeleyi Türk-İş içerisinde sürdürmüşlerdir.

Türk-İş dışındaki sarı-işveren sen-dikaların örgütlü olduğu işyerlerinde de yine mevcut koşullara göre bir tutum takınılmıştır. Yerine göre, DİSK veya bağımsız devrimci sendikalar alternatif olarak işçilere sunulmuştur. Burada yeri gelmişken önemli birger-çeğin altını çizmek gerekiyor. 12 Eylül öncesinde ilerici-devrimci işçi-lerin yönetiminde bulunan bağımsız sendikaların hemen hepsi sarı sendi-kalılıktan kurtarılacak işçilerin öz örgütü durumuna getirilmiştir. Bizzat işverenler tarafından kurulan bağım-sız sarı sendikaların varolduğu işyer-lerinde devrimci çalışma sonucunda etkinlik kazanılmış ve bu sayede işve-renin sarı sendika silahı geri tepiril-miştir. Bağımsız devrimci sendikala-rın oluşumu böyle gerçekleştirilmiş-tir. Yani devrimci işçiler, DİSK'e bağlı sendikalar dururken, kendi başına dar grupçu anlayışla bağımsız sendi-kalar kurmuş değillerdir. Kaldı ki, dönemin koşullarında gerekirse, dev-rimci-demokrat işçiler kendileri de bizzat bağımsız sendikalar kurabilir-lerdi. Koşulları dikkate almadan, salt

bağımsız sendika kurdular diye dev-rimci-demokrat işçilerin suçlanması doğru olamaz.

Hiç sendika bulunmayan işyerle-rinde de yeni somut duruma göre sendikal örgütlenme yoluna gidilmiş-tir.

Kısacası, 12 Eylül öncesinde dev-rimciler sendikal örgütlenmeye dar ve kısa vadeli bakmamışlardır. İşçileri DİSK ve bağımsız devrimci sendika-larda örgütlemeye çalışırken, Türk-İş içerisinde çalışmayıda dışlamamış-lardır. Bu çalışmaların hepsi belirli bir sürecin sonucunda işçi sınıfının dev-rimci sendikal birliğini sağlamayı amaçlıyordu. İşte DİSK, böylesi bir sendikal birliğin sağlanması gereken örgüt durumundaydı. İşçi sınıfının demokratik sınıf ve kitle örgütü du-rumundaki DİSK derken, bunu kastedi-yoruz.

Hiç kimse, bugün ülkemiz işçi sınıfının Türk-İş gibi sarı sendikalara mahkum edilmesindeki sorumluluğu başkalarının üzerine atmaya kalkış-masın. Revizyonizm, bugün sendikal alanda var olan olumsuzluklardaki payını DİSK kurucularını ve bağımsız devrimci sendikaları suçlayarak giz-leyemez.

Bugün her kim ki, "sendikal birliği sağlamak" bahanesiyle Türkiye İşçi Sınıfını Türk-İş'e mecbur ve mahkum etmeye kalkışırsa devrimci-demokrat işçi hareketi karşısında bulacaktır. Bundan hiç kimsenin kuşkusu olma-sın.

Klasik Türkiye solunun 12 Mart sonrasında olduğu gibi 12 Eylül son-rasında da umutsuzluk, yılgınlık, pasifizm ve icazet çemberi içerisinde iyice sıkışıp kaldığı görülüyor. Eski-den savundukları görüşlerin devrimci yönlerini 12 Eylül'ün talaş kaldırır gibi rendelediği gözleniyor. Dün DİSK'e toz kondurmayan revizyonist kampın bugün Türk-İş'i sendikal birliğin mut-lak merkezi olarak görmeye başla-ması buna yalnızca bir örnektir. Bu olay oportünizm ve revizyonizmin bir başka evrensel özelliğidir. Onlar yedikleri her darbe sonrasında biraz daha sağa kaymaktan başka çıkar yol göremezler. Sağlıklı bir özeleştiriyle doğru devrimci görüşlere yaklaşa-caklarına yedikleri her darbe sonu-cunda bir adım daha sağa kayarlar. Onlar için hayat ya aktır ya kara. Onlar gri diye bir renk tanımazlar. 12 Eylül öncesinde DİSK vardı 12 Eylül yönetimi DİSK'i fiilen kapattı, Türk-İş'e dokunmadı. Öyleyse yeni bir DİSK kurulsa bile ne olacak? Yeni bir 12 Eylül onu da kapatacak. O halde yeni bir DİSK'e ne gerek var? Türk-İş içeri-sinde delege hesapları, burjuva politi-kaları, katakulli ve kafakol atarak .klasik sendikacılık yapmak hem daha

kolay, hem de daha az rizikolu.../ Revizyonizmin bugünkü politikası bu mu yoksa?

SONUÇ

Ülkemizin ekonomik, toplumsal ve siyasal gerçekleri gelişmiş kapitalist ülkelerden farklıdır. Bu nedenle Al-manya'daki sendikal örgütlenme (DGB) ve İngiltere'deki sendikal örgüt-lenme (TUC) örnekleri Türkiye için mutlaklaştırılmaz. DGB ve TUC örne-klerine bakılarak kurulan ham hayel-ler Türkiye ve Türk-İş gerçeklerine çarpınca tuz buz olmaya mahkumdur. Burası Almanya veya İngiltere değil Türkiye'dir. Karşımızdaki sendika da DGB değil Türk-İş'tir.

Revizyonizmin "sendikal birliği Türk-İş'te gerçekleştirmek politikası Türk İş'in niteliğini göremeyip onu mutlak-laştırmak ve fetişleştirmekten başka bir şey değildir. Bu anlayış, işçi sınıfını burjuvazinin ve reformizmin kuyru-ğuna takmak kongre dalaverelerinde, bürokrasinin çarklarında bağlamak ve icazet sınırları içerisinde hapsedmektir. İşçi sınıfı Türk-İş'e mecbur ve mahkum edilemez. Devrimci-demokrat işçi ha-reketi, sosyal demokrat geçinen sendi-kacıların ve reformistlerin kuyruğuna takılamaz.

Devrimci-demokratlar kitlelerin bu-lunduğu her örgütte bunlar en gerici örgütler, olsa bile çalışmayı dışla-mazlar. Bu anlamda Türk-İş içerisinde devrimci demokrat sendikal faaliyet mutlaka sürdürülmelidir. Fakat bu harekete geçirilebilecek bütün güçleri Türk-İş içerisinde toplamak şeklinde anlaşılmamalıdır.

Bugün var olan bağımsız ilerici sen-dikalar kendi faaliyetlerini geliştirerek sürdürmelidirler. Hatta işçi sınıfının en bilinçli ve ileri unsurları gerektiğinde ve koşullar elverdiğinde yeni yeni bağım-sız sendikalar kurma yollarını aramalı-dırlar.

Türk-İş içerisindeki ilerici, yurtse-ver, devrimci ve gerçekten sosyal demokrat olan sendikacılar ve işçiler serbestçe örgütlenmesinin önündeki her türlü engelin (toplu sözleşme yet-kisi için işkolu düzeyinde % 10 barajı, yöneticilik için 10 yıllık işçi olma şartı vb.) kaldırılması için mücadele etmeli-dirler.

İşçi sınıfının gerek ekonomik ge-rekse sosyal ve siyasal haklarının geliştirelmesi için DİSK'in açılması talebi sürekli gündemde tutulmalı, uygun koşullar gözlenerek hazırlıklar yapıl-malı ve Türk-İş'e alternatif yeni bir dev-rimci demokratik konfederasyon ya-ratmak hedeflenmelidir. Bu anlayış Türk-İş içerisinde çalışmayı dışla-maz, aksine o çalışmanın hedeflerin-den birisine ışık tutar.

BAĞIMSIZ SENDİKACILIK VE LASPETKİM-İŞ

Tolga GÜNER

Dünyadaki tüm emperyalist güçler; gerek kapitalist anayurtlarında, gerekse yeni sömürge ülkelerindeki çıkar tezgahlarında giderek, kaçınılmaz alın yazılarına yaklaşmaktadırlar.

Sermayelerini katlamak-korumak amacıyla, bir yandan birbirleri ile rekabete giren emperyalist güçler, diğer yandan da sosyalist sistemle rekabete girmektedirler. Giderek ivme kazanan sınıf mücadeleleri ve ulusal kurtuluş savaşları ile mevcut pazarların, yeni-sömürgelerin de birbir yok olması bu güçün sorunlarına eklenince, ortaya çıkan tablo, giderek daralan bir çemberi anımsatıyor insana.

Evet. II. Paylaşım savaşı sonrası tüm parlaklığını yaşayan bu sistem, 60' lardan sonra yeni krizlere giriyor, yeni evrelere bürünüyor ama sistemin en avantajlı biçimi gibi görünen yeni-sömürgeciliğin iflasını engelleyemiyordu.

Sermayenin var olma nedeni olan; eşzamana ve harcamaya daha fazla kâr düşürme ilkesi, yanisermayenin giderek büyümesi olgusu, ait olduğu sistemi bu doğrultuda yenilikler aramaya itmektedir. Bu da, kullanılan üretim araçlarında, üretim maliyetini azaltacak teknik gelişimlerin aranmasını zorunlu kılmakta, ya da üretimin en önemli faktörü olan emeği, ucuza getirmenin yollarını aratmaktadır. Sistem, kullanabildiği ve yaratabildiği oranda da iki yolu birden kullanmaktan kaçınmaktadır ayrıca.

Her zaman aranan ve üzerinde büyük harcamaların göze alındığı teknik gelişmeler, sistem için anayurtlarında çokça gerekli ve ideal olmaktadır. Çünkü metropol ülkelerde ucuz işgücü sağlamak, yeni-sömürge ülkelere oranla daha zordur. Çünkü nisbi demokrasi ortamının, burjuva demokrasisinin yerleşikliği ayakbağı olmaktadır onlara. Ve metropol ülkeler politik yapı ve kurumlarıyla, darbeler ve olağanüstü koşullara, bazı ülkeler gibi uygun değildir.

Artı değerın ilk görüldüğü andan itibaren ki gelişimiyle, emeği ucuza getirme ise en önemli dayanağıdır emperyalist sistemin varlığının. Ve bunun en uygun koşulları da, teknoloji olmadığından ekonomik yönden teknoloji ihracına gerek duyan ve peşinde bağımlılığın ve sömürünün yerleştiği gelişmemiş ülkelerdir. Ve uygun koşullardan biri de; toplumsal muhalefetin nisbi de olsa kendini ifade edebileceği yapı ve kurumların yerleşik olmamasıdır, bu tür ülkelerde.

Türkiye, bu tanımlanan ülke tipi içinde yer almaktadır. Buraya kadar emperyalist sistemin soluk alışverişini sağlayabilmesi için yapması gerekenleri anlattık kısaca. Artık bu soluk alışverişinin Türkiye'deki özeline girelim.

Emperyalistlerin Türkiye gibi ülkelere bakışı, izleyebilenler açısından son derece nettir. Sermayelerinin yürütmesi için üretimdeki işgücüne, dünyadaki en az değer verilmektedir. İşkoluna paralel olsun olmasın, sosyal hizmetlerin son derece sınırlı olması, bu konuda fazlaca harcama getirmedinden, emeğin sömürüsünü onlarca daha da tatlılaştırmaktadır. Ve tüm bunları sürdürebilmek, bu tatlı diyardan çıkmamak için, işin bağımlılık yanı sıra ihmal edilmemiştir. Patent, hammadde üretimi, varsıl teknoloji gibi üretimin önemli unsurlarını ellerinde tutarak böylece ülkenin bu konulardaki gelişimini baştan etkisiz kılıyorlardı. Bunlara ek olarak, tüm bunlara karşı koyabilecek gücün; emekçi kesiminin birlikteliğinin ayaklarının kesilmesi ve devrimci-demokrat oluşumların yok olması için elden gelen yapıyordu.

Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk çeyrek yüzyılda, emekçilerin sendikal faaliyetlerde bir araya gelmelerine kesin yasaklar konmuştu. Sonrasındaki dönemlerde ise sınırlı bir sendikal faaliyet yürütülmesine "izin" verilen emekçiler, bazen başarılı, ses getirebilen ama hiçbir zaman tam sonuç yolunda olamamış ve tam örgütlü olmayan eylemler yapabilmişlerdir, bu

sınırlılıklarda 61 sonrası ise işçi hareketleri için oldukça doğurgan ve kazanımlı bir dönem olmuş, 61 Anayasası'nın getirdiği haklarla başlatılan mücadele ivmesi 80 yılına kadar giderek yükselmiştir. Ancak sermayenin 70'li yılların sonunda soluğunu kuvvetlendirmesi için, işçilerin örgütlenmelerinin ortadan kaldırılması, devrimci-demokrat oluşumların yok edilmesi gerekiyordu. Ve 12 Eylül harekâtı gerçekleştirildi. Bir yandan değişik zamanlarda değişik kılıflar giyen emperyalizm değişik bir biçimle ortaya çıkıyor, diğer yandan onyılların mücadele geleneğinin üstüne çekilen sünger ile bugüne geliniyordu. Ve bu süngerin altında pekçok devrimci oluşumun yanı sıra, bir döneme radikal dalgalanmalarda damgasını vuran DİSK'de bulunuyordu.

24 Ocak kararları; ekonomik yapıya değişik bir biçim, ekonomik yapının üretim ilişkileri çerçevesinde işçilere ise sadece daha zor çalışma ve yaşam koşulları getirdi. İşçi sınıfının kendisi için tehlikeli bir güç olduğunu bildiğinden, karşı koyma gücünü, özgürlüğünü yok etmeyi içeren sendikal yasaları da unutmadı 82' Anayasası. Sonuçta 2821-2822 sayılı sendikalar yasası dayatıldı işçilerin önüne, öyle yasalarda ki bunlar, kuruluş özgürlüğü, üye kapsamı, tüzük oluşumu vb. koruncu sınırlarla kaplanıyor, toplantı, gösteri yapma hakkı, uluslararası kuruluşlara üye olma hakkı, Çalışma Bakanlığı'nın insiyatifine bırakılıyordu. Amaç sendikaların devlet organı gibi çalışmasını sağlamak, bu şekilde denitimi elden bırakmamaktı.

2822 sayılı yasa ise çok kişinin algılayamadığı veya algıladığı halde işine gelmediği bir durumu içeriyordu. Çalışma Bakanlığı yetki vermekte serbestti. İsteddiği sendikaya yetki vermekteydi. Ayrıca % 10 barajı işyerinde yetki alabilmenin bir başka şartıydı. Bu şart işçileri, tutarlı bildiği, güvendiği ama % 10 baraj! gibi bir sorunu olan, çokluk bağımsız sendika çalışmalarından di-

ğer sendikalara itmekteydi. İşçilerin itildiği yerde ise her zaman sisteme bağımlı olmuş olan Türk-İş'e ve sağ eğilimli olarak bilinen Hak-İş'e bağlı sendikalar duruyordu. 2822 sayılı yasa ne kadar açık değil mi? Ya bu konfederasyonlara bağlı olacaksınız, ya da kurulmakla, varolmakla mücadele eden bağımsız sendikalara takılacaksınız.

Ama bu anlatılan çemberi kıramayan sendika yok demek değil bu. Son zamanlarda adını özellikle Derby, Dora grevleriyle duyuran bir Laspetkim-İş sendikası var, adında umudu taşıyan.

Yaklaşık 12 bin üyesi olan Laspetkim-İş Sendikası, 1983'te kurulmuş. Kuruluşundan bu yana emekçisine gereken değeri verebilmiş ve giderek de bütünleşebilmiş emekçisiyle. 2821-2822 sayılı yasalara tepki ile doğduğunu söyleyen ve bu tepkiyi şimdiye dek yaptığı çalışmaları ile kendi adına ifade edebilen bir sendika olmuş Laspetkim-İş. Son uç yılda Nur Suni Deri ve 620 kişilik Goodyear fabrikalarında ve en son Dora'da yaptığı grevlerde, taleplerinin hemen hemen tamamına yakın bir kısmını kabul ettirmiş. Gene çok sayıda başarılı toplu iş sözleşmeleri gerçekleştirmiş. Tüm bu başarıların yanında, kararlar tamamen işçilerin katılımıyla alınmakta, tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi hayata geçirilmektedir. Temsilci seçimlerinde, grevlerde, sözleşmelerde hep işçilerin kararı rol oynamakta. Bu, sınıftan kopuk sendikacılıkta birkaç insanın sınıf adına kararlar almaya çalışmasından çok daha sağlıklıdır elbette. Böylelikle Laspetkim-İş'te işçiler sorunlarına sahip çıkabiliyor ve çözümünde bizzat düşünüyor, çalışıyor ve karar veriyorlar. Kısa sürede böylesi işler becerebilen, gerçek anlamıyla sınıf sendikacılığını hayata geçirmeye çalışan Laspetkim-İş'lileri kutlamamak elde değil. Bu gibi sendikaların giderek yaygınlaşacağını ve doğru anlamda sınıf sendikacılığının giderek tek güç altında birleşeceğini bilmek de sevincimizin bir başka yanı.

Laspetkim-İş Sendikası kısaca böyle. Yine de sorunlar az değil ve hata affetmeden çözüm bekliyor.

Emekçilerin sınıf bilincini pratiğe uygulayabilecek konuma gelmeleri ve sağlam bir örgütlü yapıya kavuşabilmeleri işçi sınıfı mücadelesi için gerek koşuldur. Ama yalnızca böylesi bir yapılanmayı kurmak yetmez çoğu zaman. Bu bilinci ve örgütlülüğü, tüm tabana yaymak gerekli eğitimi hayata koyabilmek önemli bir bölümüdür mücadelenin. En önemlisi, tüm bu nitel, nicel oluşumları doğru bir tahlil sonucu, gerçel eylemlere, doğru tavrılara dönüştürebilmelidir. Kullanımda yasaların verdiği sınırlara bile ulaşamayanlar için bu tanımlar oldukça tezat

kalmaktadır. Ama amacı açık olan ve varolan şekliyle zorlanması gereken bu yasalar, eninde sonunda-bir avuç insanın kösteklemesi olsa dahi değişime-dönüşüme uğrayacaktır süreç sonunda.

Türkiye'nin içinde yaşadığı koşullar, artık yanlış tavırları, yanlış hedefleri kaldıramayacak noktada. Emekçi halkın birlikteliği temel alınmakla birlikte, hiçbir zaman doğru tavrın konamacağı -ki sistemin uydusu olan Türk-İş bu doğru tavrı şimdiye kadar koymadı, bir konfederasyonun gücüne yakışır şekilde ne grevlerde, ne toplu sözleşmelerde gözle görülür bir doğru hedef seçemedi kendine- birlikteliklere de onay vermemeli boş yere. Ülkemiz genelinde yaşanan koşulların haklı istemleri, yasalar çokça zorlanarak konabilmeli artık ortaya. Yasalardan yakınan bir avuç insanın sözleri, işçi sınıfının, radikal diye nitelenen -oysa gerçel olan- eylemlere ağırlığını koymasına engel olmamalı. Engel olmamalı, böyle düşünebilen-düşündürülebilen sınıfın daha büyük bir güç altında birleştirilmesine.

Çünkü sistem bu oyunu zevkle seyrederiyor. Çünkü kârının ve düzeninin bir süre daha emniyette olduğunu biliyor, bu oyun oynandıkça. Çünkü insanlarımız kendi hatalarımızın oluşturduğu yük altında eziliyor biraz da. Çünkü çok güzel düşünceleri olan çok güzel insanlar var ülkemizde.

Çünkü..

Çünkü kısa çöp uzun çöpten hakkın alacak.

Aşağıda Laspetkim-İş Sendikası Genel Başkanı Vahdettin Karabay ile yapılan görüşmeyi aynen aktarıyoruz.

Çözüm- Laspetkim-İş'in kuruluş çalışmalarını, karşılaştığınız sorunları anlatabilir misiniz?

V. Karabay- Laspetkim-İş sendikası, 1983 yılında 2821-2822 sayılı yasalara tepki yasası olarak doğmuştur. Tepki sendikası diyoruz, çünkü 2821 ve 2822 sayılı yasaların içeriği; faaliyetleri durdurulmuş olan DİSK'in tabanını Türk-İş içinde bütünleştirmeyi amaçlayan yasa maddeleriydi. Bunun böyle olmayacağını kanıtlamak için Laspetkim-İş Sendikası 1983 yılının Mayıs ayında kuruluş çalışmaları başlatmıştır. Tabanda; İzmit'te Good-Year, Pirelli, Lassa, Adapazarı'nda Uniroyal, İstanbul'da Derby, Dora'ya bağlı fabrikalarda ve 83 senesinin 5 Eylül'ünde, 6 Kasım seçimleri yapılmadan kuruluş bildirgesini İstanbul Valiliği'ne vererek tüzel kişiliğini kazanmıştır. Eylül'ü takiben Kasım ayı içinde ilk genel kurulunu yapmış ve bu yasalara göre kurulan ilk sendika olmuştur. Kurulu-

şumuzdaki en önemli sorun maddi yanıdır. Ama bu zorluklar, para toplanmanın yasak olduğu o dönemlerde, bünyedeki mevcut arkadaşların 500'er lira vermesiyle finanse edilmiş ve biraz olsun atlatılmıştır. Sendikanın bütçesi ilk genel kurulu yaptığı gün 400 bin liraydı. 1983'de çıkarılan yasalar, okuyan herkesin açıkça göreceği gibi Türk-İş'in dışında sendika bırakmamak düşüncesinde sendikalardı. Bugün Türk-İş'in de, tüm demokratik kuruluşların da üstünde birleştiği ortak nokta % 10 barajının anti-demokratik olduğudur. Ama malesef bu baraja bağlanmış olanlar da vardır. Bu Türk-İş'tir, Karşı çıkmasına rağmen varlığını o yasanın içinde bulmaktadır. Laspetkim-İş sendikası tepki sendikası olarak doğdu. Neden? Çünkü 12 Eylül öncesinde tabanda işçileri içeren bir DİSK bulunuyordu. Bazı alışkanlıklar vardı. Biz Türk-İş içinde bunların yaratılamayacağını çok iyi biliyoruz. Hangi alışkanlıklar? Tabanın kararı ve söz sahibi olması, temsilcisinin kendisinin seçmesi, toplu iş-sözleşmelerinin hazırlanmasında, özellikle kararların alınmasında rol oynaması bunların en önemli, haklı sebepleridir. Bunlar Türk-İş'e bağlı en demokrat sendikalarda bile bulunmayan şeylerdir. Bizim işkolunda Türk-İş'e bağlı Petrol-İş sendikası vardır. Ama gene de bu bünyede bulunan insanlar adı ne olursa olsun, Türk-İş'in içine gitmeyi hiçbir zaman düşünmediler. Denemeye değer bir hareket içine girdiler. Ve Laspetkim-İş sendikası tüm zorluklara karşın kuruldu, doğdu, %10 barajını aştı ve amaçladığı temel ilkeler etrafında toplu sözleşmelerini yaparak bu güne kadar geldi.

Çözüm- Laspetkim-İş'in çalışma ilkeleri nelerdir? Bunları nasıl hayata geçiriyorsunuz?

V. Karabay- Taban karar ve söz sahibi olacaktır. En temel ilke budur. Çünkü 3-5 sendikacının kafaya alınması çok kolaydır. Ama amaçlanan şey tabanın istemleri doğrultusunda gerçekleştirileceği için tabanın kafaya alınması çok zordur. Taban kafaya alındığında zaten tabanın istediği gerçekleşmiş olacaktır. Sınıf kavgası 3-5 kişiyle götürülmez. Taban belirli ve doğru ilkeler etrafında toplanırsa bir yerlere götürülür. DİSK tabanında 12 Eylül hareketi ile bir bölünme olmuştur. İşçiler umutsuzluğa kapılmıştır. Tabana bu hareket daha yaygın bir şekilde genişletilememiştir, anlatılamamıştır. 3-5 insanın içeri alınmasında taban hareketi durmuştur. Bunu daha da genişletmek, sınıf ve kitle sendikacılığına inanmak, tabanın karar ve söz sahibi olması ilkesini ve demokrasiyi

bütün kurumlarıyla sendikalarda ya-
şatmaktan geçer. Sendika-işçi arasın-
daki kopukluk her olayda giderilmeli-
dir. Son yaptığımız genel kurulda, ana
tüzüğe de bunu geçirdik. Laspetkim-İş
sendikası yazılı ana tüzüğüne bazı
ilkeleri geçirerek hareketi kişilerin
elinden almış, sendikanın başına bun-
dan sonra gelecek insanları bağlayıcı
kararlar almıştır. Bu kararlar toplu iş-
sozleşmeleri temsilciler vasıtası ile
sürdürülecek, fabrikada en son aşama
tüm işçiye açıklanacak, işçinin oluru
olmadan kimse imza atamayacak,
işçinin evet dediği bir sözleşmeye imza
atılabilecek. Temsilciler hiçbir suretle
atama yoluyla atanamayacak, o işye-
rinde işçiler temsilcilerini seçecekler-
dir. Seçilen kişileri sendika temsilci
olarak atayacaktır. İnsanlar birtakım
hak ve yetkilerle donatmazlarsa, gö-
revden alınma korkusu içlerinde ya-
şarsa, özgürce düşüncelerini açıkla-
yamazlar. Bu arkadaşlar istedikleri
biçimde sendikalarını eleştirebilirler.
Taban çalışmasını yapabilirler. Tabi bu
gene belli bir disiplin içindedir.

Çözüm- Derby ve Dora grevlerinin
gelişimi hakkında bize biraz bilgi
verebilir misiniz? Bu grevler hakkında-
ki görüşleriniz nelerdir?

V. Karabay- Dora grevi 42 gün
sonra bitti ama Dora'nın değişik bir
anlamı vardır. Dora'da işçi istediği
hakki aldı. Buna rağmen, işveren
sözünde durmadığı için, vermiş olduğu
hakların altına imza atmadığı için grev
başlamıştır, işverenin sözünde durma-
ması, işçilerin bölünmüşlüğüne orta-
dan kaldırdı ve kendi aralarında bütün-
leşmelerini sağladı. Ve 42 gün sonra o
gün işçinin kabul etmiş olduğu hakla-
rın da üstünde bir artışla, işbaşı yapıldı.

Derby grevi nasıldır? Nasıl gider?
Tahmini zor bir grevdir. Çünkü işçiler
bundan 17 yıl önce de 77 gün grev
yapmışlardı. 77. günün sonunda greve
çıkıtları gibi içeri girmişlerdir. Bizim
için bu gün Derby grevindeki ölçü, 77
gündür. 77 gün aşıldığında iyi sonuçlar
alınacağına inanıyoruz. Hedef 90 gün-
dür. Eğer 90 gün sendika-işçi var
güçleriyle ortaya çıkarsa, Derby grevi
aşağı yukarı Türkiye'nin en iyi grevle-
rinden biri olacak, ve tam manasıyla
işçi sınıfının istediği şekilde bitecektir.

Çözüm- Derby'nin işçi hareketinde
önemli bir geçmişi de var. Öyle değil
mi?

V. Karabay- Derby Türkiye'nin ilk
işçi hareketini yapan işyerlerinden
birdir. İşgal olayı ilk defa Derby'de
yaşanmıştır. İşgalin amacı, Türk-İş'e
bağlı Kauçuk-İş Sendikası'nın işyerine
sahte üyelerle yetki alması idi. 2000

kişilik çalışanın 1950'si Lastik-İş üyesi
idi Kauçuk-İş ancak 50 kişilik bir üye
potansiyeline sahipti. İşçiler bu olaya
tepki koyarak fabrikayı işgal ediyorlar
ve anında referandum isteniyor. San-
dık konuyor, yetkili olduğunu iddia
eden Kauçuk-İş Sendikası'na 5 tane oy
çıkıyor. O günden sonra Kauçuk-İş
siliniyor işyerinde. 80'e dek Lastik-İş
80'den sonra Laspetkim-İş.

Çözüm- '80 sonrasında, Türk-İş
içinde yapılan sendikacılık hakkında
neler söyleyebilirsiniz?

V. Karabay- Türk-İş içinde gerçek-
ten kolay sendikacılık yapıyor. Bugün
partilerüstü politika izlediklerini beyan
ediyorlar. Bu partiler üstü politikada,
bazen işçi çıkarlarını bazen de devlet
çıkarlarını düşündüklerini ifade ediyor-
lar. Ama sıkıştıkları zaman sınıf sendi-
kacılığı yaptıklarını iddia ediyorlar.
Söylediklerine kendileri de inanmıyor-
lar. Türk-İş'in 1 ay önce yapılan genel
kurulunda, devamlı "genel grev" gün-
deme geldi getirildi. Ve bunu söyleyen-
lere baktığımızda, normal prosedür
içinde kendilerine verilen yasal hakkı
kullanıp grev yapmayan insanları gö-
rürüz. Yasal grevi yapmazken genel
grevden nasıl söz ediyorlar. Gene aynı
insanlar 70-80 bin adına otel odaların-
da toplu sözleşme imzalayabiliyorlar.
Bunlar Türk-İş'in mevcut sendikal
yapısı. Sınıf sendikacılığında bir genel
başkanın, bir genel sekreterin, işçinin
kabul etmediği bir sözleşmeyi imzala-
ma şansı yoktur. Sendikacılık birkaç
tane çok mükemmel insanın yapabile-
ceği iş değil. Kendileri gidince Türki-
ye'de sendikacılık döneminin bitece-
ğini, sendika liderlerinin artık kalma-
yacağını ve işçinin başıboş kalacağını
zannediyorlar. Öyle değil. Tabana
indiklerinde onları ve bizi 50 defa
cebinden çıkaracak insanlar mevcut.
İşçi başıboş değil. Kendi içlerinde,
onların ve bizim yerimizi alabilecek
insanlar var. Yeter ki insanların önu
açılsın, seçimler demokratik bir şekilde
yapılsın.

Çözüm- İşçi sınıfının eğitimi, sendi-
kal mücadelenin her boyutunda önem-
li. Bu konudaki düşünceleriniz neler-
dir?

V. Karabay- Taban karar ve söz
sahibi olacak derken, tabanın eğitimini
gözden kaçırmıyoruz. Ama bugün için
bizim istediğimiz olay, tabanın mutlak
birleşmesidir. Yanlışta da, doğrudan da
birleşip, birlikte hareket edebiliyorsa,*
önce bu sağlanmalıdır. Yanlışta da
diyorum çünkü insanlar yanlış hareket
ettiklerini bir bütün olarak anlayabili-
yorsa, doğru olanı da bütün olarak
bulabileceklerdir. Laspetkim-İş sendi-
kası bu aşamada tabanı yönlendirici

hiçbir hareket yapmıyor. Nedeni de şu.
Bugün taban her anlamda karar ve söz
sahibi olmalıdır diyoruz. Yani hatasıyla,
sevabıyla, günahıyla bu olayları bir
dönem yaşamak zorundayız. Biz eğer
böyle düşünen insanlar olarak tabanı
yönlendirmeye kalkışırsak, Türk-İş'ten
farkımız kalmaz. Ama bu hareket
oturduktan sonra, biz bunları daha açık
seçik tartışabileceğiz, açacağız. Çünkü
o zaman güven ortamı "tam olarak
sağlanmış olacaktır. Ve Laspetkim-İş
Sendikası, işçiye şimdiden yanlış yapı-
yorsun deme, hakkına sahip değildir.
Biz herşeyin, yaşayarak, pratikte görü-
lerek öğrenileceğinden hareketle yola
çıkıyoruz ve insanların konuşmasını
istiyoruz. Suskun olmayan, konuşan
bir toplum üretmeye çalışıyoruz.

**Bugün Derby grevi 63. gününe
girdi. Bu övünülecek birşey. Böyle
olması gerek 63 gündür tek bir işçiden
yakınma yoktur. Çünkü hareketin bu
aşamasına taban karar vermiştir. Bu
arada basından da okuyoruz, Türkiye'de
büyük grevlerde çözülme başlıyor.
Bunu yapmak o işçiye yakışmaz.
Başarısız grev yapmaya ne bizim
hakkımız vardır, ne de Derby-Dora
işçilerinin BU Netaş işçileri için de
geçirlidir. Şeker Sigorta işçisi için de
geçerlidir. Eğer grevler başarısızlıkla
sona ererse, gene insanımızın üzerine
bir ölü toprağı örtülecektir. "Greve
çıkılıyor da ne oluyor" gibi sorular
gündeme gelecektir. Bu geri adımdır.**

Çözüm- Bazı kesimlerce, günümüz
yasalarıyla sendikacılığı tam anlamıyla
gerçekleştirmenin olanaksızlığı, bu ya-
salarla sendikacılığın yapılamayacağı
iddia ediliyor. Bu konuda siz ne
diyorsunuz?

V. Karabay- Bu sendikalarla birşey
yapılmaz deyip oturmak en büyük
ihanettir. Her dönemde herşey yapıla-
bilir. Bu yasalarla da yapılabilir. Yeterki
insanlar yapmak istesinler. Ha! herşey
rahatlıkla yapılamaz. Birtakım sıkın-
tıları olur. Ama dediğim gibi, insan-
lar inansalar ve işçiye de inandırabilse-
ler herşey yapılabilir. Grev ekonomik
bir olaydır. Üretimi durdurmaktadır. A-
maç bu olduğuna göre, önemli olan
yasaları zorlamaktır. Almasını bilmek-
tir. Bir hak alındığı zaman tatlıdır.
Elinizden alındığı an ona bir tepki
koyabilirsiniz. Çünkü onu siz kazan-
mışsınızdır. Mücadele verilerek alınan
hak tatlıdır. Yoksa birileri çıkıp insanla-
ra hak verilerse, bugün aynı birileri
çıkıp ben verdim, ben aldım diyebilir.
Bu yasaların da mutlaka değişmesi
gerekten yerleri var. Ama ilkönce
demokratik mücadele etmek istiyoruz.
Bunu yapmaya mecburuz. Çünkü
totaliter rejimde neler olduğunu biliyo-

ruz. YHK'lar devreye giriyor, şunlar bunlar devreye giriyor, işçi gene en büyük zararı görüyor. Mücadele demokratik platformda yapılmaya mecbur. Bu yasaların amacı açık. İşçiyi sendikalardan soğutmak. Bu yasalara Türk-İş'de görüş bildirmişti. Hatta Anayasa'ya dahi evet denmesi için, radyo, TV.'de konuşma yapıldı. Çünkü kendi hayati varlıklarını bu yasalara bağlıyorlardı. % 10 barajı olacaktı dediler. % 10 barajı olunca, Türk-İş'ten başka sendika olmayacaktı. Genel merkezde yönetici olmak için 10 yıllık işçilik gerekli, bu yasalarda, 10 yıl çalışan bir işçi fabrikada belli bir yere gelmiştir, yaşı 35-36 olmuştur. Bir insanın o yaştan sonra sendikacılığa başlaması şu koşullarda zordur. Gene bu yasalardan yakınmalarına gerek yoktur. Bu yasalar onları korumak için çıkarılmıştır, yani mevcut insanları korumak için. Sonuçta söyleyeceğim, bu yasalarla yapılabilecek şeyler vardır. Yeter ki insanlar inansınlar.

Çözüm- Laspetkim-İş sendikasının, bugün için neden bağımsız bir sendika olduğunu anlatır mısınız?

V. Karabay- Neden bağımsız bir sendikayız? Şu anda bağımsız kalmaya mecbur olduğu için bağımsız sendikadır. Türkiye'de Türk-İş var, Hak-İş var, Misk var. Bunun dışında bir konfederasyon yok.

Çözüm- Yani Türkiye'de bugün için olumlu bir devrimci sendikal oluşum yok.

V. Karabay- Evet. Şu anda yok. Bunun için bağımsız. Türkiye'ye baktığımız da, 12 Eylül olmuş, 6 Kasım olmuş. Değişik siyasi görüşlerde partiler kurulmuş ve bu görüşler de parlamentoya belli oranlarda yansımış. Ve solda da birtakım partiler var. Ama işçi hareketine baktığımızda 3 tane konfederasyon var. Biri partilerüstü politika izlediğini söylüyor. Diğer ikisi de zaten onun sağında olan sendikalar. Ama bugün bir sendikacının, bir işçinin sağcıym demesine zaten imkân yoktur. Bu imkânsız bir olay. Biz bunu kabul edemiyoruz. İşçi sınıfı bu tarafta, solda toplanmak zorundadır. Türkiye'de bu ihtiyaçlara cevap verebilecek bir konfederasyon yok ve Laspetkim-İş

bugün bağımsız. Ama Laspetkim-İş sendikası gibi sınıf ve kitle sendikacılığını benimsemiş, tabanın her alanda karar ve söz sahibi olmasını benimsemiş insanlar, değişik işkollarında bu tip sendikalar kurabildiğinde veya böylesi mevcut bağımsız sendikalar biraraya geldiğinde mutlaka bağımsız kalmayacaktır. Ve bir konfederasyon çatısı altında olmayı yeğleyecektir. Böylesi sendikalar henüz yok. Ama kaynaşmalar var. İşçiye inanıyoruz. İşçi üretkendir ve bu tip sendikaları kuracaktır. O zamanda Laspetkim-İş mukakkak o hareketin içinde yer alacaktır. Çünkü bütün sınıf birleşmek zorundadır. Sınıf bilincini aşmış, belli ilkelerin etrafında toplanmış insanlarla birliktelik sağlanabilirse, Türkiye'de işçi sınıfı bir yerlere gelir.

Çözüm-Teşekkür ederiz.

(x) Bu görüşme 20 Şubat tarihinde yapılmıştır.

TÜRK-İŞ KURULTAYI VE DEVRİMCİ SENDİKAL MÜCADELENİN GELECEĞİ (2)

Gencay OZANOĞLU

Birinci yazımızı sonlarken Türk-İş'te herşeyin bitmediğini aksine mücadelenin henüz başladığını söylemiş-tik.

14. Türk-İş Kurultayı'nın, milyonlarca işçi ve emekçinin istem ve beklentilerine cevap verdiğini söylemek zordur. Evet, Kurultay Sonuç Bildirgesi'nde 1987'nin 'eylem yılı' olarak ilan edildiği, Türk-İş'in ilişkide bulunduğu, Amerikan İstihbarat Örgütü (CIA) ile içice çalışan Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) ile ilişkilerin kesilmesi, 1982 Anayasası ile bu anayasadan kaynaklanan anti-demokratik yasaların değiştirilmesi için mücadele verilmesi açıklandı.

Ancak tabandaki büyük rahatsızlık, hoşnutsuzluk ve değişim istemi, işyerlerinde, şubelerde ve birçok sendikada hakim olan sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı Türk-İş yönetimine yansımadi.

Buna karşılık 14. Türk-İş Kurultayı iktidarı, sermaye çevrelerini ve yönetime gelen uzlaşmacı-devletçi Şevket Yılmaz ekibinde memnun etmedi. Yönetimdeki Şevket Yılmaz ve Orhan Balaban dışındaki yöneticiler değiştirilmişti. Ama zaten bu yöneticiler konusunda iktidarda, sermaye de pek ısrarlı değildi. Sermayede, iktidarda kendi sendikalarında bile yönetimi kaybetmiş, etkinliği ve otoritesi kalmamış "posası çıkmış" Sadık Side, Kaya Özdemir ve Ömer Ergün'le Türk-İş üzerindeki denetimini sağlayamayacağı bilmeyecek kadar aptal değil. Bugünden sonra adı geçen sendikacıların sermayeye vereceği pek bir şey kalmamıştır. Fare yakalayamayacak kadar ihtiyarlamış kedinin eninde sonunda kapı dışarı edileceği gerçeği inkâr edilemez.

Sermayenin istediği; Şevket Yılmaz'ın başkanlığında sağdan ve sol'dan dengeli ama güçlü bir Türk-İş'ti. Çünkü tam da DISK kapatılmışken, Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün yurtdışında çeşitli uluslararası işçi

kuruluşlarıyla görüşmeler yaptığı bu sırada 1966 Martında yapılan Türk-İş6. Genel Kurulunda olduğu gibi yeni bir DISK'in kurulmasına tahammülü yoktu.

Büyük bir oy alarak genel kuruldan güçlü bir ekip çıkarmayı uman Şevket Yılmaz 400 delegenin 152 oyunu alarak gelecekte işinin hiçte kolay olmayacağını gördü ve anladı.

Bazı ilerici çevrelerin seçim sonunda 12 gibi az bir oy farkıyla seçiminin yitirilmesine hayıflanarak "Cevdet Selvi'nin adaylığı erken açıklaması yanlış oldu", "Demokratik Muhalefet en geniş anlamda ittifaklar programı oluşturmadı", "seçimi kazanmak isten bile değildi" şeklinde yapmış olduklar; değerlendirmelere katılmak mümkün değil.

Bu tür değerlendirmeler "nenemin sakalı olsaydı dedem olurdu" şeklindeki özdeyişi hatırlatıyor.

Türk-İş Kurultayı, yönetenlerin eskisi gibi yönetemeyeceklerini yönetilenlerinde artık eskisi gibi yönetilmek istemediklerini gösterdi.

Türk-İş'in geleceği, aşağıdan yukarıya doğru gelişen demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleriyle, yukarıdan aşağıya işçi sınıfını denetim altında tutmaya çalışan iktidarla sermayenin ve onun sendika alanındaki uzlaşmacı-devletçi çizgisi olan Türk-İş yönetimi arasındaki mücadeleye sahne olacaktır.

Devrimci Sendikacılık başka bir adıyla Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı

Devrimci sendikal mücadelenin geleceğini algılayabilmek için işçi sınıfının tarihsel gelişimine ve mücadelesine bakmak gerekiyor.

Feodal ilişkilerin bağrında doğan kapitalist sınıfla birlikte işçi sınıfı da

tarih sahnesine çıkmıştır. Feodalizme karşı işçi sınıfıyla birlikte mücadele eden kapitalist sınıf politik iktidarı ele geçirince işçi sınıfı ile bütün bağlarını kopararak onu baskı altına almaya ve onu sömürmeye başlamıştır. Bir yanda emeğinden başka pazarlayacak hiçbir şeyi olmayan işçi sınıfı ile diğer yanda üretim araçlarını elinde bulunduran ve böylece işçilerin yarattığı tüm ürünlere ve zenginliklere el koyan kapitalist sınıf (Burjuvazi) arasında uzlaşmaz bir sınıf mücadelesi vardır. (Geniş bilgi için bakınız Dünyayı Saran Zincir... Çözüm Sayı 1, s.34)

Sanayi devrimiyle birlikte küçük atölyelerin yerini alan fabrikalarda bir araya gelen binlerce işçi önceleri tek tek bireysel olarak haklarını aramışlar da başarılı olamamışlar. Her seferinde yenilmiş olmalarına rağmen, edindikleri deney ve tecrübe sayesinde bir sınıf olduklarının farkına varmışlar. Tek tek, bireysel mücadele yerine birlikte, biraraya gelmek suretiyle mücadele etmeyi öğrenmişlerdir.

İşçi sınıfı tarihine baktığımız zaman bu mücadelenin hiçte kolay olmadığını, dümdüz bir yol izlemediğini görürüz. İşçi sınıfı bugün sahip olduğu tüm hakları uzun, zor ve kanlı mücadeleler sonucu kazanmıştır.

İşçiler üretimden aldıkları pay, üretim araçları karşısındaki konumları ve üretim ilişkileri içindeki durumları itibarıyla bir sınıftırlar. Sınıf olma bilincini kazanınca örgütlü olarak mücadele eden işçilerin oluşturdukları ilk örgütler sendikalar olmuştur. Sendikalar işçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadele örgütleridir.

Kapitalist toplumda işçi sınıfı mücadelesinin üç temel biçimi "vardır: 1- Ekonomik-Demokratik Mücadele, 2- İdeolojik Mücadele, 3-Politik Mücadele

1- Ekonomik-Demokratik Mücadele: Günlük ekonomik çıkarların savunul-

ması, çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, bunları engelleyen anti-demokratik mücadeledir. Örneğin; ücret artışı, çalışma sürelerinin kısaltılması, iş güvencesinin, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması, beslenme, barınma, kreş hakkının elde edilmesi; kıdem tazminatlarının arttırılması ve toplu iş sözleşmesiyle elde edilen diğer haklar için verilen mücadele.

2- ideolojik Mücadele: Toplular tarihine baktığımızda her sınıfın bir ideolojisi olduğunu görürüz. ... İdeoloji; toplumdaki üretim ilişkileri tarafından, özellikle de mülkiyet ilişkileri tarafından koşullanan, belirli sınıf çıkarlarını dile getiren ve insanın düşüncesini, duygularını ve eylemlerini etkileyip kendi doğrultusunda görüşler ve değer yargıları yaratmaya ve davranış normları koymaya yönelik felsefi, dinsel, sanatsal... toplumsal düşünceler sistemidir."

"Sömürü ve baskının olduğu toplumlarda, düşüncelerde egemen sınıf ve tabakaların egemenliği altındadır. Kapitalist toplumda beşikten mezara kadar tüm eğitim, kitle ve haberleşme araçları ile emekçiler burjuva ideolojisinin etkisi altında tutulmak istenir."

İşte bu yoğun ideolojik saldırılara rağmen işçiler ve emekçiler kendi sınıf çıkarları doğrultusunda ideolojik mücadele vererek "kendiliğinden sınıf" olmaktan çıkıp, "kendisi için sınıf" olmak zorundadırlar.

İşçi sınıfının ideolojik mücadelesinin üç temel amacı vardır: Çeşitli araçlarla her türlü beyin yıkama yöntemiyle işçi sınıfı içinde ve tüm emekçiler arasında yayılmasına çalışılan burjuva ideolojisini etkisiz hale getirmek. İşçi sınıfı içinde sınıfsal bilincin egemenliğini sağlamak. İşçi sınıfının bilinçlenmesini engellemeye ve saptırmaya yönelik her türlü sağ ve sol sapmaya karşı mücadele vermek.

3- Politik Mücadele: Politik mücadele ise, sınıf mücadelesinin en üst biçimidir. Direkt iktidar mücadelesidir. Sömürü ve baskıyı ortadan kaldırmak için iktidar mücadelesi vermek zorunda olan işçi sınıfı ve tüm emekçiler bu mücadelelerini parti vasıtasıyla verirler.

Sendikaların Sınıf Mücadelesindeki Yeri

Ekonomik-Demokratik Mücadele ise emperyalist-kapitalist sömürüyü sınırlandırır ama asla ortadan kaldırmaz. Çünkü sömürü emperyalizmin-kapitalizmin özünde vardır. Kapitalizm-Emperyalizm varolduğu müddetçe sömürü, sömürüyü devam ettirmek

içinde baskı varolacaktır. O zaman işçi sınıfı ve tüm emekçiler esas olarak mücadelelerini Emperyalist-Kapitalist sistemin somutlaştığı iktidarın kendisine yöneltilmelidirler. Buna politik mücadele denir ve politik mücadele parti vasıtasıyla verilir.

Sendikalarda, işçi sınıfı partisi de birer sınıf örgütü olmalarına rağmen amaçları ve örgütsel yapıları farklı olan örgütlerdir. Bunu ayırmak gerekir.

O zaman sendikalar bünyesinde topladıkları işçilere toplu iş sözleşmelerinin kurtuluş olmadığını, ekonomik-demokratik mücadele ile kurtuluşa gidilemeyeceğini yani baskı ve sömürünün ortadan kalkmayacağını, çünkü toplu iş sözleşmesiyle ne kadar iyi ve yüksek hak alsalar, ekonomik mücadele ile günlük yaşamını ne kadar iyileştirseler, üretim araçlarını elinde bulunduran sermaye sınıfının kâr amaçlı ekonomik politikaları sayesinde uygulanan zamlarla, hayat pahalılığıyla bir müddet sonra yeniden eski haline geri döneceğini anlatırlarsa sınıf örgütleri olarak ancak o zaman kendilerine düşen görevleri yerine getirmiş olurlar.

"işçi sınıfı ve tüm emekçiler esas olarak mücadelelerini emperyalist kapitalist sistemin somutlaştığı iktidarın kendisine yöneltilmelidirler."

Devrimci Sendikacılık ile uzlaşmacı Sarı Sendikacılık arasındaki temel fark buradan geliyor.

Sendikaların kitle örgütü olması, demokratik olması, bağımsız birer örgüt olması bir sınıf örgütü olarak sınıfsal mücadelede kendisine düşen görevleri yerine getirmesine engel teşkil etmez. Aksine örgütsel vb. kendi içinde bağımsız olarak, hiç bir dış faktörden etkilenmeden karar vermesine rağmen sınıf çıkarlarına, sınıf mücadelesine sıkı sıkıya bağımlı olmaları gereken örgütlerdir sendikalar.

Bugün Avrupa ülkelerindeki sendikalara baktığımızda iktidar üzerinde etkili olduklarını görürüz. Ya kendilerinin kurdukları işçi partileri ile ya da programları ile sosyal-demokrat partileri zorlayarak iktidarlar üzerinde baskı unsuru olmakta, sınıfsal çıkarlarını korumakta ve gelişmektedir.

Ülkemizin en büyük işçi örgütü Türk-İş ilkelerinin başında "...Sınıflar arası denge, barış ve kaynaşma sağlayıcı bir politika" geldiğini hatırlarsak neden iktidar üzerinde etkili olmadığını anlarız,

Devrimci Sendikal Mücadelenin Önündeki Görevler

Devrimci Sendikal Mücadelenin bugün karşı karşıya bulunduğu iki ana

"devrimci sendikal mücadelenin bugün karşı karşıya bulunduğu iki ana görevi vardır."

görevi vardır. Birincisi, 12 Eylül 1980 askeri yönetimiyle başlayan 1982 Anayasası'yla diğer yasaların gasbettiği işçi ve sendikal hak özgürlükleri yeniden elde etme mücadelesi vermek, ikincisi, sendikal alanda verilen bu mücadeleyi işçi sınıfının ve halkımızın demokrasi mücadelesine bağımlı kılmak.

Bilindiği gibi 12 Eylül 1980'lere gelindiğinde hemen hemen tüm işkollarında ama özellikle metal işkolunda binlerce işçi grevde bulunuyordu, 12 Eylül yönetiminin ilk yaptığı iş, grevleri kaldırmak oldu. DISK ve bağlı sendikalar yasaklandıktan sonra toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi YHK'na verildi. YHK ile işçinin sahip olduğu birçok hak toplu sözleşmelerden çıkarıldı, fazla ikramiyeler kaldırıldı. Resmi enflasyonun çok altında yapılan ücret artışlarıyla işçinin gerçek ücretinde yüzde 50'lere varan düşmeler sağlandı.

İşçi sınıfı tüm bu zorlukları yeni döneme özgü eylem yöntemleriyle yenmek zorundadır. Kısa vadeli hesapları bir yana iterek sınıfsal temelde bir örgütlenmeyi gerçekleştirmek zorundadır. İşyerlerinde örgütlenmeye ağırlık vermek zorundadır.

Devrimci sendikal mücadele yeni döneme özgü eylem yöntemleri yaratmak zorundadır. Kısa vadeli hesapları bir yana bırakarak sınıfsal temelde örgütlenmeyi fabrika, işyeri bazında gerçekleştirmelidir.

Gelişen işçi grevlerinde dayanışmayı en geniş anlamda sağlamalı, sınıfsal bilinci vererek işyerlerinde işçilerin birliğini sağlamalıdır. Ancak böylece 12 Eylül Askeri Müdahalesinin getirmiş olduğu korku, yılgınlık pasiflik ortamı aşılabılır. Grevler işçilerin kendi özgüçlerine güvenmenin, inanmanın sağlandığı birer okul olmalıdır. Yasal engeller nedeniyle biraraya gelemeyen grevdeki işçileri kahvelerde, sendika şubelerinde, evlerde ikili-üçlü, dörtlül-beşli de olsa biraraya getirip işçi sorunlarını, sınıfsal mücadelenin sorunlarını ve ülke gerçeklerini anlatmanın koşulları yaratılmalıdır.

SERBEST BÖLGELER

İHRACATA YÖNELİK BİRİKİM

VE SERMAYENİN

KURTARILMIŞ BÖLGELERİ:

İlknur GÜLER

Uygulanması öncesi ya da sonrasında orduların iktidara geldiği (ya da devamlı durduğu) ekonomik politikaların, halkları için belkide en acımasız "ihracata yönelik birikim modeli" ile içiçe yaşanmış bir yedi yıl geride kaldı.

24 Ocak '80' de Demirel iktidarı döneminde ithal ikameci sanayileşme modeliyle dış borçlarını ödeyemez ülkelerin, kendisinin de, alacaklılarında 70'li yıllardan sonra dört elle sarıldıkları model bizde de gündeme geldi.

İhracata yönelik birikimin emperyalist ülkeler açısından önemi, dış pazara yerli hammadde ve ucuz işgücüsü uluslararası işbölümünde kendisine düşen yere yaraşır ihracatını gerçekleştiren ülkelerin borçlarını zamanında ödeyebilmeleri, ötesinde kendilerine düşen üretim alanında yapacakları üretimin patent ve know-how'unu satın alacak birikim ve alt yapıya sahip olunmasını (geri bırakılmışın kendi sermayesiyle) sağlayabilmek, pazar olanağını devletlerin görece bağımsızlığını zorlayarak genişletebilirle olanağı yaratmasıdır.

Gümrük duvarları yıkılmış ülkeye (bazen Başbakan özal'ın da ifade ettiği gibi) "iç rekabeti arttırmak" görüntüsü altında elindeki başta otomotiv, elektronik mamulleri olmak üzere tüm lüks tüketim malı stokları satılabilecektir.

24 Ocak kararları hiçbir ülkede "demokratik yasalarla oturtulamamış,

mutlaka yanına askersel birşeyler eklemek zorunda kalınmıştır. Demirel iktidarında bildiği bu gerçek yüzündendir ki dönemin Turgut Özal'ı ve diğer bazı ekonomik kurmaylar generalere yeni politikayı anlatan bir "brifing" verme gereksinimi duymuş, bir bakıma 'bakın biz bunları uygulamak istiyoruz ama, sızsiz olmaz!' demişlerdir.

öyle ya, kararlar Türk lirasının değerini olağanüstü düzeylerde devallü etmekle başlayıp oligarşik ittifakı tekkelci sermaye lehine zorlayan gümrük duvarlarının kaldırılmasından, sağlık, eğitim ve ücret harcamalarının en alta indirilmesine kadar varacaktır. İşçi hakları zorlanacak, grevsiz bir dönem ve toplu iş sözleşmelerinin hakemleri esermeye lehine sonuçlanacak anlaşmalar gerekecektir.

Çalışanların ücretlerine yapılması gereken zamlar sermayenin birikmesine katkıda bulunmak üzere hak sahiplerine verilmeyecek, grevlerin engellenmesiyle üretim her koşulda sürekli kılınacak, KİT mamulleri dahil olmak üzere fiyat artışı denetimleri kaldırılarak iç piyasa kısılarak daha çok ihraç edecek mal sağlanmış olacak, ihracatla elde edilen döviz girdisiyle borçlar ödenebilecek ve yeni krediler alınabilecektir. Verilecek kredilerin şartlı kullanım alanlarının uluslararası işbölümünde bağımlı ülkelere düşen alanlar-

dan kullanılıp kullanılmadığının IMF vb. kurumlarca denetleneyeceğini söylemeye gerek bile yok. Bu alanlar ise elbette montaj, ambalaj, tarım, tekstil vb. sektörleri olacaktır.

Askerin katkısıyla yaratılan 'güvenli ve istikrarlı' vatan sathında artık yabancı sermayeye gönül rahatlığıyla çağrı yapılabilir ve beklenilebilir. Bu amaçla yabancı sermayeyi teşvik yasa-sı çıkarılır. Oysa ki yabancı sermaye çok nazlıdır ve kârlarını ülkelere götürebilme garantisi verilmiş olmasına rağmen açılan yabancı bankaların sayısı ve işlevi de istenen düzeyin çok altında kalır. Ülkeye döviz girişini hızlandıracak en önemli ve uygulanan politikanın can damarını oluşturan

ihracatı teşvik yasa ve kararnameleriyle döviz girişi sağlanmış da olsa, ortaya milyarlarca liranın döndüğü ve bir türlü denetlenemeyen hayali ihracatlar çıkmıştır.

Gümrük duvarlarının aşağı çekilmesiyle yerli sermayenin hammadde-sini dışardan alıp, iç piyasaya imal ettiği mamul malların büyük bir kısmını artık yapmak zorunda kalmaktan kurtarılmalrı sağlanmış, bunlarda, kullanılan sermayenin de ihracata yönelik alanlara aktarılmadı amaçlanmıştır. Dolayısıyla tekkelci sermaye devlet eliyle daha çok ve çabuk katlanırken varlığını ithal kameciliğe borçlu küçük imalat sanayii ve ithali serbest bırakılan ,

malları üreten imalat sektörlerinin sermayeleri de iflaslar yoluyla büyük sermayeye aktarılmıştır. İflas edenler sadece imalat sanayii değil tamamen iç piyasayla çalışan banka ve sanayicilerde olmuştur, (meşhur şirket kurtarmalar hatırlanmalıdır).

Sermayeye verilen önemli olanaklardan biri de KDV ile bütçedeki vergi payının arttırılarak, vergi yükünün tüketiciye doğrudan ve tahsil edilebilir yansıtılmasıdır.

İhracata yönelik birikim modelinin önemli gereklerinden biri olarak serbest bölgelerde artık (Antalya, Mersin, Adana, İzmir) gündemdedir.

'60'lı yıllardan bu yana gelişen bir hızla uygulanan ihracat ekonomisi biçiminin önemli ve tamamlayıcı bir parçası olarak serbest bölgeler, gerek yabancı sermayenin, gerekse yerli işbirlikçi sermayelerin ülke toprakları içinde devlet denetiminin kırıldığı KURTARILMIŞ BÖLGELER olarak faaliyettedir.

Emperyalizmin sömürge biçimleriyle, ilintileri açısından ya da sömürünün muhatabı ülkeden beklentileriyle, sözkonusu ülkenin kendi yönetsel ittifaklarının siyasal güçlerinin temsili oranında değişik biçimler alır serbest bölgeler. Ticaret bölgesi, serbest liman, depo, antrepo, serbest üretim bölgesi vs. biçimlerinde görülebilir.

Ancak artık revaçta olan özellikle ucuz emek kullanımının yoğun olduğu üretimlerin serbest bölgelerde yapılması, depolanması, tasnifi, transit geçişi, bakım onarım hizmetlerinin olduğu serbest ticaret ve üretim bölgeleridir. Bizde de uygulanmak istenen budur.

Uluslararası sermayenin artık dünyanın hiçbir yerindeki fabrikalarını sökülüp başka yerlere taşımadığı düşünülürse-ki bu entegrasyon öncesi döneme hastı. Paylaşımın yönüne ve seviyesine uygun olarak bazı yerlerden çekilip bazı yerlere yerleşme '45'lerle bitti. Paylaşım ve entegrasyon NATO'da, IMF'de, Dünya Bankası'nda somutlandı -yapılacak olan montaj, ambalaj, depo-antrepo, ve transit taşımacılık ile Beyrut, Lübnan, Irak'dan boşalan bankacılık hizmetleri olacaktır.

Serbest bölgeleri cazip kılan en önemli öge, hiç kuşkusuz en başta ucuz ve bol 'emek'tir.

Bu öge bazı serbest bölge işletmecilerince şöyle dile getirilir:

"Güney Kore/Masan Serbest İhracat Bölgesi:

Sanayiye elverişli bölgeler yatırımlarınızı kolaylaştıracağı gibi, daha bir özgürlük, başka yerlerde olduğundan çok daha kârlılık kazandırır.

Ucuz işgücünün bolluğu ürünlere uluslararası pazarlarda harikulade rekabet olanakları sağlamaktadır. GEREK ERKEK, GEREKSE KADIN İŞÇİLERİN EN AZINDAN İLKOKUL EĞİTİMİ VARDIR ve KOLAYCA ÖĞRENEBİLMEKTEDİRLER, ÇEVRE İLÇELERDEN HER AN YENİLERİ İLE DEĞİŞTİRME OLANAKLARI VARDIR."

"Mauritius-İhracat Fabrikaları Bölgesi:

Mauritius size ÜRETİCİ GÜÇLERİNİ SUNUYOR: GENÇ OKUR-YAZAR ve YİĞİN YİĞİN"

"Kolombiya'da Palmaseca ve Buenaventura Serbest Ticaret ve Sanayi Bölgeleri:

Amerika'nın ortasında DÜŞÜK FİYATLI İŞÇİ BOLLUĞU serbest bölgelerin temel fonksiyonu, fabrika binaları ve benzeri tesisleri bürokrasi engeli olmadan ve ihracatçılara karşı asgari denetim uygulanarak hazır tutulmaktadır. BÖYLECE AMAÇ ONLARIN UCUZ İŞGÜCÜNDEN EN BÜYÜK ÖLÇÜDE YARARLANMALARINI SAĞLAMAKTIR."

(Uluslararası Yeni İşbölümü ve Serbest Bölgeler. Çev. Y.Öner)

Yukarıdaki alıntılar dünyada ikiyüz civarında bulunan serbest bölgelerin tümünün ortak noktasını işaret eder. Bu ortak nokta UCUZ İŞGÜCÜ'dür.

Türkiye'deki Serbest Bölge İşletmeleri de herhalde böyle bir reklam kampanyası açar...

"Buyrun 40 milyon ucuz işçi.... Ye ye bitmez!"

Ucuz işgücü tekbaşına yetmiyor elbette, hemen ardından başka kolaylıklar da gerekli...

"Fiyat, kalite ve standartlarla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarının ve diğer mevzuata verilen yetkiler serbest bölgede uygulanmaz.

...ihtiyaç duyulan arazi ve tesisler kamulaştırma kanunu hükümlerine göre sağlanabilir.

...serbest bölgeler gümrük hattı dışında sayılır.

...vergi, resim, harç, gümrük ve kambiyo mükelleflerine dair mevzuat hükümleri uygulanmaz.

...(yatırımcılar) Bakanlar Kurulunun belirleyeceği teşviklerden yararlanılabilir.

...(gelirler) Gelir ve Kurumlar vergisinden muaftır.

...(serbest bölgelere Türkiye'den bakım onarım maksadıyla getirilen araç, gereç ve ekipmandan ücret alınmaz.

...(bölgede) gemi ve liman hizmetleri yapılır.

...SERBEST BÖLGENİN FAALİYETE GEÇMESİNDEN İTİBAREN ON YIL SÜREYLE GREV ve LOKAVT ile ARABULUCULUK HÜKÜMLERİ UYGULANMAZ.

-...serbest bölgelerde gerekli çit, duvar, kule ve güvenlik önlemleri alınır.

... asayiş hizmetleri polis tarafından yerine getirilir.

... istenirse özel güvenlik önlemleri uygulanır.

(Bakanlar Kurulu Kararlarından Kanun no: 32/8, Kabul Tarihi: 6.6.1985).

Görülüyor ki serbest bölgeler; grev hakkında yoksun, ucuz işgücüne sahip, çalışma güvenliği sağlanmamış, vergisi yok-kazancı bol bölgeler olma isteğindedir. Antalya, Mersin, (Adana) Yumurtalık (İzmir) Nemrut saptanmış isimlerdir.

Ne var ki Türkiye serbest açık pazarlarını ilan etmede yönetici kesimin zorunlu ittifakları ve bu ittifakların hassas dengeleri gereği, oldukça geç kalmıştır (yabancı sermaye açısından). Dolayısıyla buraların birer sanayi bölgeleri olmalarını beklemek boşunadır. Adı ne olursa olsun, pratikte ortaya çıkacak olan, GENİŞLETİLMİŞ SERBEST LİMAN BÖLGESİ olmaktan öteye gidemeyecektir.

Bizim serbest bölgelerimiz, bizim sanayicilerimizin kuştüyü rahatlığında kolaylık bölgeleri olarak kalmaya mahkumdur. Yabancı sermaye açısından ise Lübnan, İran-Irak savaşları dolayısıyla önemi iyice artan Türkiye'nin, ilgili bölgelerinde, ticari depoları ve atlama taşları olacaktır. Antalya-Mersin-Yumurtalık'ın (İzmir) Nemrut'a göre yaşama şansları bu yüzden fazladır.

Yabancı sermaye yarı mamülünü burada ucuza monte edecek, ambalajlayacak, depolayacak, Ortadoğu'ya istendiği an gönderebilme olanağına sahip olacaktır.

Serbest bölgelerin, sanayi bölgeleri (büyük sermayelerin yatırılacağı sanayi yatırımları olarak) olamamasının önemli nedenlerinden biri de kuşkusuz Türkiye'nin 10 yılda bir darbeler yaşamak zorunda kalman politik iç kuşkuhanıdır. Yönetimsel sınıf ittifaklarının zorunlu dengeleridir.

Çukurova'nın ve Doğu-Güneydoğu'nun her-mevsim akın akın çalışmaya indiği Akdeniz kıyıları artık yalnız pamuk tarlalarında sıtmadan kırılan topraksız tarım işçileri ve mevsimlik işçileriyle değil serbest bölge dramıyla da anılacak.

Serbest bölgelerimiz, yerli tekellerimizin üretim (montaj-ambalaj vb.) fabrikalarının kaydırılacağı kaymağı bol, emeği ucuz, güvenli alanlar olarak emre amadedir.

Mauritius serbest bölgelerinin dediği gibi:

"GENÇ-OKUR-YAZAR, UYUMLU ve YİĞİN YİĞİN"

Yiyin efendiler, yiyin!

SOL OLMAYAN SOL: YENİ SOL

Sükran DERELİ

Ağaca bakarken ormanı görememe ve ayrıntılara takılma tehlikesini gözönünde bulundurarak XX. yüzyıl ve Yeni Sol'un O tarihine bir göz atalım.

19. yüzyıl Avrupa'sındaki inişli çıkışlı ancak, bir devrime yol açmayan gelişmelerden sonra devrim dalgası doğuya doğru kaymaya başladı. Emperyalizm olgusuyla beraber XX. yüzyıl; sınıflar mücadelesinde bir hareketliliğe ve yükselen ivme sonucu bir alt üst oluşa sahne oldu. Bir asırdan fazla bir süredir teorik olan bir olgu pratik oluyor ve gerçekleşme yoluna giriyordu. Lenin'le birlikte bilimsel Sosyalizmin kuruluşu sürecine giriyordu.

Aynı süreçte sol açısından başka ülkelerinde varolan beklenti ve girişimler Rusya'daki gibi sonuç vermiyor ve pratik yenilgiler gündeme geliyordu. Avrupa açısından sonuç gericileşen burjuvazi ve faşizmdi. Sınıflar mücadelesinin ivmesi düşüyor Sovyetler Birliği'nde NEP gündeme getiriliyordu.

30'lu yıllar, Sovyetler Birliği içinde bir dizi sorunlara, dünya genelinde anti-faşist mücadeleye tanık oluyordu.

II. Paylaşım savaşı sonrası, dünyanın kırları ve emperyalizmin zayıf halkaları bir dizi devrime tanık olurken Batı Avrupa'da Sol için hem birşey vardı hem de hiçbir şey yoktu. Gelişmiş Avrupa, sosyalizmin kuruluşunda geri Asya'dan geri kalmıştı. Avrupa bunu ne derecede sindirebilecekti.

II. Enternasyonalin kendi burjuvazisini koruyan anlayışı, 17 Ekim Devriminin sıcaklığıyla etkin olma olanağını bulamadı. Avrupa Sol'una hakim olan coşku, umut ve inançtı.

70'li yıllara kadar Sol bu özelliklerini muhafaza ederken, varolan nesnel pratik ve sınıflar mücadelesi Sol'un başka yönleri savrulmasını engelleyici bir işlev görüyordu.

büyük dayanağı olan sosyalist ülkelerdeki ve özellikle Sovyetler Birliği'ndeki olumsuzluklara genelde fazla prim vermemek gerekmesine rağmen, bu durumların Avrupa Sol'unun sağa kaymasında, daha doğrusu bu sağa kayışı kabul edilebilir göstermesinde payı olduğu yadsınamaz. Örneğin bir 56'da bir 68'de sorun müdahaleyi onaylamak veya yadsınmak değil, o ülkelerdeki nesnel durumun (ortamın) böyle bir şeye gerek duymak zorunda bırakmış olmasıdır.

Nasıldan çok neden önemli olduğundan bu noktayı kısaca geçiyoruz.

Nedenin en önemlisi metropol ülkelerdeki nesnelliğin ve öznenliğin bu nesnelliğe önce uyumu, sonra esir olmasıdır, (tersi de olabilir) Öznenliğin nesnelliğe doğru müdahalede eksik kalması, giderek de bu eksikliği bir teori haline getirme çabalarını getirmiştir. Avrupa Sol'undaki son 20 yıllık süreç devrimci mücadele ve müdahalede başarısızlığın/yetersizliğin devrimci mücadele ve müdahalenin reddini politika haline dönüştürmeyi anlatır. Bunu da kapitalizmin kaydedilir bir başarısı saymak mümkün. Zira sosyalizm ve Sol adına (burjuva idealistlerinin kitaplarının dışında hiçbir zaman hiçbir yerde varolmamış olan) burjuva demokrasisine, methiyeler düzülmektedir.

Bu açıdan Sol'u anlamak ve anlatmak için kesinlikle ve kesinlikle Avrupa Sol'unun sübjektif durumuna bakmak gerekir. Avrupa Sol'unun ideolojik savrulmaya açık öznel yapısına, metropol ülkelerdeki yumuşatıcı -objektif anlamda- uyuma zorlayıcı nesnel yapıya bakmak gerekir. Esas sorun budur. Çok seslilik aç seslilik, bürokratik diktatörlük vs. değil. Bunlar Yeni Sol'un kendi sübjektif durumunu kamufle

Anti-faşist mücadele ve faşist iktidara son verilmesi Avrupa'da sosyalizm açısından Sol'a prestij kazandırır da özellikle Batı Avrupa'da somut kazanca dönüşmemiştir.

Alman işçi sınıfı ve partisi 1920 ve 1933'deki yenilgisiyle 19. yüzyıldaki konum ve etkisini kaybediyordu. İtalya ve Fransa KP'lerinin sağladıkları prestij ve desteği, sınıflar mücadelesinin yükseltilmesinde kullanamadıklarından sonraki yıllarda keselerinden bunları yediler. Bu eksikliğin getirdiği kimlik kazanamama; Avrupa Sol'unda bunalmalara açık bir zemin yaratmıştı.

II. Paylaşım savaşı sonrasındaki Marchall yardımı ve soğuk savaşın bu süreçte göndeme gelmesi, Avrupa Sol'unu bir yol ayrımının eşiğine getirmiştir. Ya radikal bir silkiniş ya da sağa kayma.

20. Kongere böyle bir ortamda yapıldı. 20. Kongre'de gelişen şeyler Avrupa Sol'una sağa kaymada prim ve cesaret verdi.

Sosyalist pratik ve mirastan ilk kopma (kopmanın ilk adımları) bu dönemde gündeme geldi. Stalin her şeyin suçlusu ilan edildi. Sovyetler Birliği'nde bu yapılsa Avrupa'da daha ileri gidilmesine şaşmamak gerekir. Sübjektif niyet ne olursa olsun Stalin'in kişiliğinde bir mirasa saldırıldı. Stalin'in "suçları" herkesin kendinin sağ anlayışının meşrulaştırılmasının aracı olarak kullanıldı. Daha doğrusu suçları yaratıldı ve bunlar bu amaçla kullanıldı.

Bu süreçten Avrupa'da doğan çocuğun, adı Auro-Komünizm oldu. Sosyalizmin değerlerine saldırmanın yolu açıldı. Balondaki delik her geçen gün büyü(tül)dü Lenin'e hatta Marks'a kadar...

Bugün Yeni Sol'un kendi varlığını meşru ve haklı göstermesinde en

etmekte kullandığı (çıkışı böyle olmasa da bugün buna dönüşmüştür ve tek tek kişilerden bağımsızdır.) yanıltıcı ideolojilerdir. Yeni Sol'un -olmayan- kurumsal yapısını gizleyen kuramsal değişlerdir. Burjuva ideolojisinin savunulmasında son duraktır. Son durağın Sosyal Demokrasi olduğunu zannedenler yanıltılmaktadırlar.

Tekrar belirtelim ki Yeni Sol metro-pol (esas olarak Avrupa) ülkelerin nesnelliği ve buradaki Sol'un öznel yapısı tahlil edilmeden anlaşılamaz... Türkiye' deki bakıp anlamaya çalışmak yanılgıya götürür. Zira Türkiye'deki Yeni Sol'un boy vermesinin nedeninin tamamen öznel oluşu, genelde (Avrupa'da) Yeni Sol'un ortaya çıkışındaki nesnelliğin gözden kaçırılmasına yol açabilir. 12 Eylül sonrasındaki yenikçi sol kendi durumuna uygun bir ideoloji bulacaktı. Bu Yeni Sol oldu. Türkiye'de Ampriokritizm'de olabilirdi. Stolypin gericiği yıllarında olduğu gibi. Avrupa'da ise bir nesnel temeli bir tarihsel gelişimi vardı Yeni Sol'un. Avrupa'da Yeni Sol'un gelişiminin nesnel temeli ile öznel temelini birbirinden ayırmak güç. Aslında bu, genelde güç. Zira nesnellik özneliği içerdiği gibi aynı zamanda özneliğe de içerilmiş durumda. İlk başta nasıl gelişti ve veya hangisi belirleyici, hangisi belirlenen sorusu bu yazının esas konusu değil. Bu ayrı bir kuramsal ve felsefi bir konudur. Ama burada Avrupa'ya ilişkin şunu söyleyebiliriz ki, mücadele edilmediği için mücadele etmemeyi savunma konumuna düşüldü. Tersî değil.

Türkiye'deki Yeni Sol rüzgârının da geçici olduğuna inanıyoruz. Bu sadece inanç ve istek değil. Bu yolda emareler çok fazla. Bütün zamanlar ve daha geniş bir kesim için nesnel temeli var gibi görünen existansializm modası bile fazla sürmedi. Ama bu yok olacak anlamında değil. Belli bir kesimde her zaman varlığını sürdürecektir. Kaldı ki Türkiye toprağında herşeyi savunacak bir kısım insan her zaman bulunmuştur, bulunacaktır.

Yeni Sol, için, Avrupa bazında sorun mücadelesizlik olduğunu belirttik. Neden mücadele edilmedi, ve daha sonra mücadelesizliğin -adı yenisol olan- teorisi yapıldı. Orada bir 12 Eylül olmadığına göre...

Avrupa Sol'u ilk devrimin, ilk tek ülkede sosyalizmin inşasının Rusya'da oluşunu hazmedemediğinde ondan mı? Böyle açıklamak bilimsel değil. Olay salt böyle bir öznel nedenle açıklanamaz. İlk devrimin Rusya'da yapılmış olması Avrupa Sol'u için bu anlamda bir etki yapmış olabilir. Ama matematiksel olarak ifade edecek olursak bunun "oranı" çok azdır. Ancak bundan başka etkileri olmuştur. Birinci paylaşım savaşı sonrasında Rusya

Yeni-Sol'un kuramcılarında J.P. Sartre

dışındaki Avrupa devrimlerinin yenilgileri ve devrim süreçlerindeki restorasyon dönemleri Avrupa Solu açısından sosyalizm mücadelesini önemli ölçüde Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmi koruma ve savunma mücadelesine indirgemıştır. 1920'lerde dünyadaki nesnel durum, Avrupa Solu'nun tek ülkede sosyalizmin dolaysız değil dolaylı koruma çabalarını getirmiştir. Tek ülkede sosyalizmi korumanın esas yolu, başka ülkelerdeki devrimlerden, bu yanılla da iktidarı hedefleyen mücadelelerden geçiyordu. Ancak gerek Ekim devriminin uluslararası önemi gerekse de tek ülke de sosyalizmin uluslararası kuşatmasından dolayı Avrupa Sol'u sosyalizm sorununa daha çok bu çerçeveden bakmak durumunda kalmış, içte ulusal (kendi ülkesi) platformdaki iktidar için mücadele politikası geri düzeylerde kalmıştır.

O dönemdeki nesnellik Lenin'e "Sol Komünizm"! yazdırmıştır.

Daha sonra bu dönem aşıldığında geçmiş nesnelliğin oldukça fazla etkisinde kalmış partilerin ve /veya bu partiler içinde belli grupların çıkması kaçınılmazdı. Örneğin Sovyetler'de Buharin çıktı.

Tırmanan faşizm olayında -en azından objektif anlamda-faşizmi önlemek olurken, faşizmin egemen olduğu durumda hedef -yine objektif anlamda-faşizmden kurtulmak ve burjuva demokrasisi oluyordu.

1920'lerdeki Almanya, Macaristan, Finlandiya devrimlerinin yenilgisi sonrasında Avrupa ülkelerindeki partilerin iktidar mücadelesi için ne derece nesnel ortam ve öznel yapıları vardı? Bu

tartışılabilir. Ama tartışılmaz olan bir gerçek var ki o da şudur: Bu dönemden sonra Avrupa partilerinin gerçek anlamda bir ihtilal ve iktidar perspektifi ve bunun tüm araç ve ittifaklarını yerine getirebilecek mücadelesi olmamıştır. İkinci paylaşım savaşı sonrasında hırs da yavaş yavaş yok olmuştur

İlk devrimin gelişmiş kapitalist ülkelerde olması beklenirken Rusya'da (Rusya gibi yarı feodal asken mutlakiyet koşulları altındaki bir ülkede, oluşunun Avrupa Sol'u üzerindeki diğer bir etkisi, determinizm ve volantrizmin değerlendirilmesinde karışıklık (eksiklik) yaratması olmuştur. Felsefi yanına girmeden şöyle belirtebiliriz; Emperyalist, çağda volantrizmin önemi artmıştır. Üretici güçlerin gelişimi belli bir seviyeye varmıştır. Serbest rekabetçi döneme göre nesnelliği beklemenin önemindeki azlık, iradi müdahaleye eklenmiştir. Rusya'da ise hem onun sonucu hem de esas olarak buna ilaveten geri nesnellik mevcuttur. Bu nesnel durumun Avrupa Sol'una yansımaları ise volantrizmin önemini değerlendirmek olmuştur. Rusya'daki volantrizm Rusya'nın özgün (geri nesnel) koşullarının ürünü ve sonucu olarak değerlendirilmiş, çağdaki dünya genelinde -bu arada kendileri için de -volantrizmin artan önemi yakalanamamıştır

Avrupa'da nesnel ortamın gerilemesinde kapitalizmin bir anlamda kendini yenilemesinin (sürece ayak uydurmasının) ve burjuvazinin Marks'lı ve sınıf mücadelesi bir dünyada yaşıyor olmasının farkında olmasını (**) kesinlikle yabana atmamak gerekir. Surece

prim verirken içte ise değer yasasına daha fazla işlerlik kazandırmak isteyenlere yeşil ışık yaktı. 1962-67 reformları ise maddi özendiricilik ve kârlılık'ı teşvik ediyordu. Bu ise değer yasasının etkinliğinin artması demekti. *Sosyalizm sürecinde değer yasasının etkinliği giderek azalması ve yok olması gerektiğini ise söylemeye bile gerek yok.* 68'de Çekoslovakya'da 62-67 reformlarının bir benzeri (belki biraz daha ilerisi) uygulanmaya konduğunda aynı Sovyetler Birliği müdahale etmek ihtiyacını hissetti. Burada üzerinde durmak istediğimiz tek tek uygulamalar değil, bir çizgi haline getirilen anlayış. Bu anlayışın enternasyonalizm ve dış politikaya yansıması.

Teorik temeli dünyadaki baş çelişkinin yanlış ve revizyonist değerlendirilmesine dayanan bu anlayış sosyalizm ve emek cephesini bölerek sosyalizmin genel çıkarlarına zarar veriyor. Çelişkinin bir yanına emperyalizmi ve kapitalizmi koyarken -ki bu doğrudur- diğer yanına salt Sovyetler Birliği'ni koyuyor. Yeni-sömürge ülke halklarını ve metropol ülke emekçi sınıflarını sosyalizm ve emek cephesinin dışında sayıyor. Böylece de emek cephesi zayıflatılıyor. Ulusal Kurtuluş Savaşlarına ve diğer ülkelere de bu bakış açısıyla bakıldığından enternasyonalizmin üzerine "dış politika"nın "gerekleri" ve diplomasi sınıyor yine bunun bir yansıması olarak Afganistan vb. örnekler yaşanmak zorunda kalıyor.

Sovyetler Birliği ilk sosyalist ülkedir ama bugün tek değildir. İçlerinde en büyüktür, uluslararası önemli bir güçtür. Bunun gerekleri vardır. Ama herşeye bu gözle bakarsa bakıştaki ideolojik temel sıfıra iner, ideoloji ve ilkeler realiteye esir düşer.

Olmaması gerekenler ile varolanlar arasındaki çelişki Sovyetler Birliği'nin 70 yıllık tarihinin özeti budur; idealle gerçeklik arasındaki çelişki. Tek ülkede sosyalizmde sorun bunlar arasındaki dengeyi tutturmadan geçti/geçiyor. Bir taraf ağır basarsa (veya gözardı edilirse) fiziki yokoluş, diğer taraf ağır basarsa (veya gözardı edilirse) ideolojik ve ilkesel yokoluş.

SB'deki revizyonizmi belirleyen olgu ikiye ayrılır. Birincisi ekonomist bakış. İkincisi gerçeklerin fazla abartılarak sosyalist ideoloji ve ilkelerden ödün pahasına gerçeklere teslimiyet.

Ekonomist bakış:

Ki bu ikisi arasındaki karşılıklı diyalektik bağ vardır, öncelikle mülkiyetin bugünkü biçimini sorunların kendiliğinden çözümünü getirici bir yapı olarak görmek yanlış. Mülkiyetin çözümü herşey değildir. Marx'ın Proudhon'a eleştirisi tam da bu anlamdadır. Mülkiyet birinci değil ikinci

kategoridir. Bu açıdan birinci kategoriler üzerinde durmak gerekir.

Sovyet revizyonizminde Marksizm-Leninizm üzerine ekonomist bir örtü örtülmüştür. Ekonomik alt yapının dönüştürülmesiyle sosyalist dönüşümün sağlanacağı beklenmektedir. Bu açıdan ekonomik gelişim herşeyden önce gelmektedir. Ekonomik gelişme gerçekten önemlidir ve öne alınması gerekir. Ama herşey olunca ve "nasıl olursa olsun" denilince Marksizmi Marksizm yapan bazı şeylerden sapmalar gündeme gelmektedir ve SB'de olanda budur. Ve bu olay sarmalbir şekilde gerçeklere teslimiyetle birlikte gitmektedir. Ekonomik gelişme sosyalist insanın gelişimine rağmen, ilkelere rağmen gerçekleştirilmektedir.

Bütün bunlar da büyük oranda Marksizmin, ekonomistçe yorumundan kaynaklanmaktadır. Şurası açık ki Mark ve Engels içinde bulundukları koşullarda bilimsel yasalara, determinizme ağırlık verdiler. Burjuvazinin iktidar biliminin anti tezini (bir ilim olarak sosyalizmi) geliştirmek için yine bu bilimi ve kapitalizmi incelediler. Belli yasaları ondan çıkardılar kapitalizmi incelerken ağırlıkla onun ekonomik yasalarını ve ekonomik yönlerini incelediler Sınıf çelişkilerinde de (temel bu olduğu için) bu yöne ağırlık verdiler alt-üst yapı ilişkilerinde bu yöne verilen ağırlık, nasıl bu yüzden altyapı tek başına belirleyici üstyapı önemsiz değerlendirmesine yol açtıysa, kapitalizmde sınıfsal çelişkinin ağırlıkla ekonomik olarak belirlenmesi (artık değer sömürüsü) üst yapısal çelişkilere önem verilmemesi biçiminde değerlendirildi. Böyle olunca ekonomik çelişkinin giderilmesi veya çözümlü diğerlerinin çözümünü de kendiliğinden getireceği anlayışını doğurdu. Bu da sosyalist insan yaratma ve proleter kültür devrimine önem vermemeyi getirdi.

Ekonomik gelişmenin sosyalist insanı yaratması beklenince ekonomik gelişme her şeydir dendi. Fakat bu da (ekonomik gelişme de) sosyalizme özgü ilişkilerin çözümüne hizmet etme kaygısı, arka plana itilmesine yol açtı. Kafa emeği ile kol emeği karşısındaki çelişkinin yine vasıfsız emekle, birleşik emek arasındaki çelişkinin giderilmesi yönünde -1917'nin üzerinden 70 yıl geçmesine rağmen -gerekli mesafenin katledildiği söylenemez. "Herşey ekonomik gelişme" diyen anlayış örneğin, ücret farklılıklarının ortadan kaldırılması (değer yasasının etkinliğinin azalması) yönünde de planlı bir strateji izlenmesi gerekliliğine rağmen "gerçeklerden dolayı aksini hayata geçirmiş ve bunu bir politika haline getirmiştir. Nedir o "gerçekler?" Birleşik emek (sahibi) daha yüksek ücret

istiyor, bu yapılmazsa prodüktivitesi(ni) düşürüyor. İkincisi vasıfsız emek bileşik emeğe daha yüksek ücret verilmediğinden beceri kazanmak için çaba harcamıyor. Birleşik emek bir teşvik olmadığı için verimliliği yükseltmek açısından da, başka deyişle ekonomik gelişmenin sürmesi için de bu gerçeğe boyun eğiliyor. Doğru deyişle esir düşüyor. Ücretlendirmede dolayısıyla tüketimde değer yasası etkinliğini koruyor. Sosyalist insanın eksikliği, en çok bu (tür) olay(lar)da kendini gösteriyor. Bu yaratılmış olsa, ücret farklılığı da olsa, eşitliği de olsa -ki eşitlik hedef olmalıdır ilkesel açıdan- sorun olmayacaktır. Zira topluma daha fazla katkıda bulunma onun için yeterli teşvik olacaktır.

Neden ilkesel açıdan eşitlik hedef alınmalıdır? Soruyu başka şekilde sorarsak, birleşik emeğin vasıfsız emeğe göre (sosyalist toplumda) fazla ücret talep etme hakkı var mıdır? Yoktur. Olmamalıdır. Çünkü bu iki emek arasındaki fark (bireysel) yetenek vb.'nin dışında -ki bu değerlendirme dışıdır) esas olarak birleşik emekteki, vasıfsız emeğe göre içerilmiş olan fazla eğitimde ve bunun giderlerindedir. Peki bu giderleri kim sağlıyor? Sosyalist toplumda toplum karşılıyor. Bu açıdan birleşik emeğin vasıfsız emeğe göre birim zamandaki ürettiği fazla ürün de, toplumun malı oluyor. Birleşik emek sahibinin de ek ücret istemeye hakkı olmuyor.

Ancak gerçeklere esir düşülünce böyle olmuyor. Sorunun sosyalist insanı yaratmak kadar ekonomik yanı da var elbette. Herkesin, her türlü ihtiyacını karşılayacak kadar ödeyebilmeye sahip olabilmek. Ancak bu yapılabile bile, yine de sorun sosyalist insanın sorunudur. "Gerçeklerden dolayı sosyalist insanın yaratılmasını ertelemek bir kısır döngüdür. Çünkü varolan gerçekler hiç bitmeyecektir. Ta ki varolan gerçekler yerine kendi gerçeğini koyana ve gerçekliği kendine esir edene kadar. Gerçeklerin, kendi politikayı uygulamada engel olamadığı ana kadar.

Ancak burada açılması ve net oturtulması gereken bir nokta var. Marksizm, varolan gerçeklere doğru müdahale edilebilir midir, yoksa Marksizmin kendi gerçekleri var mıdır? Yani varolan gerçekler mi, kendi gerçekliğinin var edilmesi mi?

Aslında bunun çözümü, gerçeklerini (gerçeklere rağmen) hayata geçirebilmektedir. Bu aşamaya ulaşabilmektedir. Ancak bu konuda iki yanlış anlayışa düşülmemelidir. Bunlardan birincisi ütopyacı idealize etme olayıdır. Sosyalist devrim sonrasında hemen, sınıfsız toplum ilişkileri ve uygulamalarını istemek ve beklemektir.

"Eski toplumun yıkılmasından sonra yeni bir siyasal iktidara yol açmak yeni bir sınıf egemenliğini" reddetmektedir.

Yeni Sol çok teorik olarak da eleştirilebilir. Nitekim bunu yapanlar da yok değil. Ama bunu "nalına vururken mihına da vurmayı" unutmaktan yapıyorlar. Aslında bu anlayış çok da yabancı değil. En çok da sol basın ve yazarlarda rastlanıyor. ABD'ye bir eleştiride bulunabilmek için illa Sovyetlerde bir eleştiride bulunacaklar. Bu dengeyi hiç bozmuyorlar. Aynı şekilde Gelenek yazarları da sivil toplumculuğu ve Yenil Sol'u eleştirirken "teorisiz mücadeleci tip, sade kadrolara da vurmayı ihmal etmiyorlar.

Geleneksel revizyonist Sol dünyanın her yerinde, devrimini yapmamış ülkelerde mücadele edenleri, kendi özgülükleriyle devrimini yapmış ülkelerde iktidarı alanları teorik sıklıkla eleştirmişlerdir. Onları "bilgiyenmeye zaman ayıramayan sade militan kadro" veya "teorisiz mücadeleci tip" diye değerlendirmeye çalışmışlardır. "Teorili ama mücadeleci olmayan tiplerden de başka bir şey beklenemez zaten mücadeleyi ve dönüşümü gerçekleştirenler, bunları "gündelik mesaiden uzak olarak kurdukları hayalleriyle" başbaşa bırakarak yollarına devam etmişlerdir. Geleneksel (düzeltimci) Sol'un Yeni Sol'a benzeyen bu özelliğini aşması zor görünüyor. Öyle ki "Teorisiz mücadeleci tip", kendisini teorik sıklıkla (*****) eleştiren Gelenek'e yine Gelenek'ten iki yazardan alıntıyla cevap vermesi mümkün olabiliyor.

"Komünistler bir şey "yapmak" istedikleri için hep "dar" kalırlar. Komünistlerde yalnızca eylemin erdemleri vardır. Bir şey "olmak" isteyenler ise, gerçekleştirdikleri köklü iç hesaplaşmalarla hayatın bizzat kendisinin sırlarına ulaşırlar.".....s. 76

Gelenek kendisini bu kesimlerden farklı görmekte haklıdır. Zira onlar "yarın seyirci kalmamak için" bugün seyirci kalmayı, teori biriktirmeyi savunamazlar. Bu açıdan Gelenek "Eski Sol'da Yeni-birikim olmaya aday görünüyorlar.

Geleneksel düzeltimci Sol'un bir diğer özelliği, mirasın değerlendirilmesinde ortaya çıkan yanlış anlayıştır. Tarihe reddiye düzenleri eleştirirken kendileri de aynı konuma düşmekten kaçınıyorlar. Çin deneyimini görmezlikten geliyorlar. Kökeni Batı Avrupa'ya dayanan Yeni Sol'daki "Rusya obisi" Doğu Avrupa'ya dayanak Eski Sol'da "çocuk gözlüklü ve esmer tenliler fobisi"ne dönüşüyor. Eğer olaya miras olarak bakılıyorsa Çin vb. deneyimlerin Sörmemezlikten gelinmesinin nedeni-

ni anlamak güç. Aşırı volantinizminden dolayı mı? Aşırı determinizm, bir sapma olasılığını içinde potansiyel olarak taşıyan bir tehlike olarak görülmediğinde, volantinizmden -aşırı olmayanından bile- ürkülmesi doğal. Ama tarih aksini önemsiyor olmalı ki II. paylaşım savaşı sonrası Doğu Avrupa dışındaki devrimler Geleneksel Sol anlayışa rağmen yapıldı. Çin, Nikaragua vb. devrim deneyimlerini yok sayan/önemseyemen bir anlayışın Sovyet Devrimine olumsuz bakan, Yeni Sol'u eleştirmeye ne derece hakkı olabilir? Kaldı ki Yeni Sol salt Sovyetler Birliği'ne değil bir bütün olarak devrimlere ve iktidar mücadelelerine olumsuz bakıyor. Sorun nedir? Köylülük mü? yoksa Yeni Sol'un bir dönem Çin deneyimindeki bazı uygulamalara sahip çıkıyor görüntüsü vermiş olması mı? Yoksa Çin'in bugün gelmiş olduğu konum mu? Yoksa esas sorun Çin deneyimi ve uygulamaların bir şeylere ve bir yerlere rağmen yapılması mı? Çin'in tek hatası bu olsaydı bugün Çin savunulabilirdi. Zira bir partinin en önemli şartı bağımsızlığı. Hem devrim öncesi, hem sonrası, Dostluk ve dayanışma bunun üzerine bina edilir.

Burada bir parantez açarak şu söylenmeli: Sol içi sorunlar değerlendirilirken Yeni Sol'a malzeme vermek kaygısından -eğer varsa- kurtulmak gerekir. Zira Sol, Yeni Sol'u Sol olarak alıp tartışma lüksüne sahip değildir. Yeni Sol'la tartışılmaz değil, tartışılır elbette. Ama bunun ilk şartı Yeni Sol'u sol olarak görmekten geçiyor. "Yeni Sol yeni olmak isterken Sol olmaktan çıktı. "Bu açıdan Yeni Sol'la tartışmaları Sol içi tartışma olarak görmemek gerekir. Ancak bu Yeni Sol'a bazı şeyler borçlu olmadığımız anlamına gelmez. En azından Yeni Sol'un zorlayıcılığı ile Geleneksel düzeltimci Sol'un bir kesimine şunları söyletmiş olması sevindiricidir.

"Sosyalist partinin misyonu elden geldiğince çok hastayı iyileştirmek değil. Sosyalist parti sınıfı ve toplumu bir bütün olarak dönüştürmeyi hedefler"

"Sosyalizm, jakobenizmden ham kitleyi olduğu gibi kabul etmemeyi miras aldı. Partinin işçi kulübüne çevrilmesinin tek anlamı kendi kendini likide etme ve hantallığa teslimiyettir"

Bu uzun parantezden sonra devam edilebilir. Yeni Sol'a malzeme verilir ve Yeni Sol'un olarak değerlendirilir endişesiyle Çin vb. devrimlerinin ve deneyimlerinin olumlu yanlarıyla Sovyetler Birliği'nin olumsuz, düzeltimci yanlarını vurgulamaktan çekinmemek gerekir. Tabii tersi yönlerini de... Bu açıdan asıl sorun Sovyetler Birliği ve/veya Çin'i reddetmek değil, nesnelliği gözardı etmeden onların determinizm ve

volantinizmdeki aşırılıklarını törpülemektir. Bir anlayışın herhangi bir örneğinde görülen aşırılık ve olumsuzluklar, o anlayışın toptan reddedilmesine gerekçe olarak kullanılmazlar. Yeni Sol'un Sovyetler Birliği'ne, Eski Sol'un Çin'e ve yeni sömürge ülke devrimlerine yaptığı budur.

Aslında Geleneksel Sol'un ve Y. Küçük'ün Çin devrimi ve deneyimine neden bu kadar karşı çıktıklarını anlayabilmek güç. O çok önem verdikleri eşitsiz gelişim yasası'nın politik ve sınıfsal plandaki yansımalarına eniyi örnek -Rusya'ya nazaran-Çin. Rusya'ya göre edaha geri kalmış olan Çin bu geri kalmanın yattığı sıkışıklık ve barındırdığı çelişkilerden dolayı, politik planda Kültür Devrimiyle çok ileriye sıçramaya çalıştı.

Yukarıdaki istihzada da görüldüğü gibi aşırı basitleştirme komediye yol açıyor. Ancak aşırı basitleştirmeden kaçınmak gerektiğini söyleyenler, kapitalizmin ve sosyalizmin tüm ekonomik, politik ve sosyal tarihini Eşitsiz Gelişim Yasası ile açıklamaya çalışıyorlar. Bu yanı sıra Y. Küçük'ün yarın şunları söylemesi şaşırtıcı olmayacaktır; "Eşitsiz Gelişim Yasası o kadar gözardı ediliyordu ki biz de çubuğu çok fazla tersine bükme ve Eşitsiz Gelişim Yasası'na çok fazla önem atfetmek durumunda kaldık".

(*) Yeni Sol deyimiyle sol liberalizmden Troçkizme, sivil toplumculuktan Avrupa Komünizmine kadar geniş bir yelpazeyi kastediyoruz. Bu anlayışın özünü yansıtan NLR dergisinden dolayı onları genel olarak Yeni Sol diye adlandırıyoruz. Aslında Yeni Sol, bu kesimin kendi kendine verdiği addır. Bu yazıda adlandırma anlamında biz de bu deyimi kullanacağız. Ama yazıdan da anlaşılacağı gibi bunları esas olarak sol olmayan sol olarak değerlendiriyoruz/adlandırıyoruz.

(**) Burjuva ideolojisinin bu anlamdaki gelişimi, kapitalizmin nesnel gelişimi yanında burjuvazinin volantinizmi kuramsal olarak araştırılmaya değer bir konudur.

(***) Bu karar batı dünyasında daha sonra 60'lı yıllarda Liberalizmin aldığı kadar övgüyle karşılanıyor.

(****) Tıpkı Yalçın Küçük'ün "sığ ve teorik birikimden yoksun" olarak nitelendiği 70-80 kuşağının cezaevlerinde nasıl böylesine direnebildiklerini ve aralarında itiraftı çıkmaması'nı anlamaması gibi.

(*****) Elbette burada proleterya diktatoryasını reddedenler değerlendirme dışıdır. Burada yanlışlığından bahsedilen anlayış proleterya diktatoryasında mevcut nesnel gerçeklikten bağımsız, soyut uygulamalar bekleyen anlayıştır, (*****) Teorik derinlikten ne anlaşıldığı ayrı bir konu,

uygun taktikler geliştirmek anlamında aynı mahareti Avrupa Sol'unun göstermediği söylenemez. Burjuvazi kendini sağlamlaştırdıkça Avrupa Sol'u bırakalım yerinde saymayı, gerilemiştir. İktidar alternatifi bir güç olmaktan iktidar için tehdit olmayan bir konuma gelmiştir. Avrupa Sol'u en sonunda buna kendide inanmıştır.

Artan ölçüde küçük burjuvazi (hem sınıf hem de ideoloji anlamında) üreten düzen karşısında Avrupa Sol'u bu kesimlere giderek, küçük burjuvaziye kazanayım derken kendisi küçük burjuvalaşmıştır. Sosyalist mücadele ve pratikten uzaklaşma teoride uç noktalara (teorik şok) varmaya yol açmış, sosyalizmin reddi sosyalizm diye savunulur hale gelmiştir. Teori, pratikten çıkmak, onda sıranmak ve ona hizmet etmek yerine kendi başına amaç haline gelmiş, teorizme dönüşmüştür.

Bir dönemin yeni-sömürge ülkelerindeki devrimlere ve devrimcilerine düzülen kahramanlık methiyeleri, Avrupa entelijensiyasının kendi yapamadıklarını yapanları görmenin verdiği geçici coşkunun ötesine geçmemiştir.

Kapitalizmin gelişiminin getirdiği sorunlar (çevre kirliliği, nükleer silahlar, kadının ek sömürsü, yoz yaşam) esas sorun olan iktidar perspektifli politik mücadelenin yerine, ekolizmci, barışçılık, feminizm, alternatifçilik vb.ni koymalarını getirmiştir. Aslında bunların politik mücadeleye kanalize edilmesi gereken bunlara esir düşmüş, bunlar politika haline getirilmiştir.

Buraya kadar Yeni Sol'un pratikte nasıl ve neden geliştiğini değerlendirmeye çalıştık. Şimdi ne olduğuna gelebiliriz.

Bu konuda söylenecekler baştan şöyle özetlenebilir. Avrupa Sol'u iktidardan o kadar uzak düştü ki politik iktidarı bir hedef olmaktan çıkaran ve politik iktidarın ele geçirilmesi ve toplumun dönüştürülmesinin aracı olan örgütü ve partiyi reddeden "teorik tezler"e ulaştı. Yeni Sol'un ve türevlerinin özü ve özeti budur; örgütsüzlük ve iktidarsızlık.

Aslında Sol için bugün bunları tartışmak eksiklik ve lükstür. Ama kendi dışındaki pek çok kesimi ve sol tabanı etkileyip erozyona uğratmakta olduğundan da bir görevdir, gerekliliktir.

Yeni Sol'un tarihine değinirken, XX. Kongre'nin kendilerini meşrulaştırmada pek çok malzeme verdiğine değinilmişti. Geçerken değinelim, Yeni Sol'un yeniden ve geç ortaya çıkışının nedeni 17 Ekim devriminin başarısızlığındandır. XX. Kongre öncesinin reddedilmesi, altlarda kalmış proleterya diktatörlüğünün reddedilmesi anlayışıyla kısa zamanda birleşti. Kendini meşrulaştırmak için hep sosyalist ülke-

lerde yaşanan olumsuzlukları ön plana çıkardı. Bu ülkelerdeki uygulamaların iticiliğini (!) kendi varlığının belirleyici nedeni olarak göstermeye çalıştı. Yeni Sol'un teorik tezlerinin oluşması ve geliştirilmesine önemli katkıları olan mülteciler Avrupa kapitalizminin çekiciliğinden hiç söz etmediler. Ve Avrupa'da, Amerika'da yaşama fedakârlığına (!) büyük bir "özveriyle" katıldılar. Türkiye Yeni Sol'cuları ve sivil toplumcuları da Türkiye'yi sivilleştirme-demokratikleştirme mücadelesinin zorluklarına (!) katlanıyorlar.

XX. yy.'ın ikinci yansından sonra geçmişe saldırmak, kısa zamanda bir anlayış proleterya diktatörlüğüne ve bunun aracı olan partiye saldırmayı getirdi... İşte bu vargı (ki bu vargının özünde Avrupa Solunun subjektif yargısı yatar.), yeni solun daha sonra geliştireceği teorik tezlerin temelini oluşturdu tüm tahlillerini ve tarihi, bu yargıyı ve bakışı destekleyecek şekilde değerlendirdi ve göstermeye çalıştı. Tezlerine dört elle sarıldı. Kuramcıların, bunlara ters görüşlerini" bir zaman idealizme düşmüştü" diyerek reddedip, ahlaksal açıdan da (halbuki ne çok önem veriyorlardı etik'e) ne denli tutarlı olduklarını gösterdiler.

Sosyalist ülkelerdeki tüm uygulamaları, gerçeklerden iç ve dış nesnel koşullardan bağımsızlaarak politikanın (iktidarın) ve partinin reddedilmesi yönünde değerlendirdiler.

Aslında yeni sol kavramı kategorik olarak ne kadar doğru o da tartışılır. Zira savundukları her şey eski(ler)'in eklektik bir karışımı. Owen ütopyacılığı, Bernstein eleştiri özgürlükçülüğü, burjuva demokratlığı, Kant ahlakçılığı ve apolitizmi, evrimci kendiliğindenlik (kendiliğindencilik bile değil) birde mücadeleciliği volantrizmi kökünden kazanmış anarşizm. Açık ki böyleli sağlıklı görüşlerin eklektisizmi de, kendine uygun kafa yapıları ve bunlara uygun aydınlar ister. Her zaman daha yeninin peşindeki yalın yenilmiş ve iktidardan uzak düşmüş Avrupa küçük burjuva entelijansiyası bunun için biçilmiş kaftandır. Ki bu, aynı zamanda 12 Eylül sonrasında k. burjuva aydınlarda (Türkiye'de) Yeni Sol'un neden genel bir kabul gördüğünü anlatır. Terside söylenebilir. Ancak şunu unutmamak şartıyla, yenilenler dahi inanç ve hırs onların yenikçi ideolojiye düşmelerini engelleyebilir. Kaldı ki böyle savrulmalara düşmemenin şartı da inançlar ve kendine güvenir.

Daha önce de değinildiği gibi Avrupa Sol'unun bu tür savrulmalara kapılması, pratikten ve pratik mücadeleden uzak Kalışlarında yatar. Pratin denetleyiciliğinden uzak ve ona hizmet etmeyen her düşünce savrulmalara ve

uç noktalara gitmeye açıktır. Yeni Sol'un durumu da budur. Pratikten uzak kalış parti bazında da insan bazında da ayrıntılara takılıp kalınmasını getiriyor. Umutsuzluğun ve geleceğe güvensizliğin hem nedeni hem sonucu oluyor. Bütünsel ve tarihsel bakamayıp, andaki veya konjonktürel bir durum saptamasının ve/veya değerlendirmenin, kendi mantıksal sınırlarının da ötesinde, uç noktalara götürülmesine yol açıyor. Mücadelelerin ve pratikte sinanmanın olmayışı bu tehlikeye düşmemenin dinamiklerini ortadan kaldırıyor. Sorumsuzluğa ve sınır tanımamazlığına prim veriyor. Bir kez bunlardan uzak kalınca, yapısalcılıktan, bilinemezçiliğe kadar her türlü idealizm batağına düşüyor.

Yeni Sol teorisi belirleyen ikinci önemli özellik, tarihin değerlendirilmesinde sınıflar mücadelesine verilen önemin giderek azalması ve yok sayılmasıdır ki bu da Avrupa Sol'unun yeni konumuna uygun olarak eski küçük burjuva hastalığının nüksetmesinden başka bir şey değildir.

Yeni Sol'un ilk özelliği sosyalist mücadele tarihinin ve mirasının yok sayılmasıdır. Aralarındaki fark -esas olarak cesaretsizlikten dolayı- bu mirasın geçmişe doğru yok sayılmasında tarihin neresinde kesileceğidir. Stalin'de mi, Stalin ve Lenin'de mi yoksa Stalin, Lenin ve Marks'ta mı?

Sermayenin toplum üzerindeki egemenliğinin sürdürülmesine yardım ederken -ki burjuvazi henüz buna dahi izin vermemiştir- iktidarı paylaşma yanılsamasına kapılan Auro-Komünist partilerin biraz da parti olma ciddiyet ve ağırlıklarından kaynaklanan sorumlulukları ve sınırlayıcılığı onların daha fazla uç noktalara ve uç değerlendirmelere savrulmalarını birazda olsa engeller, kim kendini kitlelere hesap verme kaygısından uzak sayan, kendini tatminden başka hiçbir sorumluluğu ve sınırlayıcılığı olmayan bir kısım entelijensiya, istediğini istediği biçimde söylemekte kendisini özgür hissetmiştir. Burjuvaziden bile korkmadan, hem de herbiri bir Avrupa ya da ABD üniversitesinde öğretim görevlisi vb. iken... Şaka bir yana gerçekten ciddi bir partinin veya yapının veya kişinin" söylediklerini sınırlayan bir şeyler vardır. Bunlar kendi vicdani sorumluluğu, işçi sınıfı ve emekçi sınıfların yani tabanın, hesap sorması veya bunlara hesap vermesi gerekliliğinin sorumluluğu vs. kendini bunlardan özgür hissedince istediğini söyleyebiliyor, Elbette bir de burjuvazinin sınırlayıcılığı var. Ama burjuvazi sosyalizme saldırma konusunda kendisinden daha cüretkâr davranan Yeni Sol ve "Yeni Sol Bakışı", sınırlaması eşyanın tabiatına aykırıdır.

Buradan devrim sonrası toplumlara özelde Sovyetler Birliği'nin değerlendirilmesine geçebiliriz.

Bu soruna başlangıç tek ülkede sosyalizm konusuyla olabilir. Sonuçta da yine buna dayanacaktır. Tek ülkede devrim mümkün mü değil mi?... Dahası olumlu mu olumsuz mu? (Sosyalizmin çıkarı anlamında) Gerekli mi değil mi?

Yeni Sol anlayışlar açıkça söylese de söylemese de hatta aksini iddia etsede tek ülkede sosyalizme karşı çıkmaktadır. Sübjektif niyetler ne olursa olsun Sovyetler Birliği'nde devrim olmamalıydı denmektedir.

Yeni Sol'un tüm teorisinin dayanak ve çıkış noktası tek ülkede sosyalizme karşı çıkmaktır. Bürokratism, jakobinizm, tek seslilik, bürokratik kolektivizm, demokrasiliklik, parti-devlet vb. suçlamalarının sonunda vardığı yer burasıdır.

Tek ülkede sosyalizm; mümkün, gerekli (hatta zorunlu) bu yanayla da dünya sosyalizmi açısından olumlu görmek, ciddiyetin, samimiyetin, gerçekçiliğin, sosyalizme bağlılığın kriteri olarak kabul edilmelidir.

Tek ülkede sosyalizm anlayışı neyi gerektirir. Öncelikle bir iktidar ve ihtilal hedef ve hırsını, ikincisi bunun gerçekleştirilmesi için gerekli mücadeleyi, üçüncüsü partiyi ve onun örgütlerini... Devrim sonrasında ise tek ülkede sosyalizmi kurmanın güçlüklerini göğüslemeyi aynı zamanda da onun çöküşünü... Bu anlayışın reddinin ise kişiyi (yapıyı) bunlardan "kurtaracağı" açıktır.

Nedir tek ülkede sosyalizmi kurmanın zorlukları veya Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi kurmanın zorlukları neydi.

Öncelikle tek ülkede devrim kitaplarında yazıldığı gibi gerçekleştirilemeyeceğine sahip değildi. Kitaplarda sosyalizm, sosyalizm olarak yazılmıştır büyük oranda. Tek ülkede sosyalizm olarak değil. Ve de böyle olmak zorundaydı. Bir dünya devrimi beklentisi olmasa da, sosyalizm böyle yazılabiliirdi. Olması gerektiği şekilde, kendi doğal mecrasındaki gelişimi olarak.

Sovyetler Birliği'nde sosyalizm, kendi doğal mecrasında gelişmedi. Ancak burada hemen şu belirtilmeli ki devrimden sonra devletin olmayacağı, proleterya diktatörlüğünün olmayacağı veya proleteryanın burjuvaziyle beraber kendisini de ortadan kaldırması vb. gerektiği türünden aceleci ve ütopyacı eleştiri ve suçlamalar ciddiye alınamaz. Ve bunlar Kutsal Aile ya da Felsefenin Sefaleti'nden alıntılar da yapılsa sosyalizmin kendi doğal mecrası olarak gösterilemez.

Zira Rusya üretici güçlerin sonuna kadar geliştiği bir Batı Avrupa ülkesi değildi. Artı emperyalist kuşatma altın-

daydı ekonomik, siyasi ve askeri olarak) ve tek ülkedydi. Bu hızlı sanayileşmeyi ve bundan doğacak sorunları gündeme getirecekti.

"İhtilâl, siyasal sistemi sözkonusu edildiğinde, birkaç aylık bir zamanda Rusya'nın ileri ülkelere yetişmesini sağladı... Ancak bu yeterli değildir. Savaş merhametsizdir. Alternatifleri açmasız bir katılıkta ortaya koyuyor: Ya mahvolma ya da ileri ülkelere ekonomik olarak da yetişmek ve geçmek... Mahvolmak veya tam yol ileriye atılmak. Tarihin yazdığı alternatif budur." (Lenin)

"Eğer biz tek ülke olmasaydık, proleterya diktatörlüğü ülkelerinden biri olsaydık, sadece bizde değil diğer ülkelerde de örnek olsun Almanya ve Fransa'da da Proleterya devrimi olsaydı sanayide yüksek kalkınma hızı sorunu ile bu kadar ağır bir şekilde karşılaşmazdık." (Stalin)

Başka türlüünü beklemek ve istemek eğer art niyet yoksa safdillik veya ütopyacıdır. Bu ya böyle kabul edilmelidir ya da tek ülkede sosyalizm anlayışı reddedilmelidir.

İkinci şıkkın tercih edilmesi durumunda da mevcut dünya gerçekliğinde politikadan vazgeçilmelidir. Başka gerçeklerin ortaya çıkması beklenmelidir (ki Yeni Sol'un yaptığı da budur) Zira politika ve sosyalizm ciddi bir iştir zor bir olaydır. Sosyalistler de en az burjuvazi kadar cesareti ve kendi çizgilerinde kararlı olsalardı bugün dünya ileride olurdu kuşkusuz. Ancak bu konuda umutsuzluğa düşülmesede fazla da iyimser olmamak gerekir.

Açıktır ki Sovyetler Birliği'nde en önemli olgu XX. parti kongresi 1956 tarihli bir sapmayı belirtiyor. Aksini düşünenler yani 1956'yı öncesiyle, sonrasıyla aynı çizginin devamı olarak değerlendirenler, 1943-1949 arası dönemi ve Stalin'in son yıllarını ve Son Yazıları'nı iyi incelemelidirler. 1943 yılı, 1930'da tasfiye edilen siyasal iktisatın yeniden ders kitaplarına girişini (***), 1947 yılı da Gosplan başkanı Vozneşenkiy'in görevinden alınıp kurşuna dizilmesini anlatıyor. 1950-53 arası ise Stalin'in olası bir 20. Kongre tehlikesini önleme çabalarını...

Stalin determinist olarak mı değerlendirilmeli yoksa volantinist olarak mı? Böyle bir ikilem yanlış. Daha doğrusu yalnızca birini kullanmak yanlış. Stalin'in ve (o süreçteki parti yönetiminin bağımsız şekilde) nesnel sürecin gerekliliğinin sonucu olarak determinizmle volantinizm arasında dengenin kurulamamış olduğu ve determinizmin ağır bastığı kuşkusuz. Ancak Stalin'in Son Yazıları'nda aşırıya kaçmadan üst yapıya ve volantinizme ağırlık verdiği (önceye göre) de bir gerçek. En önemlisi değer yasasının etkinliğini

sürdürmesi. Ve etkinlik düzeyleri farklı da olsa her dönem için geçerli olması.

Sosyalist insanın yaratılmasında karşılaşılan güçlükler büyük ölçüde teslim olunmuş, sorunların çözümünde ekonomist önlemler ön plana çıkarılmıştır. Değer yasası, ücret makasını açma. Bu değerlendirme 'Başka ne yapılabilirdi ki?' sorusundan ayrı değerlendirilme(!)dir. Kaldı ki bunlar gerçektir ve böyle yapılmıştır. Burada sadece bugün ortaya çıkan sorunların ve sonuçların geçmişteki durumuna değiniliyor. Şöyle yapılmasıydı veya şöyle yapılsaydı böyle olurdu diyecek durumda da değiliz.

Tarımla ve kulaklarla kavga, mujikten devşirme işçilerin yarattığı sorunlar, köylülerin sosyalizme direnişleri daha doğrusu aktif bir destekle katılmaları Stalin'de köylülüğe karşı güvensizliğe yol açmıştır. Çin devrimi sürecine de böyle bir ortamda ve bu duygularla bakmış ve köylülerin devrim için savaşını anlayamamış (****) ve kabul edememiştir.

Stalin döneminin eksiklikleri (sosyalizmin kendi doğal mecrasında gelişememe anlamındaki eksikliklerdir. Ve bu yanlış eksik olarak değerlendirilemez.) -ki bunların çoğu nesnellikten ve mevcut gerçeklikten kaynaklanan eksikliklerdir- kendi çözüm dinamiklerini (sosyalizmin kendi doğal mecrasında gelişimine dönebilme anlamında) de içinde taşıyordu. Değer yasası, paralı teşvik ücret makasını açma bir teori olduğu için değil, hızlı sanayileşme zorunluluğunun ürünleri olarak uygulandı. Doğru deyişle PRATİK oldu. Ancak XX. Kongre sonrasında bu, "her şey ekonomi ve insan politika önemsiz" anlayışına dönüştürüldü, teori yapıldı. Aşırı determinizme varıldı (Aynı dönemde Çin ise tam aksini yaptı ve "her şey politika ve insan, ekonomi önemsiz" anlayışına ulaşarak aşırı volantinizme vardı. Aşırı volantinizmin uç (karşı devrimci) örneği ise Kampuçya'da Polpot rejiminde yaşandı.) Eksikliklere güçlükler tamamen teslim olundu ve varolan çözüm dinamikleri de bu yanlış ve revizyonist müdahale sonucu büyük oranda ortadan kaldırıldı. XX. Kongre öncesiyle sonrası arasındaki en önemli fark buradadır.

Barış içinde birarada yaşamak ile emperyalizme sınıf mücadelesinden taviz verildi. Kapitalist olmayan yol ile yeni-sömürge ülkelerdeki devrimler mücadelesinden, burjuvaziye tavizler verildi.

XX. Kongre sonrası ise dış koşulların, nesnel gerçekliğin dayatması sonucudur diye (doğrudur diye) savunulursa, gerçeklere esaret'in sonu olmayacağıda savunulmak durumundadır.

XX. Kongre'de Kruşçev'in dışta sosyalizmin mirasını reddedenlere

DEMOKRASİ ÜZERİNE (1)

Sinan DOGANAY

Siyasi partilerin kurulmalarına izin verilmesi ve bunlardan "icazet" verilen üç partinin katılımıyla gerçekleştirilen 6 Kasım 1983 genel "seçim"lerinden sonra başlayan "esneme" belirtileri, özellikle son bir-iki yıl içindeki gelişmelerin de etkisiyle siyasal yaşamımızda nispi bir canlanmaya yol açtı. Çeşitli sınıf ve tabakalar kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda siyasal süreçteki yerlerini alıyorlar ya da bunun mücadelesini veriyorlar. Halk güçleri de uğradıkları ağır yenilginin etkisinden kurtulmaya çalışarak, mezara konulmaya çalışılan bedenindeki uyşukluğu dinamizmin fırınında eritmeye çalışarak, üstüne serilmeye çalışılan ölü toprağını sahiplerinin yüzüne fırlatmak için harekete geçerek siyasi arenadaki yerini alma kavgasını vermektedir. Ancak Halk güçlerinin hareketlerinin seviyesinin çok düşük olmasından dolayı, ülkenin politik gündemini belirlemek şöyle dursun, henüz etkilemekten bile çok uzak bir noktada. Hal böyle olunca, egemen sınıf fraksiyonlarının belirleyiciliğinde sürdürülen politik süreç, kaçınılmaz olarak emekçi halkın aleyhine işlemektedir. Halk güçlerinin saf dışı bırakılarak tamamen hakim sınıf fraksiyonları (üst başlıkların tekelci burjuvazice atıldığı) tarafından yazılan, eksik olduğu kadar yapay da olan ülkenin gündeminin -halkın sorunlarına çözüm getiremeyeceğinden dolayı- geniş yığınların, nezdinde meşru olmayacağı ortada.

Anti-demokratik güçlerce oluşturulan (dayatılan) "gündemi" geniş halk kesimlerine (işçilere, köylülere, tüm emekçilere) hizmet eden bir niteliğe büründürmekle, değiştirmekle yükümlü olan halk güçlerinin, bunu, bağımsız

öz örgütlenmelerini yaratarak meşruyetini yalnızca yığınların çıkarlarından alan ve bilimsel bakış açısının vereceği mücadele ile gerçekleştireceği açıktır. Ne ki demokrasi saflarında yer alan bazı "sol" güçlerin, böylesi bir rota izleme yerine, kılık kıyafetlerini mevcut yönetimle çelişkisi olan egemen sınıf fraksiyonlarının politikalarına uyduklarına, varlıklarını onların ekseni etrafında (siz kuyruğunda diye okuyun) belirlemeye çalıştıklarını -üzülerek-

"anti-demokratik uygulamaların dolaysız muhatabı olan türkiye so/’u, eskiden de barındırdığı çeşitli burjuva akımların iyice su yüzüne çıkmasıyla, teslimiyetçi çizginin hegemonyası altında giderek 'sağ' bir çizgiye çekilmeye çalışılmaktadır."

-günün özelliklerinden dolayı- Türkiye solunda, demokrasi saflarında ciddi tahribatlara yol açmaktadır. Sosyalist hareketin yaşadığı yenilgiden kurtularak bir güç haline gelememesi nedeniyle, kitlelerin yenilgi psikozunu üstlerinden henüz atamaması gibi olumsuzluklarında etkisiyle, antidemokratik uygulamaların dolaysız muhatabı olan Türkiye solu, eskiden de barındırdığı çeşitli burjuva -akımlarını iyice su yüzüne çıkmasıyla teslimiyetçi çizginin altında giderek "Sağ" bir çizgiye çekilmeye çalışılmaktadır.

tanık oluyoruz. Bağımsız demokrasi platformu yerine çeşitli egemen sınıf fraksiyonlarıyla (egemen sınıflar arası çelişkinin ve dolayısıyla hedefin yanlış değerlendirilmesinin sonucu olarak) ortak platform seçmeyi, dayatılan gündemin dışında yığınların çıkarlarının belirlediği gündemi oluşturma ve politik işlerlik kazandırmaya çalışma yerine, egemenlerin seçeneklerinden birine taraf olmayı (Özal'ın alternatifsizlik demagojisine "ağabeyin" ondan farklı olmayan sözde "alternatif" ve türevleri ile sağ uzlaşmacı teslimiyetçi anlayışın ürünü değil, günün doğru politikası olarak sunulduğu bir ortamda yaşıyoruz. İçinde bulunduğumuz süreci, sürecin ortaya koyduğu gelişmeleri, onlara anlam kazandıran maddi olguların tarihsel oluşumu içinde bilimsel perspektiflerle ele almadan, burjuva kamuoyu oluşturma araçlarıyla yapılan demagojik yayınları temel olarak belirlenen politikalar, yanlış tespitlerin Yukarıda da -dolaylı olarak- işaret ettiğimiz gibi toplumsal pratiğin çok zayıf olduğu ve siyasi kaostan sürdüğü ortam, saflarımızdaki bu eğilimin hayatıyet kazanmasına, dahası yaygınlaşmasına uygun ortam yaratmaktadır.

Anti demokratik yasa ve uygulamaların (kimi değişikliklere bağlı olarak gösterdiği "esneme" belirtilerine rağmen) açık hükmünü sürdürdüğü ülkemizdeki, durumun ana hatlarını kabaca ortaya koyarken oldukça önemli gördüğümüz bir noktayı da belirtmek zorundayız. "Demokratikleşme", "Demokrasi mücadelesi", "Demokrasi güçleri" gibisinden son derece önemli ve ülkemizin gündeminde bulunan konularla ilgili olarak, burjuva idelolojilerine özgü değerlendirmelere rastlıyo-

ruz. Demokrasi sorunu ve demokrasi mücadelesi ülkemizin sosyo ekonomik ve tarihi yapısından kopartılarak idealist bir mantıkla ele alınmaktadır. Genelde demokrasiyi özelde de Türkiye'nin demokrasi sorunu ve mücadelesini ülkemizin toplumsal pratiğinden sınıflar mücadelesi dışında, bilimsel maddeciliğin reddi olan anlayışın kaynaklılık ettiği değerlendirmenin yanlış çözümlemelere götüreceği {götürdüğü} açık. İşte bu durum, daha başta yazımızın ilk amacını ortaya koymakta: Demokrasiyi yerli yerine, sınıflar mücadelesi mantığının üstüne oturtmak. Böylece "herkes için demokrasinin olamayacağını, her demokrasinin bir diktatörlük olduğu yolundaki bilimsel görüşün altını bir kez daha çezeceğiz. Sapla-samanın karıştırıldığı bir ortamda kavramları netleştirmek, yararlı olmaktan öte bizim için bir zorunluluk haline geldi. Demokrasinin genel bir tanımlamasını yaptıktan sonra, ülkemizin gündemini işgal eden demokrasi kavramının içeriğini (dolayısıyla da demokrasi güçlerini) ortaya koyacak olan Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısını ve bunun üzerinde şekillenen "demokrasisine" yer vereceğiz. Türkiye'de ki demokrasi güçleri "nasıl bir demokrasiyi hedeflemeli" ve "bu uğurda mücadele veren güçler kimlerden oluşmalı" sorularının yanıtını (demokrasi mücadelesine bakışımızı ise) ülkemiz için önerilen demokrasi önermelerinin eleştirisini yaparken sunacağız. Görüşlerimizin toplam özeti ise "bitiş bölümünde yer alacak. Demokrasi tanımlamasına geçmeden yazımızın

içeriği hakkında şunları söylemekte yarar görüyoruz: Bu yazı demokrasi mücadelesinin teorik dayanaklarının netleştirilmesine katkıda bulunmaya yönelik, ve genel bir perspektif sunmayı amaçlıyor. Bir polemik yazısı olmamakla birlikte amacımıza ulaşmak için çeşitli görüşlerin eleştirisi de yazımızın kapsamı içinde yer almaktadır. Bu eleştirilerin -yazı genel anlayışımızı yansıtmayı amaçladığından- kapsamı kimi yerde daralacak kimi yerde de genişleyecektir. Yeri gelmişken söyleyelim. Seviyeli tartışmaların yapılmasına hizmet eden yazıların yararlı olduğuna kimi anlayışların tersine, güçlerin bölünmesine değil netleşmesine hizmet edeceğine inanıyoruz. Bundan hareketle bu yazıdaki görüşlerimizi yanlış bulduğumuz anlayışların eleştirisi ile birlikte diğer yazılarımızla derinlemesine ele almayı düşünmüyoruz.

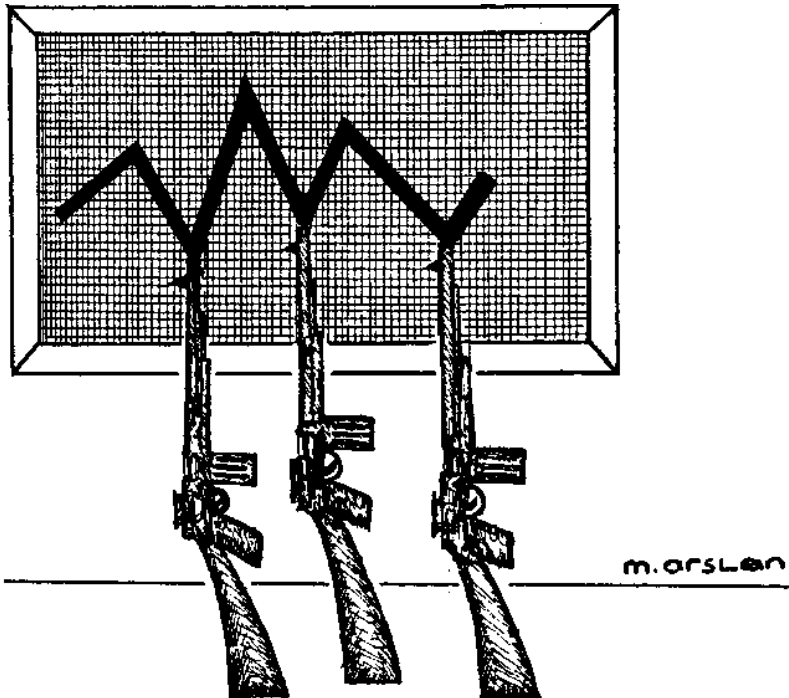
HER DEMOKRASI BİR DİKTATÖRLÜKTÜR

Demokrasi, bir yönetim biçimi olarak üretim ilişkisiyle kopmaz bağları olan ve sınıfsal bir öz taşıyan üst yapısal bir kavramdır. Belli bir sınıfın (ya da sınıfların) damgasını taşıyan üretim ilişkilerinin içeriğini belirlediği demokrasi üzerinde yükseldiği ilişkiler sisteminin yüklediği "demokratik" bir yapıya sahiptir. Bu nedenle "herkes için demokrasi", "saf demokrasi" teraneleri onun sınıfsal karakterini gizlemeye yönelik burjuva ideolojisinin ikiyüzlülüğünden başka bir şey değildir. İstis-

nasız bütün demokrasiler özünde bir sınıf diktatörlüğüdür. Bu, kişilerin niyet ve istemlerinden tamamen bağımsız objektif bir gerçekliktir. "Çünkü biz istesekte istemesekte insanlığın yaşadığı sınıf ilişkisi ve çelişkilerinin yarattığı sınıfsal egemenlikte o zaten vardır". Egemen sınıf çıkarlarına hizmet eden üretim ilişkileri sisteminin belirlediği bir toplumsal yapılanmada, toplumun diğer kesimlerinin "oy verme hakkı" (ki bu hak halkın cellatları arasında bir seçim yapma hakkıdır.) gibi bir takım demokratik haklara sahip olması demokrasinin"... bir sınıfın başka bir sınıfa karşı nüfusun bir bölümünün başka bir bölümüne karşı sistemli bir biçimde zor kullanmasını sağlayan bir örgütlenme olması gerçeğini ortadan kaldırmaz. Yığınlar verilen (bunu yığınların uzun süreli mücadeleleri ile kazandıkları diye okuyun.) birtakım "demokratik haklardan, demokrasinin - "herkes için" "saf" olduğu sonucuna varmak burjuva aldatmacalarına "safça" inanmaktır. Çünkü "saf" demokrasi teorisi emperyalist haydutlar tarafından ehlileştirilip aldatılmış olan işçi aristokrasisinin teorisidir. Bu teori kapitalizmin yararlarını gizlemek, emperyalizmi, daha az iğrenç göstermek ve sömürülen kitlelere karşı mücadelede, emperyalizme manevi kuvvet sağlamak için ortaya çıkarılmıştır."

İlk sınıflı toplum olan Köleci toplumla birlikte ortaya çıkan demokrasi günümüze kadar hep egemen sınıfların tekelinde olmuştur. Köleci toplumda köle sahiplerine feodal toplumda ise, en güçlü feodal beyin imparatorluğunu onaylatarak egemenlik kurmasına hizmet etmiştir. "Seçme-seçilme" gibi şekilsel bir takım hakların varolması demokrasinin bu niteliğini değiştirmemektedir. Demokrasinin egemen sınıfların diktatörlük aracı olduğu gerçeği kapitalist toplumda da değişmemiştir; burjuva demokrasisi kapitalist toplumun hizmetine girmiştir. Burada da "seçme seçilme" gibisinden yığınların sahip olduğu bazı haklar varsa da"... bu demokrasi her zaman kapitalist sömürünün getirdiği dar sınırlar içinde hapsolmuştur. Bu yüzden mülk sahibi sınıflar ancak zenginler için bir demokrasi olarak" kalmıştır. Buna rağmen burjuvazi yönetilenlere verdiği/vermek zorunda kaldığı "hakları" göstererek diktatörlüğünü pişkinlikle "işte demokrasi" diye lanse etmektedir.

Burjuvazi, kapitalizmin nispeten refah içinde olduğu geniş halk yığınlarına ekonomik ve politik primler verebilecek (bunlar egemenliğine tehdit eder duruma gelmediği sürece) "sağlamlılık" ve "güçlülük" teyşe, egemenliğini mümkün olduğu kadar tavizci, "demokratik" barışçı yönetim metodu-

ryla, yani- burjuva demokrasisi ile sürdürür. Ancak burjuvazinin çemberinin daraldığı, kapitalizmin krizinin kitlelere taviz veremeyecek kadar derinleştiği dönemlerde burjuvazi, 'demokrasicilik oyununa' paydos! düdüğüyle son vererek, diktatörlüğünü burjuva demokrasisi yerine- faşizm ile sürdürür."... eski parlamenter demokrasi biçimi ve yöntemleri ile halk kitlelerini sınıf egemenliği altında tutamayacak ve kapitalist istikrarını rasyonalizasyon görevlerini" yerine getiremeyeceği durumlarda "Burjuvazinin tek çıkar yolunun 'kitleler' Faşizm yolu ile zaptetmektir diyor Dimitrov ve ekliyor: "Faşizm burjuvazinin sınıf egemenliğinin son aşamasıdır."

"Finans-kapitalin en "gerici", "en şovenist", "en militarist" kanadının yönetim biçimi olan faşizmin biçimlenişi, gelişimi, kapitalist metropol ülkelerde, emperyalizme bağımlı yarı-sömürge, yeni sömürge ülkelerde ayrılıklar gösterir. Emperyalist ülkelerde burjuvazinin eski müttefikleri (Feodalizme karşı) işçi sınıfı ve köylüye verdiği bir taviz olan burjuva demokrasisi (bu aslında kendisinin gelişip gürbüzleşmesi için gereklidir.) ancak iktidarının tehlikeye düştüğü durumlarda ortadan kaldıracak bir diktatörlük (yönetim) biçimidir. Serbest rekabet koşullarında tekelci kimlik kazanan burjuvazinin tekelci burjuva sınırları içinde yığınlara verdiği tavizler onun iktidarı açısından bir tehdit arz etmezler. Başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi kitlelerin verdiği mücadelelerle kendilerini kalıcı haklar sağladığı, yaşanan uzun süreli burjuva demokratik koşullarında, toplumda güçlü bir "demokrasi geleneği" yerleşmiştir. Bu ülkelerde Faşizm ancak, etinde kemliğinde varolan krizinin derinleşmesinin yarattığı sorunların burjuva demokratik yöntemlerle giderilmediği durumlarda devreye girer.

Emperyalizme bağımlı ülkeler ise burjuva egemenliği içerik ve biçim açısından farklılıklar göstermektedir. Bu ayırt edici özellikler tamamen kapitalist üretim ilişkisinin doğuşu, örgütlenişi, kısaca kapitalizmin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Emperyalizme bağımlılıklarının nitelikleri bakımından önemli ayrılıklar gösteren ve bugün "az gelişmişlik", "geri kalmış"lık ya da "geri bırakılmışlık" nitelemeleriyle tanımlanmaya çalışılan yarı-sömürge, yeni-sömürge ülkeler burjuvazisi, diktatörlüğünü burjuva demokratik yöntemler yerine çeşitli faktörlere göre biçim değiştiren Faşizm aracılığıyla sürdürür. Bu ülkelerde egemen üretim biçimi olan kapitalizm, daha başta emperyalizme "göbekten bağlı" olarak yukarıdan aşağı tekelci biçimde doğduğu, emperyalizmin çıkar ve çelişkilerine göre biçimlenmesinden dolayı millici

yanı bulunmadığından oldukça cılız ve çarpık bir yapıdadır. Burjuva demokratik devrimini gerçekleştirmediğinden ya da tamamlamadığından (kapitalizmin iç dinamiğiyle gelişerek, feodalizmi de çözerek alt yapıda ve üst yapıda kurumlaşması gibi...) dolayı burjuvazi-kapitalist üretim ilişkileri yaygın ve egemen olmasına karşın, pre-kapitalist üretim ilişkilerini ve sınıflarını (toprak ağaları, tefeci bezirganlar vb.) yok etmez: iktidarını, sömürden aldığı payı onlarla paylaşmak zorundadır. Emperyalist iş bölümünün gereği olarak metropollerin yaşadığı krizin hatırı sayılır derecedeki yükünü de omuzlarında taşımak zorundadır bu ülkeler. Emperyalizmin sömürden

"yarı-sömürge, yeni-sömürge ülkeler burjuvazisi, diktatörlüğünü burjuva demokratik yöntemler yerine çeşitli faktörlere göre biçim değiştiren faşizm aracılığıyla sürdürür."

biraktığı payla yetinmek zorunda kalan yeni-sömürge tekelci burjuvazisi, payını ittifaka girdiği diğer egemenle de paylaşma zorunluluğundan dolayı kronik bir kriz içindedir. Krizin bütün yükünü de emekçiler çeker. Emperyalizmin can simidine tutunarak oksijen çadırında yaşamını sürdürmek zorunda kalan bu ülkeler ekonomik ve siyasi planda zaman zaman derinleşen, zaman zaman "düze" çıkan, ama süreklilik arz eden bir kriz ortamında mezarlarını kazar. Bu tür ülkelerde egemen sınıflar, tekelci burjuvazi (şu ya da bu ölçüde varolan krizden dolayı) emekçi kitlelerin ekonomik, demokratik taleplerine karşılık verecek, metropollerdeki gibi tavizkâr bir tutum takınabilecek bir durumda olmamasından ve oturmuş bir demokrasi geleneğinin olmayışından dolayı burjuvazi, (ortaklarıyla birlikte) yönetimini burjuva demokratik yönetimleriyle sürdüremez. Çünkü -tekrar edersek - öyle bir "güçlülük" ve sağlamlıkta değildir. Bu nedenle burjuvazi yönetimini (genellikle yukarıdan aşağıya örgütlenmiş) süreklilik taşıyan faşizmle sürdürür. Ancak hemen belirtelim ki, bu ülkelerde yaşanan faşizm, Almanya ve İtalya gibi ülkelerde belli bir dönem içinde hükmünü sürdüren faşizmle özdeşleştirilemez. (Faşizmin örgütlenmesinin, biçiminin vs. ülkele- rin koşullarınca belirleneceği açıktır). Yine bu ülkelerde (koşullarına göre) bir takım hakların olması faşizmin varlığıyla çelişmez. Bu ülkelerde nispi "demokratik" birtakım haklar olmasına

karşın, bunların klasik burjuva demokrasisi ile tanışıklığı yoktur. Bu ülkelerdeki yönetim biçiminin aslı ögesi baskı ve terör, tali ögesi ise nispi demokrasi unsuru- dur.

Demokrasi kavramını bilimsel görüşün ışığında üretim ilişkisi üzerine böylece oturuttuktan sonra şimdi de ülkenin sosyo-ekonomik yapılanmasına ve bunun üzerinde şekillenen demokrasi- sine değinelim.

TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ ONYILDA BİR Mİ KALKAR?

Ülkemizdeki gelişmeleri, onu oluşturan-biçimleyen sürecin dışında, soyutlayarak ele almak, sonuçta, ıslah olmaz teorik hatalara ve politik önermelere yol açmaktadır. Çeşitli olay ve olguları sınıflararası ilişki ve çelişkilerin ürünü olarak ele almak yerine, idealist bakış açılarından kaynaklanan sınıflar üstü teorik tespitler yapmak "gelenek" haline geldi. Aralarında ton farkı olmasına rağmen aynı kaynağın suyu olan bu zatlar, 12 Eylül değerlendirmesinden içinde bulunduğumuz evrenin tanımlanmasına ve sunulan politik önerilere kadar hemen her konuda vurgu farkları saklı kalmak kaydıyla -çakışmaktadırlar. 12 Eylül yönetimini "Bonapartizm" olarak tanımlayan (Mahkeme salonlarında devletin bekası için nelere katlandığını anlatan) giden, 12 Eylül'den sonra "şaşkın ördek" misali ne diyeceğini "bilemeyip" hatta "Maoistleri" ve "sol teröristleri" temizleyeceğine olan inancından dolayı için için sevinerek bekleme telkinlerinde bulunurken, kendisini de kasırganın içinde bulunca yutkunmak- tan vazgeçen anlayışa, sivil toplumcu- lara, sol liberallere kadar uzanan teslimiyet cephesi ayrı makamlardan aynı türküyü söylemektedirler. Mevcut yönetimin kendini burjuva yasallığının kimi vasıtalarıyla takviye ederek ipi kazağa sağlam bağlamak için kendi içinde yaptığı bazı değişikliklere bakıpta" 12 Eylül'ün ruhuna fatiha okuyan köşe yazarlarından, "Bonapartizm geriliyor" tespitinde bulunanlarla, içinde bulunduğumuz süreci, demokratikleşme süreci olarak gösteren liberal sol akımlar, yönetiminin nitelik değiş- tirilmeye başladığı konusunda da hem fikirler (Bunun değişik söylemine de rastlamak mümkün).

Teslimiyet cephesinin oportünist taktik ve tespitlerinin yanlış Türkiye tanımlamasından kaynaklandığı açıktır. 12 Eylül'öncesine-sonuçta-burjuva demokrasisi yakıştırmasında bulunanlara, bugün de, açık hükmünü sürdüren anti-demokratik yönetime karşı burjuva demokrasisini (ya da bunun diğer bir nitelemesi olan en geniş demokrasiyi) savunmak kalıyor. Gün-

muzun birincil sorunu, burjuva demok-rasisini yaratmak olarak belirlenince, toplumsal muhalefetin mihengini bu sorun oluşturunca akan sular duruyor ve bazı egemen sınıf kanatları hemen-cecik demokrasi güçleri arasında görü-lüyor. Yani en geniş demokrasi için iktidar dışında kalan egemen sınıf kanatlarımda kapsayan bir demokrasi cephesi yaratmak düşüncesi, teslimi-yet cephesinin tespitlerinin ana eksi-nini oluşturuyor. Hedef burjuva de-mokrasisi olunca, halk demokrasisi, sosyalist demokrasi laf-ı güzaf oluyor.

*ayrılarının aynı, ayrılarının
ayrı yerde oldukları
günümüzde, 'sol'
sağlarda yer alan bu
güçler, yine, gerçek
demokrasi güçlerinin
dışında yeni güçler
arama ve çeşitli burjuva
fraksiyonlarının
kuyruğuna takılmada da
aynı yer deler."*

"Sosyalistlere" sosyalistliklerini unu-turan bu teslimiyet politikasının hede-fini oluşturan "Milli koalisyon" ya da "Milli uzlaşma" kimleri kapsıyor? Son yıllarda" milli"lik sıfatını kazanan bu egemen sınıf kanatları kimler? Hiçbiri-mizin yabancıları değil bunlar kuşkusuz. Emekçiler, MC iktidarlarından, daha öncesinden, Maraş katliamından tanı-yorlar bu "demokrasi havarilerini. Si-vas'tan, Çorum'dan, Tarih'ten biliyor-lar. 6 Mayıs'tan, 18 Mayıs'tan, 30 Mart'tan, 16 Mart'tan, Yükseliş katlia-mından, Faik Türlü'den, Baki Tuğ'dan bilir onların nasıl demokrasi aşığı olduklarını. Sivil faşist terörün kanlı eylemleri karşısında, "Bana milliyetçi-ler adam öldürür dedirtemezsiniz" diyen muhteşem sesin sahibini çok iyi tanırılar. Bugün işkenceye karşı oldu-ğunu söyleyenlerin ses tonunun, "İş-kenceler, münferit olaylardır" diyerek kıvırtanlarının ses tonuna ne kadar benzediğine bir kez daha tanık oluyor-lar. Yarın dergisi'nin sayfalarını açtığı bu egemen sınıf temsilcilerinin kim olduklarını, Emekçiler, ilerici öğrenci gençlik acısını iliklerinde hissettiği günlerden yakın tanıdıkları bu zatların demokrasisaflarındayeralamayacağı-nın da bilincindedirler. Ama her geçen gün biraz daha sağcılığın batağına gömülen teslimiyet cephesi, ülkemizde demokrasinin on yılda bir gadre uğra-dığına inananlar, mevcut iktidarla iç çelişkileri olan egemen sınıf kanatları-nın demogojik safsatalarını delil göste-rerek, "milli uzlaşma sağlayarak raftaki demokrasiye işlerlik kazandırmayı hayallerler.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız çok farklı görülenlerin aslında nasıl aynı olduklarına şaşarak (aslında şaşırarak bir şey yok) tanık oluyoruz. (Yazımızın iler ki bölümünde "ayrılarının" nasıl aynı olduklarını dilimiz döndüğünce sergi-lemeye çalışacağız) Ayrılarının aynı, ayrılarının aynı yerde oldukları günü-müzde, sol saflarda yer alan bu güçle-rin, yine gerçek demokrasi güçlerinin dışında yeni güçler arama ve çeşitli burjuva fraksiyonlarının kuyruğuna takılmada da aynı yerdeler, SHP'den sonra Demirel'li DYP ve dinsel hareket gibi çeşitli egemen sınıf kanatlarının demokrasi için ortak paydalar sundu-ğuna inananlar ve buna sevinerek destek verenler, demokratikleşmenin dinamiğinin egemen sınıfların saflar-ında görseler gerek.

Bugün "sol saflarda, gerçek de-mokrasi güçleri arasında ortamın özel-liklerinin de yardımıyla) bulanıklık yaratan, teslimiyetçi kuyrukçu sağ çizgiyi yaygınlaştıran bu görüş kökten yanlıştır. Türkiye topraklarının tarihi boyunca tanışma fırsatı bulamadığı burjuva demokrasinin, yalnızca "on yılda bir kalktığı" yolundaki görüş bir yanılısamadan başka bir şey değildir. Böyle bir yanılısamının kaynaklık ettiği, şekillendirdiği görüşün, önermelerin temelden yanlış olacağı gün gibi ortadadır.

Bunun nedenlerini biraz daha aç-a-lım. Türkiye kapitalizmi kendi iç dina-mikleriyle gelişmemiş, bunun potansi-yelini taşımasına rağmen, Osmanlı Devleti'nin yarı-sömürgeleşmesiyle emperyalizm tarafından daha başta boğulmuştur. Kapitalizmin bu köksüz-

*"türkiye topraklarının
tarihi boyunca tanışma
fırsatı bulamadığı
burjuva demokrasinin,
yalnızca "on yılda bir
kalktığı" yolundaki görüş
bir yanılısamadan başka
bir şey değildir."*

lülüğü ve cılızlığı, ülkemizde güçlü bir işçi sınıfının oluşumunu da engellemiş-tir. Kemalizmin "devlet eliyle kapita-lizm ve kapitalist yaratma" politikasının sonucu olarak, burjuvazi daha genç yaşında tekeli nitelik kazanarak em-peryalizme bağımlı hale gelmiştir. Burjuvazi emperyalizmin işbirlikçisi haline gelmiş, kapitalizm, emperyalizmin çı-kar ve çelişkilerince biçimlenmiştir. Burjuvazinin bu sakat doğumu, kendi kurum ve kuruluşlarını (kültürünü vb.) oluşturmamasına neden olmuştur. Tekelci burjuvazinin bu güçsüzlüğü, tekel dışında kalan burjuva fraksiyon-

larıyla, eski toplumun artıkları olan sınıfları iktidarına ortak etmek zorunda kalmıştır. Kapitalizmin çarpık yapısı ülkemizi sürekli bir bunalımda tutar-ken, bunun yansıması olan ve yukarıda niteliğine değindiğimiz siyasi yapıda da aynı türden bir kriz yaşanmaktadır.

Tekelci burjuvazi, gerek işçi sınıf ve diğer emekçi halkın ekonomik ve siyasi hak ve taleplerini karşılama ve gerekse, kendi ortaklarının istemlerine karşı tavizkâr tutum takınmasının, iktidarını sarsacağından yönetimini baskı ve zora dayalı olarak sürdürür. Ülkemiz yönetiminde anti-demokratik özün e-gemen olması, çeşitli konjoktürel de-ğişmelere bağlı olarak daralan ya da genişleyen bazı nispi "demokratik" hakların varlığını ortadan kaldırmaz. Bunlar içice geçmiştir.

Ülkemizdeki yönetimin her dö-nemde böylesi bir niteliğe sahip olması, 12 Eylülün hiç bir değişiklik yapmadığı anlamına gelmez.

Yönetimin anti-demokratik özü değişmemekle birlikte, 12 Eylül, bunu daha da kurumsallaştırarak sistematize etmiş ve zaten güdük olan "demokra-tik" hakların daha da budanması gibi çok önemli değişikliklere neden ol-muştur. Yönetim bir anlamda rektefiye girmiştir. Ama açıktır ki bu önemli de-ğişiklikler burjuva demokrasisini ortadan kaldırıp yerine anti-demokratik metod koymaktan uzaktır. Çünkü zaten olma-yan bir şey kaldırılamaz.

Bugün yoğun bir anti-demokratik havanın teneffüs edildiği ülkemizdeki demokrasi mücadelesinin hedefi, 80 öncesinin ya da onun biraz daha "geliştirildiği", "ilerletildiği", burjuva demokrasisi olamaz. Gündemimizde olması gereken demokrasi, sözün, kararın, yönetimin, yetkinin halkta olduğu gerçek demokrasi olmalıdır. Ülkemizin demokrasi sorunu, biraltı üst oluş sorunundan başka bir şey de-ğildir. Köklü toplumsal değişiklikleri, hal-kın demokratik yönetimini içeren, doğrudan demokrasiyi hedeflemesi gereken ülkemizin demokrasi mücade-lesinin örgütlenmesi ve ittifakları, burjuva demokrasisini hedefleyen anlayış-larından kuşkusuz farklı olacaktır. Gerçek demokrasi uğruna verilen mücadele hedefinin niteliğinden dola-yı "resmi" yönetimle çelişkisi çıkan egemen sınıf fraksiyonlarını demokrasi saflarında görmez. Egemen sınıfların aralarındaki iç çelişkilerinden yarar-lanma ile bunların abartılarak demok-rasi mücadelesinin ittifakları arasında saymanın ayırımına varır.

Kaynakça:

V.I. Lenin, Devlet Ve İhtilal
J.Stalin, Leninizmin İlkeleri
G. Dimitrov, Faşizme Karşı Birleşik Cephe Saçak Dergisi

"Faşist ideoloji bir dizi heterojen öğeleri içerir. Bunu unutmamalıyız, çünkü bu özellik bize faşist ideolojinin hangi amaca hizmet ettiğini gösterir. Emekçi yığınlar üzerinde diktatörlük kurma savaşındaki çeşitli hizipleri biraraya getirmeye ve bu amaca yönelik geniş bir hareket yaratmaya hizmet eder. Faşist ideoloji bu öğeleri birleştirmek için yalıtılmış bir araçtır."

TÜRK-İSLAM SENTEZİ ÜZERİNE

Adnan SAATÇİ

Bu yazımızda, son günlerde bazı haber dergilerinde ve gazetelerde sıkça adı geçen "Türk-İslam Sentezi" adlı faşist "ideolojinin" temel hedeflerini ortaya koymaya çalışacağız.

Yazımıza giriş yapmadan önce Türkiye'deki Sol'un kronikleşen bir eksikliğini de ortaya koymak isteriz. Türkiye'deki Sol'un kaynağını halktan aldığından ve politikasının onun için ürettiğinden dolayıdır ki halka karşı açıktır. Ve bu açıklık ağırlıklı politikalarında ve mücadele yöntemindedir. Sol'un bu doğal açıklığı egemen güçlerce faydacı ve düşmanca değerlendirilmeye kalkışılmış - ki bu doğaldır -, Sol içi ayrılıklar, örgütsel yapıların birbirleriyle tezadlığı her fırsatta kullanılmaya çalışılmış, hatta ve hatta Sol'a indirilecek darbelerde bu yapıların mücadele anlayışları, kitle içindeki bağları gözününe alınarak "öncelikler" sıralaması dahi yapılmıştır.

Bu noktada Sol'un eksikliği nedir? Eksiklik bahsedilen açıklıkta değildir, bu bir zorunluluktur. Eksiklik, Sol'un, Sağ'ı tahlildeki vurdumduymazlığındadır. Örneğin yıllardır ülkemiz halkının üzerinde terör estiren sivil faşist hareketin iç işleyişleri, ayrım noktaları, mücadele anlayışları hep bizlerce muğlak kalmıştır. Sol'un, geçmişte sivil faşist harekete farklı yöntemlerle olsa sonuçta topyekün karşı koyusu, aktif savunusu belki bu "ayrıntı"nın önemini asgaride tutabilmiştir. Ama bugün faşizan kurumlaşmanın son aşamasında bu "ayrıntı"nın tahlili, gelecek mücadele için ayrı bir önem taşımaktadır. Süreçte bu noktanın Sol içinde incelenmeye değer bulunacağı bir kesinliktir.

Konumuz bu açıdan önemlidir.

Türk-İslam Sentezi gibi faşist teorileri incelemede kesinkes gözardı edemeyeceğimiz gerçeklik, bu tip teorilerin emperyalizmin belli bölgelere yönelik ürettiği gerici politikalarından ayrı ele alınamayacağıdır. Çünkü emperyalizm jeopolitik öneme sahip bölgelerde çıkarlarını yansıtan politikaları daha detaylı, bölgelerdeki ülkelerin tarihsiyasi ve kültürel yapısı ile ilgili, uyumlu bir biçimde üretmektedir. Hatta CIA patentli uzmanları, danışmanları, gazetecileri ve profesörleri aracılığıyla direkt o ülkelerin iç işleyişine karışmakta, üretilen politikalara yön vermektedir. Türkiye'nin "kuması" Paul Hanze gibileri güzel bir örnektir. Biz bu yazımızda "Türk-İslam Sentezi" olgusunu ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik politikasından ayrı olarak ele almıyoruz. Tam tersine bir parçası olduğunu düşünüyoruz. Bu nokta bizim için kısacası çıkış olacaktır.

"ŞERİATÇI" ABD VE ORTA-DOĞU

Geri bırakılmış ülke ve bölgelere yönelik politikalarda din olgusunun vazgeçilmez bir yeri her dönem için varolmuştur. Özellikle Orta-Doğu ve Doğu'da 1917 Ekim devriminde hızlandırıcı etkisiyle 1920'lerden bu yana gelişen ulusal bağımsızlık hareketlerinde Budizm, Hinduizm gibi İslam dininin de etkilerine rastlayışımız bir gerçekliktir. Böyle ülkelerde halkın temel direniş noktası olan anti-sömürgecilik, bu savaşında pek çok toplumsal, siyasal ve kültürel değeri, sömürgeciliğe karşı koyuş motifi olarak almasını gündeme getiriyordu.

Komünal-feodal üretim ilişkilerine denk düşen dini-felsefi kurumları,

örgütlenmeler 1920'lerden sonraki dönemde anti-sömürgeci ulusal hareketler içinde de pek çok kez motif görevi görmüştür. Ancak burada özellikle bir noktayı belirtmek gerekir ki, o da Asya ve Afrika ülkelerinde, ulusal kurtuluş hareketleri içinde doğru ve sürükleyici olan Marksist önderlikli muhalefetler olmuştur. Bu ülke devrimlerinin zaferle sonuçlanması, bir ileri üretim tarzının hayata geçirilebilmesi sadece bu biçimdeki önderliğe sahip toplumsal muhalefet için mümkün olabilmiştir, olabilir. Bu nokta önemlidir, belirleyicidir, ancak şimdilik konumuz dışıdır.

Din motifinin kurtuluş hareketleri içindeki yeri 1960-1975 yıllarında siliktir. Bu zaman dilimi arasında Vietnam, Laos, Kamboçya, Angola, Mozambik vb. ülkelerin kurtuluş savaşlarında bilimsel sosyalist öğretinin damgasını görüyoruz. Ancak yine bu dönem içinde başlayan ve bugünde kendini belirgin kılan Orta-Doğu'daki İslami hareket, bu bölge özelinde kendini güncelle çıkarmış, emperyalist politikanın yeniden biçimlenişine olumlu (ağırlıklı)ve olumsuz katkılarda bulunmuştur.

Diğer dinlerden farklı olarak öbür dünyanın düzeni kadar bu dünyanın düzeni içinde "yorumlanabilir" kabul edilen İslam öğretisi ve "öğreticileri", İslami, dinden öte sosyo-ekonomik yapının, toplumsal düzenin düzenleyicisi olarak görülmektedir.

Orta-Doğu'da, İslamcı hareketin bu çıkış noktası ve taraftar bulması bellidir ki çözümleme açısından uzun araştırmalar istemektedir. Ama öncelikle söylenmesi gereken şu olmalıdır; Kapitalist/emperyalist üretim ilişkilerinin, o ülkedeki filiz ve cılız burjuvaziyi çok önceleri ezip, sonra işbirlikçileriyle bütünleşerek ülke ekonomisine yerleşmesi, feodal üretim ilişkilerinin büyük oranda tasfiyesi ya da hızla işletilen tasfiye süreci, yine kalan pre-kapitalist artıklarla kapitalist üretimin biraradalığı, işte tüm bunlar bu tip ülkelerde (yarı-sömürge, yeni-sömürge) yaşayan insanın gözleri önünde ve oldukça kısa-hızlı bir sürede cereyan etmektedir. Halkın bu alt yapıdaki değişikliğe ekonomik anlamda hazır olduğunu söylenebilirse de kültürel-sosyal ve siyasal anlamda hazır olamayacağı, yerleşmiş değer yollarının o denli hızla dönüşüm gösteremeyeceği bellidir açıktır. İşte bu uyumsuzluk ve olayların akışını yorumlama, kendine yer bulma ve değişikliklerin açıklanması istemi, insanları, "açıklayıcı" olan ve dine tekrar bakmaya zorlar.

Orta-Doğu'daki ülkelerde de bu süreç yaşanmıştır. Ve bugünde yaşanmaktadır. "Açıklayıcı" olana yönelik, sosyo-ekonomik yapıyı düzenlemeye aday bir öğreti için toplumsal destek yaratmaktadır.

Dinin ve özelden İslamın, Orta-Doğu'daki radikal yorumu (özellikle İran'da) emperyalizmin politikasını yeniden gözden geçirmesini ve belkide daha sağlıklı oluşturmalarını gündeme getirdi demiştik.

Özellikle 79 İran politik devrimi önceleri geniş anlamıyla anti-emperyalist ve giderek salt anti-Amerikancı tavrına ve de "öze" dönüşüne rağmen, diğer İslam dini ağırlıklı ülkelerde toplumsal muhalefet için bir çıkış noktası olmuştur. Tunus, Pakistan ve Mısır'daki gelişmeler bunun tipik örnekleridir.

"Şeriat düzeni" biçiminde radikal yoruma uğrayan İslamcılık, önceleri, emperyalizmi ve bilhassa son 20 yıldır İslam ülkeleri pazarında İngiltere'yi de geride bırakan ABD'yi ürküttü (sadece ürküttü) ise de "dinin afyon" misyonunu unutmamasından dolayıdır ki yeni (aslında 1960'lara dayanmasıyla eski) politikasını "sulandırılmış gerçek şeriat" şeklinde yeniden biçimlendirdi.

İran devriminden hemen sonra Tunus'ta ekmeğe yapılan zamma karşı halkın ayaklanması ve hemen ardından Burgiba'nın, Enver Sedat'ın öldürülmesi davasının dinci kesime sağladığı ülke içi prestijden sonra Mubarek'in, halkın ve kendisini destekleyen İslam Partisinin hoşnutsuzluğunu gidermek için Ziya Ül Hak'ın, ülke kanunlarını Şeriata göre yeniden düzenleyeceklerini söylemeleri ve pek çoğunda düzenlemeler tesadüfi değildir.

ABD emperyalizminin politika uzmanlarının elinde biçimlenen yeni strateji bu ülkelerde böyle hayata geçirilmiş oluyordu. Ve ABD, "Şeriata" bu biçimiyle yönelmesinden rahatsızlık duymamıştır.

"İslamcılığın sosyo ekonomik yapıyada düzenleme iddiası, sağladığı prestijle birleşince, ABD tarafından daha işlevsel ve çok yönlü bir stratejiye odak olarak yerleştirilmesi iyice mümkün olmuştur. Bu stratejinin bir yönü Orta-Doğu'ya dönük iken diğer yönü de sosyalist sistem içine yöneliktir. Bu noktada Türkiye'ye ve Türk-İslam Sentezine de önemli bir rol yüklendiğini söylemek gerekir. (*)

ABD emperyalizminin bu gerici politikasının Orta-Doğu'daki baş aktörü Suudi Arabistan'dır. Suudi'lerin elindeki sermaye hem bölgede siyasi anlamda kilit rol oynamasını sağlar, hem de diğer ülkelerin gerici, ümmetçi, faşist kesimleriyle ortak yatırımları, finans kuruluşları oluşturmaları kısacası ekonomik "işbirliği" ABD emperyalizminin işine gelmektedir. Bu durum ABD için çıkarlarını ekonomik ve siyasi anlamda en iyi koruyacak ülke olarak Suudi Arabistan'ı öne çıkarıyor.

Bu noktada S.Arabistan'ın Türkiye'deki gerici-faşist kesimle ilişkilerinin Eylül sonrası alabildiğine gelişmesinin tesadüfi olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Kısacası emperyalizmin ocağında Orta-Doğu'ya yönelik bir aş pışmıştır. Türkiye'ye de (Suudi Arabistan'ın katkısıyla) yeni işleviyle Türk-İslam Sentezi düşmüştür.

TÜRK-İSLAM SENTEZİ NEDİR?

Türk-İslam Sentezi faşist bir "ideolojidir". Bu sentezin üzerindeki perde indirildiğinde ırkçı-ümmetçi ittifak ortaya çıkar. Eylül öncesi ırkçı-şöven ve saldırgan politikanın bir din, dil ve milli-

yet mozaiği olan Türkiye'de yaygın destek bulamayışının yarattığı kısırlıktan çıkmanın demagojisidir.

İrkçiliğin, ümmetçilikle bu ittifak teorisi hitap edilecek tabanın genişletilmesi ve faşizan yönetiminde sürekliliğinin daha sağlamlaştırılması için egemen güçlerce destek görmüştür. Demagojinin özünde yatan, Milliyetçilik ümmetçilikle birarada işlenirse yani ümmetçiliğin ırk, dil ve milliyet ayrımı gözetmeyen, dini birliği yeterli bulan özellikle ırkçı-faşist politikanın üzerine giydirilirse toplumun tüm kesimlerine hitap etme şansının doğmuş olmasıdır. Türk-İslam Sentezinin yorumu ve işlevi bu temel üzerinde şekillenmiştir. Bu anlamda sentez gerici ve faşist güçlerarası ittifakın da bir simgesi oluyordu.

"Türk'ün ve İslam'ın düşmanları "din" ve "milliyetimizi" birer "karşıt tez" biçiminde ortaya koyarak çalışma - yacaklardır. "Çağdaş Türk-İslam Ülküsü'nün" bayrağı, bütün haşmeti Türk milliyetçilerinin ellerinde, yine yükselmeye başlamıştır." (1)

"Problemi Allah, millet ve ekmek halinde bir bütün olarak ele almayan her reçete iflasa mahkumdur." (2)

Görüldüğü gibi gerek 1969 gerekse 1982'li yıllarda her iki faşist ideologda aynı dersten muzdariptirler.

Türk-İslam Sentezi adlı faşist teorisinin İslamcı ve ırkçı düşüncelerin, örgütlenmelerin ittifakını bütünüyle bugün için gerçekleştiremediği açıktır. İslamın farklı yorumu, bir dizi de farklı örgütlenmeleri doğurmuştur. Bu farklı örgütlenmelerin, faşist yapılarla aynı potada tümüyle erimesi ancak "son tahlilde" mümkün olabile de bugün kısa vadede pek mümkün değildir. Bu durumun daha iyi farkında olanlarda tabiki sentezin sahipleridir. Q açıdan

ittifak, ırkçı kanadı bütünüyle, islamcı kanadı da ırkçılığa en yakın kesimini içine alacak şekilde ilk adımını atmaya hedeflemiştir. Kapatılan MSP'nin gerici-ırkçı kanadının lideri Korkut özal ve şurakâsının bu teori çerçevesinde faşist yapılarla birlikteliği buna iyi bir örnektir.

KISIR DÖNGÜDEN

TÜRK-İSLAM SENTEZİNE

1980 öncesi toplumsal muhalefetin bastırılmasında etkin bir yedek güç olarak görev yapan sivil faşist hareket, solun aktif savunusu ve yoğun teşhi-riyle birlikte kitleler içerisinde açık bir tecridi yaşamış idi. Ki bu tecridin işçi sınıfının yoğun olduğu şehirlerden başlaması meselenin sınıfsal yönü-nde belirgin kılıyordu. Bu soyutlanma faşist hareketi doğası gereği kitle katli-amlarına, toplumdaki "hesap" sormaya itmiştir.

Geniş emekçi katmanlardaki faşist harekete yönelik "ırkçı, mezhepçi, kafatasçı" oldukları kanısı, tüm büyük Turancılık emellerine karşın faşist hareketin yeterli kitle desteğine sahip olamayışına yol açıyordu.

Bir taraftan sol muhalefetin yoğun teşhiri, diğer taraftan üstte bahsettiği-miz bir mozaik yapıya sahip ülkemizde "saf Türk" arayan faşist mantık ister istemez kendini toplumun diğer kesim-lerinden de soyutluyordu. Açıkçası kendi deyimleri ile "Türkiye'de saf Türk sayısı üç milyon" olunca büyük Turan-cılık için gerekli yüz milyona ulaşmak biraz (!) hayal anlamını taşımaktaydı.

Bir yandan yaşanan bu kısır döngü, diğer yandan yoğun sol muhalefetin varlığıyla iç işleyişlerinde dizginlerin boşalması acil bir "işlah"ı zorunlu kılıyordu.

Kısır döngüden çıkılırken dizginle-rinde daha sıkı ele alınması egemen güçler açısından gerekli idi. Çünkü egemen güçler yönetimde kullandık-ları araçlarının ve iç disiplinini ellerinde tutmak isterler. Bu onlar için bir zorun-luluktur. Aksi durum, toplum ve toplu-mun baskısı karşısında "taraf olma" olayını daha açık eder, baskıcı aygıtına yüklediği "tarafsızlık", "baba"lık rolü tehlikeye girer.

Eylül sonrası böyle bir "işlah" prog-ramını uygulayacak ne iç otoriteleri ne de kitle katliamlarından ayıracak za-manları vardı.

Eylül sonrası dizginler tam anla-mıyla egemen güçlerin elindedir ve profesör-bürokrat - politikacı üçlüsü-nün oluşturduğu faşist ideologlar işlah için her türlü olanağı bulmuşlardır. Türk-İslam Sentezinde bu dönemde tüm gösterişi ile devletin propaganda araçları aracılığı sayesinde lanse edil-miştir.

Bu işlah sürecinde faşist hareket içindeki çelişkileri bir alt başlıkta aç-a-cağız. Burada yeni işleviyle ortaya atı-lan Türk-İslam Sentezine rağmen fa-şist hareket gerçek yüzünü bugün gizleyebiliyor mu? sorusuna yanıt arayalım.

Hayır bugün faşist hareket gerçek yüzünü gizleme çabasında iddia edil-diği kadar başarılı değildir. Halkımızın bu konudaki duyarlılığı yıllara varan depolitize sürece rağmen yeterli ölçüde sürmektedir. Faşist hareket tüm yollara başvurmasına rağmen "ırkçı-kafatasçı" yüzünü gizleyemiyor.

"Can çıkar huy çıkmaz" misali faşist hareketin tüm kamufler çabalarına rağ-men ırkçı politikası yüz yerinden, pat-lak lastik gibi her tarafından hava kaçırmaktadır.

Geçmişte olduğu gibi bugünde faşist hareket en üstün ırkın Türk ırkı olduğunu, diğer tüm milletlerin, ırkla-rın Türk'ün egemenliği altına girmesi ve son Türk devletinin bir dünya devleti olması gerektiğini savunur. Nihai he-def olarak seçilen Pan-Turanizme var-mak içinde ilk basamak olarak Pan-İs-lamizm belirlenmiştir.

"Cihan devletine yönelme mesele-sinde, Türklerin tek başına bu yükün altına kendilerini atmaları eğilimi yeri-ne, bütün İslam milletlerine açık ve onları ayrı ayrı bir mükellefiyette pay sorumluluk sahibi kılan bir yola girme-nin daha gerçekçi olduğu düşünülebi-lir." (3)

***Kısaca amaca ulaşmak için
her yolu mubah sayan
makyavelizmin ülkemiz
faşist hareketince makro
düzeyde karikatürize
edilişidir yaşananlar dersek
yanlış söylemiş olmayız."***

Alıntıdan da görülebileceği gibi günümüz faşist hareketinin ideologları bir anda ya da kısa vadede dünyanın egemenlik altına alınamayacağı gerçe-ğinden hareketle önce tüm İslam ülke-lerini Türk'ün önderliğinde ve tek devlet içinde toparlayıp sonra cihan devletine yönelmeyi hedeflemektedir.

Böylece en üstün ırk olan Türk'ün islamı uzun yıllardır tek başlarına koru-malarının getirdiği "yorgunluğu" diğer islam ülkeleriyle paylaşacak, ama liderliği elden bırakmayıp, cihan dev-leti olmak içinde mücadelesini sürdü-recek, işi kolaylaşmış olacaktır.

Kısaca amaca ulaşmak için her yolu mubah sayan Makyavelizmin ülkemiz faşist hareketince makro düzeyde kari-katürize edilişidir yaşananlar dersek, yanlış söylemiş olmayız herhalde.

"SENTEZ" MI "ÜLKÜ" MÜ?

Bugün faşist hareket kendi iç örgüt-lülüğünü istediği anlamda düzenleye-memiştir. Aydınlar Ocağı içindekiler tarafından yeniden ısıtılıp, devlet des-teğiyle de piyasaya sürülen "Türk-İslam Sentezi" toparlanma sürecinde yeni iç hesaplaşmaları da gündeme getirmiştir.

İki ayrı kanat halinde ayrıışan faşist hareketin bir yanında ne kapitalizm, ne sosyalizm bizim istediğimiz "milli sis-tem", "halk kapitalizmi" diyerek sonu-çta kapitalizme değişik ad verenler, diğer yanda da yanma profesörleri, bakanları almış "daha çağdaş" oldu-ğunu iddia eden ve kapitalizmin er-demlerini açıkça savunanlar vardır.

İkinci kesim, kendilerini "çağdaş Sağ" olarak adlandırmaktadır. Ve bun-lar devletin ideolojik olarak beslenmesi görevine soyunmuşlardır.

Ayrımın bir diğer adı da "ocakçılar-ülküçüler" ve "kubbe altında yetişenler" 'dir. Faşist hareketin her türlü cefasını çekenler, "iş" omuzlayıp götürenler olarak kendilerini adlandıran "ülküçü" ler, miraslarına sahip çıkan ve onun üzerine konan bu bürokrat-profesör ve politikacı takımı şiddetle eleştirmektedirler.

"Bu davada makam ve menfaat için yer alanlar Eylül'den sonra kendilerini fikir lideri olarak görmeye başladılar" (4)

Kendilerinin bu süreçte devlete olan geçici küskünlüklerine rağmen "aydınlarının" devletle olan barışıklığı ise tepkinin bir başka yönüdür.

Aynı şekilde faşist hareket içindeki çelişkide "ülküçüler" Türk-İslam Sen-tezinin yeni olmadığını, geçmişte biz-zat kendilerinin savunduklarını ve 1965'lerden beri bilindiğini söyleyerek "Aydın takımının" bu teoriyi şimdi ken-dilerinin üretimiymiş gibi savunmala-rını eleştirmektedirler.

Bu tesbit doğrudur. 1969 basımlı Dinamik ANA STRATEJİLER adlı kitapta faşist Mürşit Altaylı bugün Aydınlar Ocağı'nın yaptığı tüm tespit-leri o gün kaleme almıştır.

O dönemki faşist hareket "Doktri-ner ve ideolojik" bir çalışmanın yapı-lmasının Türk milliyetçilerinin eylemci vasıfa ulaşmalarını engellediğini söyle-yerek "Türk-İslam Doktrini" biçimin-deki "Sentezi" ortaya atmışlar ve ancak bu sentezin (bütün Türk ve İslam ale-minin lideri olan Türkiye'yi) kurtaraca-ğını ve giderek dünyayı egemenlik altına alabileceğini söylemişlerdir.

1970'li yılların bu faşist hareketi de Pan-Turanizm ve Pan-İslamizmi Ay-dınlar Ocağı gibi önüne hedef olarak koymuştur. Hatta bunu daha sistema-tize ederek, ilk aşamada Milliyetçi, Toplumcu Türkiye'nin kurulacağını

ikinci ve üçüncü aşamada Pan-Turanizmle Pan-İslamizmi gerçekleştireceği belirtilmiştir. Pan-Turanizm ya da Pan-İslamizmin hangisinin önce gerçekleşeceğini şartlara bırakmışlardır.

Aydınlar Ocağı bu konuda daha net ve gerçekçidir (!) Pan-İslamizmi öne alması, bu güçle Pan-Turanizmi gerçekleştireceğini saptamıştır.

Geçmiş faşist hareket "kendisini Türk hisseden, Türkçe konuşan ve Müslüman olarak herkesi Türk kabul ederiz." (5) der. Aynı şekilde bugün Aydınlar Ocağı'nda "Türkçe yaşamak, Türk gibi davranmak, Türk'lük şuuru taşımak Türk olmak için yeterlidir" (6) demektedir. Bugün Sağ'ın sıkıntısını çektiği İslamcı akımlarla milliyetçi akımların ittifakını sağlamak, geçmişteki faşist hareket içinde sorun olmuş ve onlarda çözümü Türk-İslam Sentezi gibi Türk-İslam Doktrini'nde görmüşlerdir. Türk-İslam Doktrini giderek Eylül öncesi Türk-İslam Ülküsü adını almıştır. Bu teori o dönem sivil faşist hareketin hemen hemen tüm kadrörlarınca benimsenmiştir. Sadece Şamanistler bunu benimsememişlerdir. Ki bunları geneldeki faşist hareketin değerlikleri az olmakla beraber çok tehlikeli yıkıcı fikirlerle sahip olan ve Türk'lerin dini Şamanizmdir, Türklüğü dejenere eden İslamiyettir diyecek kadar kendini kaybetmiş İslam düşmanı piskopat bir azınlık" şeklindedir.

Türk-İslam ülküsünün Sentez yada Doktrin ekini değiştirmesinin dışında farklı bir özelliği yoktur. Ancak bugün (ülküçülerin) hâlâ ülkü ekini kullanmaları bir ayrımı ifade etmektedir. Gereke ise Türk ve İslamın ayrı ayrı Tez ve Antitez olarak alınıp sonuçta senteze ulaşmasının mümkün olamayacağı daha da ötesi saçma olduğudur. Çünkü Türkle İslam zaten birbiriyle kaynaşmıştır, birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Bunu da en iyi ülkü kelimesi ifade edebilir böylece "davanın" asıl sahipleri Türk-İslam Ülküsünü, diğer tavandakiler ise Türk-İslam Sentezini kullanmış oluyorlar, yani bir ayrımı ifade etmiş oluyor.

Ülküçülerin ideologu S.A.Arvasi "Din ve milliyet zıt değerler değildir. Bu sebepten Sentez Tez ile Antitez arasında söz konusu olacağına göre, yıllardan beri kullandığımız Türk-İslam Sentezi yerine Türk-İslam Ülküsü sözü daha uygun olur düşüncesi ile kitabımızın adını Türk-İslam Ülküsü olarak seçtik. Bunu ısrarla kullanacağız" (7) diyerek bu ayrımı özellikle belirtir.

Ülküçü kanadın bu tepkisine rağmen "Çağdaş SAĞ" adını kullanan diğer kesimin ideologlarından (A. OKTAY GÜNER ve TAHA AKYOL) gibileri eski örgütlerinden koparak, rasyonalize edilmiş bir kapitalizmin

ülke ekonomisini geliştirebileceğini buna uygun olarak Sağ'ın daha geniş kesimleriyle ittifak kurulmasının şart olduğunu salt kahramanlık Türküleriyle bir yere gidilmeyeceğini söylemektedirler.

Bu kanat bugün Aydınlar Ocağı'yla tamamen aynı şeyi savunmaktadır. Tekelci burjuvazinin disiplinize edilmiş, akılcı, sistemi kendisinin koruduğu gibi koruyacak faşist harekete gereksinimi bu tip insanlarca doğru tesbit edilmiştir. Ve doğal olarak tekelci burjuvaziden çok açık biçimde destek almaktadırlar. A.O. Güner'in Ankara Sanayi Odası başkanlığına geçtiğimiz dönem aday ol ması seçeneği, keza tahliyesinden hemen sonra Avrupa Parlamentosuna gözlemci (uzman) olarak gönderilme çabası tekelci burjuvazi tarafından bu kesime bir çeşit iadei itibar olarak ele alınabilir.

Sonuçlarsak faşist hareketin ülkücü kanadı devletin her zaman yanında olmalarına ve Eylül devleti korumak için (!) silaha sarılmalarına rağmen devletin "Denge Politikası" (8) gerekçesiyle kendilerini disipline etmesine (aydın) takımının sessiz kalışını ve bugünde kendilerini yönlendirmeye kalkışmalarını kabullenememektedirler.

Ancak diğer yandan da devlete küskünlüğün süremeyeceğini ve egemen güçlerce tamamen onaylanan ve kendilerine teorik politika üretecek tek kaynak olan ideologlarına fazla yüz çeviremeyeceklerini bildiklerinden tam bir çıkmaz içindedirler. Ancak bu çıkmaz şimdilerde aşılmakta ve herkes Türkiye'de belirttiği gibi "TÜRK İSLAM SENTEZİ" yolunda elbirliği ile yürümeyi kabullenmektedir.

DOLAYLI RESMİ SES AYDINLAR OCAĞI VE "SENTEZ"

Kapitalist ülkelerde devlet politikaları kamuoyuna iki biçimde duyurulur ve açıklanırlar. Birincisi, eğer devlet bu politikasını açıkça savunabilecek bir politika olarak görüyorsa, en yetkili ağızdan açıklanır. Diğer yol ise, devlet, politikasını o aşamada kamuoyuna karşı savunamayacak durumda olursa, politikasının benimsenmesinin ön hazırlığını, yapmış olmak, kamuoyundan gelebilecek olumsuz sonuçlardan direkt yara almamak açısından açıklama biçimi dolaylı olur. Bu bir çeşit aktarmadır ve genellikle o dalın uzmanları, yan-resmi kurumlar, profesörler, eğitim ve kültür kurumları, basın vb. aracılığıyla gerçekleştirilir.

İşte bugün ülkemizde bu ikinci işlevi yerine getirenlerin başında Aydınlar Ocağı gelmektedir. Genel başkanının ifade ettiği gibi, ocağın "kendi-

ne has hizmet çizgisi" vardır ve bu çizgide 16. faaliyet senesi de dolmuştur.

1970'te kurulan Aydınlar Ocağı en etkin gücüne Eylül sonrası erişmiştir. Temel hedef olarak "çeşitli temayül-lerde ve vatandaşlarda olan bütün anti-komünist güçleri bir çatı altında toplamak ve bütün hareketlen daha güçlü hale getirmek, aralarında fikir diyalogu kurmak" olarak belirlenen bu faşist kurumun bir diğer ana hedefide devlet için gerekli ideolojik beslemeyi yapmaktır.

Aydınlar Ocağına göre tüm bu anti-komünist güçleri biraraya toplayacak "ideoloji" Türk-İslam Sentezidir. Ve Türk-İslam Sentezi sadece bu gerici-ırkçı güçleri biraraya toplamakla kalmayacak, İslam ve Türk olan herkeside Pan-İslamizm, Pan-Turanizm için "milli şuurla"la harekete geçirecektir.

"Türk-İslam Sentezi" adıyla ortaya sürülen faşist "ideoloji"nin resmi savunucusu ve yayıcısı olan Aydınlar Ocağı üyeleri ve destekleyenleri aracılığıyla devletin tüm kurumlarında kilit noktalardadır. Bu durum çok önemlidir. Çünkü bunun bir diğer anlamı Eylül sonrası devletin tüm organ ve kademelerinde kurumlaştırılmaya çalışılan "faşizandık sürecinin çok büyük ölçüde tamamlanması demektir.

Örneğin Aydınlar Ocağı'nın yayın organlarında çıkan ülke politikasına ilişkin önerilerin bugün pek çoğunun devlet tarafından hayata geçirildiği somut gerçekliktir.

"aydınlar ocağına göre tüm bu anti-komünist güçleri biraraya toplayacak ideoloji Türk-islam sentezidir ve Türk-islam sentezi sadece bu gerici-ırkçı güçleri biraraya toplamakla kalmayacak, islam ve türk olan herkesi de pan-islamizm, pan-turanizm için milli şuurla harekete geçirecektir."

Eylül sonrası süreçte toplumsal muhalefetin başlatılması yolunda politika ve "ideoloji" üretmede, devletin ağır aksak yönlerinin belirlenmesi ve giderilmesinde, iç ve dış politikada, ekonomide üyelerine danışılan bir kurum olma rolünü iyice ön plana çıkaran Aydınlar Ocağı, kendini 12 Eylül rejimiyle Özdeşleştirdiğini, hedef ve istikametlerinin aynı olduğunu söylemektedir.

"12 Eylül, Türk'ün düşmanlarının ezeli niyetlerinin son meyvasını elde edeceklerini zannettikleri bir anda Türk'ün öz varlığı olan Ordusunun bu

kâbusa dur dediği, "Türk oğlu, titre ve kendine dön" dediği günün adıdır. Bundan dolayıdır ki Aydınlar Ocağı mensuplarının niyet ve gayretleri ile 12 Eylül mübarek hareketinin istikamet ve hedefi aynıdır."

Türk'ün titreyip kendine döndüğü 12 Eylül'e aynı hedef ve istikametteki Aydınlar Ocağı'na kimsenin bu konuda itirazı olmamıştır.

Hatta başta Cumhurbaşkanlığı Sekreterliği olmak üzere Başbakan, Bakan, Milletvekili, Vali ve Emniyet Müdürlerinden bile çalışmalarında başarı dileği almışlardır.

Örneğin Başbakan Turgut Özal 14-15 Eylül 1984'deki Aydınlar Ocağı'nın, Ülkemizi 12 Eylül'e Getiren Sebepler ve Türkiye Üzerindeki Oyunlar seminerinde yaptığı konuşmada "bütün toplantıların (yukarıdaki konuşmanın yapıldığı toplantı.) büyük önemi vardır. Fikirlerin ortaya konulması, hadisenin takip edilmesi ve geniş kitleye bu meselenin anlatılması, hatta beş-on kere tekrar dahi olsa anlatılmasında büyük fayda mütalaa ediyoruz." diyerek konuşmaları, tebliğleri ve toplantı sonucunu onaylamıştır.

Tüm bu siyasetçi, bürokrat takımı Aydınlar Ocağı'nın hangi çalışmalarına başarı dilemektedirler?

Birincisi bağnaz bir anti-komünist kesimi bağırnda toplamasını, ikincisi ise devlete yeni bir "ideoloji" üretmiş olmasını kutluyorlar.

Gerçekten de Türkiye'deki faşist hareket ilk kez elindeki bir araca böylesine geniş bir işlevi yüklemiş ve hayatiyet kazandırmıştır. Bu kutlanmasında ne kutlansın.

Türk-İslam Sentezi ideologları, ürettikleri bu "ideoloji" sayesinde devletin bu alanda hissettiği boşluğu doldurmuş olacaklarını iyi bilmektedirler.

Kutlanan ideologlardan ve sentezlerinden beklenen öncelikle ırkçı-faşist hareket içi muğlaklığı gidermeleri ve de giderek tüm anti-komünist güçleri bir çatı altına toplamalarıdır.

İkincisi, birer "dini-siyasi" örgüt olan ve Türkiye'de başlı başına bir gücü temsil eden tarikatlar arası çatışmaları sona erdirmesi. Daha da ötesi mezhep ayrılıklarını bertaraf edip tümünü sünni mezhebi altında toplaması ve bu mezhebede günün koşullarıyla yorumlanmış en gerici fonksiyonun verilmesidir.

Üçüncüsü, Türkiye'nin Orta-Doğu'daki rolünde üst yapısının tamamlanmasıdır, öyle ki Türkiye İslam ülkesiyle ilişkisinde ve bölgede belirleyici olabilmesinde öncelikle Osmanlı imparatorluğu fetih politikasının Orta-Doğu halklarındaki olumsuz tahribatının silinmesi ya da "geçti-bitti" imajının yaratılması gereklidir. Bunun yolu da, Türkiye'nin de bir İslam ülkesi oldu-

ğunu ve bu değerlere, inaniş sonuna-adek sahip çıkacağı görüntüsünün yaratılmasından geçer.

SENTEZİN BİR ÇENGELİ DE TARİKATLARDA

Türkiye'de faşist hareketin tarikatlar ile ilişkisi kendisi için hayati öneme sahip olmasına rağmen sağlıklı bir rota izleyememiştir. Eylül öncesi milliyetçilik kisvesi altında ırkçı-şoven politikası sonucu kendileri ile ittifak olabilecek İslamcı akımların en sağlarını dahi tam yanına çekemeyen sivil faşist hareket, aynı şekilde ülkemizde önemli bir siyasi-dinsel güç olan tarikatlar ile de yakın olmamıştır. Tabiki bu sıkıntı tek taraflı değildir. Bugün artık siyasi arenada kendini kabul ettiren ve devletin her kademesinde müridleri bulunan tarikatlarında İslami düzen için tüm sağ güçlerle ittifaka ihtiyacı vardır.

Bugün ülkemizdeki egemen güçler bloku içindeki tefeci-bezirgan takımı ye toprak ağalarının en kodamanları ve bunların dışında kırsal alanda tekelci burjuvazinin uzantıları olan, bayiliklerini yapan ticaret burjuvazisi, din adamları takımı tarikat örgütlenmesinin ekonomik ve siyasi kaynağı durumundadırlar. Ayrıca kırsal alan kasabalarındaki esnaf-zanaatkar takımının da lonca geleneğinden dolayı tarikatlarla geniş bağı vardır.

Ekonomik-siyasi alanda böylesine geniş zemin bulan tarikatlar, devletin kurumlarının onaylayıcı politikalarının yanı sıra kitlelerin baskı koşullarında dine yönelmeleri sayesinde de geniş taban bulabilmektedir.

Başlı başına birer ekonomik-siyasi güç olan tarikatlar bugün Sağ'ın örgüt-lülüğünde belkemiği görevi görmektedirler. Öyle ki ellerindeki geniş oy potansiyelini istedikleri partiye kanallı edebilen şeyhler-şahlar takımı müridleri aracılığı ile parti yönetimlerin edahi oynamaktadırlar.

**"ekonomik-siyasi alanda
böylesine geniş zemin bulan
tarikatlar, devletin
kurumlarının onaylayıcı
politikalarının yanı sıra
kitlelerin baskı koşullarında
dine yönelmeleri sayesinde
de geniş taban
bulabilmektedir"**

Cumhuriyet öncesine dayanan tarikatlar devlet kademelerinde bugün daha örgütlü ve kalıcı hale gelmiştir. Başbakanlar, aileleri, bakanlar, milletvekilleri içinde tarikat üyesi olanların sayısı bir hayli kabardır.

Ancak bu dini-siyasi örgütlerin aralarındaki çekişme hat safhadadır. Varolan tabanı örgütlülüğü altında toparlayabilmek için yaşanan rekabette devlet kurumları dahi taraf olabilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığının Süleymanlıları, Süleymanlıların da Diyanet İşleri Başkanlığını suçlamaları buna bir örnektir.

Sağ'daki siyasi örgüt ve partilerin ayrı ayrı tarikatlarla ilişkisi, tarikat üyelerinde buna göre kemikleşmesi, iç çatışmaların yaşanması sorununun çözümünde Türk-İslam Sentezinde görülmüştür.

Bu senteze göre Selçuklu'lar döneminde Türk'ler en parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemdeki devlet idaresi Türk-İslam Sentezi doğrultusundaki yönetimin en idealidir. "Büyük Çağ"dır.

Selçuklu yönetimi bu Sentez aracılığıyla İslam dünyasındaki siyasi birliği kurmuş ve mezhep ayrılıklarını ortadan kaldırmaya çalışmıştır. "Bunun yolu da diğer mezhepleri Türk düşüncesine en uygun düşen bu mezhepte (sünni)" birleştirmekten geçiyordu. Bu nedenle Hanefilik mezhebi resmi mezhep durumuna yükselmiştir.

Ancak bu seferde "sünni akide"ler etrafında ortaya çıkan tarikatlararası birliğin sağlanması gerekiyordu. Çünkü tarikatlar toplumdaki sükunun devamını sağlıyorlardı.

Kısacası Türk-İslam Sentezinin bir önemli rolüde sünni mezhep içerisindeki tarikatların savaşımını sona erdiren, aynı hedefe yönelmelerini sağlamak oluyordu. Buna örnek olarak da Selçuklu ve Osmanlı devletleri alınmaktadır.

Tabi sonuçta mezhepçilik savaşımına son verilmesi adı altında mezhepçilik yapılmakta, ırkçı değil denilirken Türk'ün dünyayı egemenliği altına almasının "Kutsal Görevi" olduğu söylenmektedir.

Tarikatlar ile bu bağının temeli yine gerici-ırkçı ittifakın gerçekleşmesine dayanmaktadır. ırkçı politika tarikatların en azından büyük çoğunluğu ile yakınlaşmayı sağlarsa ittifak sorunu büyük ölçüde halledilmiş olacaktır. Çünkü İslamcı kanat gücünü bu dini-siyasi örgütlenmelerden almaktadır.

ORTA-DOĞU'YA

YÖNELİK:

İdeoloji bir üst yapı kurumudur. O ekonomik alt yapı tarafından belirlenir ve o da ekonomik alt yapıyı dönemine göre şiddetli ya da şiddetsiz etkiler, Siyaset de ideoloji temelinde şekillenir, onun temelinde alt yapıya hizmet eder Yani çıkış ekonomidir, maddi üretimdir.

Buradan hareketle diyebiliriz ki Türkiye'nin, Orta-Doğu ülkeleri ile özellikle Eylül sonrası gerçekleştirilen ekonomik işbirliği bağları, siyasi anlamda da yeni şekillenmeleri zorunlu kılmalıdır. Bu noktada konuyu geniş yorumlayabilmenin yolu dünya emperyalist sisteminin siyasi-ekonomik anlamda stratejik öneme sahip bölgelerde hayata geçirdiği politikaları irdelemekten geçer.

Ulusal kurtuluş savaşlarının çağımızın yoğunlaşan çelişkisinde (sömür-sömürülen) baş rolü oynadığı bu dönemde, geri bırakılmış tüm ülke ve bölgelerde anti-emperyalist anti-kolonyalist duygu ve düşünceler, geniş kitlelerin bilincinde yer etmektedir. Halkların, bu tepkisi, ülke yönetimlerinin emperyalizm ile ilişkilerinde daha dikkatli ve daha ince yollu bir bağlılık, daha esnek görünümlü olma zorunluluğunu doğurmaktadır. Bu nedenle emperyalizm jeo-politik öneme sahip bölgelerdeki hayatı çıkarları için varlığını kendisinedaha bağımlılıkler aracılığıyla farklı şekilde sürdürmeyi yeğlemektedir. Ancak çıkarları buna rağmen tehlikeye girerse askeri varlığı ile oraya sükün etmektedir.

truva atı ülkeler, bölgede ekonomik-siyasi ve askeri alanların tümünde ya da bir ikisinde emperyalizm adına fonksiyon üstlenirler...

Türkiye'ye de orta-doğu'da bu tür bir fonksiyon yükletilmeye çalışılmaktadır."

Özellikle ABD emperyalizmi bu tür bölgelerde en az bir "Truva atı" ülke yönetimini güdümünde tutmaktadır. Bu Truva atlarının en büyük avantajları bulundukları bölgedeki ülkelerle sosyal-kültürel ve/veya tarihi yakınlıkları, bağları olmasıdır. Bu bağlar emperyalist sömürünün daha güvenli ve antipatik gelmeden yapılmasında kamufle görevi görmüş olurlar. Truva atı ülkeler, bölgede ekonomik, siyasi ve askeri alanların tümünde ya da bir-ikisinde emperyalizm adına fonksiyon üstlenirler. Örneğin Kuzeydoğu Asya'da, Güney Kore, Güney Amerika'da Arjantin, Brezilya gibi... Türkiye'ye de Orta-Doğu'da bu tür bir fonksiyon yükletilmeye çalışılmaktadır. Bu özellikle Eylül sonrası belirgindir.

24 Ocak kararları ile bilinen ve emperyalist kuruluşlardan IMF ve Dünya Bankası'nın denetiminde uygulamaya konulan ekonomik politika, dışa açılmada pazar olarak başta savaşan İran ve Irak olmak üzere Orta-Doğu ülkelerine yönelmişti. Ülkemiz-

deki tekelleri burjuvazi içinde tıkanan iç pazar yerine emperyalist tekellerin referansı ile açılan Orta-Doğu pazarı cazip geliyordu. Bu durumda hem emperyalist sömürü sistemi işlerken, hem de Türkiye'nin ihracat gelirlerinde şişirilmiş rakamlar gözlenebiliyor.

Türkiye'nin Truva atı rolüne soyundurulması salt ekonomik anlamda sınırlı değildir. Askeri anlamda da Şah İran'ının yerini alacak gözüpük bir jandarma olarak görülmektedir.

Türkiye'nin ekonomik ve askeri alandaki Orta Doğu'ya yönelik bu iki rolünü pekiştirecek, ona kalıcılık kazandırabilecek siyasi bir misyonun gerekliliğinden yola çıkılarak geçmiş tarihi ilişkilerden, kültürel yakınlıklarından, ortak din Müslümanlıktan vs. bahsedilmiş ve de nihayet "Türk-Islam Sentezine" varabilmiştir.

Sentezin Orta-Doğu'ya yönelik bu tarafında Türklerle, Arapların "aynı milletten oldukları", İslamın herkesi ortak bir İslam devleti altına toplayabilecek gücü olduğu işlemektedir. Bu durum sadece Türkiye'deki faşist ideologlar tarafından değil, bizzat sentezin Türkiye'deki kaynağını besleyen Suudi Arabistan yetkilileri tarafından da dile getirilmektedir.

SONUÇLARSAK:

Bizim gibi ülkelerde, gerici-faşist hareketin ideologları da en az bizim kadar emperyalizme göbekten bağımlılığını bilmektedirler. O nedenle Pan-Turanizm, Pan-Islamizm gibi "faşist", ütopyaları gerçekleştirebilmenin "niyet" dahi olmadığı, temelinde toplumsal muhalefeti bastırmanın, başka yöne çekmenin yattığı onlar için de aşıkardır.

Sorun emperyalizmin ve uzantılarının lehine uygun çözümlemeler yapmaktır.

Türk-Islam Sentezine ve ideologlarının yapmaya çalıştıklarına şöyle bir baktığımızda aşağıdaki tabloyu görmekteyiz;

Emperyalizm, Yeni-sömürgelerinde toplumsal muhalefetin bastırılmasının yollarından biri olarak, kendi azgınlaşan siyasi gericiiliğinin yansıması olarak tüm anti-komünist güçlerin bir cephede toplanmasını görmektedir. Türk-Islam Sentezi'nin mantığı da budur.

Emperyalizm, Yeni-sömürgelerinde açık faşizmin kurumsallaşmasını "yeni demokrasi" demogijisi altında yürütmekte ve güçlü sivil faşist diktatörlüklere yönelmektedir. "Türk-Islam Sentezi" ideologlarının kurumlarından Aydınlar Ocağı'nda Pan Turanizme varmanın ancak güçlü bir liderle, bir "kurt" bir "başbuğ" ile olacağından hareketle ülkemize ilişkin "güçlü bir devlet başkanlığı" istemektedirler ve

bunun, da yeni anayasa ile gerçekleştirildiğini seminerlerinde gururla söylemektedirler (Bkz. Ülkemizi 12 Eylül'e, getiren sebepler...)

Emperyalizm, yeni-sömürgelerinde anarşinin kaynağı olarak işçi sınıfını ve onun her alandaki savaşımını görmek, sömürü sisteminin tıkanmasının ekonomik alandaki yolunda ancak Freidman'cı ekonomik politikanın hayata geçmesiyle mümkün olabileceğini bilmektedir. Aydınlar Ocağı'nda 24 Ocak kararlarına methiye düzmekte ve ancak bu tür ekonomik politikalarla Pan-Turanizmin önünün açılacağını ifade etmektedir.

Emperyalizm, Yeni-sömürgelerinin bulunduğu her politik öneme haiz bölgelerde, jandarma rolüne soyundurduğu ülkenin ve/veya ülkelerin, bu konumlarını pekiştirecek teorileri uzmanları aracıyla dikte ettirmektedir. Türk-Islam Sentezi ideologları da Pan-Islamizmin yolunun İslam ülkelerinin bir araya toplanıp, liderliğinin yapılması gerektiğini söylerken emperyalist politikayı temel almaktadırlar.

Kısacası bu tür "sentezlerin, Pan-Turanizm, Pan-Islamizm gibi gerici-faşist teorilerin, millet için düşünülmüş "ideallerle" uzaktan yakından ilişkisi yoktur. Bunlar emperyalizmin sömürüsünü gizlemenin bir yolu olarak bir avuç satılmış burjuva bürokrat-profesör-siyasetçinin eski faşist teorileri ısıtıp yeniden piyasaya sürmeleridir.

Bu tür politikaların teşhiri, onu çözümlemekten ve sosyal yaşamda, "çözmek"ten geçecektir.

(*): Sosyalist sistemin ekonomik olarak çöküşünü beklemek hiçbir burjuva iktisatçısı için rağbet görür bir iş değildir. Bu nedenle, sosyalist sistemde yaratılacak sosyal çalkantıların başka etkenleri bulunmalıdır ve/veya bulunmuştur. Bu da din olgusudur, en yeni dini öğretiler ve de milliyetçilikler.

KAYNAKÇA

Faşizm üzerine Dersler, Toliatti, Bilim ve Sosyalizm Yayınları

- (1) Türk-Islam Ülküsü, S.A. Arvasi, Ocak Yayınları
- (2) Dinamik Ana Stratejiler (DAS), Mürşit Altaylı
- (3) Ülkemizi 12 Eylül'e Getiren Koşullar, Aydınlar Ocağı Yayınları
- (4) Yeni Düşünce, 13.2.1987
- (5) DAS
- (6) Milli Mutabakatlar, A. Bolak
- (7) Türk-Islam Ülküsü, cilt II
- (8) Yeni Düşünce, 20.2.1987, Kazım Ayaydın
- (9) Güçlü Hükümet, Güçlü Devlet, Turhan Feyzioğlu
- (10) Türk-Islam Sentezi, Prof. İbrahim Kafesoğlu
- (11) Tercüman, 27.12.1985

12 MARTA NASIL GELİNDİ?

Sibel DEMİRCİ

Kemalist kadroların öncülüğünde gerçekleştirilen anti-emperyalist kuruluş savaşıyla temelleri atılan Türkiye Cumhuriyeti, 60 küsur yıllık genç yaşında ikisi başarısızlıkla sonuçlanan beş askeri darbeye sahne oldu. Bir insanın yaşam süresiyle sınırlı olan bu kısa zaman sürecinin oluşturduğu biçimlediği toplumsal yapılanışa, bu arada egemen sınıfların yapılanışına bağlı olarak, silahlı kuvvetler aracılığıyla ülkemizin gündemine giren/ve belirleyen darbeler, bilindiği gibi, sırasıyla, 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bunlardan, emir komuta zincirinin dışında gerçekleşen 27 Mayıs Darbesi, önderliği, örgütlenişi, hedefleri ve sonuçları bakımından '12' ile başlayan diğer iki darbeden ayrılmaktadır. Ülkemizin gelmiş geçmiş en ilerici ve tek anayasası olma özelliği taşıyan ve sağladığı nispi demokratik ortamla halk muhalefetine gelişip, daha güç haline gelmesini olumlu yönde etkileyen 61 Anayasası, 27 Mayıs'ın ayırt edici özelliklerinin başında gelir. Temellendikleri egemen

sınıf kanadı ve yöneldikleri hedef bakımından öz itibarıyla aynı olan 12 Mart ve Eylül darbeleri, kendi aralarında çeşitli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılık, 12 Eylül'ün daha kapsamlı olmasından ve yarattığı sonuçların daha derinden ve "köklü" olmasından kaynaklanmaktadır. Bugün, toplumun geniş kesimlerinin, emekçilerin aleyhine olduğu gün gibi ortada olan kesin dönüşümleri hedefleyen ve bunu büyük (ya da belli) ölçüde gerçekleştiren

12 Eylül, 12 Mart'ın (tam) yapamadığını yapmış, deyim yerindeyse kendi öz-günüğü içinde onu tamamlamıştır. Yani hedef bu kez 12'den vurulmuştur. 12 Eylül'ün oldukça önemli ayırt edici özellikler taşıyan bu yanları, 82 Anayasası'yla yasal platformda ifadesini bularak meşrulaştırılmıştır.

Bundan 16 yıl önce 12 Mart 71'de gerçekleştirilen muhtırasal darbe, niteliği bakımından ilk olma ve ülkemizin yeni bir dönüm noktasının somut bir ifadesi olması, vb. bakımlardan oldukça özgün ve önemli özelliklere sahiptir. Çok da öğretici olmuştur. Genel olarak Türkiye Solunun bundan ne gibi dersler ve sonuçlar çıkardığı tartışılabilir belki ama (aslında sol saflarda sağ ve "sol" savurganlığın devrimci çizgiden büyük ölçüde koparak yaşadığı taktiksel yenilgiye rağmen TDH'ni netleştirdiği, uzlaşmacı-teslimiyetçi kliklerinin iyice battıkları bataktaki kimliklerini açığa çıkarttıkları pratik bu tartışmayı anlamsızlaştırıyor. Egemen sınıfların çok şey öğrendikleri ortada. Egemen sınıflar bugün içinde bulunduğumuz "kan revan" ortamının "tesis" edilmesinde 12 Mart'ın deneyimlerinden yararlanması, başarılarında önemli roller oynadığı kesin. Bu nedenle-benzetme uygunsa- 12 Mart, 12 Eylül'ün ilk halkasını oluşturur. Bugün son halkasını (ikincisi demek daha doğru) yaşadığımız darbeler zincirinin hangi süreçlerden geçerek nasıl oluşturulduğunu iyi kavrayabilmek için 12 Mart'ı unutmamak gerekir. Bu nedenle 12 Mart'a ve öncesine kabaca bir göz atmakta yarar var.

Çok partili hayata geçilmesinin ardından, tekelci burjuvazi, toprak ağaları ve tefeci bezirganların siyasal örgütlenmesi olan DP, Milli Şef dönemini sona erdirerek iktidara geldi. Emperyalizmin 2, paylaşım savaşından sonra yürürlüğe koyduğu yeni politikası çerçevesinde, tekelleşmesürecine giren ülkemiz kapitalizmi, giderek tekelci bir kimlik kazanan burjuvazinin ağırlık noktasını oluşturduğu DP iktidarı döneminde, emperyalizmle bütünleşmesini (büyük ölçüde) tamamlamıştır. Emperyalizmin çıkarlarına göre biçimlenen kapitalizm, ülkenin en ücra köşelerine doğru yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Devletçilik politikasını terkeden DP iktidarı, dış ticarete liberasyona gitmiş, yabancı sermayeye sağladığı geniş olanaklarla işbirlikçi burjuvazinin emperyalizmle bağlarını sıklaştırmıştır. Emperyalist iş bölümü gereği güdümlü olarak yaratılan çarpık sanayileşme, bir süre sonra tıkanarak krize girmiştir. Faizcilik, para ticareti, üretken olmayan ekonomi dalları kârlı bir iş alanı haline gelmiştir. "Her mahalleye bir milyoner" yaratma politikası-türedi zenginler ortaya çıkarmış, enflasyon oranı yükselmiştir. Bugün etkinliğini sürdürmeye devam eden Tah-takale piyasası, ikinci bir merkez bankası işleviyle ortaya çıkmıştır. TL, IMF'nin emriyle 1958 yılında yüzde 320 oranında devalüe edilmiştir. Başta KİT ürünleri olmak üzere bir çok mala yüksek oranlarda zam yapılmıştır. Halkın günbegün artan yoksulluğuyla orantılı olarak işbirlikçi burjuvazi ile bir avuç parababası tekelleşerek palazlanmışlardır. Huzursuzluklar, iktidara karşı

Yeni Sol yazımızda pikaaj hatası nedeniyle sayfalarda karışıklık olmuştur.Özür dileyerek, doğru sayfa sıralamasını belirtiyoruz.

Birinci sayfadaki (1). sütun aynen kalıyor.(2). ve (3). sütunlar yer değiştiriyor,(19). sayfa aynen kalıyor,(22), sayfa (20),sayfa olacak,(23). sayfa (21).sayfa olacak,(20). sayfa (22).sayfa olacak,(21). sayfa (23) olacak.

yükselen muhalefet toplumun tüm kat- larında yaygınlaşmaya başlamıştır. Ar- tan bu tepkileri devrimci bir potada birleştirecek sosyalist bir örgütlenme olmadığından halk muhalefeti CHP'nin çekim alanı da, düzen sınırları içinde kalmıştır. Üniversitelerden başlayan gençlik eylemleri şehirleri sarmıştır. DP karşıtı bu gençlik eylemleri sıra- sında Turan Emeksiz gibi öğrenciler şehit düşmüştür. DP iktidarı CHP'nin de dahil olduğu tüm muhalefete karşı kan küsmüştür. Baskı ve terör yöneti- min asli unsuru haline gelmiştir. Ünlü 951 tevkifatlarıyla sosyalistler, ilerici aydınlar cezaevlerine dolduruldu, iş- kenceciler tam mesai yapmaya başla- dılar. Giderek derinleşen ekonomik kriz, aynı ağırlıkta sosyal ve politik bir kriz doğurmuştur.

Ordu içindeki ilerici subayların önderliğinde gerçekleştirilen 27 Mayıs hareketiyle işbirlikçi burjuvazi, toprak ağalan ve tefeci bezirganlardan oluşan sınıflar ittifakının siyasal iktidarı. Men- deres hükümeti, alaşağı edilmiştir. Reformist burjuvazinin asker kanadı tarafından gerçekleştirilen ve DP'nin ekonomik ve siyasi baskılarının muha- tapları tarafından desteklenen 27 Ma- yıs 1960 hareketi, gerici iktidarı yöne- timden uzaklaştırarak, ilerici düzenle- meler yaparak egemen sınıflara karşı tavır takınmışlarsa da, sınıfsal konum- larından dolayı gerici ittifaka karşı kararlı ve kesin tavır alamamışlardır. Zaten bu mümkün de değildir. Nitekim gücü kınalamayan gerici ittifak, darbe- den kısa bir süre sonra, 961 yılında AP' nin çatısı altında siyasi arenadaki yerlerini almışlardır.

27 Mayıs hareketinden sonra yöne- timi ellerine alan Milli Birlik Komitesi (MBK), hemen ilk elden, işbirlikçi bur- juvazinin etkinliğindeki ticaret ve sa- nayi odalarını kapattı, bunlarla ilgili yeni yasa ve yönetmelikler çıkarttı, mil- letvekillerinin tutukladı, toprak ağalarını sürgüne yolladı. MBK'nin bu karar ve uygulamaları, gerici ittifak içinde tedir- ginliğe yol açtı. Bu tedirginlik kısa bir süre sonra da bölünmelere yol açtı. Başını faşist Türkeş'in çektiği 14'ler grubu MBK'nden ayrı bir oluşum ola- rak ortaya çıktı. Bu faşist hareket bastır- ılmakla birlikte, emperyalizme ve işbirlikçilere bazı tavizler verildi. Böy- lece ABD emperyalizmi tekrar devreye (bağışlarla, ikili anlaşmalarla, vb yol- larla) girmiştir. IMF gibi emperyalist kuruluşlarla anlaşmalar yapılmış, em- peryalizm ülkemizi tekrar kontrolü altına almıştır. İşbirlikçi burjuvazi, DP j dönemindeki konumundan daha güç- lü bir konuma yükselmiş, bunun gerici ittifak içindeki yansımaları ise, tekerci burjuvazinin toprak ağaları ve tefeci bezirganlar karşısındaki ağırlığının da- ha da artması şeklinde olmuştur.

Sermaye sınıflarının kendi iç çeliş- kilerini çözülmesine, tekerci burju- vazinin güçlenmesine bir tür fırsat yaratan 27 Mayıs, sonuçta tekerci bur- juvazinin dümen suyuna sokulmuştur. (27 Mayıs'ın süreç içinde amacından saparak nitelik değiştirmesine ordu içindeki ilerici unsurlar karşı çıkmış, hatta, Talat Aydemir ve Fethi Gürcan gibi subaylar bunu darbe girişimine kadar götürdüyse de atı alan Uskudar'ı geçmişti.)

Bunlara karşın, 27 Mayıs hareketi halk muhalefetine gelişip güçlenme- sine de olumlu yönde katkı da bulun- ması, bu askeri hareketin diğer bir sonucudur. 61 Anayasası'nın sağladığı nispi demokratik ortam, halk güçleri- nin bir güç haline gelmesinde olumlu rol oynamıştır. Kaynağını yeni anaya- sadan alan bu atmosfer içinde, dilimize çevrilen Marksist eserler elden ele dolaşmaya başlamıştır. Böylece Mark- sist düşünce salon aydınlarının beyin jimnastiği olmaktan çıkarak, yerini bul- muştur. Sosyalist söylemli TIP ülkemiz sosyalistlerinin büyük çoğunluğunu bağrında toplayarak 15 milletvekiliyle TBMM'ye girmiştir. İşçi ve gençlik hareketi hızla ülkenin dört bir yanını saran kıvılcımlara dönüştü. Toprak işgalleri, üretici mitingleri şeklinde ifa- desini bulan köylü hareketleri toplum- sal muhalefet kanallarında akmaya başladı. İşçi sınıfı sendikal mücadelesi- ni DISK'i oluşturarak daha doğru bir çizgide sürdürmeye başladı. Giderek çeşitlenen ve zenginlenen düşünsel ortam içinde, sürdürülen ideolojik mücadelenin sonucunda sol saflarda ayrışmalara ve birleşmelere yol açtı. Bu arada halk muhalefeti de yeni nitelik- ler kazanarak hızla yükselmeye baş- ladı. Etkinliğini giderek artıran sıcak mücadele ortamında ve verilen ideolo- jik mücadele sürecinde doğru devrimci çizgi giderek hayatiyet kazandı. Bu devrimci çizgi üzerinde oluşturulan partinin yaptığı eylemler ve verdiği mücadeleler yükselen muhalefeti dev- rimci yola kanalizetmeye başladı. Ülkemiz solundaki bu devrimci çıkış, bir yandan sürece devrimci bir karakter kazandırarak 65'de tek başına iktidara gelen AP hükümetini (ve dayandığı egemen sınıfları) tehdit ederken, yü- reklerine korku salarken, diğer yandan da, sosyalist hareketin önündeki yıllar- ın tortularını, sağ barikatı parçala- maya başlamıştır.

Sakat doğumdan dolayı baştan beri hücrelerinde taşıdığı iltihapların, kapi- talizmin yapısal krizinin müzmin birhal alması ve bunun giderek derinleşmesi ile, bunun ittifak içindeki çatışmalar ve yükselen halk muhalefetine, devrimci mücadelenin etkisiyle yaşanan siyasi ve sosyal kriz tekerci burjuvazinin çıkarlarını iyice sarsmaya başlamıştır.

Tekelci burjuvazi 61 Anayasasını "lüks" sayarak (Süleyman bey, istediği ana- yasaya yıllar sonra, ancak 82 yılında kavuştu. 'Şükürler olsun' diyecek ama bir de şu geçici 4. madde olmasa.) nispi demokratik haklara karşı bir cephe açtılar. Bu arada oluşturulan yedek güç, sivil faşist örgütlenmelerle, işken- celerle, hapishanelerle, zorla yükselen muhalefet sindirilmeye çalışılsa da başarılı olmadı. Çıkarılan yeni yasa ve yönetmeliklerle 61 Anayasası ere- yona uğratılmaya çalışılsada, bunlar muhalefet nezdinde sert tepkilerle, eylemlerle karşılanıyordu. Bunlardan 15-16 Haziran olayları ve diğer geliş- meler, burjuvaziye amaçlarına mevcut yollardan ulaşamayacağını gösterdi. Ve iktidarı sürdürmenin (krizini geçici de olsa hafifletme) yolunun bir değil iki olduğunu bilen tekerci burjuvazi, 12 Mart muhtırası darbe ile açık baskı politikasını yürürlüğe koydu. Demirel kliği iktidardan askeri yönetim aracılığı ile uzaklaştırıldı. Egemenler rahatsız- lıklarına çözüm bulamayan Demirel kli- ğini yönetimden uzaklaştırarak, askeri yönetim aracılığıyla sorunlarını gider-meyi hedefliyordu. Yönetim değişikli- ğiyle birlikte halk güçleri hapishaneler- e dolduruldu, Ziverbey gibi nice köşkler, mekânlar işkencehaneye dö- nüştürüldü Devrimciler, aydınlar, bin-lerce ilerici unsur 12 Mart zindanla- rından, tezgâhlardan geçirildi. 1. Erim hükümeti kurularak tekerci burjuvazi lehine dönüşümler sağlanmak istendi. İlerici güçleri sindirme politikası de- vam ederken, egemenler diğer yandan da kendi çatışmalarını çözmeye çalışı- yorlardı. İttifak içi çekişmeler giderile- mayınca 1. Erim hükümeti istifa etti ve yerine Nihat Erim başkanlığında 2. Erim hükümeti kuruldu.

12 Mart döneminde süreç ittifak içinde tekerci burjuvazinin güçlenmesi ve diğer egemenlerinin güçlenmesi şeklinde işledi. Emekçilerinde bir çok ekonomik, demokratik ve politik hak- ları gaspedildi. Yer aldıkları örgütler kapatıldı. "Balyoz harekâtı"nın ardı arkası kesilmedi. Ama tüm bunlara rağ- men, halk güçlerini sindirmesine, Tür- kiye Devrimci Hareketini taktik planda yenilgiye uğratmasına rağmen ama- çlarını gerçekleştiremedi. Tekelci burju- vaziyi daha da güçlendirmesine rağ- men ittifak içi çatışmaları durdura- madı.

Türkiye'nin önemli bir dönüm nok- tasını oluşturan 12 Mart, TDH'ni yenil- giye uğratmasına rağmen, bunu uzun süre devam eden bir niteliğe büründü- rememişti. Bugünün tersine TDH, onurlu direnişi ve kararlı mücade- siyle kazandığı haklı prestij sayesinde, dağınlığını kısa sürede sağladığı örgütlülüğüyle bertaraf etmeyi başa- rmış ve süreçteki yerini alarak bir güç haline gelebilmiştir.

16 MART UNUTULMADI

Sibel DEMİRCİ

Bundan 9 yıl önce 6 Mart 1978'de faşist güçlerin öğrencilere karşı giriştikleri bombalı ve silahlı saldırıda 7 devrimci-demokrat öğrenci katledildi, onlarcası yaralandı. O gün sabah öğrenimini tamamlayıp, topluca İÜ. Merkez binasından çıkmakta olan Hukuk ve İktisat Fakültesi öğrencileri, Beyazıt Meydanı'na açılan dış kapıyı geçip, Eczacılık Fakültesi önündeki küçük meydana geldiklerinde bomba ye kurşun yağmuruna tutuldular. İnsana "insan" olduğu için saldıran faşist katiller, çevredeki tüm güvenlik önlemlerine rağmen ellerini kollarını sallayarak uzaklaşıyorlardı.

16 Mart bir başlangıçtı. Kitle katliamlarına başlangıç. Bu süreçten sonra halka saldırı bir "yöntem" olacaktı. 70'ler sonrası resmi destekli sivil faşist hareket varolan toplumsal muhalefetin önüne çıkarılmış ve süreçte de muhalefeti bastırmanın yolu olarak "kendinden olmayan herkese, halka yönelik saldırıyı yöntem olarak seçmişti.

Bu nedenle 16 Mart'ın Türkiye siyasi tarihi içinde ayırt edici bir önemi vardır. Faşist hareketin insana ve halka düşman karakteri katliamların nesnel temelini bir yanısırdır. 70'li yıllarda da girişilen katliam denemeleri sistematizmini 75'ler sonrası bulmuştur. Katliam, faşist hareket için çözümsüzlüğün çözümü oluyordu. Ülkemizdeki muhalefetin önüne çıkartılan bu "şefin ve buna mukabil gelişen anti-faşist mücadelenin doğru değerlendirilebilmesi ve gerekli deneyimlerin çıkartılabilmesinin yolu bu zaman dilimini -özelde de faşist katliamların temellerini- detaylı irdelemekten geçecektir.

Bu arada toplumsal muhalefet önüne çıkartılan resmi destekli "set"e karşı yürütülen anti-faşist, anti-milita-

rist mücadelede gençliğin rolünü de ortaya koymak bir zorunluluktur.

70'li yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu durum:

12 Mart darbesiyle, 61 Anayasası'nın getirdiği nisbi demokratik hakların bir çoğu budandı ve demokratik her türlü muhalefet yoğun baskıya maruz kaldı. O döneme kadar üst yapıda -özellikle ordu ve bürokrasi çevresinde- belli bir güç ve etkinliği bulunan ve geleneğini de Kemalizmin anti-emperyalist mücadeledeki politik tavrının devamı olarak ele alan küçük burjuva radikal kesimleri de tasfiye edilerek, tekelci burjuvazinin en kanlı diktatoryası gerçekleştirildi. Ancak egemen güçler, bunlara rağmen kendi iç çelişkilerini çözememiş, ekonomik ve siyasi sorunlarına son verememiş, daha da ötesi "tamamlayamadığı" süreciyle birlikte yeni sorunlarını da ileriki döneme taşımıştır. Toplumsal muhalefetin toparlanışının 3-4 yıllık kısa bir süreyi buluşu da giderilemeyen bunalımın üzerine tuz-biber ekmişti.

70 sonrası toplumsal muhalefetin mücadelesindeki "aktif" tutumu, sol içinde bir "nitelik" sıçraması olmuş ve mücadelenin bu "nitelik" değişimi süreçte geniş kesimlerde de tabanını bulmuştur.

İşte bu "aktif" tutum, egemen yapıyı yeni önlemlere itmiş oluyordu. Çünkü muhalefetin mücadelesi içinde, "aktif" tutum, hızlandırıcı ve daha geniş yığınlara ulaştırıcı bir fonksiyon görüyordu.

Önlemlerin başında sivil faşist hareketin örgütlenmesi geliyordu. "Tampon" ve "set" görevi görececek olan faşist hareket, muhalefetin korku ile sindirilmesi ve sistemin sarsılmasının önlenmesi için "yukarıdan aşağıya" kitle tabanı yaratılması görevini üstleniyordu.

Egemen yapının diğer önlemi de reformizm olmuştur. Ağır baskı koşullarında kabaran demokratik hak ve taleplerin, demokrat potansiyelin aktarıldığı kanal reformizm olacaktı. "Umut"lar ve "beyaz güvercinler" 73 seçimi ile bu rolü üstleniyordu. Seçim sonrası, vaatler ve umutlar unutulacak, sistemin yaralarını saracak sargı bezleri bunların yerini alacaktı. CHP ağırlıklı koalisyon 14 aylık "yürütme" görevinin sonunda Kıbrıs Fatihliğine rağmen halk kitlelerinin gözünde prestijini kaybedecekti.

Sonuçta eski demirbaş Demirel 4. kez devreye giriyor, ünlü I. MC hükümeti AP-MHP-MSP ortaklığı ile 77 Haziran genel seçimlerine kadar devreye sokuluyordu.

I. Milliyetçi Cephe hükümeti faşist hareket için "körün istediği bir göz Allah verdi iki göz" hükümetiydi. 77 Genel seçimlerini takiben kısa bir dönemlik azınlık hükümeti ardından yinelenen II. MC hükümeti de "sürecin pekiştirilmesi" hükümeti oluyordu.

Bu süreçte devletin tüm olanakları I. ve II. MC tarafından bu ırkçı kafatasçı harekete sunulmuştur.

Artık reformizmin umut çeşmeside akmaz, sivil faşist hareket de onların gözyaşlarına bakmaz olmuştur. Faşist saldırı herkese yönelmiş oluyordu. Üniversiteler mahalleler, fabrikalar faşist saldırı ve işgal altındadır ve reformizmin çözümü yoktur.

Sivil faşist örgütlenme ve fonksiyonları Genelde yeni sömürge ülkelerde sivil faşist örgütler, devletin resmi faşist güçlerine yardımcı olma ve toplumsal muhalefetin "gayri-resmî" yollardan, kan ve zorbalıkla sindirilmesini sağlama yolunda oluşturulmuş yapılardır. Siyasi misyonları ise, her zaman egemen sınıfların ve emperyalizmin çıkarlarının korunmasında, aktif olarak, el altında tutulması gereken bir güç görünümünde şekillenmektedir.

Bunların perde arkasındaki mimarı, yönlendiricisi emperyalizmin jandarması ABD ve CIA'dır. Her ülkenin kendi koşullarına uygun olarak biçimlenen bu örgütlenmeler, kimi yerde yarı-resmi paralı milis güçleri şeklinde (Latin Amerika'daki Ulusal Muhafızlar vb.) iken kimi yerde de bir parti ve/veya parti kolları halinde örgütlenirler.

1945'ler öncesi emperyalist ülkelerdeki faşist hareketin aşağıdan yukarıya kitle tabanı yaratarak yönetime getirilmesine karşılık yarı-sömürge, yeni-sömürge ülkelerde bu kitle tabanı yaratma işi yukardan aşağı gerçekleştiriliyordu. Bu gelişim, bugünde pek farklı değil. Ancak, yeni sömürge ülkelerde "milliyetçilik" temelinde ırkçı ve anti-komünist duygular, düşünceler özellikle küçük burjuvakiteler üzerinde empoze edilerek yukardan aşağıya ör-

gütlenmeye koşut olarak aşağıda da taban yaratılmaya çalışılmaktadır.

ülkemize dair.

Sivil faşist hareketin ülkemizdeki örgütlenme çabaları 1935-40'lı yıllara akabinde Demokrat Parti iktidarı dönemine kadar uzanır. II. Paylaşım savaşı sonrası ABD emperyalizmi tarafından körüklenen soğuk savaş politikası Türkiye'de ifadesini yoğun bir anti-komünizm, koyu bir milliyetçilik biçiminde bulur. Sol hareketin bu dönemdeki güçsüzlüğüne ve cılızlığına karşı hayali olarak yaratılan "komünist" hedeflere saldırılar tezgahtarlar. "Öyle ki

gericilik akımlarının ardında dahi komünizmin olduğu DP tarafında n basına anıktır. Milliyetçilik kisvesi altında "Komünizmle Mücadele Dernekleri" vb. kurulur. Bu tür sözde milliyetçi derneklerin hepsinin yönetiminde şu ya da bu ölçüde Demokratik Parti yöneticileri vardır. 50'lerdeki bu görünüm, 60'lara gelindiğinde giderek daha da netleşmiş ve Türkeş ile bir kısım sivil asker kadroların (Asker kökenliler 60 darbesine karşıp, sonrası darbeyi gerçekleştirenler tarafından çoğunlukla

ordudan tasfiye edilenlerdir) denetiminde ve yönlendiriciliğinde iradi kınılmıştır.

61 Anayasası'nın getirdiği nisbi demokratik ortamda ağırlıkla gençlik ve küçük burjuva aydın çevrelerde canlılık bulan devrimci-demokrat hareketlenme giderek boyutlanıp üniversitelerden, fabrikalara, kasaba ve köylerden emekçi sınıf örgütlerine dek birçok somut yansıma bulunca emperyalizm ve işbirlikçileri belli önlemlere yöneldi.

CKMP'nin Türkeş ve yandaşlarınca ele geçirilip faşist kadro partisine dönüştürülmesi, ülkenin çeşitli yerlerinde komanda kamplarının açılarak gençliğin buralara çekilmeye çalışılması bu önlemlerin başında geliyordu.

71'lere gelindiğinde DP dönemindeki "resmi" destek artık "bir iççeliği" ifade ediyordu. Sivil faşist hareketin varlığı sistemin varlığından ayrı ele alınamaz bir duruma dönüşüyordu. Aşağıda sivil faşist hareket aracılığıyla yaratılan taban örgütlenmesi yukarıdaki "resmi" militarizmle bir bütünlük arz ediyordu.'

Toplumsal muhalefetin anti-faşist mücadelesinde bu "iççeliği" gözardı etmek o dönem için başlı başına bir siyasi körlük olarak ele alınabilir. Bunun eleştirisi konumuz dışı, bu nedenle geçiyoruz.

Sivil faşist hareketin - toplumsal mücadelenin hedeflerini saptırma ve başka yöne kanallı edebilmesinin en büyük aracı bağnaz, birtemeldeşlenen milliyetçilik, Türkçülük demogojisiydi. Diğer yandan sağın sistem in bunalımına çözüm bulma çabasındaki başarısızlıklar bu kesimin hitap ettiği tabanın daha da kemikleşmesini ve sağda radikal öneriler getiren akımlara ya da partilere yönelmesine yol açıyordu. Sağın bu kesimindeki çözümsüzlükten yararlanan faşist hareket tabanını geliştirme olanağını yaratıyordu. Örneğin MHP'nin 77 seçimlerinde yüzde 6.4 oranıyla 17 milletvekiliği sağlaması bir göstergedir. Tabiki soldaki örgütsüzlük ve faşist hareketi teşhirdeki yetersizlik genişlemenin bir diğer etkenidir.

Sivil faşist hareketin genişlemesine engel yegane güç olan toplumsal muhalefetin örgütlü, iradi mücadelesi hayata geçtiği ölçüde gündeme faşist hareketin tabanının daralması ve kitle katliamları geliyordu.

78'ler ve sonrası süreç böylesi bir dönem sol potansiyelin giderek örgütlü mücadelede canlılık kazanması, yoğun siyasi teşhir faşist hareketin hızla kitlelerden soyutlanmasına, ırkçı, kafatasçı yüzünün açığa çıkmasına yol açmıştır. Artık sivil faşist hareketin, sistemin korunması açısından yaratılması gereken kitle bağlarının yolu demogojiden öte zordan ve katliamdan geçiyordu.

Bu dönemde solun üzerine yeni görevler düşüyordu. Bir küçük burjuvalar ülkesi olan Türkiye'de sivil faşist hareketin halk yığınlarının canına ve malına yönelik saldırıları geniş tepki uyandırıyor ve solun halka yönelik ürettiği politikada can ve mal güvenliğinin korunması olgusu önemli bir rol oynuyordu. Halkın can ve mal güvenliğine ilişkin yığınlardan gelen bu talep-sol tarafından da gözardı edilmemiş ve anti-faşist mücadelenin istemlerinden bin olarak ele alınmıştır. Ülkemizdeki bu anti-faşist mücadele örgütlü aktif savununu temelinde ve kitleden gelen taleplerin gözardı edilmemesi sayesinde gerçek ivmesini kazanmıştır.

*Hüznün kollarına düştüğünü görmedik
Öfkeyse hiç terketmedi seni
Nereye yağacağını bilirdin
Ve sen bizimleyken
Tebessüm hiç eksilmedi gözlerinden*

Niçin üniversiteli gençliğe saldırı?

60'lardan bu yana toplumsal muhalefette aydınların ve üniversiteli gençliğin ülkemizde oynadığı rol hiçte azımsanmayacak bir öneme sahiptir. İlerici devrimci hareketler için aktivite yanlısı, sosyal ve siyasal gelişmelere duyarlı gençlik 20 yıllık süreç boyunca yoğun bir potansiyel oluşturdu. Toplumsal mücadelede belirleyici olmasa da -ki olması mümkün değil- etkileyici olan gençliğin durumu egemen güçler içinde bir sorundu. (*) 61 Anayasası'yla nisbide olsa sağlanan üniversite özerkliği ilk fırsatta, 12 Mart'ta ortadan kaldı-

rıldı. Okullara karakol sokuldu, öğrencilerin her türlü akademik demokratik hakları büyük ölçüde düzenlenen yasalarla gasp edildi, (bu noktada YÖK olayı bir sürecin başlangıcı değil son halkası olarak ele alınabilir ve alınmalıdır). Yüksek öğrenim gençliğinin kendi sorunlarının ülke sorunlarından ayrılmayacağı gerçeği ile hareket edip toplumsal muhalefet içinde yer alması, üzerine yönelen baskı ve önlemleri de arttırıyordu. Bir taraftan yasal değişikliklerle nisbi demokratik hakları, istemleri gasp edilirken diğer yandan varolan aktivitesini köreltmenin yolu olarak yüksek öğrenim kurumlarına doldurulan faşist kadroların saldırıları gündeme getiriliyordu. Öyle ki birçok okul, faşist işgal altına sokularak öğretim yapılamayan ve sadece sınavdan sınava gidilebilen yerler haline geldi. I. ve II. MC yılları faşist işgallerin en yaygın uygulama alanı bulduğu yıllardır. Bu süreç üniversiteleri de kategorilendirmişti. Bu kategoriler güç biçiminde ele alınabilir. Birincisi öğrenimin devam etmesi sağlanabilen ve aktif bir savunuyla devrimci demokrat güçlerin etkinliğinin bulunduğu okullar, ikincisi, karşılıklı güçlerin dengede bulunduğu ve yoğun bir mücadelenin sürdüğü okullar ki bu okullarda sol güçler kitle desteğine sahipken faşist kadro hareketin resmi destekle barınabildiği okullardır, üçüncüsü bir avuç faşistin yoğun sol potansiyelle rağmen (ama örgütsüz ve programsız) işgali altında tuttuğu okullardır.

Yüksek öğrenim gençliğinin 80'li yıllara kadar kendi alanında yürüttüğü mücadelenin ana halkasını anti-faşist mücadele oluşturuyordu. Burada özellikle durup bir parantez açmak gerekir.

Biliriz ki iktidar mücadelesi politik bir mücadeledir ve bir kurmayı vardır o da partidir. Ekonomik/akademik/demokratik mücadele politik mücadeleye göre tali ve ona tabidir, o alana ilişkin demokratik kurumlar-örgütlenmeler aracılığıyla yürütülür. Bu örgütlenmeler-kurumlar, kitleleri, etraflarında alana özgü sorunlar ve taleplerden yola çıkarak toparlarlar. Şimdi bu noktada yüksek öğrenim gençliğine ve mücadelesine dönecek olursak 80 öncesi dönem pekçok kimse için eleştiri konusu olmaktadır. Eleştiri için yola çıkış o dönemde öğrenci gençliğin kendi akademik sorunlarından öte siyasi sorunlarla ilgilenmesi ve giderek tabandan kopmasıydı. Tabiki kazın ayağı öyle değil. Öğrenci gençlik için dönemin temel sorunu, devam eden öğrenim içerisinde bir takım talepleri gündeme getirmek değil, *öğrenime devam edebilmektir*. Faşist işgal altındaki okullarda bunun hiç koşulu olmadığı gibi işgal altında bulunmayan okullarda da sivil ve resmi saldırılar

dolayısıyla ne öğreniminin devamının teminatı ne de can güvenliği vardı. Temel talep olan öğrenimi yapmanın yolu faşist saldırıların püskürtülmesinden geçiyordu. Yani yüksek öğrenim gençliğinin mücadelesinin anti faşist karaktere bürünmesi gençliğin sınıfın önünde rol oynaması isteğinden kaynaklanmadığı ve öyle de olmadığı gibi kendi temel akademik demokratik talebinin nesnel gerçeğinden kaynaklanmaktaydı.

Bu gerçek gözardı edilerek ve tarih atlanarak yapılacak eleştirilenin kıymeti harbiyesi olamaz. Doğal olarak da çıkarılan deneyimin, dersin sınırları icazeti aşamaz.

Yüksek öğrenim gençliğinin anti-faşist mücadelede duyarlılığı ve örgütlülüğü ölçütünde yerini alması, kitle katliamlarında da öncelikle boy hedefi haline gelmesine yol açıyordu. Halka yönelik katliamların ilk provası yüksek öğrenim gençliği üzerinde denenmiştir.

16 Mart katliamının ardından Yıldız Üniversitesi önünde, Beşiktaş'ta aynı şekilde katliam teşebbüsleri birbirini takip etmişti.

Kitle katliamlarına yöneliş:

75 sonrası yıllarda faşist hareketin kitle katliamlarına yönelmesi ve her katliamın sorumlusunun bulunamaması bir tesadüf değildir.

12 Mart sonrası dönemde susturulan toplumsal muhalefetin "umulandan" erken toparlanışına karşılık, sistem yaralarını onarmış, zaafılarını gidebilmiş değildi. 70-73 yılları arası toplumsal muhalefetin sindirilmesi görülen üstlenilen militarize güçler, yeni-sömürge ülke yönetim biçimi gereği "iş" bitince "görünürden" çekilmiş ve yıpranışı asgariye indirgenmeye çalışılmıştır. Ancak 12 Mart darbesi gündeme geldiğinde yeterli deneyim ve bilgi aktarımının "dışarıdan" sağlanamaması, egemen yapı içindeki çelişkiler, yürütmeye meclisin açık kalmasının yarattığı bunalım hızlı bir yıpranma sürecini beraberinde getirmiştir.

Kitlelerdeki resmi militarist güçlere karşı duyulan anti-pati 73 sonrası süreçte de kendini hissettiriyordu. Çünkü 12 Mart darbesi sonrasında oluşan hükümetler ve süreç boyunca tüm devlet kurumları doğal olarak "taraf" olmuşlar, bu da demokratik özelemlerle dolu yığınların gözünden kaçmamıştır.

Baskı aygıtının toplumsal muhalefetle karşı karşıya gelmesinin önlenmesi ve kendi dışındaki tarafların çatışmasına tek taraflı da olsa "yukarıda" müdahale etmesi en uygun, en az yıpratıcı bir yoldu.

Darbelerimiz 10'ar yılda bir olduğuna ve 71'den sonra 76'lara gelindiğinde 4-5 yıllık bir süre geçtiğine göre,

başka bir set gerekiyordu, egemenler için.

Bu dönemde faşist partinin ve gençlik kollarının, yan kuruluşlarının tüm gücüyle ortaya çıkartıldıklarını görüyoruz. "Korunan" ve "beslenen" faşist hareket, az gelişmiş bir ülke halkının ekonomik ve kültürel ezgiliğinin yarattığı öfkeyi de milliyetçilik kisvesi altında toparlamaya çalışmış ve solun cılız muhalefetine rağmen belli ölçüde de bunu başarmıştır.

Süreç ve dönemin konjonktürel yapısı sivil faşist hareketi baş rolde tutuyordu. Bu durum egemen yapının yönetimi içindeki bir çelişkinin ürün ya da göstergesi değil tam tersine bir "bütünlüğün" ifadesi idi. Burada sivil faşist hareketi "bütününden" ayırarak yapılacak her değerlendirme ve sonuçta çözümlenmeye yönelik her çözüm yanlış olacaktır, yeni-sömürge yönetim biçimini anlamamak demektir.

78'lere gelindiğinde anti-faşist mücadelenin tüm ülkeye yayılması, kendilindenciliğin ağır basmasına rağmen faşist hareketin her alanda teşhiri, sol potansiyeli genişletirken ırkçı-kafatasçı görüşleri de kitlelerden yalıtıyordu.

Buyalıtmanın sonucu ortaya çıkan taban daralması ve resmi gücün "destek" niteliğinde kalması faşist hareketi tam bir çıkmaza sokar.

Diğer yandan egemen güçlerin, demokrat-yurtsever-devrimci güçlere ve onların kitle desteğine yönelik saldırıların "failsiz" kalacağı mesajı bizzat pratikte veriliyor ve gerçekleştiriliyor. 77 1 Mayıs ile artık egemen güçler için de bir çıkmaz söz konusuydu. TİSK, MESS gibi burjuva kuruluşlar işçi sınıfının hak arama savaşımını karalamak, yoğunlaşan grevleri kırmak için faşist hareketten yararlanıyorlar ama bu da yetmiyordu. Tüm işveren kuruluşları, faşist parti ve örgütler ülkede yaratılacak bir "kaos" ortamı ve de ardından "müdahale"yi bekliyorlar, onun çığırkranlığını yapıyorlardı.

İşte kitle katliamları, faşist hareketin ve besleyenleri olan tekelci burjuvazinin bu çıkmazı döneminde gündeme geliyordu.

Sol güçlerin anti-faşist mücadelesi:

Anti-faşist mücadelenin sistemin dönüşümü sorunundan ve/veya sürecinden ayrı ele alınamayacağı, bunun sınıfsal mücadelenin bir parçası olduğu gerçeği belli bir kesim tarafından gözardı ediliyordu. Doğal olarak sınıfsal mücadelenin dışında tutulan anti-faşist mücadelede bu kesim tarafından "geçici" bir kavga olarak algılanıyor, sorun "gençlerle-bozkurtlar" arası bir çatışmaya indirgeniyordu.

"Siyasi gericiliğin" yeni-sömürgelelerdeki biçimi olan 'faşizm olgusunun

bir "bütün" olduğu yadsınıyor ve iki parçalı bütünün bir parçasından diğerini atması yani varolma koşulunu bir anlamda ortadan kaldırması isteniyordu. Mümkün değildi, olmadı, iki parça daha da kenetlendi. Bu anlayışla "amaçlanan" yasal mücadele yerine oturmuyor, kitlelere yanlış hedef gösteriyordu.

Diğer yandan sorunun sınıfsal yanını gözardı etmeyen ve "bütünü" gözden kaçırmayan sol güçler anti-faşist savaşımın aktif savununu temelinde ve kitlelerin talepleri gözardı edilmeksizin yürütülmesi gerektiğini kavıyorlar ve bunu sosyal pratiğe aksettiriyorlardı. Bu anlayış temelinde hareket eden tüm sol güçler sayesinde pek çok katliam denemesi boşa çıkarılıyordu.

80'li yıllara girildiğinde üniversitelerde, fabrikalarda faşist işgaller kırılmış, faşist hareketin tüm yüzü açığa çıkartılmıştı.

Süreç artık egemenler aleyhine işliyordu, buna "dur" denilecek güçlere başvurulmalı, "bütün"ün diğer parçası tam anlamıyla devreye sokulmalıydı, sokuldu.

77 1 Mayıs katliamı ile başlayan katliamlar dizisi 80'lere dek sürdü. Bu süreç boyunca anti-faşist mücadele sol güçleri omuzunda yükseldi. Faşist hareketin katliamlara yönelişi sol güçler arasında da savunma temelindeki mücadelenin yöntem-biçim farklılıkları tartışmasını ve bunun sonucu savaşımın değişik biçimler altında sürdürülmesini getirdi.

Sol için temel sorun anti-faşist mücadelenin toplumsal mücadele içindeki önem derecesi ve bu mücadele ile ilintisi idi.

Sonuçlarsak:

Bugün 16 Mart katliamının üzerinden yıllar geçti. İnsanlık düşmanı sivil faşist terör o döneme ilişkin rolünü büyük ölçüde yerine getirmeye çalıştı. Şöyle bir geriye dönüp baktığımızda 1 Mayıs 77, 16 Mart 78, 24 Aralık 79 tarihleri, Taksim alanı, İ. Üniversitesi önü, Maraş, Sivas, Çorum adları anti-faşist mücadelenin acı sembolleri olarak gözlerimizin önüne geliyor.

"Geçti bunlar" denilemez. Siyasi tarihimize maloldular. Sürecin, uzunluğu ve "geçti" denilenlere "gebe" olabileceği, ırkçı-kafatasçı düşünceler, yapılar olduğu müddetçe geçerlidir. Yakın geçmiş tarih bu anlamda deneyimdir, birikimdir.

Sorun, katledilenlerin anılarını belgeye kaydetmek değil, canlı tutmaktır. "İnsan"ın yapması gereken budur.

(*) Muhalefetin bastırılması için yoğun saldırı dönemlerinde "önlemler" yüksek öğrenim gençliğine de uzanıyordu.

YENİ ASKERÎ CEZA VE TUTUKEVİ YÖNETMELİĞİNİN ANLAMI AMAÇLARI

Haydar DEMİR

Ülkemizde toplum dinamiği üst yapı tarafından hızla geriye doğru çevrilip bir zor cenderesinden geçirilirken kuşkusuz kuralları önceden belirlenmiş bir iç hesaplaşmada üst yapı kurumları içinde gerçekleştirildi.. Zorun sürekli kılınması ve kurumlaştırılması için gereken zemin, değişen güç dengeleriyle beraber rahatlıkla oluşturuldu.. Sınır tanımaz yetki ve buyruklarla neredeyse her sözün yasaya dönüştüğü ve geçmişte hantal gözüken mekanizmanın bu süre içinde bir çok yönüyle bu yetkenin koşulsuz kayıtsız buyruğuna girmesiyle yasa koyucunun tüm istekleri de belli bir toplumsal katmanın çıkarlarından yana hızla bir değişim ve uygulamaya konuk . Sorun bir yerde belki de bütün bir toplum dinamiğinin kendi içsel gelişimi içindeki bir sürecin dondurulması ve durdurulması amacına yönelik bir çabanın kavranılması anlamında konulabilir. Bu amacın tüm toplum katmanlarına indirgenen bir depolitizasyon ateşten çemberi içinde hayli büyük mesafeler alarak başarıldığı da rahatlıkla söylenebilir. Doğal ki toplum muhalefetine susturulup demokratik her girişimin suç sayılması olgusu

rahatlıkla "yasallaştırılmıştır" ki artık bu yasallık burjuva kesim ve partilerince de tartışma konusu yapılmaya başlanmıştır. Sorunun asıl can alıcı halkası mevcut yürürlükteki anayasanın fiili olarak yok edilmesidir. Artık yasa yetkisi yeni Anayasa hazırlanıp kabul edilmeye kadar bir elitin yetkesindedir.

"bizim gibi toplumlarda yazılı yasalara ve resmi ağızlara göre yasalar herşeyin üzerindedir. Bu tartışılmaz gibi gözüken olgu ne yazık ki tersinden işleyen mekanizmayı gizleyemiyor. Çünkü yasalar her zaman belli bir gücün belli bir elitin çıkarına ve onların

Hukuk acılı bir gülmecenin yıkımını yaşamıştır. Ortada bir "ılga" suçu vardır. Ancak sonsuz yetkeyi ve gücü ellerinde tutanlar için böyle bir iddia bile söz konusu edilemez. Diğer yandan binlerce insan ve kurum Anayasayı ve

yasaları ortadan kaldırma iddiasıyla malum koşullarda sorgulanacak takibata alınacak, yargılanacaktır. Daha da önemlisi bu yargılamaların aldığı olağanüstü boyutlardır. Ancak daha önemlisi cezaevlerine doldurulan insanların durumudur ki biz konumuzu bu konu etrafında yoğunlaştıracamız.

Bizim gibi toplumlarda yazılı yasalara ve resmi ağızlara göre yasalar herşeyin üzerindedir. Bu tartışılmaz gibi gözüken olgu ve ne yazık ki tersinden işleyen mekanizmayı gizleyemiyor. Çünkü yasalar her zaman belli bir gücün belli bir elitin çıkarına ve onların tarafındadır. Ülkemizde yaşanan süreçte bu yöndedir. Gerekliğinde bu elit kendi çıkarlarına uzandığı zaman kendi koyduğu bu yasalarla tanımazlık-tan gelmekte, çiğnemekte ve gerektiğinde ortadan kaldırabilmektedir. Bu onların tartışılmaz hakkıdır! Hukuk ve eşitlik kavramlarında bu anlamda içi boş konulardır denilebilir. İşte ülkemizde kendi değişleriyle otoritenin ve kanunun zaafa uğradığı mekanizmanın işlemez hale geldiği demokratik hak ve özgürlüklerin rahatsız edici düzeye geldiği zamanlarda sistem kendi içinde seçeneklerini uygulamaya koyarken

bunu gerektiren boşluklar tepeden aşağı hiç bir tartışma söz konusu olmadan doldurulur. Hangi nedenle olursa olsun bunlar bir yerde "kitabına uydurulmuş" konulardır ve bu anlamda kendi hukuk düzeni ve anlayışı içinde bir resmiliğe kazanmıştır. Bu noktada aykırı sözler bu yasallık perdesiyle yanıtlanır ve "kanun ve nizamların" varlığı anımsatılır! Açık, ki bu "kanun ve nizamlar" bir ihtiyaçtan doğmuştur. Kimsenin bir itirazı olamaz! Yürütme

*"tarafındır."
"bir yanda yasallık
kazandırılan uygulamalar
bir yandan da henüz bu
yasallık kılıfından yoksun
olan ama bütün iç
bulandırıcılığı ve
şiddetiyle yasal bir
dayanağı kaydı olmayan
ve süren uygulamalar."*

görevini yürüten şahıs ve kurumlarda bunlara dayanarak resmileşen yasallık kılıfı kazanan uygulamaları savunabilir harfiyen... bazı işgüzarlık yaparak fazlasında yerine getirebilir!.. Çünkü son tahlilde savunulan devletin ve milletin varlığıdır!.. ve yasaların yetiştirilemediği yetmediği konularda kişi ve kurumların tasarrufları mazur görülebilir! Hukuka uydurulabilir! Zaten toplum katmanlarının kişi ve kurumların bu yasalar karşısındaki durumu göreceli bir nitelik taşımaktadır. Söz konusu olan yasaların kimler karşısında uygulanmasının söz konusu olduğudur. Terazinin ibresi hangi güç odağından ağır basıyorsa haklı olan, hukuka uyan odur denilebilir rahatlıkla! İşkence paradoksu bu anlattıklarımızın aynasıdır adeta. Ama bundan önce ortaya çıkan altı çizilmesi gereken bir olgu vardır ki az sonra irdeleyeceğimiz konunun ana unsurlarından olacaktır. Pratikte yürürlükteki Anayasa fesih edilip yasama ve yürütme görevi bir elitin eline verilince bildirilerle ve daha sonrada Danışma Meclisi'ne yıldırım hızıyla onaylatılan tasarılarla ortaya çıkarılan yazılar yasa yerine geçti. Ama pratikte çok yönlü bir sarmalı içeren yasa ihtiyaçları tümüyle karşılanamadı. Ya da önceden hesaplanamadı... Pratikteki uygulamalarına yasallık perdesi çekmek için ortaya çıkan ihtiyaçlarına göre yaşadıkça sorunlar çıktıkça yeni yasalar çıkarıldı, ek maddeler ilave edildi. Buna rağmen yasalar elastik olmasına ve kişi tasarrufunda olmasına rağmen boşluklar tümüyle giderilmedi. İhtiyaçlar tümüyle çözülemedi. Ortaya dehşet verici bir manzara çıktı sonuçta. Bir yanda yasallık kazandırılan uygulamalar bir yandan da henüz bu yasallık

kılıfından yoksun olan ama bütün iç bulandırıcılığı ve şiddetiyle yasal bir dayanağı kaydı olmayan ve süren uygulamalar... Daha doğrusu önce pratikte yeterince uygulanıp deneneyen keyfi uygulama ve çağ dışı yöntemler ve sonra zamanla bu uygulamaların yasal bir çerçeveye içinde mütalaa edilebilmesi için yapılan, kişi ve toplum hukukunu haklarını yok sayan yasalar şeklinde beliren uygulamalardır vurgulamak istediğimiz. Herhalde geniş baskı ve işkence yelpazesinin sistematik yürütücüleri nasıl olsa ileride yasa çıkacakve bu uygulamalar yasallaşacak diye sürecin bütün sorumluluğunu üstlenenlerle beraber inanılmaz bir hukuk ve insanlık suçunu bir arada işlemekten işletmekten hiç çekinmediler. Toplum ve iletişim aygıtları üzerinde uygulanan denetim ve kısıtlamalar nedeniyle bu gelişim gözlerden uzak rahatlıkla uygulandı, istenilen biçimler bir tereddüt olmadan kazandırıldı. Ancak her defasında bu uygulamalarla karşı karşıya olanlar bu keyfiliğin ve yasa tanımazlığın bütün acılarını dehşetini yaşadılar, yaşıyorlar.. Bir yerde bu kesimler ortaya çıkacak yasalar için birer dernek görevini gördüler, önce uygulama deneme çok sonra ihtiyaçtan yasa sarmalı hep yaşandı, yaşıyor.. Açık ki geniş bir laboratuvara çevrilen ülke toprakları ve insanlar kendi iç dinamiklerinin bulunduğu seviyeden dolayı yeterince seslerini çıkaramadılar, ancak susmadılar.. Güçleri oranında artık bir insanlık ve onur meselesi olan bu keyfiliğe ve insan hak ve hukuk haklarına yönelen bu açık saldırıya karşı direndiler mücadele ettiler.

Bugün hassas güç dengelerinin el verdiği oranda başlayan tartışmalar ve geçmişin irdelenmesi konusunda bile hâlâ çok gerilerde bulunduğu düşünülürse bu tartışmalar üzerinde oluşturulan baskı, tehdit ve gözdağı bir yana geçmişte yaşatılan kaosu ve korkunç hak ve özgürlük gasplarının varıldığı düzey aralanabilen perdenin bu toplumsal alt-üst oluşun sonuçları tüm kısıtlamalara rağmen a açık ki çok uzun yıllar tartışılacak ve mutlak bütün yönleriyle yaşanan yaşatılan bu karanlık tarihin ve toplumun yanılmaz projeksiyonlarıyla aydınlatılacaktır. Kaçınılmaz olanı bugünden saptamak bu sürecin oluşumunun bütün görevlerini de yerine getirmekte orantılı bir gelişimi izleyeceğinden bugünün görevi insan duyarlılığının ve sorumluluğunun, karşı koyusunun önemini daha da acil olarak önlerimize koymuyor mu?

- Cezaevlerinde neler oldu? Neler Yapılmak isteniyor?

Ülkemiz cezaevlerinde yaşananlar, keyfi uygulamalar, işkenceler, insan onuruna yönelen en aşağılık saldırılar

her türden fiziki baskılar, maddi uygulamalar, yaratılan insanlık dışı koşullar mutlak ciltlerce kitaba sığmayacak kadar uzun bir tarihi ve anlatımı gerektiriyor, Peyder pey ortaya çıkarılan gerçeklerin kısmi olduğu düşünülürse karşı karşıya olduğumuz dehşet boyutunun acımasız bir çarkın dişlileri arasında eritmeye yok edilmeye çalışılan binlerin, yaşadıkları insana yaşatılan acı boyutunun sınır tanımazlığını, onurlu baş eğmemenin, benliğini, kişiliğini teslim etmemenin, gerekirse ölmenin tarihini de anlatıyor.. İnsanım diyenin sessiz kalamayacağı gecelere gündüzlere zamana sığmayan çılgınlıklar ne yazık ki sistemli olarak yaşatıldı. Hem de deneklerini gözden çıkarmış bir laborant tavrıyla...

Bugün daha sağlıklı düşünülürse ortalıkta susturulmak istenen-susturulamayan bir şeyin olduğu rahatlıkla görülecektir. Doğrudan, güzelden insanca onurlu bir yaşamdan yana haykırıların işkenceyle uzun-erimli, sistemli, psikolojik baskılarla boğulmaya çalışılması artık gizlenemeyecek bir duruma gelmişse hiç olmazsa bundan sonra bu uygulamalar karşısında gösterilecek olan insanca tavrın gerekliliği yadsınabilir mi?

*"Ülkemiz cezaevlerinde
yaşananlar, keyfi
uygulamalar, işkenceler,
insan onuruna, yönelen
en aşağılık saldırılar her
türden fiziki baskılar,
maddi uygulamalar,
yaratılan insanlık dışı
koşullar mutlak ciltlerce
kitaba sığmayacak kadar
uzun bir tarihi ve
anlatımı gerektiriyor."*

Her ne kadar resmi ağızlar kendilerince yaratılan insanı acımasızca öğütten, insan değerlerini yok etmeye çalışan sinsi çarkın dişlileri arasında bile insanlıklarından vazgeçmeyen direnen insanların her karşı duruşunu çarpıtmayıda maharetlerinin yasa tanımazlıklarının bir biçimi olarak göstermek istiyorlarsa da çırpınışlarının beyhude olduğu ve sorgu odalarında, cezaevlerinde yükselen çılgınlıkların artık seslerini iyice bastırdığını görecektir. Belki yine hitap edecekleri demagogisiyle propagandalarının etkisinde bırakacakları kesimler yine olacaktır. Ama teslim alınamayan çılgınlıkların rüzgarında da sesleri bütün gerçek dışı beyanlarıyla savrulup gidecektir.. Çünkü gerçek olanın, yaşananın hiçbir şekilde silinmesi mümkün değildir. İnsanlık tarihi bu hükmün sayısız örnekleriyle doludur. O kadar uzaklara

gitmeye de gerek yok. Günümüz dünyasında kapalı kapılar ardında yapılanlar kapalı gizli sorgu odalarında cezaevlerinde yapılanlar bütün çıplaklığıyla bir bir ortaya çıkıyor-çıktıyor-Hiç bir güç bu konuda mutlak olamadı olamayacak. Çünkü tarihin her döneminde insana saygının esas olması ilkesinin çiğnenmesi kadar bu ilkenin yücelmesinin düzeyi daha muazzam olmuştur. Kendi insanına saygı duymayan onlara en aşağılık uygulamaları reva görenler bir bir aydınlatılan-aydınlatılacak olan gerçekler karşısında hangi manevralara başvuracaklar meçhul değil ama zulmün kalesinin daim olduğu görül-müş müdür?..

"... daha önemlisi sistematik bir şekilde yürütülen bu politikaların ülke çapında merkezilik kazanması ve bu konuda uzmanlaşmaya gidilmesi idi."

12 Eylül'le beraber başlayan yoğun tutuklama ve gözaltına alma sürecinin bu alanda kitleselliğine ulaşılan bir düzeyde on binleri kapsaması gerçeği bu konunun ülkemiz siyasi tarihinde önemli ve belirgin bir köşe taşı olduğu gerçeği rahatlıkla ortaya çıkar. Bir anlamda yoğun tutuklama gözaltına alma, işkenceli sorgu ve cezaevlerindeki korkunç terör kampanyası yaşanan sürecin aynasıdır. Demokrasi manevraları bu aynada kırılmış inandırıcılığını yitirmiştir.

İşkenceli sorgu ve cezaevlerine doldurulan onbinlerin yaşadıkları hem süreci başlatanların hem de yaşayanların ülkemiz siyasi tarihinde ilk defa böyle kapsamlı bir deneyi yaşadıkları süreçtir. Çünkü hiçbir zaman bu kadar yoğun ve kanlı süreç yaşanmamıştı. İlk defa böylesine kapsamlı yaşanıyordu. Süreci başlatanlar giderek sistematikleşen baskı ve teslim alma politikalarını oturturken, her türlü yasal tanımazlıkta rahatlıkla uygulanıyordu. Tabii giriş-tede değindiğimiz gibi zamanla başlatılan uygulamalara bir yasada yetiştiriliyordu.

Ama daha önemlisi sistematik bir şekilde yürütülen bu politikaların ülke çapında merkezilik kazanması ve bu konuda uzmanlaşmaya gidilmesi idi. Bunun anlamı topyekün bir saldırdı, önce ülkeyi kargaşaya sürükledikleri varsayılan kitleye yaptıkları burnundan getirilecekti ki bu anlayış o günlerde en yetkili ağızlardan "bunları asmayıp içeride besleyecek miyiz" şeklinde ifade ediliyordu. Açık ki asilabilenler asılırken bir uygulamaya çağdışı bir anlayışa da özlü bir nitelik kazandırılı-

yordu. Öyle ya asılması gerekenler, yaşamaya hakkı olmayanlar cezaevlerinde, gözaltı merkezlerinde her türlü aşağılık uygulamaya müstehaklardı. Herşey yapılabilirdi. Bu buyruktan bu söylevden başka nasıl bir sonuç çıkarılabiliirdi ki?..

Yaşayanlar ve yaşadıklarını anlatabilenler için bu süreç sorgu merkezlerinde tutuklevlerinde yetkililerce de her fırsatta dile getirilmiş ve "sizleri tümünden yok edebiliriz, yok ederiz kimse bizden hesap soramaz.." şeklinde de ifade edilmiştir. Sadece bir örnek olması açısından insanca yaşama haklarını elde etmek için açlık grevlerine başlayan tutuklular tüm giysileri saatleri ellerinden alınarak kaldırılmasını istedikleri işkencelerden daha ağırlına uğratılarak suyun bile olmadığı tecrit odalarına kilitlenerek "fare gibi" ölüme terk edilmişlerdi. Bununla da kalmamış aç bitkin insanlar gündüz gece demeden öldüresiye dövülmüşlerdir. Bu sadece bir resimdir. İnaniyoruz ki belgelenecek binlerce böyle resim vardır. Zaten amacımız olayları tek tek anlatmak değil, konumuzun kapsamı buna yetmeyecek. Bu bir örnekte yetkililerin savunma zırhı olan binlerce "münferit vaka..."dan sadece biridir.

"ortaya şu sonuç çıkıyor resmi ağızlar işkence ve baskıyı hiçbir zaman doğrulamamışlardır. Her yalanlama, insanlık dışı baskılara yeşil ışık sinyali olma özelliğini de böylece kazanmış ve uygulayıcılar her yaptıkları için cesaret ve güç bulmuşlardır."

Ortaya şu sonuç çıkıyor resmi ağızlar işkence ve baskıyı hiç bir zaman doğrulamamışlardır. Her yalanlama işkence ve insanlık dışı baskılara yeşil ışık sinyali olma özelliğindedir böylece kazanmış ve uygulayıcılar her yaptıkları için cesaret ve güç bulmuşlardır. Zaten hiçbir "münferit vaka" uygulayıcısı kendi başına bu tür uygulamalara girmeye cesaret edemez. Evet mutlaka kendisini destekleyen, kollayan bir güç odağının arkasında bulunması gerekir.

Cezaevine doldurulan insanların her şeyden önce insan olarak kabul edilmesi gerektiği gerçeği bir yana bırakılarak sürekli olarak imha edilmesi, etkisiz hale getirilmesi gereken zararlı unsur olarak görülmesi ideolojisi bütün uygulamalarında temelini teşkil etmektedir. Sürecin ideolojisi pratiği de bu anlayış çerçevesinde merkezilik ve sistematiklik kazanarak geni-

bir çerçevede hayata geçirilmiş baskının 'anayasasıda', kendi özelliği içinde sürekli bir işlerlik kazanmıştır. Doğal olarak bu anlayış yukarıdan aşağı yönetimden başlayarak en sıradan görevliye değin empoze edilmiş, görevliler, özel olarak seçilmiş, tutuklular bir kırımla karşı karşıya bırakılmıştır.

Öyle sanıyoruz ki hesaplanmayan tek şey kalmıştı. O da giderek kitlesel boyutlara varan bir direnişin, karşı koyusun serpilmesi yayılmasıydı. Bu noktada ilk anda teslim alma hayalleri tepince uzun vadeli politikaları fiziki işkence ve baskılarla beraber yoğun bir psikolojik baskı sarmalında içerek genişletildi. Pratikte karşı koyuşlar ve direnişlere uygun yeni politikalar üretildi.. Dünya ve ülkemizde deneylerle birleştirilen bu politikalar göz altındaki tutuklevlerindeki insanlar için büyük eziyetlerin kaynağı oldu. Sadece tutuklularla sınırlı kalmadı.. Onların yakınlarına değin uzandı... Yok edilemeyen, kesintiye uğratılamayan bir sürecin varlığının korkusu kesin bir etkisizleştirme politikasını bütün şiddetiyle gündeme getirdi. Artık hem bu politikaları uygulayanlar hem de yaşayanlar açısından billurlaşan bir nokta vardı gelecek herşeyiyle bu sürecin üzerinde yükselecekti. Bir yanda iktidarda olmanın tüm olanaklarıyla saldıran elit, bir yandan direnmekten başka bir silahı olmayan tutuklanmış insanlar...

Bu koşullarda tabii ki ilk etki, ilk vuruş çok önemliydi. Kesin ve şoktan öte olarak bir katliam havasının tüm maddi ve psikolojik koşullarıyla yaratılması için ne gerekiyorsa yapıldı. İstanbul Davutpaşa'da olduğu gibi tutuklulara mezarları kazındı. Toplu ve tek tek infaz provaları yapıldı. Amaç tek ve açıktı çökertme ve insanları korku panik, yenilgi duygularıyla teslim alma!..2

Bu hedefler için cezaevi duvarlarını, pencerelerini kurşunlamadan tutalım sayımlara saldıran kurt köpekleriyle girmeye değin çok yönlü saldırılar gündeme getirildi. Ani ve sürekli tatbikatlarla cezaevi koridorlarına, koğuşlara askeri marşlar ve sloganlar eşliğinde coplarla, kalaslarla dalınıyor tam bir terör ve panik havası yaratmaya çalışılıyordu. Bunlar çökertme hareketinin ön unsurlarını teşkil ediyordu. Ki bu operasyonun kapsamının çok daha etraflı olduğu zamanla görülecekti.

Diyanbakır'da mahkemelere gidecekler bir gün önceden koşullarından alınıp "çok özel koşullarda muhafaza ediliyor.." ve zorla itirafa! zorlanıyorlar, mahkemede, cezaevi koşulları konusunda tek söz edemeyecekleri gibi sorgulaması sırasında zorla alınan ifadeleri aynen vermeleri isteniyordu. Cezaevi konusunda tek söz söyleyen ifade değiştiren akşam cezaevinde yine "çok

özel" karşılanıyor her kelimesi burnundan getiriliyordu....

İstanbul'da sorgudan sonra savcılığa getirilenler şubeden beter -onu tamamlayan- bir humaya tutturuluyor savcılık ifadesinde de, ilk sorunun kabul edilmesi isteniyordu. Savcı sorgusu sırasında bir görevli erde bulunuyor ve er dönüşte savcıya söylenenlerin hesabını yine "çok özel" soruyordu. Kısacası insanlar bir istasyondan başkasına geçirilirken her istasyonun kendine özgü koşullarıyla "ağırlanıyorlardı!" Bütün bunların olmasının nedeni çok açık. Kişinin direncini tamamen kırmak, kendine olan güvenini sıfırlamak, düşünemeyen, her istenileni yapan, kimliksiz, içi boş bir insan haline getirmek. Bunun yolunda gözünü kesinlikle hiç açtırmamak, sürekli psikolojik ve fiziki baskı altında tutmak.

Özde tutukluya hiç bir can güvenliğinin olmadığını hissettirmek konusu çok önemli. Nitekim sorgudan getirilen tutuklu Askeri Cezaevine getirildikten sonra da polisin isteği savcının ve Sıkıyönetim Komutanının onayıyla yeniden sorguya alınabiliyordu. Bir anlamda gözaltı ve sorgu süresi sonsuzdu. Tutuklu her an yeniden sorguya alınabilir. İşkence görebilir³ Çok olağanüstü, koşullar da olağanüstü. Yetkililerle gerçekleştirilen bu uygulama girişte. Önemle üzerinde durduğumuz çelişki konusunda olduğu gibi uzun yıllar insan hakları çiğnenerek hiç bir yasa ve hukuk kuralıyla açıklanmayacak şekilde keyfi olarak sürdürüldü. Tam bir hukuk komedyası yaşatılıyordu, insanlarımızı. Bu hukuk dışılık, yasa dışılık insan haklarını ihlal ta ki, ANAP iktidarı 1986 yılı ortalarında polis vazife ve selahiyetleri kanunu'nun özel maddeleriyle Meclis'ten hızla geçirilip, en üst merciden tartışmasız onaylandıktan sonra resmleştirildi. Beş yıl boyunca hiçbir yasal anlaşılmı dayanağı olmadan uygulandı. SHP'nin başvurusu üzerinde Anayasa Mahkemesi cezaevlerinde yeniden sorguya alma maddesini iptal etti. Tam bir paradoksla karşı karşıyayız. Bu beş yıllık sürede sessizce gözaltına yeniden yeniden alman, hiçbir can güvenliği kalmayan, yüzlerce tutuklunun, katledilen hukukun yasaların hesabını kim verecek? Yasa dışılığı en yüksek yasama organınca, teslim edilen bu uygulamanın kurbanlarının, acılarını kim karşılayacak? Şimdi biraz daha gecikmeyle benzer yıllarca uygulanmaya çalışılan yası dışı uygulama ve kuralları Askeri Ceza ve Tutuklevleri yeni yönetmenliğiyle "yasallaştırılıyor" ve yine bunun karşısında bir duyarsızlık vurdumduymazlık! Bugün bu yönetmenlik, yarın; bunların işçileri Bakanlığı'na fiilen polise teslim edilmesi girişimleri, peşinden yeni çağdışı uy-

gulamalar. Demokrasi manevraları, göz boyamaları altındaki çıplak görüntü böylesine utanç verici. Cezaevlerindeki binlerin gözden çıkarıldıkları mevcut uygulama ve yönetmenliklerin içerik ve sonucuyla çok açık. Toplumu kandırmanın yolu da bu olsa gerek. Sadece kısa izdüşümleriyle ortaya çıkan tablo böyle. Ama bu kadar değil.

Bütün yaşamımızın ortaya çıkardığı tablonun boyutu çok geniş ve o denli derin. Tutuklular gözaltına alınanların çığlıkları, ölümleri sakat kalmaları sadece kendileriyle sınırlı değil... Tüm toplumu susturmaya yönelik, uzun vadeli bir programın korku dağları ve paniğiyle bütün toplum katlarına yayılmaya çalışılan dehşet verici depolizasyon uygulamalarının toplamı gibiydi...

"bütün yaşamımızın ortaya çıkardığı tablonun boyutu çok geniş ve o denli derin. Tutuklular, gözaltına alınanların çığlıkları, ölümleri, sakat kalmaları sadece kendilerinininkiyle sınırlı değildi..."

Haftalık "İkibin'e doğru" dergisi 11 Ocak 1987 sayısında Mamak Askeri Cezaevi Talimatını yayınladı. Duyarlı kamuoyu dışında yeterli ilgi ve tepkiyi görmedi/Oysa bütün bilinenlerin yaşanılanların bir belgesiydi bu. İnsanım diyenin uykularının kaçacağı kadar çığlık dolu bir haykırıştı, bu talimatın içerdikleri yaşanılanların ışığında ana başlıklarla kısaca irdeleyelim:

12 Eylül sonrası pratikte siyasi suç iddialarıyla gözaltına alınan insanlar teoride asker olarak kabul edilmişlerdir. Yaşanılanlar askerlikten öte onunla bağdaşmayacak bir çağdışılığın vahşetin yaşatıldığını gösteriyor. Bu bir yana hedeflenen amaç insanları siyasi özlerrinden yurt ve dünya olaylarına duyarlılıklarından, ilgilerinden koparıp sadece istenileni yapan, emirle hareket eden, emirsiz kimdayamayan, tuvalete bile gidemeyen (Talimat tuvalete gitmeyi düzenliyor!) Boş çuval gibi kişiliksiz bir varlık haline getirmeye topluma, ailesine, kendisine yabancılaştırılarak kelimelerin tam anlamıyla yoketmektir. Oysa kabul edilen uluslararası hukuk hukuk ilkeleri ve içyasalar bu uygulamayı reddeder. Tutuklu her şeyden önce insandır ve siyasi düşünce ve hakları olan bir bireydir "Asker kişi" İlkesi uğruna binlerce insan bir kırım makinasından geçirildi, geçiriliyor... Tutuklular her şeyden önce insan olmanın insanca sorumluluğuyla siyasi kimliklerini, düşüncelerini, can be-

deli kırık ve kan revan içinde, nice yasaklara karşın bu keyfi ve yasadışı uygulama karşısında direndiler. Direnme gücü olmayı ise bunalımlara düşürüldü. Bir kısmı ihanetçi yapılarak insanlığın insan düşüncesinin yeni hilkat garibeleri yaratıldı öyle bir uygulama ki; insanlar bir ranza bir çürük yatak zevksizce ve özellikle tanımlı olmayan iç bulandırıncı renklerle boyanmış, sürekli ışıkları dışıradan yakılıp, söndürülemiyen bir mekânda, hücrede canlı canlı mezarlara kapatılmışlardır. Yaşamayanlar için önceden hazırlanan boş lahutler örnek gösterilirse bu abartmasız bir gerçektir. Tutuklular sürekli başka tahrip ve insanlık dışı yaşam koşullarıyla karşı karşıya bırakılarak çürütülmeye yavaş yavaş ölüme terkedilmişlerdir. Hiç bir şeyin bulundurulması istenilmeyen koşullarda yapılan aramalarla tam bir talan ve vahşetle aynı uygulayıcılarla yapılmıştır. Yapılıyor.

Yukarıda değindiğimiz talimatın 1980'den beri uygulanma tablosuna bakarsak yeni çıkarılan ceza ve tutukevi yönetmeliğinin giriş konusu gibi beşaltı yıl sonra - o da normal resmi prosedür çiğnenerek, alelacele resmi gazetede yayınlanmadan uygulamaya konuldu. Ancak, "yasal!" bir kılıf içine kavuşturulduğunu görüyoruz. Bir ülke düşünün ki hiç bir yasadışı yeri olmayan böylesi bir talimat hizmete özel, yasal bir niteliği olmadan en acımasız şekilde keyfi olarak uygulanıyor. Bu nasıl bir talimat ve yetkidir ki böylesine insan değerlerinin insan onurunun duygusunun düşüncesinin insan varlığının üzerinde uygulanmıyor. Bu ne karanlık ne utandırıcıdır! Ama bakıyoruz beş yıl sonra ancak "Demokrasiye kavuşunca! Böyle bir talimat yasa gücü kazanıyor. Bu yönetmelikle tutuklular bütün dakikaları, saniyeleri programlanan birer yarlıktır. Çünkü başka tanımlı yoktur. İnsanın insana reva göreceği en büyük zulüm budur. Tutuklu insan olarak değil başka gezegenden gelen, bu dünya ile ilişkisi olmayan bir makina bir canlı türü gibi algılanarak her türlü insanlık duygusu dışında hazırlanan bir yönetmelik dahilinde değerlendirilmiştir.

Yönetmeliğin birinci maddesinde tutukevine girişte tutukluların sağlık kontrolünden geçirilerek, içeri alınacağı yazır. Yaşayanlar bu sağlık kontrolünün anlaşıldığından çok daha başka çağrışımlarla dolu olduğunu bilirler.. Çünkü tutuklular her yeni tutukevi değiştirmede özel uğurlama ve karşılamaya tabi tutulur, zorla saçları sıfır numara kesilip, yine zorla insanlık dışı aramalar yapılır ve bunları tamamlayacak şekilde öldürüsiye dövülürler. Doktorlarda emirle çalıştıkları için gözleri önündeki bu vahşete ses çıkarmaz,

karşı koymaz, izin ve imkân verdiği oranda tedaviyle uğraşabilir ancak... Bu girişlerde tutuklular esas duruşta tutulmaya Askeri komutta aşağılanmaya çalışılır... Karşı koymanın bedeli ise çok ağırdır. Yine de direnme durdurulamaz... Bugün dışarı ulaşabilen bilgiler ışığında bu uğurlanma ve "hoşgeldin dayaklarının..." sürdüğü bilinmeyen bir şey değildir, Bir diğer maddeye göre tutuklular üçüncü derecede kadar yakınlarıyla belli sürelerde görüşebilirler. Bu sözdedir,.. Çünkü yaşayanlar ve ilgililer bilirler ki tutuklunun bu hakkı büyük kısmı hiçbir mahkeme kararı ve yasal dayanağı olmadan sırf bu iç hizmet talimata ve yönetmelik yetkileriyle her ah keyfi olarak yasaklanabilir... Kâğıt üzerindeki bu hak her an ortadan kaldırılabilir. Nitekim İstanbul ve birçok yerde insanlık dışı işkence baskı ve tek tipleştirilme politikalarına karşı çıkan ve insanlık onurunu siyasi kimliğini teslim almaya çalışan tek tip elbise giymediklerinden dolayı tutuklular iki seneye yakın aileleriyle hiç görüştürülmemiş havalandırılmaya çıkarılmamış hep kapalı hücrelerde çürütülmeye terk edilmiştir. Bu da bir insanlık suçu ve işkence değil midir? Yoz, katı insanlık dışı kurallara karşı insanca talepleri için yaşayan ve bu zor emrivakileri kabul etmeyen insanları hiç bir mahkeme kararı olmadan hangi yetki, hangi hukuk kuralıyla böylesi insan mantığını zorlayan yönetmeliklerle, yaşamaya mahkum edi-

"yönetmeliğin birinci maddesinde tutukevine girişte tutukluların sağlık kontrolünden geçirilerek içeri alınacağı yazar. Yaşayanlar bu sağlık kontrolünün anlaşıldığından çok daha başka çağrışımlarla dolu olduğunu bilirler."

li? Buna karşıduran tutukluların haykırışım duymamazlıktan gelebilir miyiz? Bu mantık yarın toplum yaşamında benzer uygulamalara girişmeye dönüşmeyecek mi? Çünkü ufuklar, cezaevleriyle sınırlı değil bu çok açık. Genelde yönetmelikte tutuklulardan yanaymış gibi gözükten yaklaşımlar bile pratikte farklı uygulanmaktadır. Hasta olduğu saptanan tutukluların doktor kontrolünden geçirilerek, tedavinin yapıldığı söylenmektedir. Oysa askeri cezaevlerinde bu kural işlememektedir. Tutukevi içi talimatlarında tutuklunun hiçbir şekilde koşuşta, hücrede ilaç bulunduramayacağı kesin hükmü çoğu zaman tıp biliminin deşete düşeceği şekildedir. Tutuklu ya-

sak-savma türünde muayene edilir. Doktor mazgaldan bakarak tutukluyla konuşarak, hastalığına teşhis koyup, ilaç yazar.⁵

Verilen ilaçlar kutulara ve koruma kaplarıyla verilir. Sıhhiye erleri mazgaldan hergün tek tek rastgele bir kâğıda sarılmış olarak ya da elleriyle açıkta ilaç vermektedirler. Her türlü dezenfekte ve sağlık koşullarından uzak bir uygulama mikrobik hastalıkları ve bir çok olumsuz etkilenebilir beraberinde getirir. Tutukevlerinde çoğu zaman tek doktor durumunda kalmış ezbere teşhislerle tedavi uygulanmış, tutuklular ayrı bir tehlikenin içine atılmışlardır.

"tutuklu mektuplarının denetlenmesiyle ilgili madde pratikte keyfiliğin meşrulaştırılmasına ve bu aracın tutuklu ve yakınlarına karşı her zaman bir ceza aracı haline dönüştürülmesi imkânını sağlamaktadır."

Bunun dışında tutukevi disiplini adı altında gündeme getirilen insanlık onurunu zedeleyen arkadan kelepçeleme, doktora çıkışta çırılçıplak soyarak arama tek tip elbise giymez zorunluluğu ve benzeri nedenlerden dolayı bu zorlamaları kabul etmeyen tutuklular için pratikte fiili bir doktora çıkmama, tedavi edilmeme yasağı kesintisiz yıllardır uygulanmıştır. Tıbbi tedavinin bile bu yönetmelik ve iç talimatın mantığıyla bir ceza bir yaptırım aracı haline getirilmesi çarpıcı bir durumdur. Tutuklu ya onurunu ayaklar altına alarak, yaptırımlara uyacak ya da tedavi edilmeyerek onurunu koruyacak tedavi olmayacak. Tutukevinde bir tutuklu aniden rahatsızlanınca hayatı tehlikeye olmasına rağmen saatlerce doktor gelmez, zaten hiçbir acil müdahale koşulu ve altyapısı yoktur. Tutuklular saatlerce bazen gün boyu "doktor isteriz" "tutuklular ölüme terk edilemez" sloganlarını haykırırken bu çağrılar bir ceza bahanesi olarak yasaklar, bazen toplu dövülmeyle yanıt bulur. Zaten bu yönetmelik ve talimatların .mantığıyla içeriğiyle disiplin anlayışıyla tutuklular baştan, tüm insani hak ve değerlerden mahrum edilmiş oluyorlar. Çünkü herbiri başlıbaşına bir yaptırım aracı olan maddelere uymayanlar otomatikmah sağlıklarından vazgeçmiş sayılıyorlar, İstanbul Metris'te Adil Can örneğinde olduğu gibi tedavisi yapılmadığı için ölen insanlar az değildir.⁶ Yedigöze Adıgüzel gibi bu tehlikeyle karşı karşıya kalanlar da az değildir. Hücre ve

koğuşlar su akıtılmadığı için temizlik koşullarından yoksun bırakılan tutukluların sağlık kelimesinden bile ne kadar uzak olduğu rahatlıkla görülebilir.⁷ Sağmalcılar 2 ve Sultanahmet'te -Yönetmeliğin tüm iyi niyetlerine rağmen!.. Sıcak suyun dört-beş senede ancak iki elin parmağı kadar sayıda günlerce görebilmiştir. Her defasında beş dakikalık sürelerle soğuk suyla yaz-kış yıkanmak zorunda bırakılmışlardır. Bu yönetmeliği yazanların gerçek koşullardan ne kadar uzak olduğunu gösterir. Bu koşulları iyileştirmek insanca yaşam olanakları sağlamak ve uygulanmasını düzeltmek yerine bu yolun seçilmesi ülkemiz adına ciddi düşündürücüdür. Bu yetki ve serbestliklerle donatılmış görevliler artık neler yapmaz ki? Gözden çıkarılan peşinen mahkum edilen insanlarımız.

Tutuklu mektuplarının denetlenmesiyle ilgili madde pratikte keyfiliğin meşrulaştırılmasına ve bu aracın tutuklu ve yakınlarına karşı her zaman bir ceza aracı haline dönüştürülmesi imkânını sağlamaktadır. Disiplin gereğiyle görevli istediği zaman mektupları imha etmekte, uzun süre vermemektedir, tutuklu ve yakınları bu durumun acısını yaşayarak çok iyi bilirler. İstisnasız bütün Askeri Cezaevlerinde, günümüzde bile mektup hakkı her an uzun yasaklara gebede ve tutuklulara karşı bir yaptırım imkânı vermektedir. Çoğu cezaevlerinde mektuplar 'itirafçılara' denetlenilerek ayrı bir affedilmez insanlık ve hukuk suçu işlenmektedir. Cezaevlerinde kurulan İ.K.K. (İstihbarata Karşı Koyma) Kurumu polisle işbirliği içinde tutuklunun en doğal iletişim hakkı olan haberleşmesi üzerinde tehdit oluşturmakta, mektupları soruşturma konusu yapılmakta, yakınları baskı altında tutulmak istenmektedir. Tutuklunun haberleşme haklarını gasbenden bu uygulama ve yönetmelik maddesinin sakıncalarını burada saymakla bitiremeyiz.

Tutuklu ve hükümlülere her defasında verilen hücre cezasının on beş günden fazla olmayacağı hükmüyle beraber iki sene içinde üçten fazla hücre cezası alanların iyi hal gösterinceye değin -ölçüsü neyse?- Milli Savunma Bakanlığının onayı ile inzibati hücre şartlarına tabi tutulacağı hükmü hukuk ve insan hakları açısından büyük bir tehlike ve ihlali gündeme getirmektedir. Birincisi yürürlükteki yasalarda atlanarak konu tamamen idari denetim ve yürütülmeye bırakılıyor ve yargı tamamen aradan çıkartılıp yok sayılıyor. Bir anlamda hiçbir yargı kararı olmadan yöneticilerin isteğiyle bir şey bahane edilip tutuklu sonsuz hücre cezasına tabi tutulabilir. Yargılama dışında haksız bir cezadır bu... İkincisi yıllardır uygulanan ve yaptırım aracı olarak yaşallık kılıfı geçirilen bir

unsurdur bu. Son günlerde iyice ayyuka çıkan Adana, Diyarbakır ve benzeri cezaevlerindeki ölüm hücreleri örneğindeki gibi yıllardır hiçbir yargı kararı olmadan insanlar hücrelerde çürütülüyor. Bir diğer nokta. Yaptırılan özel cezaevleri hücre esasına göredir. Fiiliyatta tutuklular yaşam boyu buralarda muhafaza edilmektedir. Bu yönetmelik sözkonusu özel tip cezaevi hücrelerinin sonsuz unsurlarını meşrulaştırmaya yöneliktir. Ayrıca pratikte cezaevi yöneticileri kendi iradeleriyle bu yönetmelikten güç alarak tutukluları aylarca hücrelere atmaktadırlar. Tehlikeli bir uygulamanın boyutları ürperticidir. Tutuklular büyük bir tehditle karşı karşıya bırakılarak en doğal yaşama hakları ellerinden zorla alınmaktadır. Kâğıt üzerinde yargı güvencesinde olan tutuklu ve hükümlülerin bunu ne kadar uzağında tutulduğu çok açıktır. Mahkemelerde idam talepleri ve yılları kapsayan ağır hapis cezaları isteğiyle yargılanan tutuklular cezaevi koşullarıyla ilgili bir talepte bulunmaktan suç duyurusu yapmaktan bile mahrum edilmektedirler. Tutukluların işkence, baskı ve yasaklarla ilgili suç duyuruları isteği "konumuz yetkimiz dışında" diyerek reddedilmiş, işkence, baskı ve yasak uygulayıcılarına cesaret verilmiştir. Tutukluların savunması için her türlü savunma araç, gereç ve dokümanından çoğu zaman kâğıt ve kalem yasaklarından dolayı uzaktır. Mahkemelere verilmek üzere hazırlanan her türlü yazılı metin dilekçe, sorgu savunmaları cezaevi idarelerince keyfice el konularak imha edilmiş ya da mahkemelere ulaştırılması engellenmiştir. Yargılama tutanaklar? bu durumun ifadeleriyle doludur.

Yönetmelik hükümlerinde tutukluların dayanışmaları ve ortak yaşamları da sabote edilmek istenmektedir. Böylece tüm günlük yaşantıları saatleri sıkı kurallara bağlanmak istenen konuşmalarının şarkı söylemelerin bile yasaklandığı (yönetmelik ve talimatlarında ne yazık ki bu hükümler de vardır) -için robotlaştırılmak istenen tutuklular tamamen insanın düşünen, üreten sosyal bir varlık olması gerçeğinin ve gerçeklerinin yok edilerek muhafaza edilmeye çalışması yöntemi çağdışıdır. Tutukluluk yasalarında da yargılama bitinceye değin bir tedbir hali olarak düşünülür. Bu anlamda mahkumiyeti kesinleşmediği için zanlıdan öte bir durumu yoktur. Aklanması her an muhtemeldir. Hâlâ hiç bir yargı kuralı olmadan insanların tutuklevlerinde bu yönetmelik ve iç talimatlarla mahkum edilmesi, ağır eziyetler çektirilmesi ülkemizin değişmeyen bir gerçeği durumundadır. Hâlâ tutukluların siyasi tutuklu olma kimliği yok edilmek istenmekte ülkede altı yıllık bir deneyimde tek örnek gösterilmemesine rağmen -

"itirafçılar! hariç- yönetmeliği "eşyayı izinsiz almaları, kullanmaları bunu vermeye mecbur etmeleri, birbirlerine eşya satmaları, almaları" yasaktır, denilerek bu kimlik zaafa uğratılmaya çalışılmakta böylece durumlar varmış gibi genişletilmek istenmektedir. Bu örnek tutuklulara yaklaşma mantığının çarpıcı bir sonucudur. Siyasi tutuklular alalade, sıradan, adi insanlar gibi gösterilmek istenmektedir. Yaşam deneylerinin bilimin sonuçları ışığında bu yaklaşım abesle-iştigal etmektedir.

Bir anlamda haklanan yönetmelik fiiliyatta uygulanagelen iç talimatlar infaz yasasını tanımlamaya yönelik ayrıntılardır: Ya da infaz yasasının gerekçelerini oluşturmaya çalışan bir emir vakinin komploların sonucudur. Çünkü bu gibi baskı, tehdit ve yasakların uyulmamanın sonucu insanlardan onurlarından siyasi kimliklerinden vazgeçmemesi sonucu hükümlülerin infazı yakılmakta bu yönetmelik ve talimatların Demokles'in kılıcı gibi mahkumların başları üzerinde sallandıkları mevcut yasalardan daha ağır cezalarla karşı karşıya bırakılmaktadırlar. Infaz yasasının çağdışılığı, dürüst aydın, hukuk ve bilim adamlarının açıklamaları ve dayanaklarıyla ortadadır. Onununu çiğnetmeye siyasi kimliğini insanlığını çiğnetmeyen hükümlüler sudan gerçeklerle infaz yakmaları, ağır cezalarla başbaşa bırakılmaktadır. Bazen infaz yakma gerekçeleri komiklikleri kadar bu yasanın ve yönetmeliğin insan hakları ve hukuk karşısındaki ciddi tehlikesini kavramak açısından da ilginç boyutlar kazanmaktadır. İnsanları tek tipleştirmeye yönelik tek tip elbise uygulamasının yanında yakalanan kimlik takılması isteği de hep birer yaptırım aracı olagelmıştır. Bu kimliklerde henüz yargılamaları süren insanlar isim soyad, hanesinin ardında özel bir hanede "suçu" diyerek, yazılarak suçlu ilan edilmesi ve bu kimliklerle bu suçu kabullenmeleri istenmiştir. Bu uygulamaya direnen uymayan tutuklular her türlü gadre uğramışlardır.

Bir önemli nokta da, Ecevit hükümetleri döneminde gazetelerde gündeme getirilen ancak o günün koşullarında uygulama şansı bulunmayan özel tip cezaevlerinin yapımı ile ilgili kanunun ülkemizde son yedi yılında hızla uygulanmaya konulması ve tamamen uluslararası hukuk kuralları ve standartları dışında bu kurallara aykırı olarak inşa edilmesi ve uygulamaya konulmasıdır. Adı da üzerinde bu özel tip cezaevleri çok özel anlamlar işlevler içeriyor. Tamamen hücre esasına üzerine kurulan bu yapılanmalar her türlü sağlık ve yaşam koşullarından uzak birer hazır lahit konumundadır. Açıkçası insanlar burada mahkeme cezalarının da üzerinde çok ağır uygulama ve yaptırımlarla karşı karşıya bırakılmaya

çürütülmeye terkedilmektedir. Çoğu zaman bir el genişliğindeki pencerecikleri yasaklarla örülen günlük yaşamı iyice karanlığa çevirmek ister gibi davranmaktadır. Anlaşılan o ki yeni askerî cezaevi yönetmeliği bu çok özel koşulların baskı yasak ve işkence üzerine kurulu "İç Talimat Yasası" meşrulaştırmaya yönelik bir içerikte taşıyor. özel tip cezaevleri sorun bir anlamda insanlığın yüz karası durumunda Orta-çağ zindanlarını aratan nitelikte donatılmışken bu konudaki aydın yurtsever duyarlılığın önemi hiçbir şekilde yadsınmayacak kadar açık ve bağışlanmazdır.

Amaçlanan çok net olarak; açık seçik gözlerimizin önünde. Herşeyden önce tutuklu ve hükümlülerin nezdinde bütün toplum katlarına verilmek istenen mesajın varlığı her uygulamada rahatlıkla seziyor. Bu korku ve gözdağı biçiminde şekillenip karşılığını buluyor ve kurulu düzenin diğer yüzü şeklinde görüntüleniyor. "İçerdekilere" yönelen yüzü ise siyasi suç iddialarıyla kelleri, canları, yılları, ömürleri, ayları istenerek yargılanan, her solukta siyasiliklerini ispatlayan, siyasiliklerini savunan kişileri toplum gözünde siyasî özünden yalıtılmış, öğütülüp parçalanmış herşeyi yokolmuş, bitirilmiş, boş kişiliksiz bir yığın olarak gösterme ve uygulanan politikalarla süreç içinde bu sonucu elde etmek için her yolu meşru görme ve gösterme temel anlayışı içinde netleşen politikaların yaşanılan deneylerle kavranılması şeklinde önümüze çıkıyor.

Bu nedenlerle siyasi özün, muhalif düşüncenin mücadelesi ve varlığı karşısına askerî kişi görüntüsü koymaya çalışılıyor. Zorun uygulanması ve mutlak kılınması anlamında yaptırımlar zinciri bu temel hedef etrafında merkezi sistematik özü içinde her yerde yoğunlaştırılıp, pratikte çok çeşitli şekil ve kimliklerde tutuklu ve hükümlülerin onurlu ve insanca yaşama haklarının önüne dayatılıyor. Uygulanan politikalar "uslanmayan hakkı köktürk" anlayışıyla fiziki bir karşı şiddetide⁹ içerek baskı ve terörün yıldırma putlaştırma, düşünceyi boğma, reddetme sarmalı içinde uygulanmasının hareket alanında ayrı ve boyutlu bir ivme kazanıyor. Yaşananlar bu durumun açık görüntüleriyle doludur. Çok uzaklarda değil abartmasız ve istisnasız her mahkeme tutanağı, her duruşma içeriği bu konunun nice belge ve ifadeleriyle dopdoludur. Bu resmi kurumların dosyalarındaki belge, ifade ve taleplerin incelenmesi bugün "yasallık" kazandırılmak istenen uygulamaların gerçek amacını kuşkusuz çok iyi anlatıyor. Bütün ifade etmek istediklerimiz belgesinde bu tutanaklar ve yaşananlardır. Bu nedenle yalanlanması reddedilmesi, üzerinin karartılması mümkün

değildir. Çünkü bütün uygulamalar ve karşı duruşlar artık geleceğe mal olmuştur. Bu anlamda yedi yıldır siyasi varlık mücadelesi veren, bu nedenle yakın tarihin sayfalarında hâlâ canlı duran, akla hayale gelmeyen nice çağdışı uygulama ve yaptırımlara dayanan başeğmeyen tutuklu ve hükümlülerin her şeyden önce birçok şeyi bir yana bırakalım insan onurunu ayakta tutan insan kalan insanlığı yücelten, insan değerini yaşatan insanca insan mücadelesini anlamakta güçlük çekiyorum. Ama bu tavrın uzamında olanlara ne demeli?

Başta söylediğimiz gibi yaşananların tutanaklarını tek tek buraya sığdırmak imkânsız. Böyle bir çabamızda yok. Yazdıklarımız sadece yaşananların küçük bir ayırdı. Ama bu ve benzer haykırışlar, sesler daha sürece ve an an bütün yaşananlar? insanlık tarihin bağışlamaz sayfalarına, tutanaklarına aktarılacak. Bütün yalanlamalar ve inkârlara ise sadece gülünecek. Ama istiyoruz ki yalanlarda inkâr olmasın. İçerilere tıklan onbinlerin haklı haykırışlarına gerçekten yanıt verilsin, haklarına insanca düşünceleriyle yaşama haklarına onlar gibi sahip çıksın,

DİPNOTLAR

1- "Fare gibi öleceksiniz hepiniz" sözü kabakoz askeri tutukevinin işkenceci müdürü üsteğmen Mehmet Aygüner'e aittir.

2- Sultanahmet Davutpaşa, Makamörnekleri ve diğerleri!

3- Tutuklular bu uygulamayı hiçbir zaman kabul etmediler. Hep direndiler. İnsanın ve onurun sesi oldular. Zorla kenetlenmelerinden kopararak götürülebildiler sorguya. Alemdağ'da iki tutuklunun şubeye alınmak istenmesi üzerine tutuklular direndi. Kalabalık koşullara gaz bombaları atıldı. Ölenler oldu. Başka zamanlarda sakatlananlar oldu. 1984 Nisan'ında İstanbul'da başlayan açlık grevi, ölüm orucunu taleplerinden biri buydu. Şubeye keyfi olarak alınmaların durdurulması, 4 direnişçi öldü, onlarca sakat kaldı. Onlarca eylemin öldürücü etkilerini hâlâ taşıyor. Anayasa Mahkemesinin haklı bulduğu bu talep gibi bütün taleplerin haklı ve meşru zeminde olduğu tüm çarpıtmalara rağmen gün gibi açıktır. Kimselerin karalamayacağı kadar açık.

4- Süre çok uzakta ilgisiz yaşamış birisi bir insan olarak ilk tepkisini şöyle ifade etti. "Dehşete düştüm gece uykuma girdi. Uyuyamadım."

5- Sağmalcılar 2 Askeri Tutukevi ve Sultanahmet'te bu uygulama tasmam yapılmıştır. Varın benzerlerini düşünün birde!..

6- Askeri Tutukevlerinde doktorlar

çoğu zaman hipokrat yeminlerinin tuzbuz edilmişliği içinde işkenceye seyirci duruma getirildi. Ya da işkence izlerinin -o da çok ağır- tedavisi durumunda kaldılar. Psikolojik ve fiziki işkenceleri sessizce izlediler. Bazı uygulayıcısı durumuna getirildiler. Metris'te tutukluları bilerek uyuşturucu ilaçlar vererek uyuşturucu tutkunu yapmak istediler. İdarelerin çağdışı uygulamalarına direnen tutuklulara "direnmekten vazgeçin" tedavi yapılm, diyeildiler. Yeminlerini unuttular. Tutuklulara insanlık onuru ve insanca yaşama hakları için yaptıkları direnişleri saygıyla karşılayan iç acısı çeken istisna sayıdaki doktorlar bu gerçeğin dışındadır.

7- 1984 11 Nisanında başlayıp 24 Haziran 1984'te bitirilen ölüm orucundan sonra bedenlerinde eylemin yıkıcı ve yokedici etkilerini taşıyanlar sadece kendi yaşama iradeleriyle yaşayabilmişlerdir. Hastalar bloğu aldatmacası altında ağır tüberküloz, kalp ve benzeri teşhislerle ayrılan tutuklular hiçbir sağlık koşulu olmayan havasız, ışsız hücrelerde soğukun dondurucu etkileriyle bir anlamda tedavi adı altında cezalandırılmışlardır. Sağmalcılar 2 (B) blokta tutulan bu insanların sadece cezaevi karavanasıyla beslenmeye çalışmaları ek bir besin verilmemesinin yanında tek tip elbise giymedikleri için havalandırmaya da çıkarılmamışlardır. Sadece bu bir örnek bile bu tüzük ve yönetmenliklerin mantığı açısından çok önemlidir.

8- Sağmalcılar 2'de cezaevi hücre şeklinde olduğundan yatak, iç çamaşırı, pijama dışında giysi alınmadığı için başka şey yoktur zaten. Ranza, musluk, demir pencere ve kapı dışında hiçbir şey bulunmadığı için raf gibi tutuklunun kullanım eşyalarını koyacağı hiçbir dolap ve yer de yoktur. Tutuklular dış macunlarını gözetleme deliğinin koğuşa dönük çıkıntısına koydukları için disiplin cezasına çarptırılmış ziyaret yasakları konmuştur. Bu durum infaz yapmanın da gerekçesi de olabilmektedir. Keza ölümcül kriz geçiren arkadaşlarına doktor gelmediği için bağıarak doktor istemeleri de suç sayılmış, yasaklarla yanıtlanmıştır.

9- Fiziki işkenceler ve baskıların tek tek örneklerini sığdıramıyoruz. Bir Diyarbakır, bir Gölçük, bir Elazığ, bir adana, bir Bartın, bir Mamak ve diğerleri...

Sadece bir örnek olması açısından İstanbul cezaevlerinde kitlesel olarak gidilen ve temel işkencenin durması yasakların kalkması, insanca yaşama haklarının tanınması okuma yazma imkânlarının sağlanması, sorguya tutuklu alınmasının durdurulması baskıların keyfi uygulamaların son bulması v.b. amaçlarla 1981'de 17 günlük 1982'de 28 günlük 1983'de 28 günlük

ve zorla tek tip elbise giydirilmesi operasyonunda işkenceyi protesto için operasyon süresince on gün boyunca yemek almama gibi sayısız 1 günlük 3 günlük 5 günlük bir haftalık bazen daha uzun sürelerle açlık grevleri yapılmıştır. Sadece bu durum mevcut tüzük yönetmelik ve talimatların tutukluları kendi sağlıklarından ve canlarından vazgeçme noktasına getirici uygulama sonuçlarını göstermiyor mu? Tutuklular sürekli periyodik bir fiziki işkence uygulamasıyla sürekli karşı karşıya gelmişlerdir. Mahkemelere aksedebilen nice olay mevcut. Tutuklular cezaevlerindeki işkence izlerini göstermiş tutanağa geçirebilmişlerdir. Ya geçiretilenler?

İstanbul Metris ve Sağmalcılar 2'de 11 Nisan 1984'te başlayıp 24 Haziran 1984'te bitirilen ölüm orucu başlamadan önce Sultanahmet'ten Sağmalcılar'a şevkte, Sağmalcılar 2'de ve Metris'te dövmeye şeklindeki işkence doruk noktasındadır. Mahkemeye gidiş gelişte işkence vahşeti en üst boyuttayken Sağmalcılar idaresi dünya cezaevleri tarihinde bir rekor kırarak iki gün aralıksız dışarıdan getirilen erlerle beraber başlarındaki sorumlu subayların yönetiminde bütün cezaevini dayaktan geçirtmiştir. Tutuklular hücrelerinden zorla çıkarılıp koridorlarda yerlerde sürüklenip, cop, kalas ve bot darbeyle yine zorla pijamalar iç çamaşırları yırtılarak çıkarılmış, çıplak öldürüsiye dövmüşlerdir. İstisnasız her tutuklu bu işkence kıymına uğramıştır. Hemen bunun akabinde siyasi ve insani hak talepleriyle başlayan açlık grevi boyunca aç bitkin insanlar mahkemelere götürülüp getirilirken otuzuncu güne kadar öldürüsiye dövmüşler ölmek için artık mucize kabilinden doğal bir şey olarak görülmeye başlanmıştır. Tutukluların dilelerine siyasi tutukluluk hakkının tanınması cezaevlerindeki işkence ve baskının son bulması idamların durması, tutukluların şubeye alınmalarının durdurulması avukat, havalandırma yasaklarının kalkması insanca yaşama olanaklarının sağlanması savunma haklarının verilmesi v.b. isteklerle açlık grevine başlamış 45'inci günden itibaren dört direnişçinin öldüğü ölüm orucuna döndürmüşlerdir eylemlerini... Bütün bu gerçekleri yadsıyan reddeden inkâr eden ilgililere sormak gerekir. Tutukluları böylesine ölümüne tercihlerin eşliğine getiren koşullar nelerdir? Dedikleri kadar basit midir? İnsanlar an an eriyerek nice acılar içinde bir deri bir kemik kalarak, Diyarbakır'daki gibi kendilerini yakarak acaba, dedikleri gibi "Maksatlı kötü niyetli" midirler... Yoksa ifadeye çalıştığımız dehşet boyutunun vardıgı insanlık dışı koşulların doğal bir sonucunu mu ispat ediyorlar?

GİNE BISSAU'DA DEVRİM

PORTEKİZ SÖMÜRGEÇİ Mİ? SÖMÜRGE Mİ?

Özlem ÖZKAN

Bazı çocuklar doğuştan şanslıdır- lar. Doğum öncesinde tüm hazırlıklar tamamlanmıştır. Patikler örülmüş, bez- ler dikilmiş, elbiseler, danteller, kun- daklar, salıncaklar, oyuncaklar, mavi boncuklar... hepsi hazırdır. Bu hazırlık- ların kullanımı için günü geldiğinde, yeri göğü yırtan bir viyaklama sesi yeterlidir. Gün günü kovalar ama yine de çocuğun sağlıklı mı doğacağı, kız mı yoksa erkek mi olacağı sorulur. Üç bilinmeyenli denklem gibidir aile için. İşte yeri göğü yırtan ağlamayla karışık bir çığlık dünyaya yeni bir yaşamın gel- diğini muştularken denklem de çözülmüş olur.

Merkantilist dönemin yağmacıları da "herşeyin başı para ve altındır" diye- rek dünya çapında bir yağmaya giriş- tiklerinde doğacak bir çocuğa hazırlık yaptıklarının farkındamıydılar? Doğa- cak çocuğun nasıl bir niteliğe sahip olacağını biliyorlar mıydı acaba?

İngiltere, Fransa, Almanya, İspan- ya, Portekiz, İtalya gibi ülkelerde deniz filolarını hazırlayan ticaret adamları, seyir defterlerine bilinmeyene doğru günlerce yol almayı, bakir toprakların üzerinden defalarca geçmeyi yazmış- lar, altını da kırmızı kalemle çizmişlerdi. Her sefer büyük zenginliklerin daha da büyümesine yolaçıyor, alttan alta yeni bir üretim tarzının ilk birikimini geliştir- yor, manüfaktür dönemini yaşayan ve henüz sanayi kapitalizmi dönemine girememiş olan ilişkileri hızlandırıyor- du.

"Amerika'nın gümüş ve altınlarının keşfi, yerlilerin köle durumuna sokul- ması, bunların madenlere tıklılması ya da bütünü yokedilmesi, Hindistan' da fetihlerin ve yağmacılığın başla- ması, Afrika'nın zenci avı için bir çeşit kapalı ticaret alanı haline getirilmesi; işte, anamalcı çağın şafak vaktini bildi- ren şairane ilk birikim yöntemleri bunlardır" (KapitaS-C.1 K.Marks) (dip- not 1)

Kıtalararası "ticaret" yoluyla ger- çekleştirilen yağmalar, genel hatlarıyla sömürgecilik olarak adlandırılır. Bu sömürgecilik olgusu, günümüzde an- ladığımız, biçimiyle "emperyalist sö- mürgecilik"ten temelli çizgilerle ayrılır. Marks'ın deyimiyle Kapitalizmin doğu- şunu bildiren bu tip sömürgecilik biçimi, mamul maddeyi sömürgelere götürüp satmayı, orada bulunan de- ğerli madenlere (ve dahası insanlara) el koymayı ve ana yurdun zenginleş- mesini sağlamayı hedefliyordu. Fakat (artı değer üreten değer olan) serma- yenin, ihracını ve artı değer sömürü- sünü asla öngörmüyordu. (ki zaten tarihsel gelişim böylesi bir sömürünün gerçekleşmesini olanaksız kılıyordu.) Emperyalist dönemde sömürgecilik de ise meta ihracının yerini ağırlıklı olarak sermaye ihracı almış, dünya ekonomik ve toprak bakımından büyük finans kuruluşları ve devletler arasında payla- şılmıştır. Bu dönemde emperyalist ülkeler dışında sömürgecilik aramak safdillikten öte bir anlam taşımayacak- tır. Sermayenin ilk birikim döneminde Cizvit papazlarıyla ünlü Portekiz sö- mürgecileri vardıkları denizsuları ülke- lerde salt yağmacılıkla kalmayıp, dini inançlarını, geleneklerini de taşımaya çalışarak sömürge halklarının iç dina- miğe ilişkin ana öğelerinin tahrip edil- mesinde önemli roller üstlendiler. Ancak diğer sömürgeci (İngiltere, Almanya Fransa vs.) ülkeler gibi elde ettikleri değerleri hızla gelişmeye baş- layan kapitalist çağın rotasına uygun bir tarzda yönlendirmediklerinden çağın akışının gerisinde kaldılar. Bir süre sonra da İngiltere, Portekiz'i yarı sömürgesi haline getirdi ve bu olgu 1703 Metwen anlaşması ile teyid edildi.

Gelinen bu aşamadan sonra, özel- likle liberalizm sayfasının kapandığı, burjuva devrimleri çağının ömrünü tükettiği 20.yy. başlarında, adı sömür- geciler arasında geçen fakat özde

kendisi de bir sömürge olan Portekiz o güne değin yağmacılığı devam ettirdiği Hindistan'daki Goa (1961'de bağımsız- lığını kazandı) Çin'deki Macao, Doğu Hint adalarında Timor'un yarısı, Gine Gulfu, Sao Tome ve Principe adaları ve Guinea adalarının bir kısmı, Caba Verde ve Azoros adaları, Tanganjika ile Güney Afrika arasında bulunan Mo- zambik, Atlantik'e bakan Angola gibi ülkelerdeki ilişkilerini emperyalist ül- kelerin genel çıkarlarını devam ettirme adına sürdürdüğü su götürmez bir ger- çektir. Nitekim Gine Bissau Cabo Verde adalarının bağımsızlığı için sava- şan PAIGC'in önderi Amilcar Cabral, kendi ülkesindeki Portekiz egemenliği- nin özünde emperyalizmin egemenliği olduğunu şu şekilde ortaya koyuyor.

"aşlında Portekiz, dünya emperyalizmi hizmetinde, ülkemizdeki insansal ve maddesel kaynakları bazen de gönüllü jandarmalığını yapmaktan öte bir anlam taşımaz."

"Portekiz sömürgeciliği, 19. yy'ın sonunda emperyalist ülkelerin Afrika' yı bölüşmelerine karşın ayakta kaldı, çünkü İngiltere, 1703 Metwen anlaş- ması ile bir yarı sömürgesi durumuna getirdiği Portekiz'in arzularını destekli- yordu, İngiltere, Portekiz sömürgecile- rine yalnızca ekonomik kaynaklarını sömürmek için değil fakat doğuya açıl- an yolları da birer temel üs olmaları ve böylece Hint Okyanusu'ndaki İngilte- re'nin tam egemenliğini garantileme- leri açısından da ilgi duyuyordu. Öteki sömürgeci güçlerin iştahlarını bastır- mak ve Portekiz sömürgelerindeki çıkarlarını sağlama almak için İngiltere en iyi çözümü buldu; yarı sömürgesi- nin "haklarını savundu..."

Aslında Portekiz, dünya emperyalizmi hizmetinde, ülkelerimizdeki insansal, ve maddesel kaynakların, bazen de gönüllü jandarmalığını yapmak-
tan öte bir anlam taşımaz. Bu Afrika'daki Portekiz sömürgeciliğinin yaşanırılığını korumasının gerçek nedenidir, aynı zamanda savaşımızın uzama olasılığında. öyleyse geniş ölçüde, öteki sömürgeci güçlerin Afrika'daki varlığından çok Portekiz'in varlığı başka sömürgeci gizlerin-özellikle İngiltere'nin-varlığına bağımlı olmuştur ve hâlâ da öyledir," (Gine Halk Devrimi sayfa 17-18).

Portekiz bugün emperyalizmin yeni sömürgesi bir ülke durumundadır, Azgelişmiş bir ülke olmasına rağmen emperyalizmin denetimindeki devletin müdahalesi ile işbirlikçi tekerci burjuvazi oluşma olanağı bulmuştur. 1960'lı yıllarda sömürgelerde ulusal bilincin yükselerek kurtuluş hareketlerinin baş göstermesi, Portekiz'i ekonomik bakımdan kısa sürede çökterebilirdi. Ancak Portekiz bu gelişmeler karşısında emperyalizm ile bağlarını daha da sıkılaştırdı. "Askeri bakımdan koruma sağlayabilmek amacıyla Portekiz, yabancılara bundan böyle akla gelebilen her tür ayrıcalık ve vergi gümrük indirimleri, transfer güvencesi vb. haklar dağıttı. Hesap gittikçe arttı. Son yıllarda Portekiz NATO ortaklarının bunların arasında Fedaral Almanya'da vardır) büyük ölçüde, askeri bakımdan işe yaramayan silah ve teçhizat aldı. 1945 yılından beri yabancı sermaye Portekiz'de her yıl ortalama 400 milyon, 1970-71 yıllarında aşağı yukarı 1.2 milyar esküdo veya 45 milyon dolar civarında kâr topladı. Portekiz'e sermaye ihracında başta gelen ülkeler" Büyük Britanya, Federal Almanya, ABD ve Fransa'dır") (Bugünkü Portekiz'de sınıflar ve sınıf mücadelesi syf. 15) (dipnot: 2)

Görüldüğü gibi Emperyalizmin Portekiz ile ilişkileri, Portekiz'in dünya konjonktüründeki konumu ve sömürgecilik olgusunun emperyalizm çağında içine girdiği farklılaşma Portekiz'e sömürgelerinde gerçek bir sömürgecilik misyonu yükleyememektedir. Keza Portekiz'in denizaşırı ülkelere gerçekleştirdiği ana faaliyet emperyalist sermayenin yayılması da basamak görevini üstlenmek olmuştur.

Portekiz sömürgelerinde ulusal kurtuluş hareketlerinin güç kazanması sonucu Portekiz hükümetinin gerçekleştirdiği müdahaleler 1960 yılından sonra demokrat kamuoyunda önemli tepkilere yolaçtı. Portekiz'in azgelişmiş bîr ülke oluşu nedeniyle halk kitleleri refah düzeyinin oldukça geri bir düzeyde seyrettiği yetmezmiş gibi sömürgelerdeki uyanış» bastırmak için

Gine-Bissau devriminin önderi Amilcar Cabral

binlerce Portekizlinin savaşa sürüklenmesi on iki yıl içinde binlerce ölünün verildiği bir bilançoyla ortaya çıkardı.

MDP/CDE (Portekiz Demokratik Hareketi/Demokratik Seçim Komisyonu)'nin Portekiz halkına yönelik hazırladıkları bildiride tepkiler olanca şiddetle dile getirilerek sömürgelerdeki haksız savaşa son verilmesi isteniyordu.

"Bütün dünyanın Gine, Angola ve Mozambik'teki savaşlara son verilmesi çağrısı karşısında hükümetin inatçılığı ve yanına yaklaşılmaz tavrı, uluslararası tekellerin ve kendi içindeki tröstlerin çıkarlarını korumaya çalıştığını ve daima artan bir ölçüde sömürgelerin yerli halklarının doğal zenginliklerinin sınırsızca sömürülmesini planladığını ortaya koymaktadır.

Gerçekten de bu zenginlikler üzerinde kahveden petrole, şeker, elmas, meyva, çay, manganez, boksit ve uranyum kadar büyük Alman, Amerikan, Belçikalı, Fransız, İngiliz, Güney Afrika ve diğer ekonomik gruplar CVF ile Champotimabel grubu, Sauor ve Molli deniz aşırı bankası, Portekiz Atlantik Bankası ve Fonsecase Burnay ve Elporito Santo gibi borsa bankalarıyla çok sıkı bir ilişki içinde gelişmiş bir çıkarlar ağı kurulmuştur... Bu gruplar burada Portekiz'deki işçileri soyan, sömürenlerle aynı gruptandır. Bunun için hükümet burada ve Afrika'da onların hizmetindedir." (Bugünkü Portekiz sf, 44-45)

70'li yıllarda artık ne için savaştığını, kimin çıkarlarını savunduğunu bile bilmeden denizaşırı ülkelere savaşmaya giden Portekiz gençlerinin, anne ve babalarının düşüncelerini MDP/CDE bildirisinde bu şekilde ortaya koyuyordu. "Sömürgesiz yaşanmaz" balonu sönmüş ölümle, acıyla iğrenç işbirlikçi hükümetin maskesi düşmüştü.

Madalyonun bir yüzü işte bunları gösteriyordu. Ya diğer yüzü, Kara derili insanların ak umutları, ak umutlara varmak için döktükleri kızıl kanları, kanlarıyla beslenen kavgalar. Madalyonun diğer yüzü kara Afrika'nın uyanışı aydınlanışıdır.

Gine'de Devrim:

Uzun yıllar Portekiz sömürgesi olarak kalmış, Angola, Mozambik ve Gine-Bissau'da birbirinin ardı sıra gerçekleşen devrimler; Kara Afrika'nın, Ulusal Kurtuluş savaşçılarının dökülen kanlarıyla kızıla boyanmaya, yaşlı kıtanın özgürlük haykırılarıyla tempolanmış koca bir yüreğe gebe olduğunu gösteriyor.

Gine-Bissau devrimi geçen sayımızda tanıtmaya çalıştığımız Mozambik devrimiyle gerek zaman kesiti ve gerekse gelişim seyri anlamında oldukça benzerlikler gösteriyor.

Gine'nin keşfi (uygar Avrupalı tarafından) 1400 yıllarına rastlar. Her yeni

keşif gibi bu da Avrupa'ya yeni bir zenginlik kaynağı yarattı. Portekizli denizci Nano Tristone'nin 1446 yılında yaptığı araştırmalar Portekiz'de Afrika'nın bir bölümünündaha kapılarını aralamaya yetti. Kısa sürede "Loncodos" olarak anılan Portekizli tüccarlar alım satım merkezleri kurdular. Daha sonraki yıllarda Portekizli tüccarların yerleşik ilişkileri daha da gelişti. 1630'da Cocheu genel komutanlığının yönetsel işgalin temelini alması ve 1692'de yönetim aygıtının oluşturulması için Bissau'da genel komutanlığın kurulması köle ticaretinin de başlamasına kolaylık sağladı. Köle ticareti Portekizli yabancılarla işbirliği yapan bazı kabileler eliyle de yürütülmeye başlayınca daha yaygın bir uygulama haline geldi. Bu dönemlerde Portekiz'in, Gine'nin tümünü denetimi altında tuttuğu söylenemez, özellikle liman bölgelerindeki ilişkiler başlangıçta Portekiz için yeterli görülüyordu. Ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru İngiliz ve Fransızların Gine'ye göz dikmesinden ve buradaki çıkarlarının zedeleneneğinden çekinen Portekiz hükümeti Gine'nin tümünü işgal etmek için yoğun bir çabaya girişti. İslamiyeti kabul etmiş kabilelerin desteğini alarak Animist kabileleri baskı yoluyla sindirdi ve bütün ülkeye yayıldı. Bu yayılma politikası Bissagos takımadalarının ele geçirildiği 1936 yılına kadar sürdürüldü. Gerçekleştirilen işgal Gine'nin salt ekonomik sömürsüyle sınırlandırılmazdı. Bu ait yapıya uygun düşecek sömürgeci yönetsel bir ilişki ağıda örgütlendirildi. Gine'de örgütlendirilen bu yönetim ilişkisi içerisinde yerli halka hiçbir siyasal hak tanınmıyordu.

Yerli halk tüm haklardan yoksun olmasına karşın vergi veriyor ve angarya işlerde zorla çalıştırılıyordu.

Gine Avrupalı ile tanıştı tanışalı kendi tarihini yaşayamadı. İç dinamiksel gelişimi Portekiz sömürgecileri tarafından tahrip edildi. Tahribatin tamiri, iyileştirilmesi de mümkün değildi. Gine'nin kendi tarihini yaşaması Gine'yi boyunduruk altında tutan zorbanın, Portekiz sömürgecilerinin kolulmasından geçecekti.

İşte; Gine bağımsızlık savaşıyla alevlendiği gün Gine takviminin ilk günüdür. Gine işte o günden beridir ki kendi tarihini yaşıyor.

sınıf

Gine'de Portekiz'in müdahalesiyle birlikte sınıfların doğal vadilerindeki ilişki ve ilişkileri tersyüz olmuştu. Devrim öncesinde işbirlikçi yapılardan devrim ittifakı sayılacak sınıflara değin yapılan tahliller dostu düşmandan ayırmakta, sınıf mevzilenmesinin veya bir

Amilcar Cabrai, elinde tüfikle bağımsızlık savaşçılarına ders veriyor.

başka deyişle devrim arefesinin belirlenmesinde Gine devrimcileri için (tüm dünya devrimcileri için olduğu gibi) vazgeçilmez bir öneme sahiptir, öte yandan kabile düzeninin önemli bir ölçüde etkinliğini sürdürdüğü diğer Afrika ülkeleri gibi Gine'de de etnik farklılaşmalar toplumsal tavır alışı rol oynayan etmenler olarak kendisini gösteriyordu.

Gine'de etnik gruplar arasında en yaygın olarak bilineni Balante'lerdir. Daha sonra Madjak'lar, Fula 'lar, MandPepol'lar ve benzeri etnik gruplar sayılabilir. Öte yandan dinsel etkinlik olarak da Animistler ve Müslümanlar Gine'de iki büyük din olarak varlıklarını sürdürüyorlardı.

"Amilcar Cabrai Gine'de sınıfların tahlilinde öncelikle aralarında kesin ayrılıklar bulunmasına karşın kırsal alanlarla kentsel merkezler arasındaki ayrımları ortaya koyarak başlıyor."

Birçok Afrika ülkesinden farklı olarak etnik ve dinsel gruplaşmalar Gine devriminde önemli bir rol oynamışlardır. Bunu herşeyden önce Gineli devrimcilerin sorunu doğru çözümlemelerinde ve hedefi şaşırtacak gelişmeleri on plana çıkartmamaktaki ustalıklarına bağlamak gerekir. Gine devriminin önderi Am uçar Cabraf kabilecilik sisteminin devrimin gelişiminde olumsuz rol oynamamasın nedenlerini şu şekilde ortaya koyuyor. (GHD)

Cabrai'nin halkımız olarak adlandırıldığı sınıflar ve düşman sınıflar kimlerdi. Gine devriminin karakterini, sınıf ekonomik yanının vardıdığı seviye ve sınıfların karakteri belirleyecekti. Amilcar Cabrai Gine'de sınıfların tahlilinde öncelikle aralarında kesin ayrılıklar bulunmasına karşın kırsal alanlarla kentsel merkezler arasındaki ayrımları ortaya koyarak başlıyor.

"Kırsal alanlarda iki ayrı grubu ayrı ayrı belirlemeyi gerekli bulduk: yarı feodal dediğimiz Fula 'larla, belli bir yönetim biçiminden yoksun olarak saptadığımız Balate'ler (...) Fula 'ların toplumsal yapılarına ilişkin kısa birkaç bilgi vermek istiyorum. Bizce reisler, soylular, dinsel kişiler bir grup oluşturmaktadır. Bunlardan sonra esnaf ve zengin satıcılar olan Dyula'lar gelir ve sonra, genel anlamda köylüler (...) Fola'lar arasında köylülerin hiçbir hakları yoktur ve Fula toplumundaki sömürülen grupturlar (...) Tam karşıt sayılabilecek Balante'lerdeyse hiçbir sınıflaşma göstermeyen bir toplum buluruz. Yalnızca köyün ya da bir köyün yaşlılarından oluşmuş, günlük sorunların çözümüne uğraşan bir yaşlılar meclisi vardır. Balante grubunda mülkiyet ve toprak köyündür. Ve her aile kendisine gerekli olduğu kadar toprağa sahiptir. (...) İki uç arasında çok ara durum söz konusudur. Küçük Afrika'da çiftlik sahiplerine değinmem gerekir. Bu sayıca çok az bir gruptur fakat yine de belli bir önem taşır ve kurtuluş mücadelesinde olağanüstü aktif olduğunu göstermiştir. (GHD, si 66-67)

Kentlerdeki ayrımın başında ise Afrikalı ve Avrupalı ayrımı geliyordu.

Avrupalıları, kendi aralarında sınıflandırmak da mümkündür. Buna göre yüksek mimarlar ve işletme yöneticileri, orta memurlar, küçük Avrupalı tüccarlar, ticaret ve serbest mesleklerle uğraşanlar ve en sonu işçiler bir ses olmanın başlıca katlarıydı. İşçilerin çoğunluğu da usta işçilerdi.

Kentlerdeki Afrikalılar ise kendi aralarında çeşitli tabakalara sahipti. Cabral bu tabakaları da şu şekilde çözüm-lüyor;

"Afrikalılar arasında yüksek memurlar, orta memurlar ve serbest meslek sahiplerinden oluşan bir grup buluyoruz. Bunlardan sonra küçük memurlar ve ticaretle kontrolsüz olarak çalıştırılan ve her an kurulabilecek durumdakilerden ayrılması gereken ticaretle kontrollü çalışan kesim gelir. Küçük çiftlik sahipleri de bu gruba düşerler. Biz bütünleyle bütün bu üyeleri Afrika küçük burjuvazisi diye niteliyoruz. Sonra gündelikçi işçiler gelir. Bunlar arasında rihtim işçileri, gemilerde tarımsal ürünler taşıyanlar gibi önemli yan gruplar vardır. Bir de ev hizmetçileri, tamirhanelerde ve küçük fabrikalarda çalışanlarla dükkânlarda hamal olarak iş görenler vardır. (...) Sınıfsızlar dediğimiz bir gurupta vardır ki bunlar ikiye ayrılmaktadırlar. Birincisini tanımlamak kolaydır. Lûmpen proleterya denilebilecek (eğer gerçek bir proleterya varsa) kesim ki bunlar dilençiler, fahişeler vb. gibi gerçekten sınıfsız olanlar. İkincisi ise tam da sınıfsız denilemeyecek ve kurtuluş mücadelemizde son derece etkin olan bir gruptur. Genellikle küçük burjuva ve işçi aileleriyle bağıntılı olan, kırsal alanlardan yeni gelip henüz hiçbir iş yapmayan ve çoğunlukla genç olan bu kişilerin kentlerde olduğu kadar kırsal alanlarda da yakın bağlantıları vardır. Bazen şu ya da bu işi tutarlar fakat genellikle ailelerinin paralarıyla yaşarlar." (GHD, sf. 68-69)

Çözümlemesi yapılan bu grup ve sınıfların Portekiz işgali ve gelişen devrimci mücadele karşısında ve alacakları tavırlar çözümlemeyi tamamlayacaktır.

Fula'lar grubunda reis ve çevresi sömürgecilerle yakın bağlantılar içine girmiştir. Portekizliler Gine'nin ilk fatihi olan Fula'lar ile yakın bağlantıya girmek zorunda kalmışlar ve sonunda Fula'ları kendi işbirlikçisi grup haline getirmişlerdir. Esnaflarında reisler olan aşırı bağılıkları Portekiz sömürgeciliğinin varlığına güç katan bir ilişki olarak görülüyordu. Fakat esnaflar arasında bulunan bazı kesimler de tam tersine reisler karşı tutum almak onlarla olan bağılıklarını azaltmak için çaba sarfediliyordu. İşte esnafların bu kesimini Portekiz sömürgeciliğine muhalif kanat olarak betimlemek olanaklıdır.

Köylülüğün Gine ekonomik koşullarının yarattığı üst yapı sonucu reisleri izleme eğilimlerine rağmen mücadele köylülüğün devrimci saflara çekilmesinde etkili olmuştur. (36)

Kentlerde ise varolan gruplar içinde Avrupalılar çıkarları gereği Ulusal Kurtuluş Hareketinin baş düşmanıydılar. Kentlerdeki Afrikalıların eğilimlerini ise Cabral üç gruba ayırıyor. "İlkin sömürgeciliğe tümüyle bağlı onunla uzlaşma içindeki grup vardır: bu gurup çoğunlukla yüksek memurlar ve serbest meslek sahipleridir. İkinci olarak bizim yanlış olarak devrimci küçük burjuvazi diye nitelendirdiklerimiz var ki, bunlar küçük burjuvazinin milliyetçi kesimlerdir ve Gine'de ulusal kurtuluş mücadelesi düşüncesinin kaynağıdır. İkisi arasında ise hâlâ ulusal kurtuluş mücadelesi mi Portekizliler mi kestirememiş olan küçük burjuvalar vardır. Sonra gündelikçiler gelir ki bunların Avrupa toplumundaki proleterya ile kesinlikle aynı olmamalarına karşın aralarında kaba bir benzetme yapılabilir. Çoğunluğu kavgaya adanmıştır." (GHD, sf. 72)

"köylülüğün gine ekonomik koşullarının yarattığı üst yapı sonucu reisleri izleme eğilimine rağmen, mücadele köylülüğün devrimci saflara çekilmesinde etkili olmuştur."

Cabral sınıfsızlar olarak betimlediği kesimin mücadele karşısındaki tutumunu çözümleyen de lûmpen proleteryanın bilinçli ya da bilinçsiz mücadele karşısı bir tutum içinde olduğunu ortaya koyuyor. Buna karşılık alandan yeni gelin ve hem kır hem de kentlerde bağlantıları olan kesimin mücadele karşısındaki tutumu tümüyle olumlu yönde geliyordu. Bunlar mücadeleye hemen katılıyorlar ve hareketin ivme kazanmasında etkin roller üstleniyorlardı.

Sınıfları ve tutumlarını bu şekilde çözümledikten sonra mücadelenin kısa ve uzun erimli süreç içindeki hedeflerini tespit etmek gerekiyordu. Amilcar Cabral mücadelenin başladığı andaki temel çelişkinin ne olduğunu, saptamanın ilk iş olduğunu belirterek hedefi şu biçimde sergiliyordu:

"Bizce temel çelişki, Portekizliler ve uluslararası burjuvaziyle sömürdükleri halkımız arasındakikiydi. Ülkenin içinde de temel çelişkiler vardır. Sömürgecilikten kurtulduktan sonra Gine'de arta kalacak asıl çelişki yönetici sınıflarfeodal gruplarla, belli bir toplumsal düzenleniş, yönetim biçimi olmayan kesim arasında baş verecektir." (GHD sf. 74)

Devrimde önderlik Sorunu

Gine'de Mücadelenin Gelişimi:

Kara Afrika'nın yazgısı beyazların eline geçtikten sonra kendi tarihini yaşayamadı. Onlar için yaşam uzun bir süre sömürgecinin zulmünden, sömürsünden oluşan anafurun arasında acılar içinde devam etti. Acılar içten içe gelişen tepkilerle kucaklaştı. Sömürgecinin el koyduğu Kara Afrika'da yazgı omuzların mavzerlerle temas etmeye başladığı anda değişmeye başladı. Kara Afrika kendi tarihini yaratmaya, yaşamaya başladı.

Kara Afrika'nın Gine'sinin yepyeni apaydınlık tarihi, kurtuluş mücadelesinin tarihi önce bir avuç, Avrupa'da eğitim görmüş aydının kendi aralarında bir çıkış yolu aramasıyla başlar. Bu bir avuç aydın sömürgeciliğin dünya çapında ulaştığı konumu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında değişen güçler dengisinin, emperyalizmin Afrika üzerindeki politikalarını araştırmış ve çözümlemiştir. Bu çözümlemelerin ışığında atılan ilk adımlar "yeniden Afrikalılaşma" ana düşüncesi çerçevesinde ulusal bilincin oluşturulması doğrultusunda gelişti. 1953'de başlayan "bütün bu çalışmalar, denemeler, Afrika'lılara bir spor eğlence derneğini bile yasaklayan yönetim çevrelerinin direnişi karşısında başarısızlığa uğradı. (...) Yine de bu ulusal hareketin Gine'li ve Yeşil Burun'lu sivil görevlilerden ve memurlardan oluşan öncüler Bissao'daki işçileri gizlice Gine'nin Ulusal Kurtuluşu İçin Hareket (MING) adlı örgütte toplamak için harekete geçtiler." (GHD

"kara afrikanın Ginesi" yepyeni apaydınlık tarihi, kurtuluş mücadelesinin tarihi, önce bir avuç, Avrupa'da eğitim görmüş aydının kendi aralarında bir çıkış yolu aramasıyla başlar."

sf 42-43) Gizliliği yeterince sağlanamamış örgütsel ideolojik ve politik anlamda bilimsel özelliklere sahip olmayan MING ve bu örgütlülük çatısı altında toplanmaya çalışılan yasal eylemler örgütlenmenin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi anlamında gereken başarıyı sağlamadı. 1956'da MING'in güçsüzlüğü ve yetersizliği aynı Afrikalı gurubu dahafarklı bir örgütlenmeye girdi. İşte devrim mücadelesini sonuna kadar sürdürecektir olan PAIGC (Partido Africano da Independencia da Guine Caba Verde) (Gine ve Caba Verde'nin Bağımsızlığı İçin Afrika Partisi), 1956'nın Eylül ayında kuruldu.

PAIGC'nin kuruluşu ve örgütlülüğünün gelişimi büyük bir gizlilik içinde yürütüldü. İçin için yanan bir kor gibi gelişen hareketin alevlenmemesi, ateşin tüm Gine halkını sarmaması için Portekiz gizli polisi (PIDE) yoğun bir çabaya girişti. Fakat örgüt içi güvenlik 3-5 kişilik hücreler ile sağlandığı için PIDE'nin çabaları çoğu kez boşa gidiyordu. PAIGC'nin önceleri küçük burjuvazinin radikal kesimi tarafından yönetilen önderliği Bissau'lu dok ve nehir ulaşım işçilerinin katılımıyla gelişerek güç kazandı. "Hareket başkent çevresinden Bolama ve Bofata kentlerine doğru hızla yayıldı. Kentli kitleler arasında da Gine ve Cabo Verde ile paylaşılan bir mücadele ve bağımsızlık fikri yavaşta olsa giderek yaygınlaştı. 3 Ağustos 1959 tarihinde sömürge birlikleri Pijiguiti'de dok işçileri grevini 50 kişi öldürerek kanlı bir biçimde bastırdılar." (GUKS, sf. 37).

Dok işçilerinin kanlı bilançosu PAIGC'nin mücadelesinde adeta dönüm noktası oldu. Mücadelede "Ne Yapmalı" sorusu Gineli devrimcilerin önüne olanca ağırlığıyla bir kez dana çıkmıştı. Ya yasal kitle mücadeleleri, esas alınacak ve defalarca dok işçileri grevine benzer acı deneyimler yaşanacak ya da faaliyet yaşamın ve dolayısıyla mücadele yöntemlerinin sonsuz karmaşıklığı içerisinde yeni çözümler ışığında kendisine yeni bir rota çizilecekti. "Bay burjuva ilk kurşunu sıkıyordu" sömürgecinin açık saldırısı silahlı mücadelenin gerekliliğini PAIGC'nin önüne somut bir biçimde koyuyordu.

"Pijiguiti rıhtımındaki katliamla bastırılan Temmuz-Ağustos grevleri o güne kadar izlediğimiz yolun yanlış olduğunu gösterdi. Kentsel merkezlerin sömürgeciliğin kaleleri olduğu ve kitle gösterilerinin yalnız etkisiz olmakla kalmayıp sömürgeciliğin baskıcı ve yıkıcı hareketlerine kolay hedef oldukları da anlaşıldı" (GHD-sf.44).

PAIGC'nin önderi Amilcar Cabral tarafından yapılan bu tesbitle birlikte örgütlenme ve mücadele yöntemlerinde de değişikliğe gidildi.

Katliamın ardından yapılan bir toplantıda silahlı mücadele için hazırlıkların başlatılması, kentlerdeki çalışmaların daha gizli sürdürülüp kitle gösterilerinden kaçınmak ve en önemlisi kırsal alanlarda örgütlenmek için acil olarak çalışmaların başlatılması kararları alındı. Artık kentsel alanlar ikinci planda değerlendirilmeye başlanmış köylülük ulusal kurtuluş savaşının baş gücü olarak tesbit edilmiş mücadelede bunların temel alınması netleştirilmiştir.

Gine halkının ulusal bilinci yakalayıp kemperyalizme karşı tavrı alışında

devrimcilerin Afrika halkının sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini doğru çözümlenmesi hedeflerinin netleşmesinde belirleyici karaktere sahipti.

Birincisi devrimciler kitlelerin somut taleplerinden yola çıkarak devrime kanallandırmak için somut programlar geliştirdiler. İkinci olarak da devrim mücadelesinde anti-sömürgeci güçlerin tümünü seferber edecek somut ortak hedeflerin gösterilmesi. Amilcar Cabral'a göre gelişmiş bir ulusal bilinç olduğunda tarihin elçisi olarak salt bir toplumsal katı nitelendirmek olanağı yoktur. Gine gibi işçi sınıfının çekirdek halinde olduğu, köylülüğün okur yazar bile olmadığı küçük burjuvaların bulunduğu bir ülkede tüm toplumsal katlar tarihin elçisi fonksiyonunu birlikte yerine getirirler. Ulusal Kurtuluş Savaşı kazanılınca kadar bu durum böylece sürer. Fakat daha sonra ulus kendi tarihine girer ve iç çelişkiler ön plana çıkmaya başlar.

Ulusal Kurtuluş Savaşının kazanılmasının ardından devrimin ileriye doğru götürülmesinin yolu nereden geçecektir. İktidar, okur yazar bile olmayan ve devletle ilişkileri o güne değin vergilerin ödenmesinin dışına taşımayan köylülüğe teslim edilemez. İşçi sınıfının nicel olarak gelişmesini oturup beklemek de iktidarın karşı devrimci güçlere yeniden kaptırılmasıyla özdeşdir. Gine'de ekonomik yaşanabilirliği olan bir burjuvazide bulunmadığına göre geriye sömürgeci dönemde devletin ne olduğunu öğrenip mekanizmasının devindirmesinde (bürokratik anlamda) deneyim sahibi olan küçük burjuvazi kalmaktadır. Devlet yönetimini ele geçirmeye en yatkın katmanda küçük burjuvazi bulunmaktadır. (Cabral'ın bu konuda yanılmayı çok istemesine rağmen) Küçük burjuvazinin toplumsal bir kat olarak çok kaypak bir niteliğe sahip olması bir ayağının devrimde diğerinin karşı devrimde bulunması sonucunu doğurmaktadır. Küçük burjuvazinin sol kesimi devrim mücadelesi yükseldikçe, mücadeleye daha fazla sarıldıkça, kalıcılığı ve sürekliliği netleştikçe kökeninden kaynaklanan zaafı da temizler.

"Devrimci küçük burjuvazi içtendir, yani tüm engel koşullara karşın halk kitlelerinin temel çıkarlarıyla bütünleşmiş olarak kalır. Bunu yapması için intihar etmesi gerekir; fakat kaybetmeyecektir. Kendisini feda ederek kendisini tekrar yaratabilir. Bu kez işçilerin, köylülerin koşullarında" (GHD, sf. 84).

Cabral'ın küçük burjuvazi için yaptığı bu tespit özünde işçi sınıfının nicel ve nitel anlamda gelişkin olmadığı sömürge yeni sömürge ülkelerde devrimci önderlik sorununa da cevap vermektedir.

Emperyalizm ve proleter devrimleri çağında demokratik devrimleri başarıya ulaştıracak ve kesintisiz bir şekilde sosyalist devrime dönüştürecek olan tek devrimci sınıf işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının fiili anlamda önderliği üstlenmesinin objektif olarak olanaksız olduğu sömürge ülkelerde işçi sınıfının öncülüğü ideolojik biçimde kendisini gösterir. İşçi sınıfı ideolojisiyle silahlanmış devrimci parti devrimde kitlelere önderlik eder. (4)

İşte PAIGC'de ilk aşamada Cabral'ında deyimiyle Marksist-Leninist bir parti olmamasına karşın mücadele içinde çelikleşmiş bolşevik kadroları kendi bünyesinden, çıkarmayı başarmıştır. Doğru politika tesbitleri, doğru hedefler Gine devrimindeki gelişimin bu yönde olduğunun ipuçlarını bize vermektedir.

1960 yılı başlarında PAIGC militanları yapılan tesbitlerin ışığı altında kırsal alanda yeni sempatanların kazanılması ve lojistik desteklerin yaratılması için sıkı bir çalışmaya girdiler. Bu dönemde, daha sonra PAIGC'nin başkanı olan Rafael Barbosa'nın çalışmaları ilk çarpışmaları yapacak çekirdeğin örgütlenmesi anlamında büyük önem taşır. Öte yandan parti genel sekreteri Amilcar Cabral'da Conacry'de parti kadrolarının eğitimi için bir okul kurdu. Yetişen kadrolar yeni sempatanlar bularak okula göndermeye başladılar. Geçen hazırlık döneminden sonra Temmuz 1962'de bir seri sabotaj yapıldı. Bu sabotaj sonrasında PIDE'nin yoğun operasyonları Rafael Barbosa dahil yüz militanın tutuklanmasına yol açtı. Ağustos ve Eylül aylarında da silahlı mücadelenin yaygınlaştırılması kararı alındı. Kısa sürede gelişen gerilla mücadelesi 1/3'ünün denetimi sömürgecilerin elinden çıkmaya yetti. Bu yörelerdeki denetim artık PAIGC'nin eline geçti.

PAIGC'nin mücadelesinin gelişimi farklı alanlarda daha kurumsallaşmış örgütlenmeler yaratma ihtiyacını doğuruyordu. Kurtarılmış bölgelerde ekonomik ilişkilerin düzenlenmesi partinin görevleri arasında dahil oldu. Portekiz sömürgecilerinin kırsal alanlarda köylülere karşın yoğun baskı uygulaması askeri üslerin köylerin dışına taşınmasını zorunlu hale getirdi. Askeri üsler orman bölgelerine taşındı. Fakat köylerdeki siyasal çalışmalar devam etti. Askeri anlamda ise düşmanın moralinin bozulması ve direncinin kırılması için sürekli olarak rahatsız etme politikası izlendi. Daha sonra da askeri dayanıklı birlikler FARP (Devrimci Halk Silahlı Kuvvetleri) adı altında düğün ve devamlı bir ordu çatısı altında bütünleştirildi.

Artık savaşım daha örgütlü ve düzenli birliklerin elinde doğruluğu

pratikte sınanmış bir strateji çerçevesinde yürüyordu. Mücadelenin yarattığı kitlesel örgütlenme düzeyi ve moral 1964 Nisanında Portekizlilerin geniş çaplı karşı saldırılarının püskürtülmesinde etkili oldu. 1965 yılma gelindiğinde ise kurtarılmış bölgeler ülkenin yarısını kaplamıştı.

Kurtarılmış bölgeler sadece Portekizlilerin sürülüp atıldığı alanlardan ibaret olamazdı. Bu nedenle bir ileri toplumun ilişkilerinin nüve halinde de olsa örgütlenilmesine kurtarılmış bölgeler birikim yarattı. Bu birikim Gine devrimi hedefi ile de çakışıyordu. Cabral bu hedefi açık bir ifadeyle ortaya koyuyordu:

"Amacımız yalnız Portekizlileri yur-dumuzdan söküp çıkarmak olursa bunun bir anlamı kalmaz. Onları yur-dumuzdan kovmak istiyoruz. Ama aynı zamanda halkımızın beyazlar ya da siyahlar tarafından sömürüsüne de dur demek için mücadele ediyoruz." (GND, sf. 53)

Kurtarılmış bölgelerde yönetsel yapı şu şekildedir;

Köylülerce seçilen ve kurulan köy kurulları. Bunların üstünde mntika kurulu (köy kurulları temsilcilerinden oluşur). Mntika kurulları üstünde ise bölge kurulları vardır ve bu kurullarda doğrudan doğruya partiye bağımlıdır. Partinin denetim ve yönlendiriciliği altındadırlar.

1968 yılma gelindiğinde Amilcar Cabral ülkenin siyasi durumunu şu şekilde ortaya koyuyor;

"Kurtarılmış bölgelerimizden ömür boyu kovulmuş oları (ki bu bölgeler yüzölçümün yüzde 60'dır ve toplam nüfusun yüzde 50'sini barındırır. Portekiz sömürgeciliği kentlere sürülmüş durumdadır. Genellikle zorla vergi toplamak biçiminde belirmiş olan Portekiz egemenliği, direnen ya da yarı kurtarılmış bölgelerde bile varlığını sürdürmez olmuştur. Bu bölgelerde halk genellikle vergi ödemeyi reddetmektedir. Kentsel merkezlerde polis ve asker baskısına karşı militanlarımız yeraltı çalışmasını geliştirmeye çalışıyor. Örgütümüz merkez kentler olan Bissao, Bofato ve Bolamo'da sağlamlaştırılmıştır."(GHD, sf. 138-141)

1971 yılına gelindiğinde ülkeyönetimsel açıdan nitel bir değişime uğruyordu. Bölgesel yönetim komitelerinin yerine kurtarılmış bölgeler ulusal komitesi alıyor ve devlet mekanizmasının oluşturulmasında çok önemli bir gelişme sağlanıyordu. Mücadele sadece ülke içinde sürdürülüyordu. Birleşmiş Milletler nezdinde yoğun bir diplomatik mücadele de veriliyordu. Nitekim bu çabalar Nisan 1972'de oybirliğiyle PAIGC'nin Gine'de yayına yetkili temsilci organ olarak tanınmasıyla ilk

meyvesini verdi. Bu gelişmenin hemen ardından ülkede genel seçimler yapıldı ve ilk ulusal halk meclisi toplandı. Böylelikle son gelişmeler daha meşru bir platformda mücadele etmeye olanak tanıdı.

Gine ve Cabo Verde'nin halkının önderi Amilcar Cabral uzun yıllar süren çabalarının sonuçlarını tam görmeye başladığı an; 20 Ocak 1973'te öldürüldü. Cabral'ın ölümünden sonra PAIGC genel sekreterliğine Aristido Pereira seçildi. 1973 Eylül'ünde meclis bağımsız devlet ve cumhuriyeti ilan etti.

Portekiz'de Salazar rejiminin yıkılmasından sonra 26 Ağustos 1974'te Portekiz hükümeti Gine'nin bağımsızlığını onayladı.

Afrika'nın Gine Bissau'sunda uzun süreli bir ulusal kurtuluş savaşı da emperyalizmin "kâğıttan kaplanlarını parçalamış özgür, mutlu ve sömürsüz bir gelecek için büyük adımlarla ilerlemeye başlamıştı. Gine'li devrimciler bıkmadan usanmadan savaşmışlardı. Mücadelenin uzun süreli bir halk savaşından geçiyor olması, kırlarda bitmek tükenmek bilmeyen çarpışmalar, şehirlerdeki PIDE ajanlarının yoğun denetimi altındaki limanlarda işçiler arasında sürdürülen faaliyetler, kırlardaki kurtarılmış bölgelerin yaygınlaşması oranında şehirlerde boy gösteren devrimci şiddet hareketleri ve nihayet şehirlerde de vurulan son darbelerle düşmanın cepheyi terkeddiği.

İşte Gine halkının ellerinde hiç yoktan varedilen zafer böylesi çetrefilli bir sürece oturuyordu.

O büyük öğretmen Amilcar Cabral'ın dün cephede söylediği sözler bugün Gine'de okul sıralarında dilden dile dolaşır.

"Halkımızdan hiçbir şey saklamayın, Yalan söylemeyin Yalanları nerede söylenirse orada açıklayın. Hiçbir gücünüzü, yanlışlığı, yenilgiyi maskeleyemeyin KOLAY ZAFERLERİN SAHİBİ OLMAYIN"

Dipnotlar

(1): Merkantilizmin, manifaktürlerin gelişiminde oynadığı etki sermaye birikiminin tümüyle dış ticaret yoluyla, sağlandığı anlamına gelmiyordu. Zira ilk birikime böylesi bir anlam yüklemek "Ulusal burjuvaların" kendi ülkelerinde şirin gözükme yöntemlerinden biriydi. Bir yerde işlediği "günahı" başka bir yerde övünme aracı olarak kullanıyordu oysa "Anamal'ın ilk birikimi... sadece üreticilerin mülksüzleştirilmesi, yani sahibinin emeği üzerine dayalı olan özel mülkiyetin ortadan kaldırılması anlamını taşır.. Bireysel ve dağıtık üretim araçlarının toplumsal olarak temerküz etmiş üretim araçlarına dönüşmesi, büyük halk yığınlarının bu korkunç ve acı mülksüzleştirilişi ana-

mal tarihinin başlangıcını teşkil eder" (Kapital Cilt-1)

(2): Portekiz'in yeni sömürge yapısını emperyalizm açısından incelersek de AET emperyalizmi ile gitgide daha sıkı bağlar kurulduğunu görürüz. AET emperyalizmiyle ilişkiler son yıllarda Portekiz'in ekonomisinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Bu ilişkileri sermaye ihracı bazında sayısal olarak ortaya koymak gerekirse ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır;

"Portekiz'de Avrupa Ekonomik Birliği ülkelerinden gelen sermaye, özellikle Batı Alman ve İngiliz sermayesi yoğun şekilde hakimdir. 1971 yılında yabancı yatırımcıların ülke olarak payına düşen miktarlar milyon Eskodo ile şöyleydi; ABD: 391.6, Batı Almanya: 237.1, İngiltere: 156.2, Fransa: 72.6, 1972'de ise ABD: 300. 3, Batı Almanya: 589.0, İngiltere: 298.6, Fransa: 74.7, 1973 yılında da, ABD: 238.9, Batı Almanya: 815.4, İngiltere: 552.3, Fransa: 109.6" (Geçiş Süreci sf. 19)

(3): "Bugüne kadar köylülük, siyasal bir etken olarak, kendini sadece tarla yaşamının yalnızlığına dayanan iç sönüklüğüyle göstermiştir. Nüfusun büyük yığınının bu iç sönüklüğü sadece Roma ve Paris parlamenter bozulmuşluğunun değil, ama Rus despotluğunun da en güçlü dayanağını oluşturur. Ama hiç de üstesinden gelinemez bir şey değildir." (Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim, Engels, sf. 408)

(4): Ekonomist P. Kievski'nin "işçisi olmayan ülkeler için bir işçi partisinin Sloganlarını ortaya atmak genel olarak saçmadır" biçimindeki sözlerine Lenin şu karşılığı verir;

"Bir işçi partisine ait sloganların yalnızca işçiler öne sürüldüğüne, yalnızca ardından kimsenin gözyaşı dökmediği müteveffa ekonomistler inanmıştır. Hayır, bu sloganlar tüm emekçiler için tüm halk için ortaya atılmıştır." (Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü, 77)

Kaynakça:

Kapital cilt-1, K. Marks, Sol yayınlan Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, Lenin, Sol yayınları İspanya, Portekiz ve Yunanistan'da Geçiş Süreci, Nicos Poulantzos, Belge Yay. Gine Ulusal Kurtuluş Savaşı, Gerard Chaliand, (Aşama yay.) Gine Halk Devrimi, A. Cabral Çağdaş Liderler Ansiklopedisi cilt-1 (A. Cabral), cilt-3 (Salazar), (İletişim yay.) Bugünkü Portekiz'de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi, Barbara Schilling (Sorun yay.)

Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim, Engels'

AYDIN NAMUSU

NESNEL GERÇEKLİK

TEMELİ ÜZERENE KURULUR

(Y. Küçük'e küçük bir hatırlatma)

Selim SELVİ

Nesnel gerçeklik, yaşantının kendisi, bizim dışımızda varolan, somut olan yaşanmış veya yaşanmakta olanıdır. Dürüst devrimci düşünce, eleştirirken de, özeleştiriyi yaparken de dostunu ya da düşmanını ayırt ederken de nesnelikten uzaklaşmamak zorundadır. Bir-kez çifte standartlar uygulanmaya başladımı, aynı düşünüş ve davranış biçimi kaçınılmaz olarak muhatabın karşısına dikiliverir. Günümüz Türkiye'sinde bırakın sosyalist devrimci aydın olmayı, demokratça davranabilmek bile zorken, çekilen acıları bizim yakından bildiğimiz koşullarda da yaşamış olsa bir aydın'ın Yalçın Küçük'ün Türkiye Üzerine Tezler III.'-ündeki bazı eleştiri ve saptamalarının nesnel gerçekçilikten (kitabın sonlarına doğru) iyiden iyiye uzaklaşmış olduğunu görmek oldukça üzücü. Umarız IV. kitap aşağıda değişeceğimiz ve tartışmaktan kaçınmadığımız nesnel doğruların yadsınmadığı bir biçimde çıksın ve yiğidin hakkı verilsin.

Militarizm belki birçok şeyi aldı götürdü. Tarihsel bilgilerin, belgelerin olduğu kitaplar, dergiler toplandı, yakıldı, unutturulmaya çalışıldı. Bu çabaya çoğu yerde "aydınlarımız da" (!) değişik biçimlerde katıldı. Ama, öyle şeyler var ki üzerinde konuşulurken, yazarken ya da eleştirirken onlar elinin altında olmaksızın yazılmamalı, söylenmemeli. Hele söylenen bu sözler, yazılan bu yazılar Türkiye Üzerine

Tezler'se. Bir dönem ve bir dönemin devrimcileri eleştirilecekse, onları sadece olağanüstü hal mahkemelerin iddianameleriyle değil, bizzat kendilerinin, eğer bulunabilirse bütün yazılarıyla yapılmalıdır. Ancak o zaman subjektivizm (nedenleri konusunda bu

y. küçük'ün III. kitabının ikinci bölümünden itibaren türkiye'deki sol akımları değerlendirmesinde bu akımların tümünün kemalizm'den başka bir ideoloji sahibi olmadığı vebunun sonucunda da kemalist iktidarın hedeflendiği yolundaki görüşü tümünden asılsız iddiadır."

yazımızda yorum yapmak istemiyoruz) aşılabılır ve "aydın" olmanın en gerekli koşullarından biri olan nesnel gerçeklik eleştirirken de çiğnenmemiş olur. Şimdiye kadar genel aydın güzellemeleri dışına çıkabilmiş şeyler yazan Y.

Küçük'e Türkiye Üzerine Tezleriyle ilgili topluca cevap vermek bir derginin konusu olmayabilir. Ancak bizi yakından ilgilendiren şeyler var ki bu "devrimci dürüstlüğü" ta kendisidir. Bunlardan uzaklaşılan yerleri belirtmeden geçemeyeceğiz. Yalçın Küçük, eylülist çizgiyi reddettiğini söylüyor, eylülist sanat çevresini eleştirmeyi dürüstlük durağı görüyorsa, aynı dürüstlüğü 30 Mart'ta Kızıldere'de, 6 Mayıs'ta darağaçlarında, 18 Mayıs'ta işkencehanelerde, 31 Mayıs'ta Nurhak'ta, 1 Haziran'da Maltepe'de öldürülenlerin yargılanışında da bu yargılama sıkıyönetim mahkemelerinin iddianamelerinin dışına çıkabiliyordu. Dünya görüşleri paylaşılmıyor da olsa siyasal düşünce farklılıkları, nesnel gerçekliği itmemeliydi.

Y. Küçük'ün III. kitabının ikinci bölümünden itibaren Türkiye'deki sol akımları değerlendirilmesinde bu akımların tümünün Kemalizm'den başka bir ideoloji sahibi olmadığı ve bunun sonucunda da Kemalist iktidarın hedeflendiği yolundaki görüşü tümünden asılsız bir iddiadır. Bu konuda baştan TKP ve daha az olmak kaydıyla TİP ve silahlı mücadeleyi temel alan örgütlen üç-aşağı, beş-yukarı aynı kefeye koyuyor. Aradaki farkı ise "Birinci cephe projesi, silahlı yolla, silahlı kuvvetler müdahalesi ile Kemalizmin radikal yönetimini amaçlıyor. İkinci cephe projesi, ulusal demokratik cephe çok

daha açık biçimde ve yalnızca CHP yönetimini amaçlıyor" (Türkiye Üzerine Tezler 111, Y. Küçük, say 350) diyerek belirtiyor. Bunlar '60-70'li yıllara ilişkin yazılanlar ve silahlı devrim cephesinde THKP-C ve THKO'nun varolduğu yıllar. Ayrıca 72'de kurulan TKP-ML'nin de silahlı devrim cephesine girdiği yıllardır.

THKP-C'nin Kemalizm konusunda netleşmiş bir bakış açısı vardır ve Y. Küçük'ün yararlandığı kaynaklar arasında bu yazılar da mevcuttur. Orada şöyle deniliyor. Kemalizm için;

"Kemalizm, emperyalist boyunduruk altında olan yarı-sömürge ülkelerin devrimci milliyetçilerinin bir kurtuluş bayrağıdır....

(Aktaran Y. Küçük age. 333/ THKP-C Dava savunması sayfa. 125-129)

Mahir Çayan, devrimde önder güç olarak proleterya'yı, temel güç olarak köylüleri ve işçileri (köylülüğü, sırasıyla köy proleterya'sı, köy yarı proleterya'sı, yoksul köylüler ve orta köylüler olarak belirtebilir, toprak ağalarını ve tarım burjuvazisini dışlar) sayarken, Kemalist aydın çevreyi vasıtasız ihtiyatlar içinde ele alır.

Ardından yine Y. Küçük'ün kitabının bir başka yerinde verdiği dipnotta da belirtildiği gibi THKP-C Kemalist'lerden farkını açıkça ortaya koyuyor. "Evet, Mustafa Kemal sosyalist değildi, bizler ise sosyalistiz. Ve biz, sosyalistler şartlar ne olursa olsun, o'nun başlattığı Anadolu İhtilali'ni sonuna kadar götürmeye kararlıyız." (bakınız Türkiye Üzerine Tezler III. 332-333 dipnot/THKP-C Dava Savunması sayfa 111).

Silahlı mücadeleyle savunanlardan TKP-ML Hareketinin önderlerinden İbrahim Kaypakkaya ise Kemalizme daha farklı bir açıdan yaklaşıyordu. O'na göre Kemalist devrim, başını ticaret burjuvazisinin çektiği, bir kısım ağalar ve büyük toprak sahipleriyle tefecilerin ittifakına dayanan bir "milli burjuva" devrimidir. Kaypakkaya'ya göre bu devrim de burjuvazi başlangıçta halkın desteğini de almayı başarmış-

Bu örnekleri çoğaltmak mümkün, fakat gereksiz. Önemli olan, Türkiye Sol'unun tümünün Kemalist bir iktidarı hedeflediğinin anlaşılmalıdır.

Türkiye Üzerine Tezler III'ün bir başka yanı sıra da TİP içindeki ayrışma ve MDD anlayışının doğuşu konusundadır. "Teorik olmaktan uzak, pratik bir noktaya var; 'Milli Cephe' kurulması isteniyor. 'Sosyalist Devrim' isteklerinin, cepheye girmesi mümkün katmanlarda ürküntü yaratacağına inanılıyor. Bu inançla 'yüzde bilmem şu kadar feodalizm vardır, ana üretim biçimi Capitalize ilişkilerdir' (age. say. 342) açıklamalarıyla Y. Küçük MDD

anlayışının teorisinin olmadığını savunuyor. Bunu savunmak pek olanaklı değil. Fakat kastedilen bu anlayışın ilk etapta pratikten doğuşuysa, bu her zaman böyle olmuştur ve bu şekilde olmak zorundadır. Ama yinede "Cephe"nin ürküntü yaratmaması amacı ile ülke tahlilinin faydacı bir bakış açısı ile yapıldığını söylemek, bu anlayış sahiplerini kısa vadede cepheye adam toplamak için açıktan açığa yanlış yaptıklarını söylemekle eşdeğerdedir, faydacılıkla suçlamaktır.

Y. Küçük kitabında, Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan için köylülüğe, devletin güçsüzlüğünü ve savaşarak değiştirilebileceğini göstererek köylülüğün savaş içinde olacağını umuyorlar diyor. Ve ardından ekliyor "köylülük, tarihin hiçbir kesitinde, coğrafyanın hiçbir bölgesinde hiçbir hareketin öncüsü olmamıştır; bütün burjuva devrimlerinin dayanağıdır. Bütün burjuva devrimlerinde en çok kaybeden köylülük oluyor." (age.say.432). Bu bağlamda kurulmasını doğuruyor ve sanki D. Gezmiş ve M. Çayan'ın bunu savunduğu söylenir gibi (gibi diyoruz çünkü herhangi bir netlik yok). Fakat daha önce de belirttiğimiz gibi M. Çayan köylülüğü temel güç olarak sayar ve önder güç O'na göre proleterya'dır. Bunun nedenini ülke tahliline dayandırır. Türkiye Demokratik devrimini tamamlayamamış yeni-sömürge bir ülke olduğu için der M. Çayan, ülkemizde devrim aşamalı olacaktır. Proleterya, ilerici özelliğini yitiren burjuvazinin rolünü de üstlenerek

ülkede devrimi gerçekleştirecektir. Bu devrimin demokratik halk devrimi olduğunu belirten M. Çayan, Demokratik halk devriminin aynı zamanda köylü devriminde içerdiğini belirtir yazılarında. Ve biz biliyoruz ki, Yalçın Küçük dünya devrimler tarihinde işçi-köylü ittifaklarını, demokratik devrimlerde köylülüğün önemini ve proleteryanın öncülüğündeki devrimlerde köylülüğün kaybetmediğini çok iyi biliyor. Yanılıyor muyuz?

Dünya devrimler tarihi, köylülüğün işçi sınıfı ideolojisiyle ve onun önderliğinde savaşlarıyla doludur. Bu 1905'de Çarlık Rusya'sında da böyle olmuştur, Çin devriminde de, Vietnam'da da, Küba'da da, Mozambik'de de, Nikaragua'da da. Özellikle emperyalistlerarası I. paylaşım savaşının bitimiyle başlayan II. bunalım dönemiyle birlikte köylülüğün sömürge ülke devrimlerindeki rolü artmış, II. paylaşım savaşının bitimiyle açılan süreçte de bu devam etmiştir. Elbetteki bunun nedeni dünya konjonktüründe yeni-sömürge konumundaki ülkelerde ilişkilerin, baskıların, sömürünün çok daha yoğun olmasında aranmalıdır.

Yalçın Küçük iddia ediyor ki M. Çayan'ın "suni denge" tesbiti "şok" sözcüğüyle de ifade edilebilir. Halkla hakim sınıflar arasındaki denge yapay olduğu, ekonomik bir temele dayandığını ileri süren Çayan, aynı zamanda halkın düzene karşı yoğunlaşmış tepkisinin varlığını savunur. Marksist bir partinin 'Mahir Çayan'a göre THKPC'nin) vereceği öncü savaşla halkla oligarşi arasındaki suni denge halk lehine bozulacağını ve halkın devrim saflarına katılacağını savunan M. Çayan, hatırladığımız kadariyle "suni denge"nin tetiği çeker gibi bir şokla bozulacağını söylemiyordu.

*dünya devrimler tarihi,
köylülüğün işçi sınıfı
ideolojisiyle ve onun
önderliğinde
savaşlarıyla
doludur, bu 1905'de
çarlık rusya'sında böyle
olmuştur. çin
devriminde de, Vietnam
da da, küba'da da
nikaragua'da da."*

Küçük, "suni denge" kavramıyla neyin kastedildiğini açmadığı gibi (yanlış yorumlarıyla kısmî bir açılım yapmış), toplumlarda denge sözcüğüne karşı çıkar gibi (Net bir ifade kullanmadığından -gibi- diyoruz). "Bu tür denge çözümlerini pek yararlı bulmuyorum; eninde sonunda statik bir bakış açısını getiriyor. Halbuki gerçeklik hep dinamiktir ve hareket halini içeriyor" (age.say.432) Küçük'e toplumda ve doğa da mutlak olan tek şeyin hareket -değişim olduğu konusunda yürekten katılıyoruz. Hareket, diyalektiğin temel yasasıdır. Ama bu, doğada olduğu gibi toplumlarda da dengelerin ve her hareketin yeni bir denge yaratma doğrultusunda bir çaba olduğunu yadsımaya varamaz. Hareket, denge yaratma doğrultusunda (yeni bir denge) çaba olduğu gibi, başlı başına hareket tüm dengeleri yok eder. Doğa ve toplum hareketle denge sürekli değişimdir. Hareket dengeyi doğurur ve her denge hareketle yıkılır ve yeni dengeler kurulur.

Toplumsal tarihinde hareketin sürekliliği temel yasa olarak karşımıza çıkar. Toplumlarda üretimin çeşitli gelişim aşamalarında belirli dengeler kurulmuş, üretimin gelişimiyle bunlar yıkılıp yeni dengeler oluşup ve süregelen bir hareketlilik oluşmuştur. Engels'in belirttiği gibi "Her denge ancak süreli ve geçicidir." (Doğanın Diyalektiği Engels -say. 313)

Toplumlar tarihinde denge, üretim süreciyle bire bir ilintilidir. Üretici güçlerle üretim ilişkilerinin uyum halinde olduğu, üretim ilişkilerinin yeni ve üretici güçleri geliştirdiği dönemde toplumsal sistem dengelidir. Elbetteki bu denge kendi içinde süregelen hareketliliği taşıyor ve bu hareketlilik dengeyi bozma çabasıdır. Ama sistemin geneli açısından denge mevcuttur demek yanlış olmasa gerek. Örneğin

kapitalist toplumun serbest rekabetçi aşamasında durum böyledir. Ama sistem toplumunun özellikle yükseliş döneminde oluşan "baba devlet" imajının yaşatılmaya çalışılmasıyla, devletin halka şirin gözükme çabası sınıflarüstü devlet imajı yaratma politikasıyla açıklıyor. "Sunî denge"nin bir diğer daya-

nağıysa "nispi refah" olarak gösteriliyor. Bu ise, çarpık da olsa bir geri üretim tarzından bir ileri üretim tarzına geçişle şehir ve kırdaki ayrıcalıkların yaratılması, kısmi bir refahın verilmesi olarak alınıyor. Böylesi bir refah gerçek anlamda bir refah olmayıp hem şehirde hem kırdaki kitlelerin gerçek refahın nerede olduğunu görmesini engelleyecek, sosyalizme kaymasının önüne geçecek aristokrasinin yaratılması ve bir aldatmacadır.

THKP-C bu dayanaklarla aslında dengesiz bir devrime gebe olarak nitelediği ülkede sınıfların yapay dengelerle ayakta tutulduğunu ifade ediyor. Halkın boş sözlere, boş vaadlere karnının tok olduğunu ve halkın yanında olduğunu söyleyenlerin bunu göstermesini istiyor, güven duymak

istiyor diyerek tepkilerin bastırılmış olduğunu söyleyen THKP-C, halkın düzene karşı memnuniyetsizliği ve tepkileri ile oligarşi (*) arasında kurulan sunî dengenin kırılması amacına yönelik olarak öneriyordu "Öncü savaşı"nı.

Parantez açıyor Y. Küçük "Deniz Gezmiş ve Mahir Cayan ile arkadaşlarını Türkiye'nin genç ütopyacıları sayıyorum. Elde silah, devlet gücünü ellerinde tutanlara karşı mücadelenin başladığının gösterilmesiyle birlikte köylülüğün hemen harekete geçeceğini sanıyorlar. Varsayıyorlar" (AGE. Say, 596) Açılan parantez yanlış, çünkü böylesi bir sanıyla hareket etmediklerini, öncü savaşımdan ne anladıklarını açıklıyordu M. Cayan.

Türkiye'de devrimin objektif koşullarının var olduğunu, olgunlaşmamış milli krizin yaşandığını bu kirizi olgunlaştırmanın devrimcilerin görevi olduğunu anlatır, Yalçın Küçük'ün de elinde bulunan kaynaklardan birinde Mahir Cayan. Bu kaynaktan yeterince faydalanabilmiş olsaydı Küçük, Cayan'ın elde silah bir ileri eylemle köylülüğün peşinden geleceğini beklemediğini görürdü. THKP-C'nin bu konudaki görüşleri şöyle belirtiliyordu. Küçük'ün yararlanmadığı kaynağında; "Sunî denge olgusunun varlığından dolayı düzenden hoşnut olmayan kitleler baskı ve gözdağıyla, iktidar alternatifi bir güç göremediklerinden, iktidara alternatifiz diyen yapılara güvenmediklerinden ve hep lafla beslendiklerinden, devrimcilerin alternatif bir güç olduğunu pratikte görmek istemektedirler. Yıllardır devletin güçlülüğü, yıkılmazlığı imajını alan halk kitlelerinin devrimcilerin haklı olduğunu da bilmesi yetmez, devletin güçsüzlüğünü ve yıkılabilir olduğunu görmek ister, O'na bunu gösterecek iktidar alternatifi bir partinin (THKP-C'nin) izleyeceği, çizgi Politikleşmiş Askerî Savaş Stratejisidir. Bu strateji silahlı propaganda temel diğer mücadele biçimlerini (ekonomik-demokratik, ideolojik) bu temel mücadeleye bağımlı olarak sürdürmeyi hedefler silahlı propaganda ferdi değil kitlevi mücadeledir askeri değil, politik mücadeledir. Silahlı propaganda önce kitleleri sarsar sonra sempati ve güven aşamalarından geçerek desteğe dönüşür. Silahlı propaganda kitlelerle 'oligarşi arasında oluşan sunî dengeyi kırmaya yöneliktir. Devrim, öncü savaşı aşamasından geçerek düzenli orduların oluşturulmasıyla gerçekleştirilecektir." (Özlü ifadeyle böyle ifade ediliyor. M. Cayan'ın kitabında, kitap elimizde olmadığı için alıntı yapıyoruz.)

Dolayısıyla öncü savaşı politikleşmiş Askerî Savaş Stratejisinin üç büyük aşamasını kapsar.

Y. Küçük kitabının bir başka yerinde TKP-ML Hareketinin gerilla anlayışından söz ederken "Kırlar, emperyalizmin yumuşak karnı türünden boş inançlar yerine daha güvenli olabileceği güvencesiyle seçiliyor" (A.G.E. Say. 638) diyerek büyük bir gaf yapıyor. Çünkü emperyalizmin yumuşak karnı esprisıyla dünyada emperyalizmin en zayıf halkaları kastediliyor. Bu zayıf halkalarıyla sömürge ve yarı-sömürge ülkeler (kırlar) olduğu görüşünü Türkiye'de savunanlardan birisi de TKP/ML hareketidir.

Ülke içinde savaşın kırlardan mı şehirlerden mi başlayacağı sorusuna TKP-ML'nin daha güvenli olduğu gerekçesiyle kırlardan başlamayı düşünmesi "emperyalizmin yumuşak karnı kırlar" esprisıyla çelişmez. Ayrıca TKP-ML hareketinin kırları temel almasındaki ana faktör bildiğimiz kadarıyla köylülüğün yığınlar halinde yoksulluk içinde oluşu ve çıkarlarının devrimde olmasından dolayı temel gücü oluşturduğu düşüncesiyledir. Kısacası temel güç köylülüğün tespiti yapıldıkları için kırları temel alırlar, ayrıca kırlar arazinin daha güvenli olması gibi faktörler belirleyici olmamakla birlikte tespitinde rol oynamaktaydı.

THKP-C ise bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde farklı bir nedenle kırı seçer. Emperyalizmin yumuşak karnı kırlardır tespitiyle, dünyada feodalizmi tasfiye edememiş işbirlikçilerinin denetiminin kırık arazilerde daha zayıf olmasından dolayı da kırlardan şehirlere doğru bir rota izlemeyi tercih eder. Bu, iktidarın hedeflendiği, iktidara yürüdüğü aşama için yapılmış bir tespittir. Y. Küçük'se Çayan'ın gerilla eylemlerine THKP-C'nin şehirlerden başlamasını hiçbir gerekçe ileri sürmeden pratiğe ve hazırlıksızlığa bağladığını söylüyor. Bu da asılsız bir iddia, bilimsel bir gözle inceleme yapılmadığının göstergesi. Oysa objektif nedenler başlığıyla Çayan Toplu Yazılarında bunları sıralıyordu "Savaşın bir örgütün varlığının halka duyurmanın olanaklarının şehirde daha fazla oluşu, kitle iletişim araçlarının ve haber alma ve yaymanın şehirde kıra göre avantaj yaratması, Dev-Genç'in şehirlerde sürdürdüğü devrimci şiddet eylemlerinin kitlelerde silahlı eylemlerin yadırganmaması doğrultusunda bir ortam hazırlaması" yaklaşık olarak bu şekilde belirtiliyordu.

"Halk savaşı her zaman değil, ancak çok zaman bir köylü savaşı oluyor" (age.s.631) Bunun her zaman böyle olduğunu iddia ediyoruz. Çünkü burada kastedilen "Halk Savaşı" deyimi, sözlük anlamıyla sınırlı kalmayıp köylülüğün emperyalizme karşı savaşımıyla

la bütünleşmiş, özgün bir ifade haline almıştır. Bütün halk savaşlarının köylülerin savaşımı olması, temel mücadele alanının kırlar ve temel gücün köylüler olmasından kaynaklanıyor. Emperyalizmin II. bunalım döneminde "Halk Savaşı" özgün anlamını edinmiştir. Bunun gibi özgünlüğü olan başka kavramlarda var; Artı-değer kavramı ve artı-değer sömürsü kapitalizme özgü bir kavram niteliğindedir. Oysa sözlük anlamıyla incelersek bu sömürünün köleci ve feodal toplumlarda da olduğunu savunmak gerek.

Y. Küçük, kitabının üçüncü bölümünde; Türkiye'de 1968'lerde başlayan bir iç savaşın bahsediyor ve bu savaşı 70'li yıllardan '80'e kadar uzatıyor. Daha sonrası için ne diyor? Bu yok kitabında. Tezler IV'de sanırsız sorumuza bir cevap alırsız. Öncelikle iç savaş nedir bunu saptayıp, sonra Türkiye'de '80' öncesi yaşanan bir iç savaş mıydı sorusunu yanıtlatalım.

İç savaşın ne olduğunu bilmek için savaşı bilmek gerek. Savaş; uluslar ve sınıflar arasındaki siyasi çatışmanın en sert ve silahlı biçimidir. İç savaş ise, bir ülke içindeki savaştır. İç savaşta politik iktidarı hedefleyen, egemen güçlerle en sert çatışmaya giren ve iktidara alternatif olan bir gücün var olması gerek. Bunun dışında ülkede egemen güçlerle çatışanların olması iç savaş değildir ve bu her zaman dozu değişik

"nesnel gerçeklik her zaman kabullenilmiyor, ama kimileri gözünü kapasa da nesnel gerçeklik var."

de olsa mevcuttur. Bu bilgiler ışığında baktığımızda ülkemizde bir iç savaş yaşanıyor muydu?

Emperyalizme bağımlı çarpık kapitalizmin egemen olduğu bir ülkede yaşıyoruz. ABD ekonomisi yaşadığı krizi katlayarak bizim gibi ülkelere yansıtıyor. Ekonomisini askerileştirirken, sömürgelerinde de iç savaşa göre düzenlenmiş militarize güçler oluşturuyor. Türkiye'de de ordu, polis ve tüm güvenlik güçleri ülke içinde çıkacak bir iç savaşa göre düzenleniyor ve eğitiliyor. Buna iç savaş durumu demek mümkün. Fakat iç savaşa olabildiği için karşılıklı savaşın iki gücün olması gerekir. Oysa Türkiye'de politik iktidarı hedefleyen alternatif bir güç yoktu, böylesi bir savaşa girişilmedi. Ancak mevcut devlet mekanizmasıyla çatışan güçler vardı, sınıflar mücadelesi vardı. Bu ikisi birbirinden farklı şeylerdir. O süreçte ülkemizde iç savaş tesbiti yapan kendi gücüne tapan ve "milyonlarca emekçi"(!)nin öncüsü olduğunu iddia eden bir dergi vardı

Türkiye Sol'unda, başka da kimse yoktu. Y. Küçük bu tespiti mi dayandırıyor iç savaşın varlığını. Kaldı ki bu dergi yazarları da '80' sonrasında pek bir şey söylememişlerdir yaşanan iç savaşa dair. Savaşın binlerce, milyonlarca emekçi ne oldu? Hangi savaşta yenildiler, iktidarı hedefleyen bir güç vardı da yenildi mi, nasıl? Bunların cevabını Türkiye insanı biliyor, tekrara gerek yok, Y. Küçük'de biliyor. Kısacası Türkiye'de iç savaş yaşanıyor demek halkın veya bir sınıfın egemen güçlerle en sert yöntemlerle politik bir güç olarak savaştığını söylemektir. Biz böyle bir durumun olmadığını söylüyoruz. Olsa olsa durum sınıf mücadelesinin varlığı ve bazı Sol örgütlerin örgütlenme çabasına hizmet eden silahlı eylemler ve karşı tarafta egemen güçlerin saldırıları ve yine egemen güçlerin desteklenen MHP'li faşistlerin halka saldırmasıdır, iç savaş değil.

İlk çırpıda söylenmesi gerekenler ve rahatsız edecek ölçüde göze batanlar kabaca bunlar. Evet, militarizm pek çok belgeyi yok etti, imha etti. Ancak devrimcilerin hafızası sanıldığından çok daha güçlüdür. Hele halkların hafızası hiçbir şeyi unutmayacak kadar güçlüdür. Bunu siz de biliyor olmanız ki oluşturmaya çalıştığınız çizginin bir ucunda, halkın hafızasında silinmeyen çizginin, sizin ifadenizle "biraz sağa çekilmesi gerekenin"de var olduğunu görüyoruz. İktidar lafla alınmaz, hele iktidar sahipleri iktidarlarını toplar, tüfekle, bazukayla, napalmle koruyorlarsa... İktidar salt "iktidar hırsı ile de alınmaz. Hırslı olmak iyi şeydir ve önemli olan iktidarın kiminle, hangi örgütle, nasıl alınacağını somutlanmasındır. İktidar hırsı olan birkaç siyaset eskisinin, olmayan örgütleri ve bir silkinışte açığa çıkan birikimleriyle; değil iktidara varmak Ankara'dan İstanbul'a bile gelinemez. Baskılı dönemler doğal ayrışma süreçleridir de. Bu süreçten geçildiğinde ve bu sürecin içinde doğrular sadece yeniden doğrulanan teorik saptamalarıyla değil; cezaevlerinde, fabrikalarda, üniversitelerde, köylerde de ayakta kalabilmişlerse iktidarın teorik yolunu yeniden yeniden keşfetmekte ayak diretmenin başka anlamları olduğu düşünülüyor. Biçimlere gelince onlar adı üstünde biçimdir. Temel, olan, sürekli olan herşeye rağmen olan, gözler kapalı olsa da görülebilecek kadar yakın.

Nesnel gerçeklik her zaman kolay kabullenilmiyor, ama kimileri gözünü kapasada nesnel gerçek var,

(X): Oligarşiden kastedilen; Tekelci; burjuvazinin güdümünde büyük toprak ağaları, tefeci bezirganlar, orta burjuvazinin ittifakıdır.

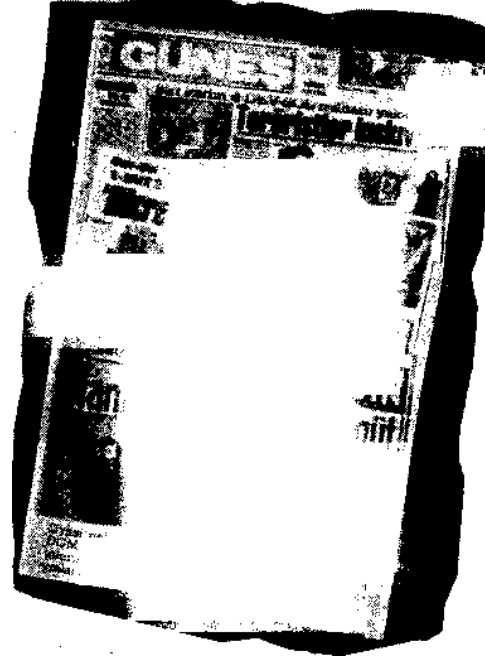
BASINI KİM YÖNLENDİRİYOR?

Basının toplumları yönlendirmede ve kamuoyu yaratmada önemli bir güç olduğunu biliyoruz. Bu özelliğinden ötürü de iktidarlar basını denetleyebilmek için her türlü yöntemi kullanmışlar ve her zaman sansürü ellerinin altında bir silah olarak bulundurmışlardır. Demokrasinin köktenci bu geleneğinin olduğu ülkelerde basın, üzerinde uygulanmaya çalışılan baskı ve zor koşullarına her zaman belli bir tepkiyi göstermiştir ve göstermektedir. Ne var ki bu tepkiyi basının sadece demokrat ve sol kesimi göstermiş, boyalı basın dediğimiz iktidarların dümen suyunda hareket eden kesimi ise kendilerini koşullara uydurup yönetenlerin bora-zancıları görevini üstlenmiştir.

Burjuva demokrasisi ile yönetilen ülkelerde basın, kendi üzerindeki her türlü baskı ve zor uygulamalarına baştan beri sürekli tepki göstererek basının gerçekte olması gereken işlevini en zor koşullarda bile yürütmeye çalışır. Bu olması gereken, istenilendir. Ancak günümüzde basın, belli bir kesimi dışında işlevini olması gereken koşullarda yürütememektedir. Bunun nedeni; iktidarların basının toplumsal gücünün farkına varıp bu gücü kendi istemlerine göre yönlendirmek istemesinden kaynaklanmaktadır.

Bizim gibi ülkelerde ise basın, çok sınırlı bir bölümü hariç genellikle iktidarların dümen suyunda hareket etmiş ve etmektedir de. Bizim ülkemizin ilginç, ilginç olduğu kadar da zavallı bir basını var. Burada kastettiğimiz yıllardan beri belli bir çizgi izleyen ve demokrasi mücadelesinde üzerine düşenleri her türlü zor koşullar altında yerine getirmeye çalışanlar değil. Anlatmak istediğimiz, boyalı basın diye nitelendirilen ve işlevlerinin gerçeklerden hareketle topluma yalnızca doğruları iletmek olduğunu unutan ve yönetenlerin söyledikleri/istedikleri biçimde hareket eden bölümüdür.

Ülkemizde basın ve iktidardaki yönetimler arasında işbirliği o kadar açıktır ki basının bazı durumlarda kendilerine söylenmek istenenleri söyledikleri gibi, bazen de "söylenmeyenleri de söylemesi gerekiyordu, fakat yöneticilerimiz unutmışlardır, aman biz asli görevimizi, bize belirtil-mese de yerine getirelim de sorun çıkmaz; nasıl olsa sonuçta bunları

söyleyecekler" mantığıyla "kraldan daha kralcı" kesilmeyi kendilerine görev sayıyorlar. Bunun çeşitli örnekleri mevcuttur. Biz yalnızca birinden sözedeceğiz.

26 Şubat 1987 günü dergimizin eski Yazı İşleri Müdürü Ertuğrul Mavioğlu'nun gözaltına alınmasıyla başlatılan bir dizi operasyon sonunda boyalı basını-mız "kraldan daha kralcı" mantığıyla hareket ederek kendilerine uygun değişik senaryolar uydurdular. Deyme senaristlere taş çıkartan bu senaryolarda, olaylar değişik boyutlarda ele alınıyor ve dürüst, namuslu insanların nasıl kaplanabileceğinin yolları gösteriliyordu. Bu düzmece senaryolara göre Ertuğrul Mavioğlu, bir örgütün üyesi yapılıyor, dergimiz Yeni Çözüm ise bir örgütün yayın organı olarak lanse ediliyor ve daha başka insanlara bu örgütün değişik işlevleri yükleniyordu. Hatta sahibinin sesi Tercüman gazetesi daha da iteri giderek dergimiz bürosunun basıldığını ve Ertuğrul Mavioğlu'nun buradan alındığı gibi hayal mahsülü haberler üretetebiliyordu.

Söylemek istediklerimiz, bu habere ya da haberlere yeni bir yorum getirmek değil. Ancak burada mutlaka belirtilmesi gereken basının polis tarafından nasıl yönlendirildiğidir, öylesi-ne aciz bir duruma düştüler ki, sözcülüğünü üstlendikleri polisin ken-

dileriyle alay eder tavrına ilişkin hiçbir şey yapamadılar. Güneş gazetesi muhabirinin olayın kendi yazdıkları - olmasını istedikleri- gibi sonuçlanma-ması ve yazdıkları onca şeye rağmen DGM'nin, sanık diye lanse ettiklerini serbest bırakması üzerine polis müdürü Mehmet Ağar'a "neden böyle oldu?" diye soruyor, aldığı yanıtı sorduğu soru kadar ilginç oluyor. Şöyle diyor Mehmet Ağar, "biz size birşey söyle-medik, siz kendiniz yazdınız". Burada belirtmek istediğimiz, polis ve bir bölüm basının danışıklı dövüşüdür. Bu danışıklı dövüş, özellikle demokrat ve sol basınının üzerinde kara bulutlar dolaştırmaya yönelik olmasıyla ilgi çekiyor.

Sonuç olarak şunlar» söyleyebiliyo-ruz; Ülkemiz de basın üzerinde sürekli olarak bir baskı söz konusudur. Bası-nımızın bütün duyarlılığıyla bu baskıya karşı ortak tavır alması gereken bir dönemde böylesi olumsuz birbirini karalamaya ve yoketmeye yönelik tavırlar içinde olması utanç verici bir durumdur. Özel'de dergimize, genelde tüm demokrat basına yönelik bir komplo niteliği taşıyanbu olayı çıkarıl-ması gereken dersler açısından önem taşımaktadır. Bu komployu kınıyor ve basınının bundan böyle daha duyarlı ve dikkatli olması gerektiğini düşün-üyoruz.

KÜLTÜR ÜZERİNE (III)

Kaya DOĞRUER

KÜLTÜR EMPERYALİZMİNİN ÖZÜ VE POLİTİKALARI

Bir ülkenin dünya dengeleri içindeki yeri, konumu, askeri-ekonomik-siyasi yapılanışı, temeldeki tercihleri büyük ölçüde halkın yaşayışını, kültürünü de karakterize eder. Çünkü, bu oluşumlar arasında özde bütünleşen bir birliktelik vardır. Üst ve altyapı kurumları arasında mevcut diyalektiksel ilişki ve çelişkiler reddedilemeyeceği gibi, bunların hepsinin bir bütün içinde birbirlerinin varlık koşulu olduğu gerçeği de yadsınamaz. Doğrudan üstyapının etkisinde ve onun bir ayırıcı olarak yönlendirmesi altında bulunan kültür, kendi çok yönlü fonksiyon ve işlevi içinde, özellikle toplumun düşünce yapısını gerek estetik düzeyde gerek sosyal ve siyasal olarak tayin edici özellikte etkilemesi açısından, mevcut sistemin oturtulması için önemli bir işlev görür. Günümüzdeki kültür kuşatmasının bu biçimlenişini de bağımlılık esprisi dahilinde etkiler ve büyük toplumsal erozyonların, çöküşlerin koşullarını oluşturur. Bünyesi, dolaşım sistemi, beyni kontrol altına alınıp, damarlarına istilacı kültürün kanı pompalanan sosyal yaşam içten içe bir çöküşü, istilacıya tam

teslimiyeti beraberinde getirir. Fakat bu istilanın gerçekleşme koşulları sağlanmadan sonuca ulaşması mümkün değil... Bunun için kültür istilacısının altyapıyı hazır duruma getirilmesi konusu çok önemli. Emperyalizmin gizli işgalî meşru zemine getirilmesi için de bu altyapının oluşturulması zorunlu ve gerekli bir faktördür. Bu uzun vadeli bir programın ancak devletin kontrolünde ve tam teşvikiyle gerçekleşebilecek bir içerikte olması gerçeği, resmi ideolojinin hakimiyeti ve sorumluluğu açısından önemli bir halkadır. Ülke kapılarının bir istilaya

açılması, değerlerinin çiğnenmesi, bu konuda tedbir almak bir yana her türlü kolaylığın sağlanması doğal ki devletin belirleyici rolünü de ortaya çıkartıyor. Bu durumda, karşılıklı ilişki içinde emperyalizm açısından gerekli ve geçerli olan bulunduğu ülkede her zaman kendi kabul edilebilirliğini muhafaza etmek, uzun vadede sürekli kılmaktır. Bunun için her türlü imkân ve aracı kullanmaktan çekinmez. Bütün güçlerini seferber eder. İsteddiği sonucu alması için bütün bunlar zorunlu bir koşuldur. Çünkü emperyalizmin ülke içindeki askeri, siyasi, ekonomik varlık ve tahakkümü, uygun bir toplumsal biçimleniş ve yaşayış yaratılmadığı sürece boşlukta kalmaya, sarsıntılar geçirmeye, geri püskürtülmeye mahkumdur. Toplum yapısındaki bu kaçır-

nılmaz gereklilik kapitalist dünya görüşünün tüm toplum yaşayışına en sıradan bireyden başlayarak empoze edilmesini zorunlu kılar. Açık ki bu noktada kişi ve toplum aktivitesini, tavrını yerleştirilmiş dayatılmış bu yeni kültür büyük ölçüde sağlamaya hizmet edecek, toplum ve birey yapısını, dünya görüşünü isteğe uygun evrimleştirip geliştirecektir. Bu gelişme bir yandan taşıyan emperyalist kültürün kendi etkileriyle, bir yandan da girdiği ülkenin iç koşullarına, tarihsel ve sosyal yapısına uygun bir özellik kazandırılarak sürdürülecektir. Bir anlamda istilacı kültürün üzerine "şal" çekilecek, kamufle edilecektir. *Bir* anlamda da meşruluk kazandırıldığı oranda ülke içinde kendi özellikleriyle biçim ve öz değiştirmeden varlığını sürdürecektir, giderek yerli kültürün kalıntılarını da silip süpürerek atacaktır. Bu perspektifiyle iki yönlü bir şema ortaya çıkıyor. Bağımlılık ilişkilerinin yarattığı çarpıklık ve istisnasız teslimiyet içinde ülke toprakları dahilinde halk kültürünün yok edilmesine yönelik bir politika ve üretimin yanında bu biçimlenişe uygun dış merkezden üretilip empoze edilen, ülke topraklarına yayılması sağlanan kültür istilası sonuçta halkın karşısına aşılmaz gibi görünen duvarlar örer ve giderek bir kurumlaşmaya ulaşır. Artık bu sorunu aşmanın bir tek yolu kalmıştır. Zor aygıtının tüm ürünleriyle parçalanıp

yok edilmesi ve yeniden bu istiladan arınmış halkın demokratik hareketinin hedefleri dahilinde uzun süreli bir bilinçlenme ve alternatif değer ve anlayışların toplum yaşamına bilimsel olarak özümletilmesi, hayata geçirilmesi programı çerçevesinde izleyeceği zorlu yoldur. Yaşanan dünya deneyiminin ortaya çıkardığı sonuç konumuz özelinde dehşet vericidir. Kültür emperyalizminin toplum içinde yarattığı tahribat demokratik devrim sonrasında bile yıllarca onarılamayacak boyutlarda bir yarayı tüm hayat damarlarına tümör olarak yerleştirmiştir. Özde asalak bir nitelik taşıyan bu tümörler, emperyalizmin girdiği ülkedeki işbirlikçilerinin zehiri ve sorumsuzluğuyla birleşince büyük acılar, kayıplar karşılığında yenilecek olan kuşatmanın kalelerine güç kazandırıyor.

İkinci paylaşım savaşı sonrası gerçekleştirilen yeni istila özellikle bağımlı ülke içinde resmi ideolojisinin kendi dışındaki gelişmelere, düşünce ve ürünlere düşmanlık şeklinde ortaya çıkıyor. Merkezde Mc Carty'cilik olarak sistemleşen bilime, sanata özgür ve yaratıcı bağımsızlıkçı harekete düşman ideoloji bağımlı ülkede tüm kurumları ve toplum yapısını daha şiddetli etkiledi.

Ülke içinde demokrat yurtsever devrimci güçlere karşı tam bir terör ve imha kampanyası günümüze kadar işleyen bir süreç boyunca uygulandı. Toplum muhalefetine nötrale etmeye yönelik nisbi serbesti ve refah egemen sınıfların kendi iç bunalımlarından dolayı giderek silinip bunun yerine baskı ve otorite hakim kılındı. Baskı ve otoritenin daim olmasının gerekliliği egemen sınıflar açısından bağımsızlıkçı özgür düşüncenin yok edilmesinin gerekliliğini beraberinde getirirken halkın tüm aykırı yaratım ve yaşayışının, kültürünün, baskı altında tutulmasının zorunluluğunu egemen sınıflara duyurdu. Düşünce yasalarında suç sayılabilince, özgür düşünce de tehdit altına alındı. Bilimsel-sanatsal özlü yayın ve yaratımlar toplandı imha edildi. Devrimcilerin, halkın kendi kültürüne sahip çıkması, değerlerini savunması suç sayıldı. Sistemin varlığı ve sürekliliği açısından bunlar gerekli görüldü. Bunun yerine beyinleri dumura uğratılmış, günlük politikanın kaosu içinde boğulmuş, resmi ideoloji ve düşüncenin hakimiyetinde kapitalizmin bireyci, sınıf atlamacı dünya görüşünü tam benimsemiş kabulcü geniş kitleler yaratılmaya çalışıldı. Büyük ölçüde başarılı da....

Egemen sınıflar zorunlu ittifak ve bütünleşmelerinin, emperyalizmden

yana tercihlerinin çıkar kavgalarını yürütürken, bu ittifak içinde hakimiyeti elinde tutan ve emperyalizmle tam bütünleşen yerli burjuva öne fırladı. Özde kendi dinamiğiyle gelişmediğinden sahip çıktığı kültür de emperyalist kültür değerlerinin kendi çarpıklığıyla yoğrulmuş halk bilinci ve kültürüne düşman olanıydı. Bu anlamda gericiydi. Sömürü ve talanın daim olması için önce kitlelerin beynine sahip olmanın gerekmesi geçti, giderek tekeli burjuvazinin bu alanda da örgütlenmeye gitmesine neden oldu. Kültür ve sanat vakıfları, evleri, dernekleri kuruldu. Bu doğrultuda yoğun bir üretim pompalandı. Büyük sermayelerle örgütlenen bu yapı giderek ülke halklarının bütün değerlerini sildi. Tekelci burjuvazi bir yandan da kendi ittifakı içinde feodal unsurları tasfiyeye yöneldi. Kapitalist üretim ilişkilerinin tam hakimiyeti için geniş bir yelpazede harekete geçen bu mücadelenin bir ayağına da kırsal alanları da kapsayacak biçimde kendi değerlerini hakim kılacak benimsetecek büyük bir kültür kampanyasıyla oluşturdu. Boyalı basın ve kırsal alana dek giden televizyonla hergün kapitalizmin iyilikleri, marifetleri bütün topluma pompalandı. Üretilen malların tüketilmesi için büyük kampanyalar açıldı. Günümüzde serbest pazarlar oluşturma girişimleri uzun yıllar sonra emperyalizm ve işbirlikçilerinin ulaştığı en yüksek düzeylerden biri olabildi. Hızla tüketim toplumu yaratılırken halkın değer ve yaşayışı değiştirildi. Emperyalizmin yarattığı sefaletin, açlığın sonuçları ahlaksal ve düşünsel çöküntü ile yayıldı. Bireyin toplumdan kopması ve yabancılaşmasıyla beraber halkın değerleri parçalandı ve toplum kendi içinde tam bir çözülmeye uğratıldı. Artık dejenera edilmiş, çözülmüş bir toplum yapısı içinde istenen her şey yapılabilirdi.

Mutlak kültür emperyalizminin alt yapısını oluşturma yönünde en büyük temellerden biri ülke içinde uygulanan eğitim politikası olmuştur. Ülke gerçeklerinden uzak, tamamen yoz, bilim dışı birey eğitim politikası adeta programlanmış bir özellikte sistemleştirilip yaygınlaştırıldı. Artık emperyalist politikalara inanmış, yürekte bağlanmış, işbirlikçi sınıflarının çıkarlarına hizmet edecek, düşüncesi kilitlenebilmiş yeni kuşaklar kapitalizmin hizmetine sokulmuştur. Buna rağmen gelişen, boyveren yurtsever demokrat karşı koyuş durdurulmamışsa, kaçınılmaz diyalektik yasa her şeyin karşısını da yaratması esprisi dahilinde işlemiştir. Zaten toplum hareketinin dondurulması da mümkün değildir. Ancak tekeli burjuvazinin her şeyi kendi kontrolünde ve

tekeline görmek istemesi bu konudaki cüretli politikalarını kamçılamış, kültür alanında da bir tekelleşme çabası içine girilmiş, dolayısıyla siyasette ekonomide olduğu gibi eğitimde de, sanatta da benzer bütün alanlarda emperyalist kültürün kangreni yaygınlaşmış, hayatıyet kazanmıştır.

Günümüzde emperyalist merkezden, antenlerden, uydulardan, teklekslerden yayılan korkunç istila ülke içinde kapitalist yaşama tarzının egemen kılınması için milyarlarca dolarlık fonlarla oluşturulan tanıtım kampanyaları ve reklamlarla bütün ülke sınırlarına uzanıyor. Ülke halkı kendi tarihinden çok defalarca sıfırdan başlayarak günümüze kadar Amerika'nın kuruluşunu, gelişimini izliyor, filmlerden. Kapitalizmin pisliklerini, kokuşmuşluğunu milyonlarca beyine çok kabul edilir meşru görüntülerle sunuyor. Ülke içinde benzer gösterilerle yoksulluğun kader olması işleniyor. Yoksul kitleler kendi açıklarını sorunlarını unutup günlerce aylarca boyalı basının da marifetiyle filmlerdeki kahramanları düşünüyor, onlar için üzüyor, onlar için merak ediyor. Bütün bunlar kapitalizmin insanlık dışı vahşetini gizleyip insanca göstermeye yöneliktir. Ülke içinde kitleler giyim kuşamdan spora, yiyeceklerine değin giderek vazgeçilmez şekilde hayatlarına yerleştirilen emperyalist kültür taarruzunun birer sonucu olan hayat tarzıyla yaşamaya çalışmaktadır. Ülkenin kentleri emperyalist tekellerin işbirlikçilerinin süsleyip püslediği reklam tablolarıyla doldurulmakta, ülke toprakları adeta Amerika'nın bir eyaleti görünümüne fizikiyle, yaşayışıyla giderek daha çok benzemektedir.

Tabii ki bütün bunlar yapılırken sol düşüncenin sosyalizmin felaketleri, kötülükleri anlatılmakla bitirilemez.

Bütün bunlar kültür emperyalizminin maddelaşmış sadece bir kaç örneği... Bu denli bir meşruluğu sağlayabilmiş emperyalizm için ülkenin bütün zenginlikleriyle talan edilmesi daha kolaydır. Kitlelerde kendisine dönük kurulan bu bağ, doğal ki siyasi ekonomik ilişkilerin yürütülmesinde büyük avantajlar sağlayacaktır. Emperyalizmin kültür aracılığıyla girilen ülkenin ruhuna istediği gibi rahatlıkla nüfuz edebilmesi geçtiği hayatın bütün alanlarındaki mücadeleyle beraber bu sistemli, sinsi o denli de tehlikeli düşmana karşı sadece savunma değil aynı zamanda etkilerini yok edecek politikaları kararlılıkla üretip uygulamayı da zorunlu kılıyor.

TAYAD GECESESİ

ONURLARI ONURUMUZDUR"

Türkülerimiz güzeldir. Oyunlarımız da öyle. Her zaman birkaç dizesini mırıldandığımız ozanlarımız, hep en güzel şiirlerini vermiştir halkına. Ve bunların hepsi seslenebildiği insanlarıyla, bir şenlikte, bir gecede birleştiğinde gerçek anlamını kazanmıştır.

Böylesi bir gece, 14 Şubat tarihinde de yaşandı. Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği (TAYAD)'nin İstanbul'da Emek sinemasında düzenlediği gece, dolu, anlamlı ve çokça da umutlu noktalandı.

Sinemada 1000'in üzerindeki koltuğun tamamen dolduğu ve ayakta da çok sayıda izleyicinin bulunduğu gece, 19:30'da başlıyor ve 24:30'a dek sürüyordu. Beş saat boyunca izleyicileri coşturan, zaman zaman, geçmişte yaşanan ve hâlâ sürmekte olan acıların burukluğunu tatırın, ama sonunda yerini sıcak bir umuda, umutsuzluğun olmadığı diri bir yaşama sevincine bırakan türküler, oyunlar ve şiirlerle kaplanmıştı gece.

Sunuculuğunu tiyatro ve oyun yazarı Bilgesu Erenus'un yaptığı geceye, Deniz Türkali, Ömer özgeç, Mehmet Başaran ve Grup Yorum değişik parçaları ile katılırken; Celile Toyon gözaltına alınan ve işkence gören bir kadının gözaltı sonrası yaşadığı duyguları, evrensel bir temada, güçlü ve kaliteli bir oyunla sergiliyordu. Ayrıca Taner Barlas'ın ortaya koyduğu mim tiyatro ve iyi bir cezaevi kompozisyonu çizen üç amatör tiyatrocunun başarılı oyunları geceye renk katıyordu. İsa Çelik diaları ile, bu dialar eşliğinde Arif Damar şiirleriyle ve semah-folklor ekibi gösterileriyle geceye katkıda bulunanlar arasındaydı.

Ayrıca gecede çeşitli dergilerin mesajlarının yanısıra değişik cezaevlerinden pek çok insanın kutlama telgrafları da okunuyordu.

Buraya kadar anlattıklarımız TAYAD'ın ortaya koyduğu ilk çaba değil. Yıllardır kurulma çabası gösteren Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği, yasalarca çıkarılan türlü engellere ek olarak çeşitli keyfi uygulamalarla karşı karşıya kalmış ve uzun bir mücadele sonucu tüzelliğini kazanmıştı. Bu derneğin katkıları ile daha önce yine emek sinemasında bir gece daha düzenlenmişti.

Ayrıca ortaya koydukları güzel bir çaba da, Ortaköy Sanat Merkezi

(OSM)'nde düzenledikleri ve tamamen cezaevindeki insanların yaptırımlarından oluşan bir sergi. Sergiyi gezdik. Gezdik ve gördük ki, içerdeki insanlara uygulanan yaptırımlar ve cezaevinin özdeki amacı kolay kolay yıkamayacak bu insanları. Malum cezaevi koşullarında, hemen hemen hiçbir malzemenin bulunmadığı bir ortamda yağlıboya-sından karakaleme kadar her türlü tabloyu, heykel veya biblo yapabilmek için alçı, kil vb. gibi malzemeler yerine kendi ürettiklerini koyarak her türlü heykel ve bibloyu, kibrit çöpü, tahta parçaları, mukavvalar, tutkal parçaları ve akla gelebilecek ve gedmeyecek her tür malzemeyle birbirinden güzel eserleri gördük sergide. Birkez daha anladık ki cezaevi insanı asla yitip gitmeyecek, insan güzelliğindeki çoğalışı gözlemekten geri durmayacak ve her koşulda kendini üretmenin ustası olacak yürekleri. Artık atmayan yürekler bile isimleri ile üretecek yaşamı.

TAYAD'ın en önemli çalışmalarından biri de çeşitli illerdeki cezaevlerine ilişkin hazırladıkları ve halen sürdürdükleri cezaevi sorunlarına ilişkin inceleme ve raporlar. Bu raporlarda, il il cezaevlerini ve ayrıntılı olarak hükümlülerin sorunlarını açıklıyorlar.

Gerek kurulmadan önce, gerekse kurulduktan sonra değişik keyfi engellere maruz kalan dernek kurucuları ve üyeleri, tüm bu zorluklara karşın azımsanmayacak denli başarılı çalışmalar vermişler. Cezaevlerindeki yakınlarına gerçekten sahip çıkmak için yola koyulduklarını belirten bu insanlar, her fırsatta insanlık dışı uygulama-

ları sergilemeye çalışmış, cezaevindeki insanların türlü olanaksızlıklarla ortaya koyduğu eserleri sergilemiş ve en önemlisi cezaevindekilerin de insan olduğunu, hem de değerli insanlar olduğunu hissettiren ve izleyicilere bu bağı sağlayan geceler düzenlemişler. Artık bir dernek olarak adını kazanma savaşımından çıkmış bu ailelerin çalışmaları. Onları bekleyen bu çalışmaların çeşitlenmesi ve daha geniş kitlelere ulaşabilmesi artık. Daha geniş kitle diyoruz, çünkü ülkemizde bazı yapı ve kurumlar varolduğu sürece, cezaevi insanları da varolacaktır. Ve haliyle bu insanların aileleri de boş durmayacaktır. Yakınlarını dışarıda korumaya, sahip çıkmaya ve toplumsal muhalefetin bir parçası olacak yapılanmaları kurmaya çalışacaklardır. Ve her zaman olduğu gibi en önemli amaç, daha geniş kitleleri etkileyebilmek ve onları dernek çalışmalarının içine çekmek olacaktır.

Birer oğlu, birer kızı veya kardeşi veya eşi cezaevinde bulunan bu anneler, bu babalar, bu kardeşler gerek gecede, gerekse sergide güzellerin en güzelini sergilediler. Coşkuya, sevince, "umutsuzluğun olmadığı diri bir yaşama sevincine" dönüştürebildiler hüznlerini, hüznlerimizi. Gecede, binin üzerinde omuzun birbirine verdiği sıcaklık mıydı? Yoksa sahnede güzelliklerin taşıdığı duygular mıydı bu dönüşümü sağlayan? İkisi de diyebiliriz.

Ama birşey daha vardı. Sanırım biraz da türkülerimiz güzeldi.

HABERLER

16 MART ŞEHİTLER! ANILDI

16 Mart 1987'de İstanbul Üniversitesi'nin önünde toplanan yüzlerce öğrenci bundan 9 yıl önce gerçekleştirilen faşist katliamda ölen 7 devrimciyi andılar. Öğrenciler yanlarında getirdikleri kırmızı karanfilleri üniversitenin kapısına bırakıp saygı duruşunda bulunarak dağıldılar.

16 Mart 1978'de İstanbul Üniversitesi'ndeki faşist işgalin kırılmasından ve devrimcilerin giderek artan etkinliğinden rahatsız olan faşistler devrimcileri yıldırabilmek için İstanbul Üniversitesi'ne bombalı ve silahlı bir saldırı düzenleyerek bir katliam yapmışlardı. Bu katliamda 1'i kız 7 devrimci şehit olmuş onlarca da yaralanmıştı. Herkesin lanetlediği bu katliamdan bir gün sonra yüz binlerce insanın katıldığı bir yürüyüş düzenlenmiş ve işçiler 2 saatlik iş bırakma eylemi gerçekleştirmişlerdi...

ÖĞRENCİ GENÇLİK DGM ÖNÜNDE

İstanbul'da baskı ve işkenceleri kınamak amacıyla İstanbul Üniversitesi önüne siyah çelenk bıraktıkları ve dernekler yasasını ihlal ettikleri gerekçesiyle 6 öğrenci, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılanıyor.

Öğrenci gençliğin yükselen mücadelesi, yaşanan yoğun gözaltılarla engellenmeye çalışılıyor. Geçtiğimiz aylarda diğer illerde olduğu gibi İstanbul'da öğrenciler gözaltına alınıyordu. İTÜ Makina Fakültesi'nden Serhat Şimşek'le başlayan gözaltı zinciri, M.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi'nden Hasan Aydemir ve İsmail Oral, İ.Ü. Hukuk Fakültesi'nden Koksall Floryalı ve İsmail Öner, İ.Ü. Mühendislik Fakültesi'nden Kamuran Beyhan ve İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi'nden Turan Dolu ile sürdü. Polisin işkence izlerini silbilmek için gözaltı süresini uzattığı iddiaları sürerken, son olarak

gözaltına alınan Turan Dolu'nun gözaltında kaldığı dört gün boyunca "haksız gözaltıları protesto etmek" amacıyla açlık grevine gittiği öğreniliyordu. 30 Ocak'ta çıkarıldıkları İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından Turan Dolu ve Kamuran Beyhan tutuklandı, savcılıkça, Serhat Şimşek ve Atilla Bahçıvan hakkında dernekler yasasının 77/son, Hasan Aydemir, Turan Dolu, Kamuran Beyhan ve İsmail Oran hakkında ise İstanbul Üniversitesi merkez binası önüne "baskılara ve işkenceye son" şeklinde siyah çelenk koydukları gerekçesiyle 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasasının 28/1 maddesini ihlalden dava açıldı.

Davanın görüleceği 17 Mart günü İstanbul DGM'sinin önü yüzlerce Üniversite öğrencisi tarafından dolduruluyor, arkadaşlarının mahkemesini izle-

mek isteyen öğrenciler mahkemeye alınmıyordu, öğrenci temsilcisinin mahkemeyi izleme talebiyle, D.G.M. Cumhuriyet Savcısı Aytekin Gani Ataman ile görüşmesinde ise "bugün böyle bir mahkeme yok" denilerek, bir yandan mahkemeler üzerindeki ilgi (!) diğer yandan "açık muhakeme" ilkesi üzerindeki hassasiyet açıkça gösteriliyordu, öğrencilerin arkadaşlarının mahkemesini izlemelerinin Devletin Güvenliği üzerindeki tehlikesinin farkına varılmış olacak ki, öğrenciler çevik kuvvetçe dağıtılarak mahkemeye alınmıyor, İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Mehmet Ağar, duruşmanın izlenemeyeceğini belirtiyordu. Buna rağmen birçok öğrenci mahkeme kararı olmadıkça yargılananın dinleyicilere açık yapılacağını henüz yasalardan yok edilemediğini inatla hatırlatarak mahkeme salonuna girmeyi başarabildiler. Gazetecilerin ve öğrencilerin doldurduğu mahkeme salonunda, tümü de hazır bulunan öğrencilerin sorgu lamasına geçildi.

Serhat Şimşek katıldığı eylemlerin dernekle ilgili olmayıp, kişisel tavrı olduğunu, emniyet sorgusunun işkence altında alındığını, Atilla Bahçıvan'da İ.Ü. Hukuk Fakültesi Derneği'nin tüzel kişilik kazanmadığını, olmayan bir derneğin faaliyetlerinden dolayı dernekler yasasına muhalefetten yargılanamayacağını, kaldı ki, davranışlarının kişisel olduğunu belirttiler. Hasan Aydemir ise iddianamedeki suçlamaların, kabul etmeyerek, yurttan polisler tarafından hiç bir gerekçe gösterilmeden hakkında ihbar var denilerek götürüldüğünü 22 gün haksız yere şubede tutulduğunu söyledi.

Öğrenci gençlik üzerindeki baskıları ve işkenceleri kınadıkları iddiasıyla yargılandıklarını belirten "Turan Dolu ise şöyle konuştu:

"Savcının polis fezeklerinin dayanarak hakkımda düzenlediği iddianameye ve yaşantımdan alınmak istenen senelere geçmeden önce aydın bir üniversiteli olarak hâlâ bazı insanların Türkiye'mizde işkence ve baskıları kınamak için tutumlar almak zorunda kalmasından üzüntü duyduğumu açıklamak istiyorum. Gönül isterdi ki, şimdi bu mahkemede, baskıları ve işkenceye hayır dediği iddiasıyla insanlar değil, onlarca insanı işkence tezgahlarında öldüren, yüzlerce insanı sakat bırakan binlerce insanı uykularının yarı yerinde ter içinde yataklarından fırlatacak kadar derin izlerle baş başa bırakan işkenceciler yargılsın. Ne yazık ki, DGM'de bizler sanık sandalyesinde baskı ve işkenceleri protesto ettiğimiz

HABERLER

Çözüm- Çalışmanıza başlamanızın nedenleri neydi? Nasıl başladınız?

Hüseyin- Bu çalışmaya başlamanızın iki nedeni var. Birincisi kitle iletişimini sağlamak ve bu iletişimi değişik boyutlarda sürdürebilmek.

İkincisini şöyle açıklayalım. Dernekler Akademik olduğu kadar demokratik bir savaşımın içinde de olmalılar. Ve derneklerin ortaya koyduğu mücadele, sadece öğrenci gençlik içinde, akademik sorunlara bağlı kalamaz. Akademik savaş ile demokratik savaşın bütünleşmesi gerekir. Bu çalışma bir ölçüde bunu sağlayacaktır. Bu yüzden önce fakülte, sonra İTÜ çapında düşündük. Bir ara İstanbul içinde olacaktı. Sonra düşündük, niye böyle bir ayrıcalık olsun? Ve Türkiye çapında gerçekleştirilmeye karar verdik.

Olay öncelikle dernek yönetim kurulunda tartışıldı. Başlangıçta değişik dergilere gidildi, şairlerle konuşuldu, birçoğu değişik nedenlerle kabul etmedi. Çok aradık, koşturduk, çabaladık ve artık önümüzdeki yol kapamak üzere idi. Sonra Müstak Erenus'a açtık. Bize yardım edebileceğini söyledi. Biz de Müstak abiyle çalışmaya başladık. Çok yardımcı oldu. Jüri sorununu beraberce çözümledik. Bir de her yarışmada belli isimler vardır jürilerde. Bunlardan farklı olsun jürimiz dedik ve böylelikle Can Yücel, Melih Cevdet Anday, Şükran Kurdakul ile konuşuldu. Kabul ettiler. Tüm duyarlı aydınlarımıza, sanatçılarımıza buradan teşekkür etmek istiyoruz.

Çözüm- Çalışmanın sonunda nasıl bir sonuç doğacak? Bir de doğal olarak, şiirin sizdeki tanımına bağlı olması istenir sonucun. Bu tanım nedir kısaca?

Hüseyin- öncelikle şunu belirtmeliyim. Bu çalışmada her şairden 3 şiir istendi. Ve bu yarışma amaçlı bir çalışma değildir. Biz şiir ve şair yarıştırmaya düşüncesinde değiliz. Buna karşıyız. Bu yalnızca bir değerlendirme olacak. Şiirler yarışmadığına göre de şiir sayısı 1'den fazla olmalıydı. 3'te karar kıldık. Bu yalnızca bir değerlendirmeye olacak. Yani şairler kendilerini bir kurul önünde tanıyacaklar, önemli amaçlardan biri de budur. Şiir yazan arkadaşların kendilerini bir kurul önünde denemeleri, sınırlamaları, şiirle ilgili tüm yöntemleri kavramada önemli bir noktadır diye düşünüyoruz. Bu arada usta şairlerle ve kendi aralarında kuracakları yeni ilişkileri de unutmamalıyız. Günümüzdeki iletişimsizlik ağında şiir iyi bir iletişim aracı olabilir, insanları oyalayacak, kandırarak, geli şimlerini engelleyecek bir sürü gereksiz ortam zaten mevcut. Biz daha

sağlıklı, yararlı iletişim ortamlarını sağlamak zorundayız.

Sonuç olarak daha özelde, şiirin özelinde şairlerin değişik ilişkilerin çerçevelerinde kendilerini tanımalarını sağlayabiliriz, bu yolla. Ve yazdıklarıyla, kitleye seslenebilme, ulaşabilme olanağı bulabilirler.

Zaten sadece şairin değil, şairle şairlerin değil, şairle halkının arasındaki önemli birdiyalektik tanımadır şiir. Ve gerçek şiirin insanoğlundan kaynaklanan bir yönü vardır. Biraz da bu nedenlerden 1.,2.,3., şeklinde bir değerlendirme değil, kurulun en çok beğendiği 10 şair şeklinde bir değerlendirilmedir çalışma.

Çözüm- Teşekkür ederiz.

İETT ŞOFÖRLERİ DİRENDİ

20 Şubat 1987 tarihinden itibaren İETT otobüslerinde bütün şehir trafiğini aksatacak denli bir yavaşlama dikkatleri çekiyordu. Sabah işlerine gidecek yolcular ve İETT şoförleri arasında birtakım tatsız tartışmalar oluyor bu tartışmalar zaman zaman boyutlanarak İETT şoförlerinin dövülmesine kadar yarıyordu. Daha sonra 9 şoför trafiği aksattıkları gerekçesiyle gözaltına alınıyorlardı. Olayın içyüzünü ve İETT şoförlerinin çalışma koşullarını bilen yolcular ise şoförleri desteklediklerini ve direnişin sonuna kadar yanlarında olduklarını belirtiyorlardı. Zaten trafiği bir karmaşa olan İstanbul'u daha da karıştıran bu yavaşlatmanın nedeni neydi? Bu soruyu İETT şoförleri şöyle yanıtlıyordu:

"Aldığımız ücret yaşam koşullarının oldukça gerisinde. Üstelik bu da yetmiyormuş gibi çalışma saatleri içerisinde otobüsler şoförlerin üzerine zimmetleniyor ve otobüste meydana gelen en küçük bir hasardan en büyüğüne kadar hasar bedeli şoförlerden talep ediliyor bu kadarla da kalmayıp sudan bahanelerle işten çıkarılmalar söz konusu oluyor."

21.10.1986 tarihinde 20305 nolu idare encümeninin kararı gereğince 3696 sicil nolu İsmail Güney 7.8.1986 tarihinde Kuzguncuk'ta önüne çıkan taksiyi solluyor ve frenlerin tutmaması yüzünden yan yola sapıyor. Araçta hasar meydana geliyor ve kasıt olarak nitelenen kazada yüzde 100 kusurlu görülen İsmail Güney işten atılmaları verilecek onlarca örnekten yalnızca biriydi.

İETT şoförlerinin bu koşullara rağmen ücret tablosu ise komik denilebilecek rakamlar içeriyordu. Bir otobüs şoförünün ortalama olarak aldığı ücret 65 bin TL'dir. Bu rakam sosyal yardımlarla birlikte 80 bin TL'ne dek çıkıyor. Günümüz ekonomik koşullarında, buna birde yasaların belediye işçilerinin elinden aldığı grev hakkını da eklersek ve tabi bu arada Belediye-İş Sendikası'nın Türk-İş'in genel karakteri gereği kaderci tavrını da unutmazsak işçilerin yüzde 70 isteklerine karşı işverenin toplu sözleşmelerde yüzde 10 vererek 88 bin TL brüt ücreti dayatabilmesini anlayabiliriz.

Tüm büyük şehir belediye işçilerine oranla en düşük ücretle çalışan İETT işçilerinin varolan düşük ücretlerinin bir kısmının da kazalardan doğan hasar nedeniyle kesilmesi "yasalara uyma eylemini" işçiler için bir zorunluluk haline getiriyordu. "Zira 82 Anayasası'nın grev ve toplu sözleşmelere ilişkin yasası gereğince grev hakları ellerinden alınan belediye işçilerinin haklarını aramak için grev yoluna başvurmaları olanaksızdı. Ancak kendileri için maddi bir külfet oluşturan kaza hasan karşısında tek yol "İETT Otobüs Şoförleri idari ve Teknik Talimatnamesi"nin 5. maddesinin (h) bendine uymak oluyordu. Bu kezde kurallara uydukları için şoförlere baskı yapılarak trafik akışına uymaları, yaptıklarının işverene "gözdağı verme" niteliği taşıdığı ve trafiği aksattıkları gerekçesiyle engellenme yoluna gidildi ve engellendi. Yani yasalar konuyordu ve konan yasalar bizzat yasa koyucu tarafından çiğneniyordu. Yasalara uyanlar suç işlemiş sayılarak gözaltına alınıyorlardı.

Peki bu durum karşısında sendika ne yapıyordu? Sendika, tümüyle işverenin dümen suyunda hareket ederek işçileri desteklemek yerine köstekleme yoluna gitti. Zira işçilerin kararlı tutumları karşısında devreye giren Bedrettin Dalan'ın sözleri karşısında hemen gevşeyip Toplu Sözleşmelerde "sayın Dalan'ın da desteğiyle olumlu sonuçlar alınacağı muhakkaktır" sözleriyle tavrını ortaya koyması ve direnişi engellemesi Türk-İş içerisinde bir sendika olmasından kaynaklanıyor olsa gerek (Türk-İş'in 82 Anayasası'nın oylanmasından önce verdiği destek sözleriyle sonrasında bu desteği reddedişi hâlâ hatırlardadır).

Böylece sendika kendi özgücüne güvenmeyip işçilerin kaderini Dalan'a terk ediyordu.

HABERLER

"DERNEKÇİLİK" ve YILDIZ ÜNİVERSİTESİNDE DİLEKÇE EYLEMİ

1981'de üniversitelerde yerleştirilmeye başlayan YÖK yasaları 1982 anayasasıyla yasalaşmış üniversitelerde apolitikleştirilmiş, sorunlarına sahip çıkmayan, bir kalıba sokulup tektipleştirilmiş öğrenci yetiştirilmesini hedefliyordu. Bunda büyük oranda başarılı olduğu da söylenebilir. Getirdiği sınav sistemi ve derslere devam zorunluluğu gibi yasalarla öğrenci gençlik atılma korkusuna maruz bırakılarak apolitikleştirilmesi sağlandı ve yaşanan baskı ve sindirme politikasının sonucu olarak da sorunlarına sahip çıkmayan duyarsız insanlar konumuna getirildiler.

1985'ten itibaren öğrenci gençlik yasal hakkı olan öğrenci derneklerine de (birçok suni engeli aşmaya çalışarak ve bütün baskılara karşı koyarak) örgütlenme çalışmalarına girişti. Bu örgütlenme süreci içerisinde öğrenci gençliğin hedefini bulandırmaya, hedefini şaşırtmaya ye ufak kazanımları göklere çıkarıp yeni hareketleri engel-

lemeye çalışan, mücadeleyi akademik mücadeleyle sınırlayıp "kitle ürker" gibi kendi ürkekliklerini gizlemeye çalışan sözlerle anti-faşist, anti-emperyalist mücadele gibi demokratik bir yapılanmanın özünü oluşturan bir ilkeyi reddedip gericiliğe prim veren "dernekçi"lerde yok değildi.

Ancak, bunlar, sürekli ve kalıcı değillerdir, öğrenci gençlik sorunlarının bilincine varıp, onlara sahip çıkarak ve bunların çözümü doğrultusunda somut kazanımlara yönelen pratik bir mücadele sürecine girerek önünü tıkayan bu "dernekçi"leri kulağından tutup geriye çekerek önünü açacaktır.

Üniversitelerde bir türlü dikış tutturamayan YÖK yasaları tüm üniversitelerde hatta fakültelerde ayrılıklar göstermekte ve sürekli üniversite yönetimlerinde değişikliklere uğratılmakta ve değişikliğin faturası da öğrencilere çıkarılmaktadır. Bir yanda derslere devamda yüzde 70 limiti getirilirken diğer yanda tek dersin çıkışması durumunda yüzde 70 limiti sağlansa dahi üst sınıf dersinin alınamaması gibi

öğrenci aleyhine olan ve kendi içinde çelişen yasalar gündeme getirilmektedir.

Bu durum karşısında öğrenci gençlik de sessiz kalmıyordu. Bunun yakın bir örneği 25.2.1987 tarihindeki Yıldız Üniversitesi'nde bin dolayında öğren-

cinin tek ders çıkışması durumunda üst sınıf dersini alamama durumu karşısında kendiliğinden gelişen ve tüzel kişiliğini kazanmış derneklerinin dışında rektörlüğe toplu imzalı bir dilekçe verdiler. Bu sırada çıkıp konuşan rektör öğrencilere, olumlu yönde bir değişikliğe gidileceği sözünü veriyordu(*) .

öğrenciler bu eylemle "toplu dilekçenin suç olmadığını ispatlamaya" çalıştıklarını ve "öğrenci derneğini çalışmaya davet" ettiklerini söylüyorlardı: Zira dernek yöneticileri başlangıçta dilekçe verilmesini destekler bir hava içerisinde dilekçe metnini hazırlayacaklarını söylemelerine rağmen bu işi sürekli savsaklamışlar ve sonuçta dilekçe metni hazırlanıyor ve rektörlüğe veriliyordu. Dernek kurucu-

su ve geçici yöneticileri ise dilekçe metnine imza atma lütfunda dahi bulunmayıp dilekçe-verildiği sırada da orada bulunmayıp öğrencilerin sorunlarına sahip çıkmıyorlardı. Ve bir öğrenci "rektörlüğün önüne gidileceği saatte harekete geçen öğrenci kitlesini gördüğü halde o anda büyük bir gönül rahatlığıyla yemekhanede yemeğini yiyen bir kurucunun varlığını belirtmek

çok ilginç olacaktır" diyordu. Bu durum ve öğrencilerin istemi öğrenci derneğini yürüten "dernekçi"lerinin öğrencilerden ne kadar uzak ve onların sorunlarına duyarsız olduğunun bir göstergesi olsa gerek. Zira öğrencilerin kendiliğinden gelişen hareketini yönlendiremeyen ve onlarla bağ kuramayan bir derneğin/dernek yönetiminin kalıcılığının söz konusu olmaya-acağı açık değil midir?

"Dernekçi" bu tür eylemleri bugün "keskin", "uç" eylemler olarak görüyor olsa gerek. Ancak yarın bu "keskin" ve

"uç" eylemlere dört elle sarılacak (bu durum örnekleriyle sabittir) ve yeni eylemlere karşı çıkacak, bu kez onları "keskin" ve, "uç" eylemler olarak niteleyecektir. Bunlar hakkında çok şey söylenebilir ancak fazla uzatmaya gerek görmüyoruz.

Yıldız Üniversitesi öğrencilerinin verdiği dilekçeyi aşağıda aynen yayınlıyoruz.

Bizler, 1986-87 güz yarıyılından itibaren uygulamaya konulan "tek ders çıkışması" halinde dersin tümünün alınmaması" maddesi başta olmak üzere, haftalık 35/26 saatlik ders limiti ve gündüz-gece arası ders alınamazlığı uygulamalarından dolayı eğitimleri gereksiz yere uzayan öğrenciler olarak, aşağıdaki istemlerimizin yerine getirilmesini istiyoruz.

1- Gerek YÖK yönetmeliklerinde, gerekse Yıldız Üniversitesi lisans ve lisans üstü yönetmeliğinin 25. maddesinde belirtildiği gibi, 1985-86 öğrenim döneminde de uygulanan % 70 devam yeterli görülmesi, çıkışma uygulaması terkedilmelidir.

2- Bahsedilen tek ders çıkışma uygulamasından dolayı, 35/26 saatlik ders limitini dahi dolduramayan öğrencilerin varlığı düşünülerek ders limiti arttırılmalıdır. Kaldı ki günlük ders programının 9 saat olduğu göz önüne alınırsa 35/26 saatlik limit haftalık 45 saatlik ders programıyla da gelişmektedir.

3- Yukarıdaki iki isteme bağlı olarak bir üçüncü seçenek te çıkışan derslerin geceden-gündüzden alınabilmesinin olanaklı kılınmasıdır.

Bir yandan normal okul süresinin uzamaması için çeşitli yaptırımlar uygulanırken (normal sürenin uzaması halinde harçların % 50 zamlı alınması gibi) bir yandan da bitirme süresinin uzamasına hizmet edecek olumsuz kararlar alınmaktadır. Biz öğrencilerin eğitim sürelerini gereksiz yere uzatan, hem maddi hem de manevi kayıplara uğramamıza neden olan bu uygulamanın kaldırılmasını, 16/2/1987 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere tüm öğrenci kitlesinin yararına bir çözümün getirilmesini talep ediyoruz.

(*): Rektörlük bu açıklamadan sonra bir duyuru yayımlayarak öğrencilerin istemleri doğrultusunda bir takım de gisiklilere gidildiğini açıklamıştır.

AÇLIĞIN VE ÖLÜMÜN YENİLDİĞİ ZAMAN

Hüseyin İLHAN

Sadece gözlerinde bir karanlığın olduğunu duyumsuyor. Başkaca ne bir ses, ne bir tanı... Yaşamdan uzak bir yerde bilmediği bir dünyayı soluyor. Gözlerinin önünde sarının, kırmızının tonlarında ışıklar birbirinin ardı sıra çıkıp duruyor. Bilincinin kaydedildiği, algıladığı tek şey bu sanki. Düşünmek, bulunduğu yeri görmek anlamak istiyor. Ama bu çabasının adını koyamıyor. Belleğinin bir yerlerinden bir şeyler yitmiş, silinmiş duygusunda döneniyor bütün bedeni. Gözlerinin kapanmış perdesinde uçsuz bucaksız bir karanlık sadece. Bir an bütün bedenini canlılığını evrenin kocaman sonsuz boşluğuyla aynıymış gibi kavıyor. Ama hemen peşinden yitiriyor bu düşüncesinde bedeninde durulmayan bir çabanın izlerini kavramak, hayata döndürmek istiyor. Gözlerinin karanlığında yenden ışıklar çıktığında, bu kez kaçır-mak istemiyor ışıkları. Hayatla tek bağı bu ışıklar. Seviniyor. Sevindiğini hissediyor. Belleğinde bu iki kısacık düşünce anım anlamdirması mutlu ediyor kendisini. Eğer ışıkları yakalar,

yakalayıp bırakmasa çok güzel şeyler olacağını duyuyor. Bedenindeki a-yaklanmanın, bazı sezislerin, duyuş-ların çok iyi olacağını biliyor. Evet çok iyi olacak. Yakalamalı ışıkları, yakala-yıp bırakmamalı. Giderek anlamlaşan canlanan bu şey bilincinin bir silki-nişi, dirilişi gibi. Karanlıklarda yuvar-landığı anların bilincindeki boşlukla-rına şimdi yavaş yavaş anlamlanan şeyler koyuyor. Mutlu oluyor. Mutlu-luğu anlamlandırıyor. Ardında bir kıpırdanış. Evet hissediyor bunu. Yaşama dönük kıpırdanışların ayrı-mına varıyor. Bilincinde kopan, yiten yerlere yavaş yavaş bir şeyler doluyor. İçinde yüzdüğü renksiz, sessiz boşluktan kulaç atıyor şimdi. Bu boş-luğu tüketmesi gerektiğini çok iyi bili-yor artık. Bütün gücünü bu iş içinde

yoğunlaştırıyor. Hayır kendisini bu tanımsız, anlamsız boşluğa hiç bırak-mayacak. Direnecek direnecek... Hep bu sözcüğü söylemek istiyor. Ulaş-mak istediği noktaya bu sözcükle varacakmış gibi bir duyusu algılıyor bilinci. Direnmek, direnmek. Yeniden yeniden söylemek bir rahatlıkduy-gusu veriyor. Direnmek, direnmek. Gözündeki ışıkların kıvılcımlarını ya-kalıyor. Ani bir sarsıntı. Depremler başlıyor. Depremlerin sarsıntısını ya-şıyor. Kalkmak koşmak istiyor. Olmu-yor. Savruluyor. Bir yerlere çarpıyor, ilk defa bir şeyi derinlemesine hisse-diyor ye hemen adını koyuyor. Üşü-yor. Üşüyor. Kahredici bir soğuk. Gözlerindeki karanlık aralanıyor. Bas-ık tavan periyodik olarak sağa soja saJlanıyor. Giderek üşüme duygusu-nun içine uğultular karışıyor. Anlıyor. Bütün belirsizlikleri, boşlukları aşma yönünde önemli bir adım attığının bilincinde. Tutukevi nakil arabasının içinde. Evet evet ta kendisi. Hiç sev-medığı bir mekânın içindeoluşunailk defa seviniyor. Çünkü kendini biliyor. Ardından kendi kendine konuşmala-rına gülüyor. Gülümsemenin duygu-sunu yaşıyor. Yüzünün görünüşünü merak ediyor. Yatırıldığı buz gibi soğğun artık nereden geldiğininide biliyor. Kapkaranlık bir mekânda yal-palayarak, sağa sola çarparakdemir-lerin etkisini duyarak gidiyor. Ne o Görevliler. Başında silahlarla bekli-yor. Bu halinden de korkuyorlar. Aya-ğında kelepçeler olduğunu sezinli-yor. Buz gibi demirin üzerinde, kendisinde değil ve kelepçeli. Birden durumunu bütün açıklığıyla kavıyor. Neden burada olduğunu, nereye götürüldüklerini biliyor. Delicesine bir sevinç. Bağırarak istiyor. Konuşa-mıyor konuşamıyor. Ağzı, dişleri kilil-enmiş gibi. Kalkmak istiyor. Kıpırda-yamıyor. Ne oluyor. Bütün organları tanış, duyumsuz. Bütün organları ihanet etmiş kendisine. Evet ihanet

ettiler bütün organları. Bilincini ka-zandığına seviniyor. Birde gözleri. Görüyor. Bir de üşüyor. Müthiş üşü-yor kanı donmuş gibi. Ayakları bacakları da donmuş gibi. Kaskatı. Kıpırdamıyor. Kendisine geldikçe müthiş ağrı duyuyor Tanımı yok bu ağrının. İncelmiş bacaklarının etleri çürüyor. Yok oluyor. An an erimesi-nin acısını tanımlayamayacağını bili-yor. Ağrı bütün bedenine yayılıyor. Kolları, elleri de kaskatı. Kıpırdatmak için çabalıyor. Donmuş, ölmüş gibi. Milyonlarca milyarlarca et yiyici ka-rınca bütün bedenine dolanmış koca-man kocaman lokmalar kopartıyor-lar. Bedeni kendisinde değil sanki. Bedeni başka yerde, bilinci başka yerde. Hükmediyor organlarına. Ama yıkmak, aşmak istiyor bu donmuş-luğu, kaskatı kesilmişliği. Hayatının an an tükendiğini bitmek üzere oldu-ğunu çok iyi biliyor. Buna hazır. Ama yağma yok öyle hemen gitmeye.

Ayak diretecek. Son anına kadardire-necek. ölüme hazır. Ama ölümede direnecek. Hayır öyle kolay gitmeyecek. Böyle kaskatı uzatılmışlığı, don-musluğu kendisine yakıştıramıyor. Ayağa kalkacak, oturacak. "Beni arkadaşlarımın yanına götürün" diyecek. İçinden geçirdiklerini, kendi kendiyile konuştuğunu sese döndü-remiyor. Sesi de haykırışı da tutul-muş. Dudaklarını kimildatamıyor. Çenesinde şiddetli bir karıncalanma bütün bedenine yayılıyor. Kollarında, parmak uçlarında karıncalanma bü-tün şiddetle yayılıyor. Kaskatı kesil-miş parmak ve kollarında derinleşen sızı göğüs kafesinde yoğunlaşıyor. Sanki üzerinde tonlarca yük var.

Başucunda birileri var. Sigara mı içi-yolar? Konuşuyorlar mı? Arabanın iç bulandırıcı uğultusundan bir şey duyulmuyor. Sadece karşısında kıpır-danan karaltılar var. Giderek derinle-şen bir kavrayışla algılıyor hepsini.

Göğsünün üzerindeki basıncın soluşunu kestiğini nefes alamadığını hissediyor. Hayır. Olmamalı. Bunu aşmalı. Bir kuş çırpıntısındaki bedeni gerilip derin titremelerle sarsılıyor. Kahrolası bu çırpıntıyı durdurmalı, önüne geçmeli. Başucunda duranlardan sesler çıkıyor. Ne diyorlar. Giderek anlıyor. "Hastahaneye yetişmeyecek. Can çekişiyor bu..." Anlıyor bütün söylediklerini. Kaba bir el göğsünün üzerine iniyor. Bu dokunuşu hissediş zayıf. Sanki dokunuşu hızlı kuş çırpıntısını durdurmaya çalışıyor.

"Hastahaneye yetişse ne olacak ki tedavi kabul etmiyorlar bunlar..." diyor bir diğeri. Seslerini duyduğunun, onları anladığının farkında değiller, ölüm o kadar uzak, o kadar yakın ki şimdi, ölümü bu kadar somut bu kadar yakından yaşarken, ölümden hiç korkmadığını biliyor. Acıyla devrilen uzun günlerin içinde ölüm duygusuna çok yakınlaştığını biliyor, ölüm sadece garip bir hüznün duygusu yaşıyor. Dostlarını sevdiklerini bir daha göremeyecek, şenlik günlerinde uzak kalacak. Çılgınca özlüyor bütün bunları. Bütün bu duyuların hüznünü yaşıyor. Ama içinde en küçük bir tereddüt yok. Haklılar. Sonuna kadar direnecekler. Hakları için ölecekler. Yalnız değil. Kendisi gibi şimdi onlarca dostu, sevdiği bu sevdalı toplumda. Yeniden savruluyor. Tutulmuş göğüs kafesinde fırtınalar kopuyor. Sular kocaman dalgalarla göğsünün duvarlarına çarpıyor. Çoğalan uğultularla yakaladığı canlılığı yeniden yitiriyor. Hiç bırakmak istemiyor bu canlılığı. Bütün gücüyle karşı duruyor, iradesini zorluyor.

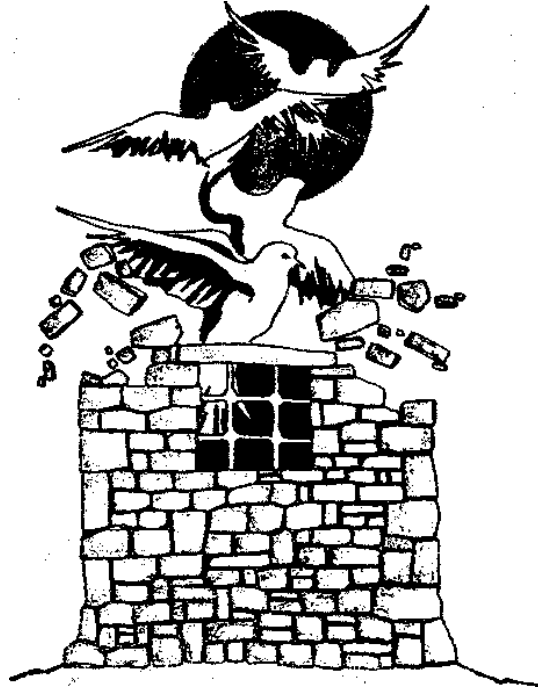
Ne zamandır derin sızış bir uykuda. Nerede? Serin bir rüzgârın saçlarını yüzünü okşadığını hissediyor. Titremeleri sürüyor. Uşuyoryine. Gözlerini araladığında kamaşıyor gözleri. Nerden geldiğini bilmediği ışıklar boğuyor gözlerinin açıklığını. Toprak. Toprağın kokusu bu gelen. Neredeyim? Açık bir yerde bulunduğunu anlıyor. Evet o mezar gibi kendini taşıyan demir yığını arabada değil. Kendini toplamalı, önce ağaçları görüyor. Ne kadar güzel. Yaşamak gerçekten güzel. Ağaçları görmesi büyük sarsılmaz bir yaşama sevincini, direncini dolduruyor yüreğine. Ağaçların üzerinde gökyüzü yükseliyor. Çok güzel çok güzel. Bütün güzellikleri böylesine duyarak ölüme gitmek. Bütün güzellikler için, güzelliklerin yaşaması çoğalması için gidiyorlar ölüme. Daha öncede geldiği hastane avlusu burası. Uzatıldığı sedyede bir ceset gibi durduğu duygusu utandırıyor kendisini. Kalkıp oturmak, yürümek istiyor, imkânsız

kıpırdamıyor yine. Görevliler silahları kendisine çevirerek kuşatmışlar etrafını. Güllüyor. Bu kadarlık törenle tutulmak güzel birşey. Niçin bekletiliyor? Belkide şimdi getirildi buraya. Arabadan indirilir indirilmez kendisine geldi. Evet böyle olmalı. Bedenin donmuşluğu sürüyor. Bu kadar ihaneti nasıl yaptı bedeni.

Tam bu sıra görevlilerin arasında beyaz giysili birkaç kişi görünüyor. "Kim bu... tedavi kabul etmiyor mu?" diyerek çıkışıyor görevlilere. Adını öğrenince kızgınlığı daha da artıyor. "Bu önceden de getirilmemiş miydi... Madem tedavi kabul etmiyor bırakın ölsün. Niye getirdiniz..." Bir yandan da eliyle işaret ediyor. Sedyeye içeri taşıyor. Bütün bunlar olurken kendini toparlamaya çalışıyor. Kontrolü dışında zorla müdahale etmesinler diye bilinci yerinde olmalı. Bütün kalkanlarını kuşanıyor. İzin, vermeyecek yine. insanca yaşama haklarını vermeyenlere canıyla karşı koyarken onları, zorba yüzlerini hiç ama hiç sevindirmeyecek. Buna kararlı.

Serum takacaklar. Bunun için koşuşturuyorlar. Hiç bir şey olmamış gibi görünmek istiyorlar ama telaşlılar. Amaçları bir hayatı kurtarmak değil, öyle olsa haklarını verirler. Hepsi meşru temelde isteklerinin. Haklı ve insanca. Tabii ki bir hayatı kurtarmak değil amaçları. Direnişlerini kırmak istiyorlar. Serum seti yanına getirildiğinde çırpıyor. Kas-

katı kesilmiş kolunu savuruyor, izin vermeyecek takmalarına. Zorluyorlar. Hayır istemiyor. Bağırarak istiyor. Bağırıyor. Bir anda deviriyor serumsetini, Nasıl yapabildiğini bilmiyor ama kırılan şişenin sesini duyuyor. Görevliler şaşkın ve kızgın. Alınlarından ter damlacıkları süzülüyor. Haki elbisesi üzerinde beyaz gömleğiyle az önceki görevli geliyor. Küfürler ediyor. Bu kadar alçalır mı insan. Oluyor işte. insan onurunun direnişi insanları saygılı kıldığı gibi bazen böyle kudurtuyorda. "Sende mi ölmek istiyorsun öl o zaman..." diye bağırıyor. Ölmeyecek ölmeyecek. Ona inat işte. Tedavide kabul etmeyecek. Bir tepside yemek getiriyorlar, iki ayı geçen açlık günlerinde bu yemeği ilk görüşü değil. Ama yine yemeyecek. Bu davranış onların alçaklığını gösterir. Bu davranışın elleri bağlanmış günlerce su verilmemiş bir insana suyu dökerek gösterme işkenesinden, alçaklığından ne farkı var ki? Yemek tepsisine tiksintiyle bakıyor kabul etmiyor. Bu kez babacan görünümlü biri geliyor. "Yazık gençliğine evladım. Vazgeç bu inadından, doktorlar her an ölebilir diyor. Aileni düşün değer mi?..." Konuşmak anlatmak istiyor bu adama. Biliyorlar. Ama bir daha niçin böylesine bir bir, an an ölüme gittiklerini. Bazı görevliler kendilerini hüznü gözlerle seyrediyor. Aynı görevli bağırıyor. "Bunun bileğinden kan akıyor niye?" Kan mı? Ne kanı. Şaşıyor. Yine koşuşturuyorlar.

Bileğini sarıyorlar. "Çok kan akmış" diyor biri. Bu sıra tutukevi görevlilerinden biri geliyor koşarak. Üstü kızıyor kendisine. Açıklama gereği duyuyor. "Hücrelerinden çıkartırken ölü gibiydi. Yaşama tepkisini ölçmek için bileğine hafifçe dokundurduk. Hiç tepki göstermedi öldü sandık..." Daha fazla dinlemek istemiyor üstü, iyice bir azarlıyor. Galiba insancılığını gösterme ihtiyacı duyuyor kendisine. Gülüyor içinden bütün bunca hengame kendi bileğinden akıtılan kan için demek. Hiç duymadı oysa sızısını.

"Beni hastahanedeki arkadaşlarımla yanına götürün..." Bağırıyor biri. "Konuştu konuştu..." diyor yanındaki. Bir anda etrafı duyuyor. "Götürünüz" diyorlar. "Ama bir şartla; tedavi kabul edecek, yemek yiyecek..." Alçaklar!.. Büyüyen ağırları konuşmasını boğuyor. Neredeyse iskeleti fırlayacak bedeninden, istediğini zorlukla konuşarak olsada yineliyor. Aynı yanıt alıyor. "Bu tedavi kabul etmiyorum mu..." diye böğüren bir ses daha geliyor ardından. Nereden çıktı bu felaket sesli adam? Sesi bir çaresizliği bir yenilmişlikte duyuruyor. Bir panik, bir korku havası bu sesin arkasına gizlenmeye çalışıyor. Sezinleyebiliyor bunu uzatıldığı yerde, intikam almak istercesine devam ediyor adam. "Götüründe görsün kendisinin de ne olacağını..." Sedyesi bu komutla hızla bir yerlerden geçiriliyor. Bu sarsıntıya dayanamıyor vücudu. Kendisinden geçer gibi oluyor. Ama bırakmayacak kendisini. Loş karanlık bir yere sokuyorlar. Ne olduğunu anlayamıyor. "Ulan bunun gibi mi olmak istiyorsun... Böyle mi ölmek istiyorsun..." Bu yüzü, bu gülüşü tanıyor. Hiç yabancıysa değil. En son kucaklayıp vedalaştığı o dağlı. Sarı perçemi altında. Ne oldu. Ne yapıyor burada. Niye yalnız?.. Niye böylesine kıpırtısız uzatılmış, giysileri üzerinden çıkarılmış. Niye burada. Kendi acılarını, ölüm kuşatılmışlığını unutuyor. Derin bir acıyla kavruluyor. Dağlı düşmüş. Dağlı düşmüş sakın olmalı. Bekledikleri hazır oldukları, hep beraber sözleşip koştukları sonu değilmiydi bu? Ne güzel yüzü var. Çenesinin bağı o kadar iğreti ki, sanki az sonra o büyük kahkahalarından birini atacak. Aynı görevli sırtını çeviriyor. Siyahlıklarla, kızarıklıklarla dolu. Kemikleri sanki hemen dışarı fırlayacakmış gibi zorluyor sırtını. "Bunun gibi mi ölmek istiyorsun..." Bağırıyor bağırıyor. Evet. Evet... Ge-

rekirse hepimiz onun gibi şerefle kucaklayacağız bu anı... Sesi çıkmıyor... Duyduğu acının beynini bilincini uyuşturduğunu hissediyor. Ağlamak istiyor. Hayır olmuyor... Asla zayıflık belirtisi değil ağlamak... O insan duygusunun, ölümüne bağlılıkların, sevgilerin doğal bir ürünü ağlamak... Bilinci boğuluyor.. Kendisinden geçiyor.. Bütün isimleri çağrılarını unutuyor.. Hatırlamak istiyor.. Bir şeyler silinip gidiyor belleğinde. Dağlıyı görüyor gözleriyle herşeyiyle kucaklıyor.. Ama yitişine inanmıyor. Adıyla çağırmak... "ölmez" diye haykırmak istiyor.. Adını söyleyemiyor. Adı bilincinde kenetleniyor. Dışarı çıkartıldığını hissediyor. Boyun eğmeyeceğini anladılar.. Zaten biliyorlardı. Ama bu yolu denemekten de

geri kalmadılar. Yanına bir görevli yaklaşıyor.. "Yalnız o değil. Üç kişiler..." Üç mü? İlk defa böylesine ayrıntılı haber alıyor onlardan.. Görevli "Daha kaç kişi gidecek böyle?.." derken bir yanıt bekliyor kendisinden. Bir ipucu yakalamak istiyor.. Adlarını soruyor ilk düşenlerin.. "Henüz açıklanmadı.. Bugün-yarın resmen açıklanacak.." Acıyla dönüyor.. Belleğine çakılmış, kesinleşmiş görüntüler hızla geçiyor gözlerinin önünde... Hangileri? Görevli adlarını söylüyor. Bir resim, bir ses bir çağrı... Kavıyamıyor.. Bilinci canlığını yeniden yitirmek üzere... Onların yanında olmak istiyor... Bedeninde dinginleşmiş gibi görünen karıncalanmalar ağırlar yeniden başlıyor.

Gözlerini aralıyor.. Başucunda tanıdık gülümseyen dost yüzler... Herbirine ölümünden dönmenin güzel duygusuyla bakıyor.. Saçlarını, yüzünü şefkatle okşuyorlar. Senelerce buralarda birbirlerinin en yakını, herşeyi oldular.. Hepsine sevgiyle bakıyor. Onlarda kendisiyle aynı devrimde ama daha güçleri yerinde. Şimdi kendilerini unutmış, zayıf, güçsüz bedenlerinin ağırlarını bastırmış kendisini kucaklıyorlar. "Bu gece rekor sendeydi... Üç kez gittin geldin..." diyorlar gülerken... Üç kez ha... Bedeni müthiş yorgun, tükenmiş gibi.. Bitkisel hayat denemek düzeyde aşınmış.. Ama önemli olan kendisi değil ki.. Düşenler.. Düşmek üzere olanlar. İlk getirilişinde düşenlerin olduğunu söyleyebilmişti.. Zindan gecesini türkülerle, ateşlerle dolmuştu hemen.. Bütün duvarlar yıkılmıştı sanki. Büyük büyük ateşler yakmışlardı.. Tutsak değillerdi.. Tam dağların havasını yaşamışlardı düşenlerin ardında... Ama adlarını bir türlü anımsamıyordu. Hepsini tek tek canı kadar tanıyor.. Fakat bilincinin sarsılan köşelerinde yakalayıp çıkaramıyordu. Aynı gece bir daha komaya

girip götürüldüğünde Subay'dan adları sormuştu." Söyledim ya..." demişti görevli... Çocuksu bir gülümsemeyle, acıyla burkularak aklında tutamıyorum elimde değil demişti. Sonra ellerini uzatıp ilk düşenlerin adlarını yazmasını istemişti.. Görevli de yazmıştı.. Avucunu simsıkı kapatmıştı.. Sanki düşen dostları orada, avucunun içinde capcanlı duruyor yaşıyorlardı.. İlk haberi böyle getirmişti zindana ve şimdi gece düşenlerin türkülen adlarıyla sallanıyordu.. Avlular ateşlenmişti.. Görevliler şaşkın ve panik içindeydi.. Daha iki ay öncesinde direnişleri başlamadan tam birer zorbaydılar.. Şimdi iradenin dayanmanın gücü karşısında yıkılmış, yenilmişlerdi.

Bu gece üç kez ölümle-yaşam arasındaki hassas çizgide gidip gelmenin yorgunluğu bütün gövdesine yerleşmiş bütün organlarını etkisine almıştı.. Delicesine arkadaşlarının coşkulu anmalarına katılmak istiyor yerinden kalkamamanın kederini bir başka yaşıyor şimdi.. Sevinçten mi, coşkundan mı, acıdan mı? Yoksa yaşadığı sonsuz hüzünden mi bilemiyor.. Ama göz pınarlarında bir sıcaklık yüzüne yayılıyor.. İki damla, belkide daha fazla gözyaşı. İçine akıttıkları pınarlardan nasılsa kurtulup gelmiş bu damlacıkları silmiyor.. Buna enerjisi de yok zaten.. Gözlerinin önünde hastahane gösterdikleri arkadaşının görüntüsü hiç eksilmiyor... O ilk olmanın onurunu yaşamış ve bunu bilircesine gülümseyordu.. O gülümseme yaşadığı, an an eridiği zamanların anlatılmaz acılarını saklamış gibiydi.. Ondan büyük bir güç kazandığını biliyor.. Kendilerine işkence eden, eziyet çektiren, yasak duvarları örenler tam bir paniği yaşarken, cesaretle, direnişleriyle başları dimdik.. Ve ölüm ranzalarında gururlarıyla ayaktaydılar.. Coşkulu sesli anmalara, haykırışlara katılmıyor.. Konuşmadan, sese döndürmeden içinden şiirler okuyor.. Türküler söylüyor..

Yüreği yaşadıkları coşku anına dayanamıyacak kadar geriliyor şimdi. Gece boyu donarcasına üşümelerinin yerine bütün vücudunu ateşler sarıyor. Terliyor. Sular boşalıyor her yanından.. Güç kaybettiğini biliyor.. Arkadaşları ıslak havluyla ateşinin etkisini silmeye çalışıyor.. Ne uzun gece.. Bir bitse... ya da hiç bitmese.. Hem acı yüklü.. Hem çok güzel.. Çok sevdiği İstanbul'un içinden üç defa baygın kendisinde olmadan gidip gelmenin duygusunda yaşamıştı.. Duvarların üzerinden akıp giderken, bir arkadaşın okuduğu doluyor kulaklarına "Dönüp geleceğiz yeneden..."

YORUMLU FELSEFE SÖZLÜĞÜ YO

Açıklama

Çeçen sayımızda "ölüm hücreleri ve İnsan Haklarında Çifte Standart" adlı yazımızda Diyarbakır Cezavevi'nde Garabet Demirci'nin adının geçtiği bir olay tahlili olan bir arkadaşın anlatımlarına dayanıyordu. Ancak Garabet'le aynı koşu tahtu bulunan bir başka "arkadaş" yazıda yer alan olayın bazı eksiklikler ve yanlışlıklar taşıdığını belirterek yanlışlığın düzeltilmesini istedi. Bu "Arkadaşın" anlatımına aynen yer veriyoruz: "Sünnet için hazırlanan 24 kişi vardı. Ancak son anda bu kişilerin sünnet edilmesinden vazgeçildi. Halbuki sünnet için salon dahi hazırlanmışlardı. Garabet de sünnet edilmedi. Ayrıca Kelime-i şehadet'te getirmedi. Bu konuda direndiği için de hücreye atıldı ve uzun süre işkence gördü."

Kürşat İSTANBULLU

SÜREÇ

Bu kez amansız bastırıldı kış
Hazırlıksız yakalandık Oysa nasıl
da yanıyordu avuçlarımız...

Bildiğimiz, ama bilmediğimiz
efektlerle geri çevrildik Oysa kaç
kişiliği korolarımız...

Sonra
Yön göstermeyen pusulalar
verdiler bize

Kuzeyi bilmiyor muyduk sanki?
Yolun başında çatladı
tabanlarımız...

Uzunca bir şarkının es
verilmiş notasında
Başlıklı şiirler olmalı şimdi
yazdıklarımız...

İbrahim KARACA
İstanbul, Şubat '86

İDEOLOJİ

"Egemen düşünceler, egemen maddi ilişkilerin fikrî ifadesinden başka birşey değildirler, egemen düşünceler, fikirler biçiminde kavranan maddi egemen ilişkilerdir." (Marks, Engels, Alman ideolojisi).

Engels'e göre ideoloji, maddi koşulların meydana getirdiği bir üstyapı ürünüdür, özellikle üretim ilişkilerinin gelişim seyri içerisinde belirlenen ideoloji belli bir noktadan sonra nesnel gerçeklikten kopar ve kendi iç yasalarıyla gelişir.

İdeoloji, altyapı tarafından üretilir. Ne var ki maddi koşullarla belirlenen düşüncenin, göreceli bir bağımsızlığı vardır. Üretim ilişkilerinin belirleyiciliğinde gelişen düşünce, bir süre sonra altyapı dışı birçok etmenin (çıkarlar, bireysel düşünceler, vs.) de etkilemesiyle varolan nesnel gerçeklikten kopar ve kendi iç yasalarıyla gelişir. Burada şu söylenebilir: ideolojiler, bu altyapı dışındaki etmenlerin bilimsel olup olmadıklarına göre biçimlenirler. Yani ideolojiler bilimsel olabilecekleri gibi, bilimsel olmayabilirler.

Toplumların gelişim seyri içinde dikkati çeken en çarpıcı yan, insanların kendi geçim araçlarını üretmeleridir. Ve bu sırada da (yani kendi geçim araçlarını üretirken) maddi yaşam koşullarını da üretiyor olmalarıdır. Maddi yaşam koşullarıyla birlikte toplum bilinci de gelişir. Üretim sürecinin gelişmesiyle" işbölümü ortaya çıkar. İşbölümünün gelişim seyri içinde de sınıflar ortaya çıkar, önceleri salt doğüstü güçlere karşı toplumların kendilerini sadece koruma içgüdüsünden hareketle ürettikleri düşünceler (dinin gelişimi vb.), sınıfların ortaya çıkması ve gelişmesi sonrasında üretim araçlarına sahip olan egemen sınıfların düşünceleri olarak toplumu yönlendirmeye başlamıştır.

Önceleri maddi yaşam koşullarının belirleyiciliğinde gelişen düşünceler, sonra sanki kendi çıkış kaynakları maddi yaşam koşulları değilmiş gibi süreç hakim olurlar ve süreç bu noktadan itibaren tersine işlemeye başlar. Artık yaşamın içinde ortaya çıkan düşüncelerin oluşturduğu bilincin yaşamı belirliyor olması söz konusudur. Oysa biz biliyoruz ki yaşamı belirleyen bilincin değil, aksine bilinci

belirleyen yaşamın ta kendisidir.

"İdeoloji, sözde düşünürün herhalde, bilinçli olarak, ama yanlış bir bilinçle gerçekleştirdiği bir süreçtir. Onu harekete getiren gerçek güçler kendisi için meçhuldür, öyle olmasaydı zaten ideolojik bir süreç olmazdı. Bu yüzden sözde düşünür, yanlış ya da görünüşte kalan itici güçler tasarımlar. Düşünsel bir süreç olmasına bakarak, ister kendisinin ister kendisinden öncekilerin düşüncesi olsun, ondan saf düşüncenin içeriğini ve biçimini çıkarır ve sadece düşünce gereçleriyle uğraşır. İşin temeline bakmadan bu gereçleri düşünceden çıkmış sayar ve daha uzaklarda düşünceden bağımsız kökenleri olup olmadığını araştırmak zahmetine katlanmaz. Onun gözünde bu doğaldır; çünkü düşüncenin aracılığıyla gerçekleştirilen her insan eylemi ona, son çözümlemede, temelini düşünceye dayamış olarak görünür. Sanki tarihsel ideoloji, her özel alanda, daha önceki kuşakların beyninde kendine özgü bir dizi bağımsız gelişme geçirmiştir, işte, her özel alandaki ideolojik görüşlerin bu görünüşte bağımsız tarihleridir ki insanların çoğunu aldatmaktadır." (Engels)

Sınıflı toplumlarda, egemen sınıfın düşünceleri aynı zamanda egemen düşüncelerdir de. Ne var ki bu düşünceler, her zaman doğru düşünceler olarak karşımıza çıkmaz. Bu yüzden ki sınıflı toplumlarda ideolojilerde tıpkı sınıflar gibi karşılaşırlar ve bir savaşım konusu olurlar. Bilimsel ve nesnel gerçeklikten kopmuş soyut ve kuramsal düşüncelere de (küçümseyici bir anlamda da olsa) ideoloji denmektedir. Doğru ideolojiler, bilimsel temeller üstünde kurulur. Doğru ve bilimsel ideoloji, devrimci pratiğin vazgeçilmez koşuludur. "Yolu devrimci teoriyle aydınlatılmayan pratik, karanlıkta el yordamıyla yürür, devrimci pratikle ilgisiz teoride boş sözlerden ibarettir." (Lenin). Devrimci ideolojiye karşı, burjuva ideolojisi, bilimsel bir temele değil tümüyle bilim dışı ve insanlık dışı bir temele insanın insan tarafından sömürülmesi temeline dayanır. "Onun için sadece bir ilişki söz konusudur: sömür ilişkisi. Öbür bütün ilişkiler ancak bu ilişkinin içine alınabildikleri ölçüde bir anlam taşır.

FELSEFE

KİTAP KİTAP KİTAP KİTAP

42 GÜN

"Zalimin gecesi mazlumun
gecesiyle birdir Ve
daha uzundur zulme karar
verenin gecesi
Çünkü acıların, çığlıkların,
kargışların sesi İğne
deliğinden geçegen olur Dokuna
dokuna kıyıcıya cellada Varır,
sebebin kapısında durur."

"O alanın ortasındaki küçük-parkta
uzun boylu, eflatun çiçekler açmış. Bir
öbek dolusu eflatun çiçek. Rastlantımı
bu? Olamaz. O çiçekleri tohumken
saklayan bahçıvana sorsanız size söy-
ler. "Kırmızının, sarının, beyazındı
tohumlar. Nasıl oldu bilemiyorum,
tümü eflatun açtı."... Eflatundur. Acı-
lardan sızır gelir. İnsan acılarından.
Bedenimizin elektriğiyle toprağa süzül-
ür. Sonra ordan beklensin eflatundan
gayrı çiçek.

Analardık. Oğullarımızın, kızlarımızın
yattığı cezaevinden, görüşlerden
çıkardık. Dağılırdık eskiden olsaydı. O
açlık günlerinde dağılıp gitmeyi düşün-
medik. Birlikte kaldık. Yürüdüğ
yollar boyu, otobüslere doluşup gittik.
Görkemli yapılarıdaki yetkililere ulaş-
maya. Dilekçelerde, dilekçelerde, sayı-
sız pullarda umarı aradık."

Böyle başlıyor kitap. Gününü sor-
gulayan, insan olgusunu belirleyici
tutan, çağına tanık olarak yaşayan
günceli yorumlayan, çözümleyen her
insan okumalı bu kitabı.

Kitabın adı "42 gün", yazarı Gülten
Akin. Gülten Akin bir ozan. Yıllardır
sürüyor dizeleri ardarda sıralama uğ-
raşı. Varlık şiir ödülünü aldığı 1955'den
bu yana yazarı ve ödülleri alıyor;
1965'de Türk Dil Kurumu şiir ödülü,
1971'de TRT şiir ödülü. Bu yapıtı ile
onbiri buluyor yayınlanmış eserleri.

Bu, Gülten Akin'in yazar-ozan yanı.
Ama bu kitabın konusunu oluşturan
başka bir yanıda var. Gülten Akin;
Anne.

"42 gün" 1980 sonrası cezaevlerin-
de ve daha çok cezaevleri önünde
yaşananları konu alan bir kitap.

Cezaevlerinin yalın gerçeğini bulu-
yoruz kitabın satırlarında. Cezaevi;
sınırlı olanaklar -ya da daha çok
olanaksızlıklar-, insanca yaşam için
verilen mücadele. Dışarda ise günler,
aylar, yıllar süren koşuşmalar, çabala-
malar, her koşulu zorlamalar, gidip
gelmeler ve acılar, acılar, acılar.

"42 gün" Açlık direnişi -ya da Onur
direnişi- boyunca bir annenin çocuğ-
na -ya da çocuklarına-duyduğu acının,
kaygının, saygının, kıvancın ve inancın
ürünü.

1980 sonrası çekilen ve çekilmekte
olan acılan anlatan duygusal ve şiirsel
dili ağır ama yalın gerçeği yani salt
yaşananı dile getiren düzeyli bir yapıt
"42 gün". Bu anlatı, öncelikle belgesel
olması, ardından yaşananları, duygu-
ları, acıları iletmesi açısından önemli.
Yaşamın, duygunun, insancılığın, acı-
nın ve hüznün zaman boyutu içinde
damıtılarak gelecek günlere sunulmuşu.

Tutuklu ve Hükümlü insanın ve tüm
yakınlarının yaşamlarının akışını de-
ğiştiren olaylar, bulunduğu zaman
dilimi içinde görülmez duvarlarla örül-
meye çalışılmıştı. Yaşadıkları toplu-
dan soyutlanmaya çalışılan bu insan-
lar, bitmez tükenmez çabaları ile bu
duvarları parçaladılar. Bu ve bunun
benzeri kitaplar bunun sadece basit
bire kanıtı. (Bin ses/Reha İsvan -
Cezaevi Cezaevi/N. Özkan -Uçurtmayı
Vurmasınlar/F. Çiçekkoğlu -Nizamiye
Kapısında/S. Çekmeci...)

Kitap bir solukta okunur, geriye
kalan; yoğun duygu karmaşası, haksız-
lığa karşı öfke, beynin içinde dönüp
dolaşan, mırıldanmaya hazır dizeler,
yürekte hüznün ve en önemlisi 42 güne
yapılan-direnin sonunda Onura du-
yulan saygı.

"...Anne ağırlığını öteki kalçasına,
bacağına aktardı yeniden. Çocuk u-
yandı. Doğrulup oturdu kucakta. Anne
onu okşadı, öptü. "Ne. güzel büyüyor-
sun, daha da büyüyeceksin o zaman..."
Çocuk bir otobüs dolusu çin çin
bağırdı. "Ben büyümek istemiyorum
tamam mı? Abj olmak istemiyorum
tamam mı? Baba olmak istemiyorum
tamam mı? Tutuklu olmak istemiyor-
um tamam mı?"

Kitap böyle bitiyor. Çocukların
soruları ise havada öylecene asılı
kalmış duruyor. Yaşam sürüyor, ya-
şanmışlıklar, yaşamlar devam ediyor...

Sömürü ilişkisinin içine alınamayacak
ilişkilere rastladıkları zamanda onları,
hiç değilse düşlerinde, sömürü ilişkisi-
ne bağlı kırlarlar. Bu tek ilişkinin
özdeksel olarak dile getirilişi tüm
nesnelerin, insanların ve toplumsal
ilişkilerin değerini temsil eden paradır."
(Mark-Engels, Alman ideolojisi).

Egemen sınıfın düşünceleri, bütün
çağlarda egemen düşüncelerdifde ay-
nı zamanda. Yani üretim araçlarını
elinde bulunduran sınıf doğal olarak
"entellektüel üretim araçlarını da"
elinde bulundurmaktadır Bu ikisi o
denli birbirlerinin içine geçmiş durum-
dadırlar ki sömürülen sınıfların düşün-
celeri de bu egemen sınıfa bağımlıdır
(en azından böyle gözükmektedir).
Egemen maddi ilişkilerin fikirsel ifade-
sinden başka birşey olmayan egemen
düşünceler, bir toplumun aynı zaman-
da, egemen düşünceler ve fikirler
olarak kavranan maddi egemen ilişki-
leridir. Söylemeye çalıştığımız egemen
sınıfı meydana getiren bireylerin başka
şeylerin yanında bir bilincede sahip
olduklarıdır. Ve sonuç olarak düşün-
dükleridir. Onların fikirleri de gene
doğal olarak egemen fikirlerdir.

Sözlük anlamıyla ele alırsak, top-
lumun maddi alt yapısınca belirlenen,
siyasal, felsefi, dinsel, sanatsal vb.
düşünce biçimlerinin tümü olarak
riitelyebileceğimiz ideoloji sonuçta bir
üst yapı kurumudur ve "bir kulübüde,
saraydakinden başka türlü düşünülür"
(Engels).

Sınıflı toplumlarda egemen düşün-
celerin yanı sıra sömürülen sınıflarında
düşünceleri ortaya çıkar. Ancak "entel-
lektüel üretim araçlarına" sahip olan
sınıf, kendi egemen düşüncelerini
topluma empoze etmekten geri dur-
maz. Bu noktada ortaya çıkan sınıflar
savaşına koşut olarak gelişen ideoloji-
ler arası bir savaşında sözkonusudur.
Günümüzde kapitalist üretim ilişkileri-
nin hakim olduğu sömürünün devam
ettiği toplumlarda egemen ideoloji
sömürünün sürmesini ve hakim sınıflar-
ın kalıcılığını devam ettirmek için
ürettiler. Ancak hiçbir bilimsel dayanağı
olmadığı için, sürece miadını tamamlam-
lamak üzeredir.

İÇERDEN MERHABA...

"ŞAFAĞA DEĞEN MEKTUP"

Hep dışarıda geceleri düşledim
tutulmuş gecelerimde
günün ilk ışıklarını
kayalıklarda ilk aydınlanışı
gecelemin içinden görmek istedim
gecelemleri özledim
gecelemlerde tutsak burda
tutsak gecelerimiz...
toinlerce voltluk
dev lambalar
tutar gecelerimizi
Hain
kelepçeyi geçirir gecenin kollarına
ışıkların ötesi
dipsiz bir karanlık
dipsiz bir deniz
Çılgınca
o denizde yüzmek istiyorum

Binmişim gecenin trenine
Kompartman ıslak mı ıslak
uykusuz bir gecenin içinde
sonsuz uykuma gidiyorum
bir ben değilim
geceyi demir bir külçe gibi
yüreğinde taşıyan
Ağzını açmış karanlığa
saplanan bir ok gibi
son hızla gidiyor tren
zaman artık ölçüsüz

Hangi istasyonda duracağımı
biliyorum artık
Kimliğimi bilmiyorum
adımı bilmiyorum
bir sıra neferiyim
Bağışlayın canlarım
vadalaşamadık
kucaklıyamadım sıcaklığınızı
sıcak kıpırdanışlarımızı duyamadım göğsümde
ölüm diyorlar
yağlı ilmik diyorlar
az sonra orada olacağım.

Seslerinizi duyuyorum
Sesleriniz
dalga dalga yayılacak
tutsak akşamlarımızın üzerinde
'ölmez'
"gelecek" diyeceksiniz
Geleceğim canlarım
Hep yanınızda olacağım
saflarımızda olacağım

Acaba taze toprağı
hemen kucaklıyacak mıyım

nedense
toprakla ilk gecemi
merak ettim

O bakir
O hep yollarımızı gözliyen
her adımımızda
üzerimize her kurşun
sağnağında

Yatağını açıp
bizi bekliyen sevgili
toprağı düşündüm
Ya mezarcı Ali amca
ne duygularla
açacak son yatağını

Canlarım
Kardeşlerim
Bir bir hepinizi
gözlerimde canlandırmak istiyorum
Hain karanlık
Boğucu bir hava
düşüyor üzerime
solungaçlarım ıslak duvarlara
değişiyor.

Çocukluğum
kâğıt helva satıyorum parklarda
"Sevgilinin başı için
helva al abi..."
- "öpüşürken bizi gözliyordu?!.."
- "Helva abi!"
Sinema afişlerinin önünde
renkli dünyalar içinde yüzüyorum
Çocukluğumun düş çizgisinde
gökkuşağının bütün renkleri
bütün yıldızlar
Ve kayısı ağaçları
Loş bir plastik atölyesi
oyuncaklar
seri olarak dökülüyor kalıplardan
binlerce oyuncak ürettim
çocuk kollarımın gücüyle
Ama bir kez olsun
biriyle oynayamadım
- Biraz yoksul muydu ne? oyuncaklarım
üzerleri dökülüyordu-
Çocukluğumun düş perdesi ışı ışı
ama çocuklar
bir gece
bir gece
Sabaha karşı uykularımıza
Uzanmasın diye çirkin eller
sevda denizini kucakladım
Son soluğumda da
mutluyum
Ancak herbirinizi bir bir
kucaklamak isterdim

GENÇ ŞAİRLERE ÇAĞRI!

I.T.U. İşletme Fakültesi Öğrenci Derneği (İŞFÖD) genç şairlere "şairin sesinde buluşalım" çağrısı yapıyor.

28 yaşında küçük gençlerin en fazla üç şiirle katılabileceği yarışmada şiirler 15 Nisan'a kadar "DİZE-İcadiye Mah. Drama Sok. İsmet Apt. No: 54/8 Bağlarbaşı/İstanbul" adresine 5 nüsha halinde daktilo ile yazılmış olarak postalanacaktır. Seçici Kurul Melih Cevdet Anday, Müştak Erenus, Şükran Kurdakul ve Can Yücel'den oluşmaktadır.

On şairin şiirleri seçilerek sonuçlar Haziran 1987 sonuna kadar gazete ve dergilerde açıklanacaktır. Basılmaya değer bulunan şiirler kitap haline getirilecektir.

ÇÖZÜM, ilk sayısından başlayarak abone kampanyası açmıştır. Derginin niteliğinin yükselmesinde göndereceğiniz yazıların etkisi olacağı kadar, abonelerin sayısının artması da derginin yaşaması ve güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Yazı ve abone kampanyasında göstereceğiniz çalışmalarda şimdiden başarılar diliyor ve teşekkür ediyoruz.

ABONE KARTI

ADI SOYADI
MESLEĞİ
YAŞI
ADRES

TEL
SÜRE
HESAP NO

6 AYLIK () 1 YILLIK ()
METİN YAVUZ, Ziraat Bankası Çemberlitaş şubesi 6059 no'lu hesaba 2500
() TL. 5000 () TL. yatırdım.
Banka alındı belgesi ilişiktir.

Önemli not

Abone kartı için lütfen dergiyi kesmeyiniz. Sayfanın fotokopisini çektirip kesiniz. - Aboneliğinizin hangi sayıdan itibaren başlamasını istediğinizi bildiriniz.

alnını
dağ ateşiyle ısıtan
yüzünü
kanla yıkayan dostum
senin
uyurken dudağında gülümseyen bordo gi
benim kalbimi harmalayan isyan olsun
şimdi dingin gövende
uğultuyla büyüyen sessizlik
birgün benim elimde
patlamaya sabırsız mavzer olsun
başını omzuma yasla
göğsümdü taşıyayım seni
gövdem gövdene can olsun

ey benim
yedi başlı kartalım
her başını
bir dağ başlangıcında koyanım
senin
böyle diri bir akarsu gibi kıvrılan
gövdendir
bizim aşkımızı solduranların korkusu
çünkü elbette bir su
kendi akacağı toprağın sertliğini bilir
ve suyun gövdesiyle yırtılınca toprak
artık ırmak mı ne denir
işte devrim
ona benzer bir akışın hızına denir
yarın ne olur bilirim ben
bahar gelir, otlar büyür
ölüm de yapraklanır
bir dağ bulur uzun uzun bakarım
bir çam ağacı gölgesi
güzel kokular veren
bir damla güneş görünce
sana da gülümseveceğim yarın

şimdi senin uzanıp yattığın otlarda
yarın yeni bir yeşillik büyüyecek.